

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ
вноситься:

на цілий рік 5 зр. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горювца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буковини“ находить ся в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 14.

Чернівці, дня 2-го цвітня (лат. 14-го цвітня) 1893.

Рочник ІХ.

ДОПИСЬ.

З Кімполунгского.

Відозва до моїх товаришів учителів в Буковині на питанє: „У чиїх руках лежить ліпша доля нашого темного хлібороба?“ Дорогі мої брати! Ми працюємо над просвітою нашого темного й не просвіщеного хлібороба вже звичайно чверть століття, а на жаль ціла наша переважна праця якось дуже пияиво наперед йде!

А чому? спитаєте: Та-ж наші народні школи в Буковині в найновішій часі о много піднесли; багато одночасових народних шкіл розширено на дво- і більшекласові. Правда, я се Вам щиро признаю й еще додаю, що наша незвичайна витревалість була від нашої зверхности шкільної в своїй часі прилюдно узнана.

Але спитаймо ся нашого хлібороба дещо про школу, а він нам вірну правду скаже, що за користь він з неї має.

А чи-ж треба нам аж его питати? Та-ж ми се що дня чуємо, коли захоуємо его, щоб послав свою дитину правильно до школи. Він нам, на нашу щирю дораду, ось що відповідає: „Та нащо пішло его до тої школи? Чи на пана вивчить ся в ній, або може хоть на дяка? — Я знаю! що як було би відки післати его до Чернівців до школи, то може би щось з него було, бо маедобру голову! а так що? Тут ходить до тої школи, та лиш час дармо тратить, ба, розвалять ся — тай вже й робити не хоче коло господарства!“

З сего виходить, що бідний хлібороб через непосилане своєї дитини до школи часто підпадає карі, котра не раз учителеви і ему много неприємности приносить!

А що з того всего виходить далше?

А от що: Школа позістає й далі тягаром народа, він дивить ся на ню як на ворога

свого, а учителя уважає вже за найгіршого ворога! Трапляє ся не раз й так, що селянин радше кару заплатити а дитину рівно не посилає до школи. Він гадає небога, що запобіжить сею молоденькою силою своїй недолі! Він відтигає своє дитя від школи, йде з ним в поле і мучить свій кусник землі? перевертає скибу за скибою, що аж го п'ят заливає!

Поминувши се все, видно, що наш темний хлібороб з інших сторін вже так пригноблений, що радше вже й житю своєму не рад; на него кричить кожний все дай! дай! а рідко хто змилосердиться й скаже: та чей може не має бідний відки.

Ми его розкоши найліпше знаємо; шкільна молодіж кожного дня его жите нам зображує! Нераз аж жаль дивити ся, як тоті діти мізерно виглядають: лице бліде, очі занали глибоко у голову, волосє, котре він не дає обтинати, закриває ціле чоло аж по віка, одежина на ній біденька, ледви що убоге тіло закриває; а за загіток то й нема що говорити! Сумна будучність!...

Тільки один учитель є свідком щоденному життю нашого темного й вельми пожалованого хлібороба!

Нераз під час науки витягне дитя крадькома бобок з пазухи й гризе его, що аж жаль дивити ся!

От тут і ціле відкрите его розкошів!

Якже тут може совісний учитель вимагати від таких дітей посугу в науці? Оно біднятко приходить до школи лиш того, аби учитель не виказав до карі; тут сяде на лавку, сидить, дивить ся, а голод его гадками в одно керує!

Одже вчи, бідний учителю! Робота твоя така, як того, що хоче піском бистру ріку загати!

Тому нема й дивоти, що наш підупавший хлібороб, обглянувшись у таким горю, оставляє своє місце родиме, свій край зелену Буковину і йде, попрощавшись в розлуці з родиною, ген десь в чужі краї, куда его лиш очі ведуть!

Дорогі мої товариші! Вже час й пора застановити ся нам над сим сумним положенем нашого темного й опущеного хлібороба!

Слідім за поліпшенем его долі, подаймо ему руку і поможім ему до краю добитись; бо если він пірне, то потягне свою цілу зверхність і нас за собою!

Возьмім ся ще ревнійше до діла, працюймо більше практично; бо теорично не поліпшимо его гірку долю! Ми хоть би у школі з найліпшим успіхом діти учили, то все бідному хліборобови тим не поможем! Тому глядім за спірнішими средствами до осягненя нашої цілі.

По моїй гадці радив би я так:

1. Більшу увагу звернути на практичне життя; цілу шкільну науку застосувати до нинішних вимог нашого вельми пожалованого хлібороба.

2. Заохотити шкільну громаду до отвореня шкільного огорода, котрий служити мав би взірцем селянському господарству.

3. Запровадити сьвів церковний, ходити що неділі і сьвята з шкільною молодежею до церкви. Тут заставляти старших „Апостол“, середних „Вірую“ читати а маленьких „Отче наш“ в голос серед церкви казати: що не мало причинило-б ся до численішого шкільного посіщеня.

4. Що неділі і сьвята по полудню ходити до читалні, тут заставляти вишговину зі школи молодіж позиточні книжочки читати, дещо важного самоку обяснити. З читалні вступити зі всіма присутними до шкільного огорода, тут похвалити нильних учеників перед їх родичами; що они там свої грядочки красно в порядку держать, або н. пр. от ся щенка належить вашому синкови, бадіку Боднарюку, він єї сам нащенив, доглядає єї, він вже знає наперед які овочі она принесе, а як буде виходити зі школи то возьме єї з собов і пересадить єї у вашім огороді — а яка то утіха для родичів і дітей!... Далше поучити наших бідних хліборобів о ліп-

Химчині сьпіви.

(Байка.)

Сьпівала Химка день-у-день
Усяких там пісень,
А голосу ні трошечки не мала,
То й добре всім надокучала,
Бо як почне сьпівати,
Так хоч тікай із хати,
Коли оглухнуть не бакаш.
„Та і погано-ж, Химко, ти співаєш!“
Дівчата їй сказали так, —
„Вже краще цить!“
Вона-ж на те: „Еге, кажіть!
Хоч і погано — хай! — дак довго-ж
як!“

Чи мало є у нас таких сьпівців,
Що тільки тим і гарний єсть їх сьпів,
Що довгий він без міри, —
Вони-ж кричать: у нас найкращі ліри!

В. Чайченко.

Своя хата.

(Байка.)

„На ката буду тут життя я марнувати?“
До себе бубонів Хитайленко Мусій

„Яка користь з сеї облупленої хати,
Що нігде й повернути ся у їй?
Садок посох, а у дворі — гідота,
Гнояку скрізь та сміття тільки й видно,
Що й згадувати бридко, —
Яка в таким дворі робота?
Тут не було пуття ще й за батьків, —
Дак сам би я все до ладу довів?
Он в пана — сад, палац який у його!
Оттам так можно жити
І діло добре ще робити,
А в мене вже не зробиш тут нічого!
Ану лиш кину я сю халабуду,
До пана наймитом наймусь,
Чи за отамана у його буду, —
Оттам я певне розживусь,
Там набоблю — так кат його і зна
Як гарно буде:
Така в саду рости ме там садовина,
Що з дива аж не стямлють ся всі люди,
І дасть мені за те такую плату пан,
Що синку я сіряк та удягну жупан!“
І так подумавши Мусій,
Продав своє хазяйствечко мерщій
Та взявши жінку й діти
Пішов на пана він робити
І заробив.. Еге, він заробив,
Що і останній сірячок зносив,
А жінка й діти всі не голі замаим.

Тенер би і назад Мусій хотів,
Та лихо — нікуди подати ся без хати...

Біда з добродієм таким!
Забув, що щастя може тільки той зазнати,
Хто порядкує у своїй господі
І хто про неї дбає і у лихий пригоді.

В. Чайченко.

Жаби та сонце.

(Байка.)

В калнім смердючому багні
Зелені жаби пробували,
Щасливі їм були в тім місці дні,
Все, що хотіли, те вони і мали:
Глятали твань, в багнюці барложились
І хвалились,
Що кращого життя
Нема ніде. Одно не до путя:
Частенько дошкуляло сонце їх
З небес своїх, —
Воно їх дуже наче-б то пекло
І тим робило зло.
Те зло терпіти жабам вже не сила,
Давно ся халепа їм очортіла;
Всі знають жабачі народи,
Що нічого і сьнінь, опріче шкоди,

пім і лекшим оброблюванню землі, щоб міг, — зваживши на его ослаблені сили, — при лекшій праці більшу користь досягнути.

5. Збудити в народі самосвідомість; дбальість о самих себе; охоту до заложування кас позичкових, шпихлерів і крамниць.

6. Вірнійше дбати про наш нарід темний, щирійше плекати его рідну мову і боронити сей его найдорожший скарб перед баламутниками і зрадниками, котрі довели нині наш темний нарід над пропасть, де тепер розходить ся: або здержати его або пустити у тьму ненаситним ворогам на поталу. А на кого той тяжкий гріх впав би, як не на нас? Та-ж ми народні учителі! одже була-б нам велика честь за те, як ми рівнодушно будем придивляти ся, що наша переважна праця марно пропадає?! То-ж зрозуміймо тільки нашу завдачу, що ми є народними просвітителями!

7. Заохотити наш нарід до спільної праці; аби всі, хто лиш сяк так може, належали до всіх руских товариств в Чернівцях, через що удало-б ся нам наш „Народний Дім“ здвигнути, фонд каси збільшити а тогди то удало-б ся також руску бурсу основати, где й бідному двері до висших шкіл відчинили-б ся.

8. Кожда читальня і народна школа повинна належати товариству „Просвіти“ в Львові і до товариства „Рускої Бесіди“ в Чернівцях, за що-б получили від сих світлих товариств дуже поучаючі книжочки і календарі.

9. Бібліотека для шкільної молодіжи повинна у кожній школі відповідно числу шкільних дитин дійсно знаходити ся.

Сю справу добре було-б порушити на с. р. наших конференціях. Если так поступимо, мої дорогі товариші, то сповним в першій лінії тільки наш обовязок, а в другій лінії виратуюмо з темноти нашого підпавшого хлібороба.

А если наш хлібороб материяльно і морально добре собі стояти буде, то тогди і держава на него гордо спогляне а він її вічно вірним зістане. — Аж тогди нам удасть ся плоди зібрати і зі спокоєм душевним зможемо положити ся у могилу вікувати.

Я—І.

народолюбць.

Відозва до моїх братів земляків у Буковині.

Не спім!
Пробудім ся!
Враз до праці
Всі берім ся!

Прочитавши в нашій премилій часописи „Буковині“ в ч. 7, що світле товариство „Руский Народний Дім“ — до котрого і я яко член

З гідкого сонця не буває: воно
Пече і світить нестерпуче,
І неминує
Колись все висунить багно!
Обурилась вся жабяча громада,
Зібрала ся криклива рада,
Кричать: „Ні, далі бути не може так!
В болоті сила вся, — без його
Нема жита, нема нічого,
І не вдержать ся світ ніяк,
Бо те болото є підвалина всему:
Коли судилось висохнуть ему,
То й світові всему прийшов загин.
Ратуймось, братчики! тут спосіб є один:
Давайте сонце воювати
Багном пекуче заліцляти!
А ну-те лиш, — плигаймо в гору всі гуртом!
Бери багно! заліцляймо багном!“
І жаби всі неначе показали ся:
Грязі набравши, — як хто зміг, —
Одна за одною у гору пліг —
Та й знову лая назад — в багнюці опинились.
А сонце сяло пишно, як і сяло,
І від тепла болото просихало...

Просьніго-правдо! ти як сонце сяєш,
Ти сушиш болота, на жаб тих не зважаєш.

В. Чайченко.

основатель в короткім часі буду мати честь зачислити ся — ухвалив на виділовім засіданні з дня 29. січня с. р. роздати 150 зр. межи бідних і гідних учинеків-Русинів з низших чотирох клас черновецької гімназії, одушевив ся я таким щирим добродійством і задумав ся я, яким би способом мож було і мені хоть крапелькою до сеї переважної цілі прилучити ся.

Знаю, як наші рускі діти тяжко борють ся з наукою у висших школах. Знаю, як і родичам тих дитин тяжко приходить ся завдача. Але що-ж робити? Позаді лишитись? Ні! тільки до просвіти спішим; одні другим помагаймо й кріпко купи держім ся, а Бог нам допоможе! Тепер удало ся мені кільканацять зр. (24 зр. 20 кр.) серед наших щирих прихильників зібрати, а най і другі з Русинів не перестають, а всі разом до нашого „Народного Дому“ все спішим, як на весні до ули пчоли! Нераз покаже ся у народній школі, що бідна дитина часом незвичайну здібність до науки посідає, а через убожество приневолена дорого до світла правди з великим жалем опустити. Щоб придбати нам Русинам більше інтелігенції, треба нам одже більше дбати про сполученє наших сил; лучити ся до купи й помагати нашим гідним дітям руским до осягненя їх висших цілей.

Правда, тепер жертвувало наше світле товариство „Руский Народний Дім“ на упомянуту ціль, але через сей видаток каса „Народного Дому“ о 150 зр. зменшила ся. Гому най буде нашим святим обовязком безустанно дбати о збільшенє каси „Руского Народного Дому!“ Дальше треба нам всім підпомагати нашим щирим просвітителям і ревним заступникам нашого темного народа; спішити з вкладками до всіх наших товариств в Чернівцях.

А як так поступимо, то в короткім часі можна буде нам отворити бурсу, о котрій наші світли товариства вже досить споминали.

Если придбали би ми такий притулок для наших дитин, то не блукали-б вони там десь по закутках, по найгірших станціях, але могли би за дуже дешевий гріш найліпшу выгоду а при тім і правдивий отцівський надзир мати.

Кілько то руских дитин перепадують, бо не можуть і враз з другими поскорити, а причина всему — брак надзору і выгоди, котрої шкільні діти до науки доконечно потребують!

Одже від нас залежить наша ліпша доля! Берім ся до праці, чия тільки воля, а Бог дасть, що наші рускі сили воскреснуть з днем великодних свят і вздвигнуть Русь у зеленій Буковині до спірніших загальних праць!

Іля Ілюк.

З УКРАЇНИ.

Мужицький рай у Росії. Наші люди з Галичини та з Буковини покидають свої хати та йдуть у Росію. Хтось їм наказав, що там у Росії є такі місця, що мужикам рай. А я от і народив ся і виріс у Росії і багато їздив по їй, а нігде не знайшов того раю. Бачив я, як живуть у Росії мужики і отсе зараз про те розкажу.

Усеї землі у Росії (без Польщі та без Суомії чи Финляндії) лічить ся зтого 450 мільонів десятиє. З їх 50 мільонів неродючої — їх уже треба викинути — вістає ся тільки 400 мільонів десятиє. 100 мільонів десятиє скарбових лісів — їх нікому не дають рубати, бережуть — і сі треба викинути. Ото вже зостає ся тільки 300 мільонів десятиє хліборобної землі. З сих 300 мільонів десятиє 60 мільонів панської землі, 32 мільони міської, 8 мільонів царської та князької і 10 мільонів скарбової, зостає ся мужикам тільки 190 мільонів десятиє. На мужиків земля поділена нерівно: є такі мужики, що мають тільки двориче та хату, є такі, що й того не мають, є такі, що мають тільки по $\frac{3}{4}$ десятиє „наділу“ на ревізьку душу, а є такі, що й по 3 і по 5 десятиє на ревізьку душу мають. Та се ще не велике щастя. Бо ревізькою душею зветь ся у Росії та людина, що її трицять років назад записано у ревізцію, то-б то у список, і тільки такі записані у список душ і

мають землю, а всі, що народили ся опісля — її не мають. Ото-ж тепер і виходить так, що на один наділ, на ті 3 чи 4 десятиє припадає уже не одна, а часом 3 чи 4 душі.

Се-ж то так там, у кого хоч ті 3 чи 4 десятиє є, а як і того нема, а тільки самі дворища?

От через те мужикам дуже погано у Росії жити. Земля у них виробилась, вона й була неродюча, бо пани собі кращу позабирали, а мужикам гіршу одрізали. Та й тієї мало.

Хати у мужиків маленькі, тісні, убогі. Одежа на них драна та латана. Їсть мужик погано, м'яса зтого ніколи не бачить, а як у піст, то самий хліб більше вживає, та й того иноді не стає, як не вродить, — тоді страшний голод буває. От уже два роки у Росії голоди, що ото року десятиєк з двох мільонів людей голодує.

Не стає своєї землі, так треба йти заробляти на панську. У панів землі багато, та заробіток у них гіркий, бо роблють люди до кривавого поту, а плату малу мають. Та ще й знущають ся з людей: доглядачі панські ходять з батогами та й підганяють, б'ють таких робітників, що не так швидко роблять, як доглядачам хочеть ся. А вже що лають, так і міри нема — усякими найгіршими словами. А прийде той день, щоб плату взяти, так ще може й одурять.

Кажуть, що у Росії рівно всім — і панам, і мужикам. Ні, не рівно!

Мужик повинен на всіх казати Ви, а на мужика всі пани й начальники найдрібніші кажуть Ти. Сільські „урядники“ (се так, як в Австрії жандарі) б'ють мужиків нагаями, а земські начальники і різками велють бити, а кулаками зуби мужикам вибивають. Отаке рівне право і мужикови, і панови! Пан має сотні, а часом і тисячі десятиє землі, а в мужика часом нікуди й курки випустити. Мужик перед паном шапку скидає, а пан земський начальник або становий його по зубах б'є. От се вам і рівне право.

Гірко жити нашим людям у Галичині та на Буковині, та ще гірше жити у Росії. Убожество у Росії таке саме, як і в Австрії, та тільки хоч в Австрії не знущають ся так з людей, як у Росії.

А може думаєте, що ще які вільні землі є? Нема-ж, кажу, тільки оті скарбові й є. Так їх же не багато та й по їх усюди люди живуть, ті люде, що їх наймають, беруть у посесію.

А освічувати ся, вчити ся мужикам нашим у Росії не дозволяють. Хоч і заводять школи, та в них вчать не того, що треба мужикови, а всяким дурницям, таким, що сьогодні їх хлопець вивчить, а завтра й забуде. Та й те вчиття не по нашому, а вчать по московському і наші діти того не розуміють і не можуть гарно вчити ся.

А се на те так роблять, щоб мужик не вивчив ся, не зробив ся розумний. Бо як він освітити ся та зрозуміє своє право, то тоді пічне домогати ся собі кращого життя, а пани сього не хочуть, а хочуть сидіти в мужика на ший. А попи пособляють панам. У Росії попи не навчають людей, як треба по правді жити та освічувати ся, а навчають, що треба панам корити ся та понам хабарі зносити. І обдирають попи нарід та дурють його: не кажуть тієї науки, що в Євангелії стоїть написана, а кажуть свою пошівську, перекачують Євангеліє так, щоб понам та панам було гарно жити, а мужик щоб терпів.

І терпить мужик, живе так, що не знає сьогодні, що буде завтра: чи буде в його те, що єсть, чи забере худобу збірщик за податки або глитай за довги.

Отсе вам той рай і те щастя, що про його так гарно розказують людям усякі дурисвіти. Ті люди, що нахилиють мужиків покидати свою землю та йти у Росію, то найгірші вороги бідному чоловікови, бо вони його не до щастя ведуть, а з мосту та в річку пхають.

Б. В.

Перегляд політичний.

Буковинський сойм буде вже отворений в слідуючий четвер, дня 20. с. м. Порядок денний першого засідання такий: 1. Справоздане виділу краєвого о виборі посла з Станівців. 2. Справоздане виділу краєвого о виборі посла з Серету. 3. Справоздане виділу краєвого з внесенем, щоби офіціалови виділу краєвого Стефанови Гоянови вчислено до пенсійної служби час, який він перебув при війську і яко писар при виділі краєвим. 4. Внесенє виділу краєвого на уділенє в дорожї ласки плати служі виділу краєвого Антонови Розборскому. 5. Справоздане виділу краєвого, котрим предкладає ся справозданє краєвої ради шкільної про стан шкіл народних в році шкільнім 1891/92. 6. Справоздане виділу краєвого про стан доріг повітових в році 1892 після справоздани краєвого інженера. 7. Справоздане виділу краєвого, щоби перебрати на рахунок краю заплату коштів лічення і удержання бідних хорих з Банимоки, Бігачу, Мостару, Травника і Дольної Тузлі приналежених до Буковини. 8. Справоздане виділу краєвого о петиції краєвого товариства учителів о признає додатків функційних учителям ведучим однокласові школи. 9. Справоздане виділу краєвого, щоби вчислити дорогу громадску ведучу з Пожорити через Фундуль-Мольдові і Брязу до Вікова до доріг повітових. 10. Таке саме справозданє, що до дороги з Добронівців через Юрківці до Заставни. 11. Таке саме справозданє що до дороги з Радівців через Качику до Унтер-Пертешті. 12. Справоздане виділу краєвого що до петиції комітету дорожого в Вишніці о запуску на дороги повітові. 13. Перше читанє проекту виділу краєвого о заміненю рахунків фонду індемнізаційного за рік 1891. 14. Перше читанє проекту про бюджет того-ж фонду на рік 1893. 15. Справоздане виділу краєвого дотично стягання додатків на фонд індемнізаційний в році 1892. 16. Перше читанє проекту виділу краєвого про бюджет пропінацийний на рік 1893.

Виділ краєвий в Галичині розіслав вже таке свої справозданя і проекти для нарад нової сесії сойму. Між иншим предложить ся: проект о зміні бюджетового року; проект огневого закону для сільських громад; справозданє в справі реформи дорожого закону, але без проекту; о заснованю окружного суду в Чорткові і повітових судів в Болшівцях, Жабю, Озернах, Отинії і Підволочисках; о прилученю громади Новошин до староства в Жидачеві; о підпомозі на дороги в косівськім повіті; о будові каналу в краєвим шпиталі у Львові; о поправі заведеня на Кульпаркові; о замкненю рахунків краєвого і індемнізаційного фонду за 1891 р.

„Новое Время“ подало проект нового закону против розширених на Україні сект релігійних т. зв. штундистів баптистів. Звістно, що сектарство огорнуло майже цілу Росію а найбільше Україну. Штунда дуже страшна для російського правительства, бо зриває всяку звязь з православною традицією і клонить ся до протестантизму. Одже щоби спинити дальший розвиток секти, діти штундистів мають — після нового проекту — віддаватись під догляд православних осіб і духовенства, котре зневолене обовязково хрестити тих дітей. Сектантам зборено держати православних слуг і наказано всяких наук в сектантських родинах. Надто штундисти одержать особні паспортти, щоби їх можна було всюди пізнати. Очевидно сектанти не будуть мати доступу до ніяких робіт публичних; на кождім кроці правительство буде їх переслідувати, щоби придавити штунду.

Чеський сойм отворено 6. с. м. Правительство предложило чотири внесеня о новім відмеженю судових округів і о заснованю окружного суду в Трутнові. Також правительство заповіло, що предложить незадовго до офіцки проект другого такого суду в Сланім. Перше читанє правительствених предложень відбуло ся в понеділок. Їх поручено комісії адміністративній для справ громадских і повітових, а не комісії для розмеження, щоби показати, що ті предложеня будуть трактуватись а взагідно ухвалить ся не тому, щоби догодити Німцям, але для того, що се загальна потреба.

Парламент в Бруксели відкинув 115 голосами против 26, внесенє Лизона, котре стреміло до заведеня загального права голосованя почавши від 21 року житя. Рівно ж відкинено численні внесеня о ревізії конституції. В часі засідання величезні товни народа займили місце перед парламентом і співали марсілянку. Коли-ж довідали ся про результат голосованя, підняли нечуваний крик, мов-би протест против ухвали парламенту. Поліція мусіла добути оружя і доперва в той спосіб успіла розігнати товни. Богато увязнено, кідьканацьот потерпіло рани.

„Wiener Tagblatt“ оповідає про страшний голод в кільканацятьох російских губерніях. Правительство видало вже сего року більше ніж 50 мільонів рублів на запомоги голодові, а земства жадають ще більше. Число голодуючого населеня доходить висше 25 мільонів людей, виймаючи тих, котрі поки-що мають поживу, лише недостає їм на засів. На Україні, на Поділю і над Волгою розпаношив ся голодовий тиф. Недостача паші для худоби відчуває ся тяжко ще від р. 1891. Дивна річ, що при такому стані Росія дозволяє на вивіз збіжжя за границю.

В угорскім соймі вже від кількох днів веде ся жива розправа над бюджетом міністерства краєвої оборони. Опозиційні послы поновили давнійші і піднесли нові закиди і жаданя. Іменно закинули правительству, що дух армії чисто німецький і неприклонний для народних угорских аспірацій. Задля того жадали заснованя нових заведень військових на Угорщині з викладовим язиком угорским, доповненя угорської оборони краєвої власною артилерією і поступінної відрубности угорської армії.

Дрібні вісти.

Конкурси. На обсажене посади сталого а евентуально тимчасового учителя при народних школах в Нових Брошківцях, Корчештах і в Панці з рускою мовою викладовою, далі на обсажене посади молодшого учителя в Волоці також з рускою мовою викладовою розписані конкурси. З посадами сталих учителів получена платня III. класи а молодших платня виносять річно 300 зр. Поданя належить вносити до повітової Ради шкільної в Сторожинцях.

На „Руский Народний Дім“ в Чернівцях жертвували на руки п. Ілі Глюка, учителя в Рус-пе-Боулї, звістного з своєї ревности що до збираня складок на „Народний Дім“: п. Николай Дрогомірецький, ц. к. нотар в Кімполунзі 2 зр., п. Михайло Лоба 20 кр., п. Іван Юрник 20 кр., п. Танасій Феркан 10 кр., п. Юрій Чувєрка 10 кр., п. Іван Рімяк 10 кр., п. Георгій Гімован 10 кр.; разом 3 зр. 90 кр. — П др. Ст. Смаль-Стоцький зібрав при нагоді свого перебуваня через съята в Рожнові 4 зр. 63 кр. — Тільки й всего зібрано через съята на нашу народну съятину! Дуже сумно! За те тим щирійше „Спасибі!“ тим панам, що преці на наш „Народний Дім“ не забули.

Холера. В Кудринцях в Галичині вбухла в сім тижни холера і майже щодня потягає за собою жертви. Після найновіших донесень галицьких часописей умер також в селі Слобідка Турилецка коло Кудринців один чоловік на холеру.

Нові гроші. Мабуть для того, що єсть великий брак дрібних грошей, пущено вже в курс нові дрібні гроші бронзові, звані по руски сотиками а по німецьки гелерами. Зачали одже курсувати сотики, а теперішні мідяні чотири крейцари, т. зв. галагани будуть стягнені. Вартість нових сотиків єсть така: 1 сотик значить пів крейцара теперішнього; 2 сотики значать теперішній крейцар.

Незвичайне явище природи. Дня 29. марта о годині пів до четвертої по полудни показала ся

коло Ряшева в Галичині гарна дуга на чистім небі, але майже в центрі трохи від західної сторони. Один кінець дуги був звернений на полудневий схід, другий на північний схід. Була вона у всіх своїх барвах і незвичайно ясна, а тревала 15 минут. О три чверти на четверту почала блідніти, але на полудневім заході в білій хмарці показала ся ясна, огниста куля з блідо-рожевим світлом, котра по 5 минутах замінила ся в скісний стовп дуговий, звернений на полудне. Селяни ворожать з сего на сухий рік.

Ще про уніформ неперепускаючий куль. Дове зробив ся голосним задля свого винайденя, а німецькі газети подають описи о подробиці того цікавого уніформу. Матерія Дового складає ся з маси сильної, а при тім дуже збитої. Сама вона дуже легка, бо лише 3 клтр. потреба на окрите одного чоловіка. Проби виказали вдоволячий результат, бо матерія справді не пропускає куль. Дове заходить ся тепер над уліпшенем винайденя і зладив уже перший „панцирний уніформ“, котрий тим різниться від панцирів сталевих і мідяних, що на вні обведений таким самим сукном, якого уживають на війскову одіж. Очевидно панцир Дового має служити лише в часі війни. Єго можна дуже вигідно пречепити до убраня жовніра, припинаючи до ґузиків при набедренниках і дальше вздовж туловища. Голова, руки і ноги не забезпечені. Проби відбувались в той спосіб, що поставлено деревяну фігуру жовніра, до котрої причеплено панцир Дового. В віддаленю 400 метрів ні одна куля не пробилла матерії, але кожда застрягла в ній і силощила ся. Щоби довідати ся дальше, о скілько жовнір в тім панцирі буде виставлений на біль ударів під градом куль, підложено під панцир мягку, шовкову матерію. І знов стріляно в віддаленю 400 м., при чім помічено на шовковій матерії дво-мільметрові заглибленя в тих місцях, в котрих кулі вицпили панцир. Після осуду знатоків жовнір в панцирі Дового, вицпений на 100—200 метрів повалив би ся на землю, або й зімлів би, однак не був би ранений. Дове ще не продав свого винайденя, помимо дуже користних оферт. Тепер з нагоди того винайденя доказують, що Дове не єсть першим винаходчиком уніформу, що не пропускає куль. Ще практичнійший і лекший уніформ винайшов Фріц бар. Бріффо де Слявіцен, колишній пруский офіцер. Єго винайденє вже майже добуло собі патент в Німеччині. Барон Бріффо переговорює ще з Англією і Францією. Німецькому правительству предложив своє винайденє в подвійній формі, іменно панцир і волокнисті стіни, котрі дадуть ся легко переносити і ослобнюють голову, руки і ноги жовнірів перед напором куль. Проби, що відбулись з винайденем Бріффа дають запоруку, що панцир і волокнисті стіни барона скорше приймуть ся, ніж уніформ Дового. На віддалі 409 метрів кулі відскакували зовсім, а куля вистрілена на 40 кроків вглубила ся лише на $\frac{3}{8}$ цаля.

Горюча гора сірки. З Джірдженті (Girgenti) на Сицилії доносять, що там згоріла недавно тому величезна, мов гора, купа сірки. Якийсь властитель копальні сірки усинав був таки на поля межі Джірдженті а Фавара на одну купу десять тисячів сотнарів сірки вартости 50.000 лір (італійська ліра то само що наша нова корона або 50 кр.) Дня 23. марта сего року, коли в тих сторонах був дуже великий вихор, підложила чиясь злобна рука огонь під ту гору сірки і до трох годин згоріла вся сірка, бо угасити сірковий огонь не було ніякого способу. Величезна хмара сіркового диму (званого науковим способом безводником сірковим) залягла була цілу околицю і на кілька миль було єї видно. Снека від того огню спражила на кілька кілометрів доокола всі засіви і дерева.

Людська павка. Як славно уміють декотрі обманці використовувати бідних людей, говорить найновіший такий факт: Щоденний зарібник у Львові В. потребував для дітей чобіт, то-ж заставив в банку жінчині коралі вартости 36 зр., за 6 зр. Небавом після того захорював, а не маючи з чого вижити, удав ся з заставничою карткою до склянки Вільгельма Фрідмана і позичив на ню 1 зр. Перед Різвом довідував ся у Фрідмана, коли речинець викупила, але той збув єго, що ще доволі часу. На Новий Рік

одержавши кілька зр. вислав В. жінку, щоб викупила коралі. Однак Фрідман звиняв ся, що картки на разі нема, загубила ся, він мусить перше винайти — і з тим відправив жінку до дому. Тиждень пізніше сам В. пішов до Фрідмана; але той старав ся в него вмовити, що картку відобрав. В. не мав иншого виходу, як представити сю справу судови. Адвокат др. І. взяв ся боронити пошкодованого безкористно, але В. не лише не відобрав коралів, приграв ще два рази процес і заплатив 10 1/2 зр. судових коштів. При розправі присягав жид і В. Потім всім Фрідман прийшов раз до жінки В., бо его самого не було дома, і показав їй власні коралі, і сказав, що пізнав їх і купив в банку на ліцитації. На се надійшов в хату В. і сказав жидови віднести коралі до суду, бо справа ще не покинчена. При розправі Фрідман знов виграв процес, і зафантавав бідного зарібника. В. веде дальше процес. Обжалував жид о кривоприсягу і о лихву, бо Фрідман числив 10 кр. тижневого проценту від 1 зр. Небавом покаже ся в суді, по чийй стороні правда.

Торговці живим товаром. З Ярослава доносять, що заарештовано там перед кількома днями двох жидів Кальман і Зайнвеля Інслерів, котрі прибули там зі Станіславова, щоб звербувати і вивезти до Царгорода кілька дівчат. Тепер веде ся в тій справі слідство, котре імовірно викрие також подібних торговців душ, мешкаючих постійно в Ярославі.

Землетрясенє. В полудневій Угорщині, в Болгарії і Сербії було в суботу по полудни сильне трясенє землі. В Темешварі о годині 2-ій з полудня було землетрясенє таке сильне, що образи поспалили зі стін, а кілька домів завалило ся. Трясенє тревало 40 секунд. В Сеґедіні захиталась вежа ратушева. В Арадї і Надї Бечкерек повалили ся комини. В Девї хитались домів. В Земуні унало на улиці кількох людей в наслідок землетрясеня. В Могачи, в Новім Саді і Над-Енед було слабе землетрясенє. В Білграді тревало трясенє лиш кілька секунд, однак много домів, між ними і дім австрійського консуля, сильно ушкоджені. В Софії також далось чути сильне трясенє по 4-ій годині з полудня. Напрям землетрясеня був західний.

Від жала пчоли умерла в Гротті в Чехії жєна одного господаря тамошнього Наймана. Пайман, виймивши кружок меду з улія, сховав его в шафі в несприсутности жінки. Коли жінка вернула домів, хотіла попробувати меду і взяла кусник кружка до уст. Сидяча в комірці пчола ужалала єї в горло і бідна жєнщина мимо скорої помочи лікарської умерла до години в наслідок удушєня.

Безсовісного баламуцтва допустила ся одна часть буковинської інтелігенції, відкликавши свого часу в галицьких газетах призначєне на четвер по великодних святах народнє віче, а не повідомивши о сїм нарідї, та противно агітуючи поміж народом, щоб так в сей день прибули люди до Черновець. З сего вийшло, що бідні, збаламучєні люди по кільканадцять миль били ногами, поносили непотрібні кошта, тратили горичий, дорогий час, щоб вертати з нічим назад домів. Про всю ту нікчемну роботу напишемо обширніше пізніше.

Як собі люде радять? Село Ступниця в окрузі самбірськїм, положєне над Вистрицею, біднє. Земля мов гірська, ріка бистра і шкідлива а заробити у кого в селі годї. Тому люде йдуть до Борислава або аж на Угорщину на зарібки. Та добре то кажуть: „Навчить бїда вжити, як нема що в рот вложити.“ Пізнали Ступничанє, що треба собі якось раду давати. У них бувало так, що як Вистриця прибула, а сєлине пїяк не могли дістатись до міста, то мусїли купувати у своїй коримі, що потребували, і платили більше, як то варто було; та ще й товар за свої гроші діставали лийий. Отож рада в раду постановили заложити свою крамницю. За порадою святищенника завязали спілку на удїлах по 2 зр. Приступило 40 членів (по більшій части бідних) і зложили на фонд коренний 80 зр. і з тими грїшми зачали торгувати. Єще дня 8. марта сїпили люде з поблизьких і дальших хат до своєї крамниці по сіль, нафту або цукор,

щоб побачити, чи справді Павло В. бувший начальник громади, торгує? Як же дуже всі раділи, скоро переконали ся, що Павло дещо навіть дешевше продає як немилосердні лихварі. Тепер прозріли вже і незрячі, що противились тому ділу, і всі горнуть ся до нової крамниці, бо мають все під рукою і дешевє і добре а до того ще й самі для себе торгують, бо між спільниками стала така угода, що трєта часть чистого зиску віддає ся до каси церковної на будову нової церкви, тож і сам Бог поблагословить доброму ділу! Запримітити годить ся і се, що до спілки належать крім святищенника також начальник громади і писар. — В Ступниці є й читальня „Просвіты“, заложєна заходами попереднього пароха о. Дашкевича. Она вже трохи розбудила у сєлян охоту до просвіти, тільки то бїда, що некористнє положєнє села дуже отрудняє сходини і спільну роботу. Та як то лиш положєнє винно тому, а не бїда а з того й байдужність до просвіти, то ще пів бїди-лиха. Сподїваємо ся, що громада і в тїм собі порадить та конче постарєє ся о добрий розвій читальні.

Повінь. З Петербурга доносять, що в наслідок впливу ріки Донця находить ся значна часть міста Харкова під водою. Крига позривала мости, так що комунікація зі всхідною частию міста перервана. Там також справилася повінь величєзні спустошєня. Під водою стоять цілі ряди домів. Люди ратували ся на поромах, але ріка забрала їх і понєсла. Кілько людей унало жертвою катастрофи, доси не звїстно.

Криноліна. Кілька днів тому назад появила ся була на улицях Лондону якась дама в величєзній криноліні, якої мабуть доси ще жадна дама не носила, а за нею бігла турма хлопців викрикуючи та насміваючись. Показало ся опісля, що згадана дама хотіла тим способом осьмішити криноліну а разом і зробити рекламу лондонській газеті „Westminster Gazette“. Редакція сєї газети купила тій пані криноліну на то, щоб она черейшла ся в нїй по містї а відтак написала в газеті свої вражєня і спостережєня, які зробить на улиці. — Криноліна знов появила ся в Лондоні. Тому з тиждєнь по полудни вивєла одна дама на спацир свою криноліну. Спершу сьміяли ся всі з того, але конєць був сумний. Перед виставою одного скєну зібрало ся з 500 людей цікавих, а найбільше жінок. І чого они зійшли ся так? Бо якась дама кринолінова сховала ся до того скєну, не могла вже по улиці ходити, так нарід ливив ся на неї, а особливо жєнщини. Хоч у Лондоні завязало ся товариство против кринолін і до него належить уже 12.000 людей, але та дурна давна мода готова знов вернути. Одна пані прийшла навіть до королеви Вікторії, убрана в криноліні. Королеві то не подобало ся. Один маґазин уже зробив 20.000 кринолін. Видко з того, що хитрі фабриканти матерій дійдуть до свого; їм ходить о інтерєс, аби як найбільше матерій треба було на одєжі, а панї готові всі прийняти ту моду, як тільки пайде ся кількадесят таких відважних, що дадуть до того початок. А настане ще й инша мода між великими панями. Починають носити такі великі страшні рукави, що перше тої матерій було би вистало на цілу сукню, а тепер тільки на два рукави. Подібні вісти приходять і з Парижа.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Читальня рус. сем. Львів. Листи з наддніпрянської України не будуть друкувати ся окремо. „Руска Школа“ може знов зачне і то правильно виходити, бо на сю ціль загадує правительство дати заломогу. Третий випуск ще не вийшов.

Ціна збіжжя.

В Чернівцях платили дня 15. лєт. цвітня 1893-го р.
за 100 кїльограмів найліпшої:

пшениці	8.10— 8.25 зл.
жита	5.90— 5.95 „
лчменю	5.— — „
вівса	4.85— 5.— „
ріпаку	— — „
конюшини	67.— — 69.— „
кукурудзи	4.30— 4.40 „
гороху	5.40— 6.— „
оковити	12.— — 12.22 „

Курс монет

дня 15. лєт. цвітня 1893-го р.

дукат	5.68	5.74	зл
рубель папер.	1.26	1.27	„
наполеондор	9.68	9.76	„
100 марок	59.62	59.86	„

Tinct. capsici compos.
(Pain Expeller).

приладжена в антиці Ріхтера, Прага, загальнозвєсне втиранє, лагодяче біль, можна дістати по ціні 1.20 зл., 70 кр. і 40 кр. за фляшку майже в кожій антиці. При закупї треба дуже уважати і брати фляшки лишє з охороною жаркою „котиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера антина під Зол. Львом, Прага.

Антоній Табакар і Гайна
торговля коріня, вина і делікатєсів
в Чернівцях, ринок.

поручає свій богатий склад кави, полудневих овочів, російського чаю, шоколяди, руму ймайки, та всяких розолій і лікерів

БОГАТИЙ СКЛАД ВИНА

гуртом і подрїбно, по особливим знижєним цінам. — Постійний склад ріжних товарів з хиньського срібла.

Одинокий склад і агентура для Буковини
ц. к. пр. фабрики господарских машин
Clayton-a і Schutleworth-a
Відєнь і Лінкольн (Англія).

Льокомотіві, всякі плуги, молотїльні, машини до сїїби, кошеня і терєблєня кукурудзи, мляки, жлини, сїчкари, сєжавки, помпи і т. д.

Найліпший і найтанший оїлї до машин.

Вже вийшла

осібним відбитком з „Буковини“ дуже цікава і для руского народу важна книжочка

В ЧІМ НАША СИЛА.

Цїна 10 кр., а з перєсилкою поштовою 12 кр. Хто купує 10 таких книжочок разом, той дістане дві даром.

Замовляти просимо в адміністрації „Буковини“.

Чума горілчана.

Сумна історія для перєстороги і науки бідним і богатим, старим і молодим переїповів тверезим руским читальникам присвятив Оємлян Попович. Книжка ся має 80 сторін і коштує 20 кр., поштою 25 кр.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ

виносить:

на цілий рік 5 ар. — кр.
 „ пів року 2 „ 50 „
 „ чверть року 1 „ 25 „
 для заграниці 8 рублів або
 12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
 в бюрі газет Л. Горювца в
 Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редация і Адміністрація
 „Буковини“ знаходиться в
 Чернівцях (ул. Петровича
 ч. 2), куда всі дописи адре-
 сувати належить. — Бюро
 редакції отворене щодня
 від 6.—8. год. вечером.

Оповідення і прилоги
 обчислюють ся по найде-
 шевших цінах

Ч. 15.

Чернівці, дня 9-го цвітня (лат. 21-го цвітня) 1893.

Рочник ІХ.

Безсовісне баламуцтво.

Віче народне, се річ дуже добра. Збирати єя вкупі всім, радити над важними справами народними, придумувати над способами поліпшення своєї гіркої долі, почувати незрячих про все хосенне, добре і моральне, се так благородна робота, що годі, щоб і було що ліпшого від того. Тут кождий може забирати голос, може висказувати, що єго тисне, що єму потрібно, може давати раду на все і тим кождий чєє ся чинним членом цілого народу. Знали про сю вагу народних зборів перші конституційні заступники народів австрійських і добуток їх цінної праці зложений в уставі про збори народні.

Але як кожда річ, так і єя має свої темні боки, і пожаль ся Боже, отсі темні боки віча виявили ся у нас на Буковині в останніх часах в повнім блеску. Самолюбі, що їм одно лиш на думці, їх власні вигоди; люди, що за марну копійчину готові батька і матір рідну запродати; люди, що наняли ся у лукавих сусідів на те, щоб нам нашу хату підпалити, наш спокій заколотити, нашу згреду розбити, одним словом, руский нарід в єго духовім розвою спинити і єго знівечити, ті люди задумали се добро народне визискати для тих своїх поганих цілій. Зміркувавши, що нарід руский на Буковині починає підносити голову з просоня і починає розгадувати, як собі помочи в своїх злиднях та в тій цілі радо вступає в товариства, радо їде на народні наради, загадали сю річ несумлінні і виродні сини буковинської Руси вихиснувати для нікчемних своїх особистих цілій, для пущеня в темні маси отрути баламуцтва, незгоди, ворогованя, ненависти.

Вже тогид Григорій Купчанко, знаний пройдисвіт і дурисвіт, що на кошта мужиків наших (за те, що їх баламутить), проживає собі тепер як пан в Росії, скликав таке народне віче за підмогою наших завзятухих ворогів румунізаторів, аби в мутній воді рибки наловити, аби тим, що єго за баламуцтво народу руского оплачують, показати, кільки він вже рибки наловив; як єму ще ліпше, мовляв, заплатять, то він ще більше єї наловить. Та рахуба не вдала ся, Віче було зборонене. А жаль і дуже шкода того віча, що воно не могло відбутися. Була се пора, коли можна було здерти овечу шкіру з вовка, коли можна було перед цілим народом показати, що за чоловік Купчанко, який то він „народолупець“ для своєї кишені.

Не стало Купчанка, повандрував до своїх добродіїв до Росії, то нашли ся інші люди, що взяли на себе ту саму роботу, баламуцтво народне. І отсі люди з о. Андрійчуком і о. Драбіком на чолі скликали на світлий четвер народне віче до Черновець. Оповістили вони се в московських часописях галицьких „Галичанин“, в „Рускомъ Словѣ“ і в „Православной Буковинѣ“, наслідники Купчанкової „Русской Правды“. Вже отсе показує ясно, яке то мало бути се віче, і куди воно наважило ся. Сієне вражди народної, руйнованє всіх здобутків чесної і щирої праці наших патріотів, підкопуванє підвалин нашої народної святини на потіху всім нашим тутешнім і заграничним ворогам, от до чого бажали собі засліплені самолюбі вихиснувати віче! Коли-б вони бажали добра народного матеріального, морального і духового, коли-б вони мали на думці так як на язичі щастє і добробит нашого народу, то не лучили-б ся до сеї роботи

з завзятухими ворогами нашої народної справи, не лучили-б ся з тими, що всіх Русинів на Буковині (винявши Русинів-романофілів Тиміньського і Воляна) уважають зайдами, що їм не дають дихати...

Правда, в програмі поставили вони такі справи, як загальне голосованє, дешева сіль, таксі нотаріальні і т. д., — але се тільки на те, щоб темний нарід на удку зловити — головна річ: як запомочи Купчанкові видавати єго „Русску Правду“, як пустити брата на брата, щоб мов скажені пси себе розривали на кусні, як підбурити темний нарід против ненавистних собі Українців-народолюбів, а що се нарід не дуже би розумів, то єму каже ся ненавидіти всіма силами уніятів і т. д.

Що і сєго року було їм лиш се одно на думці, аби незрячі товпи народу підюдати против щирих народних патріотів, котрі хіба лиш тим одним провинили єя, що безмилосердно виявляють перед цілим світом всі лукаві замисли тих виродних синів матери Руси та пиятують їх зрадливую роботу на кождім кроці, відко з того, що вони, понюхавши, як то кажуть, письмо носом, оголосили виправді в галицьких газетах, що віче не відбуде ся, але народови про се не дали знати. Ба не лише те; аби нарід таки привабити, вони пустили в світ вісти, що на віче мають прийти наш цісар і цар російський із своїми міністрами, та що на нїм будуть роздавати ґрунта, що покасують податки та всякі плати за треби церковні і різні такі брехні...

А що-ж наш бідний нарід? Він, що так довгі віки зносив ярмо неволі, що й тепер ще задля своєї темноти буває визискуваний до крайности лукавими і проворними людьми, він на-

Словарь російсько-український. Зібрали і впорядкували М. Уманець і А. Спілка. Додаток до „Зорі“. Львів 1893.

Критична замітка д-ра Ст. Смала-Стоцького.

Отєя праця, котру на просьбу одного із авторів хочемо тут кількома словами обговорити, показує очевидячки, що добрі сини України, побитої тяжким московським лихолітем, добувають останніх сил своїх, щоб понести по світі законанє в кайдани указом царським 1876-го р. українське слово і тим чином допомогти єму, визволити ся з тяжких пут на волю; що вони як мога заходять ся, аби для української мови, прогнаної в Росії зі школи, з церкви, з уряду, зі всего публичного житя — одним словом пониженої, прослідованої, скасованої і через те навіть серед української інтелігенції чим раз менше знаної положити тривку точку опори в боротьбі о своє житє. Отсе взяли вони на себе тяжку працю уложєня і виданя російсько-українського словаря, аби тим заспокоїти дуже пекучу потребу освічених кружків в Росії, і 6 аркушів сєго словаря т. зн. VIII + 84 стр. появило ся уже у Львові яко додаток до часопису „Зоря“. Цікаве при тім те, що такий словарь, уложєний російськими Українцями, мусить вандрувати до друкарні у Львові, щоб побачити світ Божий!

Про потребу такого словаря нема що й казати; коли не більше, то певно не менше, як ми тут німецько-українського, потребують Українці російсько-українського словаря, і певно всі щиро повитають всяку працю на тій ниві, навіть коли-б вона на перший початок їх не вдовольнила. Правда, вже Левченко 1874-го р. видав в Києві „Опытъ русско-украинскаго словаря“, але се справді був лиш „опытъ“ т. зн. прібка, значдо коротенька, не повна і на швидко руку уложена, що годі й казати, що се словарь. Отсе-ж виданє загадує, хоч би слоїм обємом, бути майже так за велике, як словарь Желеховского або російсько-німецький словарь Павловского; гроший на друк єго видадуть Українці чимало, то-ж тим більше годить ся застановити ся над сею працею, бо такі коштовні книги не можна що дня видавати і друкувати.

Переглянувши всі 6 аркушів сєго словаря досить докладно, хоч уя оттут висказати свої замітки. Очевидно з простого перегляду, з читаня словаря годі пізнати, наскільки він добрий, придатний і повний; се покаже ся що йно в дійсній потребі; але не завадить і на підставі такого огляду висказати свої уваги і поміченя на те, аби вельми щирі і запопадливі автори словаря могли ними, наколи вони до чого придатні, покористувати ся при дальшій ведєнєй своєї праці. Словарь сей, як бачимо, що йно в своїх почат-

ках; нїм дійде до кінця, можна багато дєчого ще в нїм поправити і тим піднести вартість такої важної праці.

Перед усім мушу зазначити становище, з якого я дивлю ся на словарь. Словарь не пишє ся на те, щоб лише був словарь, щоб можна сказати: ось то ми маєм вже такий та сякий словарь, але для заспокоєня дійсної потреби. А потрібно словаря по перше для людей з висшою освітою, що уміючи здебільшого по російськи, читають твори російські, і нераз зупинивши ся на сїм або тім слові, мусять шукати поради і толку в російсько-українському словарі; потрібно єго по другє і то доконєчно так само для тих людей з висшою освітою, що хочуть перекладати дєщо з російської мови на українську; потрібно єго одже взагалі для українських письменників. Потрібно єго по третє і то доконєчно такє для учєних, що раді розсліджувати закони української мови і все инше, що тісно звязанє з дослідами мови; в словарі повинен такий учєний найти весь потрібний для себе материал добре упорядкований. Нарешті має такий словарь служити не лиш своєму освіченому землякови і єму бути помічним, але він повинен і чужинцеві, чи то Москалеви, чи иншому, що через російську мову рад познакомити ся з мовою українською, у всім дати відповідь.

Оттакі великі і розмаїті потреби має за-

решті повірив, що вже раз мусить стати ему ліпше, він повірив і Купчанкові на слово, що він ему добра бажає, він і тепер великими товпами прибув до Черновець, не щадив труду, не щадив часу, що саме тепер такий дорогий, не жалувал кошту, бо гадав, що тут ему блисне бодай відрадна надія поліпшення его долі. Приходить, а із всего, про що ему голосили не-сумлінні дурисьвіти, не находить нічого, лиш кілька запроданців даскалів вертіло ся поміж нарід та підюджувало людей против „уніятів“, т. зн. против щиро православних наших патріотів-народовців, буцім то вони завинили, що віче не відбуло ся. От до чого вихисновують вони віча! Проводирі-ж сеї поганої роботи лиш з боку придивляли ся і затирали собі руки, що їх огидне діло при страшній легковірности нашого народу так добре повело ся. Повело ся, але таки не зовсім! Хто під ким яму копає, сам в ню впаде. Нарід при тій спосібности пізнав, що его водять за ніс; багато людей, вистоявши час коло будинку музичного товариства то коло палати правительственной з словами найглубшого обурення і проклятих на всіх дурисьвітів звернув ся з своїми справами до тих, що его ніколи не опускали, що завжди щиро заходили ся около піднесення его з духової і матеріальної неволі.

Чим скорше спаде луска з очей незрячих, тим ліпше; тоді нарід пізнавши вовків в овечій шкурі, зробить з ними свій обрахунок. Але ми не находимо слів, щоб після заслуги налягнували таку нікчемну, безсовісну роботу, і справді не знаєм, чому більше дивувати ся: чи не-сумлінности тих запроданців, чи легковірности нашого народу, чи нарешті тому байдужному спокоеви, з яким дехто придивляє ся небесечній роботі, яка розідає внутро руского народу, піднімає брата на брата та заколючує спокій. Ми пераз перестерігали і одних і других, і тепер кличемо до наших щирих народолубців, щоб отварили народови очі і не давали ему попадати в сіти, в які его ловлять очайдухи. Треба нам єднати людей в товаристві „Руска Рада“, треба, щоб „Руска Рада“ скликала як найскорше загальний збір, тоді наш нарід пізнає ще ліпше, хто ему щирий приятель.

Буковинський сойм.

В четвер, 20. цвітня с. м. розпочала ся нова сесія буковинського сойму. До дотеперішних заступників руского народу прибув еще о. Бежан з становецкого повіту, котрого впровадили Волохи і „руссікі Романюфіли“. Та вже при першій спосібности показало ся, що він не є чоловіком засад, але що йде сліпо по приказу тих, котрі его казали вибрати. На першій засіданню поставив посол Кохановський молодший інтерпеляцію що до конверзії довгу індемнізаційного, а наші щиро-руські послы поставили, старуючи ся о добробит наших селянів, внесенє, в котрім жадають, щоб ґрунта православного фонду релігійного давали таки нашим буковинським селянам, а не якимсь жидам, так, щоби з них могли користати наші селяни та щоби вони, а не тільки жиди, могли арендувати. Також піднімали наші рускі послы внесенє, аби вдові по послі Войнаровичу дати річну підмогу в сумі 600 зр.

По переречтанню петицій перейшло ся до порядку дневного. Яко перша точка було поставлено справдженє вибору о. Бежана яко посла з становецкого повіту; позаяк не було причини уневажнення, то справдженю той вибір. Важна була друга точка порядку дневного, іменно справдженє вибору посла міста Серету, при котрім вивязала ся горяча дискусія. З бесід поодиноких послів д-ра Стофановича і д-ра Рота — ми їх в пізнійшій числі обговоримо обширніше — показало ся, що при виборі діялись надужитя ще не чувані, а то на те, щоби переперти кандидата правительственного совітника Вільгельма Помного против кандидата ліберального д-ра Бена Штраухера. До тепер справді про такі надужитя на Буковині не чувано; так пр. виборців, котрі не хотіли голосувати на посла правительственного, викинено за двері. Комісія виборча надає яко причину такого поступованя несприятелічне захованє ся поодиноких виборців, з другої же сторони те, що не всі виборці заплатили свої податки! До тепер і ті виборці голосували, але при сій нагоді винукано застарілий і неуживаний закон, хотий при виборах о. Бежана голосували й такі, котрі свої податки не заплатили. А о. Бежан преців голосував за тим, бо так жадали — Волохи! От вам чоловік засади! Навіть Волохи були переконані, що таке поступованє противить ся всякій правді і один з них — п. бр. Гормузаки — голосував против справдженя такого вибору. Розуміє ся, що наші послы д-р. Стоцький і Пігулик були переконані о бридкім поступованю комісії виборчої, та мусіли голосувати против того.

Вже перше засіданє показує, в якім то дусі задумують послувати ин. Волин, Тиміньський і о. Бежан: будем бачити, що доброго вони своему народови по скінченню сесії принесуть, мабуть таке саме, як наш руский посол до думи державної!...

Перегляд політичний.

Від кількох днів звернена увага цілої Європи на несподіваний переворот, який зайшов вночі з дня 13. на 14. с. м. в Сербії. Сербський король-внук Александер оголосив ся повнолітнім, і обняв в свої руки управу сербського королівства. Рівночасно арештував молодий король бувших регентів і міністрів, і зложив нове міністерство. Причина сего рішучого кроку поки що ще не цілком вивиснена; многи добачують в тім чужі впливи, але всі більше менше годять ся на те, що товчком до сего було поведєне верховодячої партії ліберальної, котра, щоби удержати ся при кермі, допускала ся при недавно відбувших ся виборах до скуччини нечуваних надужит, і уневажнила багато виборів з партії противної (радикальної), так, що послы радикальні рішили ся в кінці не брати цілком уділу в нарадах скуччини. Се викликало велике роззареє в краю, бо партія радикальна має в Сербії більше прихильників, як партія противна, і тому кажуть, рішив ся король-внук, щоби не допустити до поважних заворуєнь, оголосити ся повнолітнім. Крім того мусять регенти і бувші міністри мати ще і инші гріхи на своїм сумліню, коли їх арештовано, і як доносять, хотять їх поставити перед суд. — О скільки зміна ся вплине на міжнародні відносини, а особливо чи спровадять яку зміну в дотеперішних відносинах Сербії до Австрії, не легко сказати; все-ж таки є надія, що особливіша зміна не наступить, як се можна вносити з відповіді угорського президента міністрів д-ра Веберле, яку він дав на запитанє, поставленє в тій справі в угорськім парламенті. Міністер за-явив іменно, що сучасні випадки в Сербії не будуть мати ніякого впливу на добрі зносини обох держав. — Нове міністерство покликанє королем Александром складає ся з 1) д-ра Лазара Докича, яко президента і міністра просвіти, бувшого учителя молодого короля; 2) полковника Брагутиня Франасовича (належачого до партії „напредняків“, прихильної Австрії), яко міністра війни; 3) полковника Светозора Станковича, яко міністра публичних робіт; 4) д-ра Михайла Вуїча, яко міністра скарбу; 5) Светозора Мило-савлевича, яко міністра справ внутрішних; 6) Андрія Ніколича, яко міністра справ заграничних і тимчасом яко начальника департаменту судівництва і 7) Раші Милосевича, яко міністра торгівлі.

Не менше голосною, як переворот в Сербії, стала справа розрухів в Бельгії. Проявили ся они зразу в формі розрухів робітничих, але дійшли до того, що і анархісти вмішались в сю річ і почали ся насильства і ді-намітові атентати. Не обійшло ся одже при тім без розливу крови в борбі против поліції. Роз-зареє дійшло до того, що заходить обавя фор-

спокійти словарь: для своїх земляків має він містити далеко більше і то певного матеріалу, понад те, що кожда осьвічена людина сама і без того знає; для чужих має він подати весь скарб нашої мови в добрім порядку. Справді багато вимагає ся від словаря. Для того то і так мало є добрих словарів. Так, з російсько-німецьких словарів вдовольняє нас вповні словарь Павловського, менше вже Boosch-Grey-a. Мова німецька має свій дуже добрий німецько-французький і французько-німецький словарь Сакса (Sachs). Дуже добрий хоть малий є также італійсько-німецький словарь п-ні Michaelis.

Оттакі словарі повинні бути взірцями для уложєня російсько-українського словаря; на такі словарі треба дивити ся і собі, і о скільки можна таке саме робити, аби гроші не були викинені надаремно і аби того, що заглядає до него, не доводити до розсуду...

Від російсько-українського словаря мусимо навіть ще більше вимагати. Він повинен нам в великій мірці подати і те, чого зрештою можна-б дізнати ся, що йно з українсько-російського словаря; він повинен хоть в часті заступити такий словарь, доки его нема. Є у нас виправді українсько-німецький словарь Желеховського, що мав би сповнити ту завдачу, але він попри свої добрі сторони не може нас вдовольнити головню

зачерез те, що про відмінюванє находимо дуже мало сказівок, що фразеологія мало узгляднена, та що засіб слів зарєєстрований без всякої критики, проте не знати, котрі слова і форми слів незвичайні, або лише нарічєві, або з инших яких причин не повинні уживати ся. І німецький переклад подекуди невдачний.

З такими думками переглядав я перші 6 аркушів російсько-українського словаря Уманця і Сіпкі і приложивши до него сю строгу мірку, мусимо сказати, що в ній багато дечого нам не подобає ся.

1. Перед всім треба знати, що в таким словарі можуть найти місце лише слова письменної, літературної мови, насилько вона у нас уже виробила ся; нарічєві-ж види тих слів, або слова, що уживають ся лишє десь в якімсь глухім куті України, а загально мало або і цілком не знані, сюди не належать. Вони могли-б найти місце в словнику українському словарі, причім завсідги мусіло-б бути зазначено, що се іменно нарічєва форма, наріченє слово, котрих в письмі не годить ся уживати. Сеї засади до-конечно треба придержувати ся, бо проґрешивши ся против неї, можна стягнути нагубні наслідки для нашої письменної мови. Словар сей буде іменно довгі часи в руках всіх письменників українських і его впливу не можна

собі легковажити. Проте переклад російського слова „арендаторъ“ може бути лишє „орендар, посесор“, а ніяким чиним „орандар, рандар“. Я ніяк не можу собі пригадати, щоб я де читав „рандар“; а навіть коли-б і так було, коли-б справді найшло ся се слово у якогось писателя, так треба і пора нам вже раз знати, що були в нас часи і такі письменники, що просто силували ся писати доконечно не так, як загально говорити ся та пишє ся, але бодай трохи инакше ніж другі, і в тім добачили вони велику ориґінальність. Але ж се ані добре, ані мудро. Треба зводити все до купи, треба всім допускати потрохи зі свого місцевого характеру для втворєня загального, всім спільного і легко зрозумілого орґану порозуміння; треба одже залишати такі слова як „рандар“, котре лиш десь може в якімсь маленькім закутку України чути, а треба і говорити і писати „орендар“, як се найліпше показують наведені там приклади з Кобзаря Шевченкового. Читаючи се місце в словарі, просто не знати, що й думати про українську мову і про сам словарь. Тут виразно каже ся, що „арендаторъ“ значить по українському „орандар, рандар, посесор“, а в прикладах не видно ані „орандаря“ ані „рандаря“, лишє „орендар“ та ще з додатком, що слово се так звучить у Шевченка! Се очевидне баламутство. Я спершу думав, що се може друкарська помилка, але ні, бо від-

мальної революції, так, що вже навіть другі держави, як Франція, хотий вмішати ся в сю справу, щоби спокій привернути.

Минувшого тижня був болгарський князь Фердинанд враз з президентом міністерств Стамбуловом на аудієнції у нашого цесаря. Як доносять газети, мала ся аудієнція вправді характер приватний, але все таки факт сей дуже не до смаку Росії. Йї ніяково, що болгарський князь разом з дружиною старає ся о мирні зносини з австрійським двором, котрий досить наглядно заявив симпатії для Болгарії. Російська праса грозить, що за ту гостину у Відні готов потерпіти „кобурско-стамбулівський домох“, бо повалить ся скорше, ніж того надіють ся вороги Росії. В тім предметі забирають голос також „Петерб. Вѣдомости“: — Чи князи приймають у Відні дуже сердечно, чи лише сердечно, чи байдужно — кажуть „Петерб. Вѣдомости“ — се річ малої ваги. Однак сильно некористно вражає Росію, що князь виїхав з Болгарії разом зі Стамбуловом і цілим правительством. Кождий неупереджений чоловік мусить догадуватись, що, скоро они виїхали не для величезної ваги інтересів, лише для приємності бути при вінчанню, — що они певні свого становища в краю. Взагалі Европа упевнить ся, що правительсто кн. Фердинанда єсть більше тріске, ніж до тепер думали.

Дрібні вісти.

Народне віче в Чернівцях. На підставі оголошення в московській газеті „Православная Буковина“, що в четвер по великодних святах відбуде ся руске народне віче в Чернівцях, почали декотрі православні панотці в церкві людям наказувати, щоби всі кіл від кола, хто лише має яку кривду, йшли до Чернівців на те віче. О. Гнідий з Жучки наказав своїм парафіянам, щоби всі а всі, навіть вдовиці, котрі мають яку кривду, йшли на віче. А що начальство Нової Жучки з своїм двірником Ербзоном рішило одну часть толоки громадської виорати і наняти на роки, зворушила ся майже ціла громада, так що 150 людей пішло до Чернівців на скаргу за толоку. Наш нарід не знає, яку силу має народне віче і о яких справах має воно розправляти, тому пішли люди на віче скажити Ербзона. Побачивши там также свого панотця в супроводі „ревной русской дамы Олімпіади Золотуховой зь дому Продаць“, (сестринка о. Гнідого а перва сестра о. Андрейчука Евсея, що, проживши 20 літ в Росії, підприєє тепер, де лиш може, руськім інтересам). Вона явила ся була і на торічнім вічу, а также других таких збаламучених мужиків; не діждавши ся віча, пішли

люди нарешті до п. к. староства, щоб поскаржити ся. І о. Вольчинський з Рогізної наказував своїм парафіянам, щоби явили ся на вічу. Оттак нарід потеряв гроші і час — зачерез баламутства, а що найгірше, збаламутив ся до чиста і сам вже не знає, кому вірити. Питаєм ся лиш, чи таке баламутство темного народу може безкарно уходити?

Правда в очі коле. В 9. числі нашої газети з дня 10. лат. марта згадано було про нелад, який зайшов в уділюваню науки релігії в міській школі на семигородській улиці. Правда в очі коле і правда газети мусіла також о. Пашкана вколити. Яко доказ того читаємо в 24. ч. „Gazet-и Bucovinei“ межи дрібними вістями уступ, в котрім о. Пашкан покликуює ся на управителя школи п. Фляша, що він нібито мав замір спростувати тое, що було в „Буковині“. Цілий сей уступ не має однакождної підстави, бо п. Фляш, так ми се добре знаємо, не обіцював о. Пашканови ніякого спростованія, бо не мав спосібности бути присутнім при науці релігії і заявив, що в такі справи не мшає ся. Най одже о. Пашкан в своїм власнім інтересі учить руських православних дітий релігії по руски, бо з якої причини мають невинні діти терпіти від румунізаторських примх. Але від о. Пашкана жадати рускої науки, се таке саме, як би жадав від голодного хліба. Та консисторія повинна знати, що катихат для дітий, а не діти для катихат.

Холера. Недавно повідомило кіцманське староство тутейше краєве правительство, що в селі Онугі трапили ся два випадки азійської холери. Правительство вислало зараз по сім повідомленню до Онуги д-ра Ключенка і д-ра Камена, щоби розслідити, чи справді то азійська холера. Делегати сконстатували, що ті дві особи не на холеру тільки на інші слабости померли. — З повіта борщівського в Галичині все наспівують вісти о поодиноких випадках холери.

Бюджет міста Чернівці. Сими дними предложила комісія прелімінарна раді міській в Чернівцях бюджет за рік 1893. Після обчислення тої комісії мають доходи міста виносити 324.987 зл. а розхід 343.500 зл., виходить одже, що буде в сім році недобір в висоті 18.513 зл. Магістрат з своєї сторони ставляв такі внесенія, що недобір дійде до суми 46.792 зл., а то задля того, що в сім році будуть величезні звичайні видатки, а то в висоті 26.730 зл. Як той великий недобір покривати, поки-що не знає, мабуть зроблять нову позичку. А треба знати, що місто Чернівці вже тепер має довгів 171.000 зл., одже з новою позичкою будуть разом около 200.000 зл. довгу! Господарка дуже красна, нема що казати!

Стережіть дітий! В Кадобівцях згоріло живцем двоє дітий селянина Михайла Зарічного, лишених в хаті самі без всілякого надзору. Яким способом займила ся хата, досі не висліджено; досить, що згоріла хата а в ній діти. Коли

батько вернув домів, застав лиш згариско і трупи дітий. Видко, що діти мусіли бавити ся сірничками і так підпалили хату та і самі згоріли. Стережіть-же дітий і не лишайте самих без надзору!

Як стріляє паний. В першій день Воскресення Христового став ся в Передриміхах великих в Галичині такий випадок: Гнат Штерпак, родом з Нового Села, замишканий в Передриміхах великих стріляв з стрільби, а будучи в нетверезім стані, стріляв у вікно церкви і тим вистрілом вибив десять шиб в однім вікні. В сей час явив ся війт Андрух Мик з поліціяном Войтком Гервильським та відобрали Штенакови стрільбу, а він буде ще тепер мусів відповідати за таке стріляне перед судом.

Страшна пригода лучила ся дня 4. с. м. коло Вовчинця. На селянським возі їхало через Серет семеро людей, селян новичнєцких. У воді перевернувся віз і всі, що їхали, винали з воза. Четверо виратовало ся, а троє, то єсть: матір і двоє дітий пірвала вода і вони потонули.

Чого то вже не крадуть! В Моабірі під Берлином украли невисліджені досі злодії два великі дзвони з тамошньої церкви Домініканів. Дзвони ті не були вправді на двіниці, лиш прикріплено їх до стовпів під церквою, але на таким місці, що мусів би був конче хтось злодіїв видіти. Тимчасом паламар спостеріг крадіж аж мичувною неділі рано, коли мав дзвонити на великодне богослужєне.

Замість в свою, та в чужу кишеню. Минувшої суботи стала ся на двірці залізничній така, певно, що дуже рідка пригода. В реставрації на двірці сидів при столі якийсь панок і нараз сягнув до кишені та видобув з неї 99 зовсім нових банкнотів по 10 зл. та очевидно не мало здивував ся, з відки у него взяла ся така сума грошей, коли він їх не мав. Він поставив ті банкноти на стіл перед себе а справа зараз вияснила ся, бо до реставрації вбіг якийсь другий панок, очевидно дуже заклопотаний, а побачивши на столі начку нових досяток, приступив до них зараз, представив ся сидячому коло них панови і розповів, що стало ся. Він — каже — виніняв при касі тисячку на десятки і в поспісі та з необачности всунув свої гроші другому до кишені. По сконстатованю правди віддано гроші правному їх власителеви.

Війни хіба вже не буде. В останніх часах завзяли ся, видко, всілякі винаходці на війну і придумують всілякі способи, щоби до неї не допустити або бодай зробити єї некровавою. Кравець Дове а за ним ткач Силандер придумали якусь матерію, котра не хоче переносити кулі карабінові, але від котрої вони просто — як кажуть — топлять ся, або бодай розплескують; почтовий же асистент Лендров у Фрідріхсдорфі коло Гамбурга хоче, видко, обох попередних закасувати і придумав — як доносить Frankfurt. Ztg. такий спосіб, котрий єсть в силі закрити

так стоїть слово „орандувати“, а не „орендувати“ (стр. 7). — Отсе, що ми тут ширше розвели, треба сказати про „вермян“, „армен“ (стр. 7) — вірмени, про „кадіб“ 81 замість „кадовб“ 44, і про такі нарічеві слова, як „гедзло“ 40 = болячка; „бундук“ 52 = похмурний, відлюдок; „хвижа“, „шхвири“, „хвища“ 53 = завірюха; „приміти“ 56 = здужати; „рашевєць“ 9 = крамар; „бакан“ 10 = кармазин (краска); „бакай“ 11 = ковбана (котре повинно стояти на першій місці); „бурці“ 11 = бакирі; „шарварок, аляр“ 23 = безлад; „небезпрємєнний“ 24 = безпрємєнний; „сергук“ 27 = каптан; „керсет, керсетка“ = безрукавка і т. д. Годі также називати адвоката *х о д а к о м* (2)! При таких словах, коли вже їх доконечно містити, треба бодай дати якийсь значок, що вони неписьменні а нарічеві, аби їх в письмі не уживати.

З тої самої причини треба также вистерігати ся заводити в словар всякі сьмілі новотвори, щоби вони відтак не служили взірцем для других письменників. А сюди зачисляю я слова: розпутничати, збезлюджувати, безбожничати, убожчати, шибеничати і др. (у нас ще лиш для наростка -ува- є живе чуте, і ним можна творити нові дієслова; для інших наростків чуте завмерло), відтак такі слова як: взятти, здобуття, потурання, ведіння, везіння, натхнення

(а для відмінн также натхніння), безбояз (2), безгрішя, безторжя і багато других на -ання; таких слів у добрих писателів нема і наш нарід не любить і не жививає таких іменників і на се має свої способи, як в потребі виразити ся. Слова такі займають лиш пусто місце в словарі і хіба якогось недосвідного, або такого, що учить ся української мови лише з книжок, можуть, на лихо ему, спонукати, покористувати ся ними. Тут назву і такі слова як: буковиний = „буквенний“, добромисність, добромисний = „благомыслиє, благонамѣренний“, нікольство = „безвременье“ і т. д.

Треба дуже уважати на чистоту української мови і подавати в словарі лише те, що загально вживає ся і що має также свій щиро-український вид. Чужі слова треба оминати, як їх не конечно потрібно. Проте не можемо похвалити слів: панночнин 15, венпр (зам. венер), бросати ся 14, казенний 7 (чи дійсно каже ся: казенний? — Ліпше скарбовий, державний), актьор (зам. актор, норів. акторка 3) і т. д.

І до слів, що їх подибуємо у писателів, треба відносити ся критично. Так, на стр. 18-ій наводиться слово незнамий з Мордовцева. Чи не помилка се замість незнайний?

Буде тому може два три роки, як занесено до нас з України слово „пиклувати ся“, і вже

ми до него якось привикли, тимчасом в словарі вже воно не: „пиклувати ся“, а мов на збитки „пеклувати ся“.

Такі слова як: чистка (для чистки гармат 13), опаска (без опаски 21), тонка (тонка груби 34), очистка 47, возка (для возки плуга 17) — зачисляю я до творів неукраїнських.

Одже оттакі слова чужі, нарічеві або з очевидним пятном неукраїнським треба тим скорше пропускати, аби найти місце для щиро-українських слів, уживаних в письмі не лиш в Галичині, але і на Україні, а власне досить багато таких слів в словарі я не виджу. Цікавий я пр. знати, чи справді слово „богачка“ не знає на Україні? Єго нема на стр. 37-ій під „богачка“! На стр. 15-ій наведено лиш „немошній“, хоть знає воно мені і з уст народу і з письменства также в щиро-українському виді „немічний“. Під словом „букь“ 2 стоїть лиш „луг, митель“ (щиро-українська форма є митіль!), а пропущено „зола“, а дальше під „букь“ 3 пропущено „зілляниця“, котрі мусять бути знані авторам, бо на стр. 55-ій під „бучить“ наведено „золити“ під „бучєніє“ — „зоління“, а під „бучной“ — „золінний“. Під „бутонь“ нема слова „пупих“, — чи справді не знає воно на Україні? — „Багринь“ знає із Старицького, „багром“ лишє Франко, „багрєнь“ вживає Марко Вовчок і т. д., а прєцінь

цілу армію перед очами ворога. На бездимний порох придумав він димний тютюн, котрий, спалений в малій кількості, робить тільки диму, що з білого дня робить ся темна ніч, а ціла армія під ослоною того диму чекає перед очами ворога. Винаходець назвав той тютюн „ноксін“, від латинського слова „нокс“ (нох), що значить „ніч“. Той тютюн робить він з якогось зілля, котре приготував якимсь хемічним способом, а котре спалене купками перед рядами цілої армії пускає з себе тільки пари і диму нешкідливого зовсім для здоров'я, що може її зовсім закрити. Нема що казати, що се дуже дотепний винахід і мабуть можна буде з него найбільше тогди користати, коли яка армія схоче утікати перед ворогом так, щоби він того не видів і не сьміяв ся з неї.

Скорий зріст родини. Четверо дітей відразу породила дня 30. марта жінка Гната Галюха в Лібуши повіта горлицького. Всі діти — три хлопці і одна дівчина — живуть і здорові. Замітне то, що ця жінка мала вже два рази по двоє дітей. — А на передмісті Монастирських у Чернівцях породила селянка Домка Олійко троє дітей відразу, котрі зараз по породі померли.

За брата. З Туреччини доносять: „В Пристині припадком виврили, що в тамошнім 15. полку служила вже четвертий рік дівчина, котра називала ся Ганко. Тяжкої сеї служби прийняла ся вона за свого брата Алі Редшеба, котрий єсть одинокою підпорою старої матери. О тій надзвичайній пригоді дали знати султанові. Той розвідав ся, з яких причин вона заступала брата у войску, і дізнав ся, що се зробила вона для матери. За то нагородив він її орденом, званім Шезакат третьої класи, призначив їй пенсію аж до смерти по п'ять турецьких фунтів місячно, у вільний її брата раз на все від войска і її саму пустив зараз до дому.

Розбишак Атаназіос, котрий свого часу задержав був в Черкескей в адринопольським вілаєті в Туреччині поїзд залізничний і взяв в неволю кількох богачів, за котрих відтак зажадав значного окуну і таки дістав его, веде далше своє ремісло; єсть однак надія, що вже незадовго і він дістане ся в руки справедливости. Турецький генерал, Едіб-паша, виславний против ватаги Атаназіоса, доїс султанові, що зловив вже одного розбишака із тої ватаги та що ему удасть ся зловити і самого ватажка. При зловленім найшов Едіб-паша 2101 фунтів штерлінгів, значить ся, більше як 21.000 зл.

Нечувана звірність. В Меране в Саксонії допустив ся якийсь майстер слюсарський нечуваного звірства на своїм термінаторі. Майстер посварив за щось хлопця а той став ему відповідати. То майстра так розсердило, що він як держав в руці розснену до яркості штабу заліза, так і пробив нею хлопцеві живіт і пошквів всі внутрішности. Хлопець згинув до кількох хвиль серед страшних мук а майстра арештовано; він

оправдує ся тим, що не знає, як то стало ся і каже, що хлопець вбив ся сам на розпалене залізо. — Подібного звірства допустив ся в Триєсті лодкар англійського корабля цистернового „Віндобала“. Сімох робітників з триєстинської фабрики „Грінгам“ чистили на кораблі котел і полагали в кітлі спочивати. Лодкар корабля, Стаїнка, розлючений тим, розкрутив чіп і пустив на них струю киплячої води. Трох робітників змогло ще завчасу утечи отвором в кітлі, а прочі страшно попарили ся. Стаїнка арештовано.

Землетрясенє в Сербії. Недавно дало ся почути в Сербії, в долині ріки Морави, коло місцевостей Чупрія і Свилайнац сильне землетрясенє. В Чупрії розпукла ся при тім в кількох місцях земля, а з розколин почала добувати ся пара і горяча вода. В обох сих місцевостях завалило ся кільканацять домів. Перестрашені люди повибігали на поля і недалеко горби і там почували і дували. На місце катастрофи виїхала зараз з Білграду спеціальна комісія, зложена з шефа секції в міністерстві для справ внутрішніх Миленковича, професора геології Зуйовича і професора фізики Станоевича; рівночасно дано знати в телеграфічній дорозі геологічним заведенням у Відні і в Парижі і прошено, щоби вони вислали своїх репрезентантів для розслідування сего дуже цікавого з'явища в природі. Згадана комісія прибувши на місце, сконстатувала, що дійсно на тім місці, де земля розпала ся, добуває ся з розколин лая і горяча вода, але ані в Свилайнаці ані в Ягодній не наробило землетрясенє такої шкоди, як то в першій хвилі голошено, хоч вона все таки єсть значна. В неділю і понеділок повторилось було землетрясенє, але було вже значно слабше, як за першим разом. — Після найновіших вістей з Білграду наробило землетрясенє в Сербії таки дуже великої шкоди. Від вісімдесять літ не було там ще такого землетрясення. Найсильніше було воно в Свилайнаці, Пожареваці і в селах Великі Поновці, Ключ, Ливадица і Шабара. В Свилайнаці трясла ся земля через півніята години і розпукла ся в кільканацять місцях на 7 центиметрів, а з тих місць бухала горяча вода і викидало жуалі. В селі Шабарі, розпукла ся земля в 40 місцях.

Курс монет

дня 21. лют. цвітня 1893-го р.

дукат	5.71	5.78	зл.
рубель папер.	1.26 ¹ / ₄	1.27	„
наполеондор	9.69	9.76	„
100 марок	59.70	59.91	„

тих слів не бачимо в словарі, Під „беременная“ (жорова) стоїть „тельна“, ми кажемо „тілна“. Слово „банить, ся“ = банити, ся, мити, ся. Чи-ж не знає на Україні слово „купати, ся“? — Воно, думаю, повинно-б стояти тут на першій місці. Зрештою Котляревський в Енеїді каже „парити ся в бані“, а сего также в словарі нема. „Архаровець“ = шпиг; у Котляревського є слово „шпигун“, знане і у нас! Або чи таки зовсім не знає слово „чванити ся“ хоч на своїм місці стоїть „чванько“?!

Таких питань і заміток можна-б далеко більше поставити, та се лиш я так для приміру кілька вибрав. Треба і на се уважати, щоби словар сей не був лиш нарічевий український, а обіймав цілу Русь-Україну — я переконаний, що се мають также шановні автори на думці, — тоді і вартість его буде значно більша; треба одже в ній обіймати всю письменну українську мову, яка вже доси у нас від Карпат до Дону виробила ся.

2. Треба подавати переклад всіх слів, які містять академічний або який инший ліпший словар російський. Проте не згоджую ся з тим, „щоби слова чужоземні, які однаково вживають ся як у мові російській так і в українській, одрізняючись хиба тільки вимовою, властивою нашій мові, зберігаючи місце зовсім випускати (VI-а стр.)“; не згоджую ся і з тим, аби „ви-

пускати й такі слова, котрі властиві обом мовам мають однакове значінє і навіть пишуть ся однако-“. Для мене і для багато инших цікаво було-б знати, кілько то саме є одних, а кілько других слів і о скільки все таки відрізняють ся вони вимовою. Я думаю, що всіх тих слів буде так мало, що не варт скупувати ся місцем для них тим менше, що з того вийде велика недодістність для своїх, а особливо для чужих. Не маю я під рукою академічного словаря російського а лиш російсько-німецький Павловського і порівнявши один з другим, виджу, що багато російських слів пропущено в сім російсько-українським словарі. Що-ж мені про сі слова думати? Чи належать вони до тих однакових слів, що їх загалі пропущено, бо автори мали лиш замір „по змозі перекласти на нашу мову чи пояснити більшу частину російських слів“?

Поминувши се, що таким чином віддає ся український словар в велику залежність від словаря російського, він мати ме ту велику хибу, що буде неповний. Просим лиш взяти в руки словар російсько-німецький Павловського і порівняти его із словарем Уманця і Снілки, а стане отся хиба ясно перед очима. (Дальше буде).

Ціна збіжя.

В Чернівцях платили дня 21. лют. цвітня 1893-го р. за 100 кілограмів найліпшої:

пшениці	8.25—8.50	зл.
жита	6.—6.10	„
ячменю	5.—5.10	„
вівса	4.85—5.—	„
ріпаку	— — —	„
конюшини	67.—69.—	„
кукурудзи	4.30—4.50	„
гороху	5.40—6.—	„
оковити	11.35—11.60	„

Tinct. capsici compos.

(Pain Expeller).

приладжена в аптці Ріхтера, Прага, загально звисне втирає, лагодяє біль, можна дістати по ціні 1.20 зл., 70 кр. і 40 кр. за фляшку майже в кожній аптці. При закупні треба дуже уважати і брати фляшки лише з охоронною маркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсила: Ріхтера аптина під Зол. Львом, Прага.

Антоній Табакер і Гаїна

торговля коріння, вина і делікатесів в Чернівцях, ринок.

порукає свій богатий склад кави, полудневих овочів, російського чаю, шоколяди, руму Ямайки, та всяких розолій і лікерів

БОГАТИЙ СКЛАД ВИНА

гурток і подрбно, по особливше знижених цінах. — Постійний склад різних товарів з хиньського срібла.

Одинокий склад і агенатура для Буковини

ц. к. пр. фабрики господарских машин Clayton-a i Schutleworth-a

Відень і Лінеольн (Англія).

Льокомотиві, всякі плуги, молотильні машини до сійби, кошеня і тереблення кукурудзи, млиники, млини, сїчкарні, сикавки, помпи і т. д.

Найліпший і найтанший олій до машин.

Вже вийшла

осібним відбитком з „Буковини“ дуже цікава і для руского народу важна книжочка

В ЧИМ НАША СИЛА.

Ціна 10 кр., а з пересилкою поштовою 12 кр.

Хто купує 10 таких книжочок разом, той дістане дві даром.

Замовляти просимо в адміністрації „Буковини“.

Літературне Товариство

„РУСКА БЕСІДА“

в Чернівцях.

улиця Петровича ч. 2.

має на складі: Ілюстровану

„БІБЛІОТЕКУ ДЛЯ МОЛОДІЖИ, МІЩАН І СЕЛЯН“

(редаговану Омелином Поповичем)

з року 1886, 1887., 1888., 1889., 1890., 1891. і 1892., по 1 зл. 20 кр. за рочник, а всі 7 разом за 7 зл. з пересилкою 7 зл. 30 кр.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА в Чернівцях

вноситься:

на цілий рік 5 зр — кр
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горюніца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация

„Буковина“ находится в
Чернівцях (ул. Петровица
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповідення і прилоги

обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 16.

Чернівці, дня 16-го цвітня (лат. 28-го цвітня) 1893.

Рочник ІХ.

Буковинський сойм краєвий.

Нова сесія буковинського сойму краєвого, що розпочала ся 20. цвітня с. р., не заповідає лучшого звороту дотично мирних відносин поміж поодинокими соймовими партіями і пожаданої спільної їх праці в користь загального добра нашого краю. Протівно, вже на першій засіданню сеї сесії заявила соймова більшість під командою румунізаторів-февдалів наново свою безграничну самоволю через одобрене навскрізь нелегального вибору посла з міста Серету. Сим доказали панове румунізатори наново, що не пошановане конституційних прав, не найвисша конституційна засада рівноправности, не мирний розвій справедливих людських порядків в нашій країні, але лише безгранична гегемонія, самовільне панування ціле їх бажане і правдива ціль їх парламентарних і позапарламентарних коншахтів. Такий труд не може ніяким чином принести здорового покорму для пожаданого розвою справедливих політичних і суспільних порядків, не може ніяким способом причинити ся до здвигнення загального добробуту в нашій так дуже занедбаній країні. Не досіли ще наші румунізатори февдали до етичних поглядів, до внеслих правдиво-людських засад, що велять для загального добра окоротити свої самолюбні забаги!

Безплідну, деструктивну роботу буковинських февдалів піддержують повним невірничим послухом послы др. Волян і Тиміньский. Нехай здорові служать, коли їм се до смаку! Ми би о сїм й не згадували, бо як каже наша пословиця: Шкода ходу до пустого роду, шкода кидати перли між худобу, шкода кожного слова, бо гор-

батого не направиш. Але не можемо ніяким чином замовчати сего сумного факту, що сї виродині сини поважили ся для своєї невірничої роботи на правдивий встид і ганьбу руского імени прибрати руску фірму, фірму руского клубу, взявши собі для виказання більшого числа ще третього товариша, о „Вежану“, Русина-перекіничка, що так само як его другі два рідні брати вже давно відцурав ся руского імени і з цілою своєю родиною перейшов в табор волоский, се найліпше доказав тим, що своїх синів, учеників тугейшої гімназії, послав на науку волоскої релігії і волоскої мови, а не, як се обовязком кожного чесного Русина, на науку рускої релігії і рускої мови.

Слава сего руского клубу ніколи не загине і не поляже, а імена членів сего клубу запише історія буковинської Руси не золотими але кровавими буквами!...

При дебаті про справджене вибору посла з міста Серету виголосили послы др. Стефанович і др. Рот промови, котрі в яскравім світлі показують надужитя, що їх соймова більшість (т. е. Волохи і Русини-романофіли др. Волян, Тиміньский і о. Вежан) своєю повагою в нашій країні піднирає. Подасмо одже нашим читателям зміст сих цікавих промов.

Посол др. Стефанович зараз на початку заявив, що в сій справі не розходить ся о особу, але о річ саму. Були в Сереті два кандидати, а іменно з сторони лібералів др. Бено Штравхер, а зі сторони правительства совітник Вільгельм Помпе. Перший з них єму не так знаний як п. Помпе; сего бо знає він з сойму яко

чоловіка з характером, котрий рівно займав ся своїми обовязками посольськими, а др. Штравхера знає він лише з газет, що сей єсть постійним бесідником в радї міста Чернівців. Отже нам — каже бесідник — в кожнім разі було-б приємно, если би вибір п. Помпого був виконаний в дорозі законній. Але се не так було: виборцям насильно і в брутальний спосіб відобрано право голосовання, чого на Буковині досі не чувано! З того треба припускати, що комісар виборчий, староста серетский, Ортиньский, або не хотів застосуватись до установ або що одержав наказ, аби не зважав на ті установи. Комісія виборча покликуює ся на закон з року 1849-го і на міністеріальну постанову з дня 7-го мая 1850-го р., після котрих виборці, що не заплатили своїх податків, не мають права голосованч; але на сї постанови не вживало ся від 32 років ані в Австрії взагалі, ані на Буковині. А если комісія виборча заміряла перепроводити вибір на підставі тих установ, то повинна була дати виборцям спроможність заплатити податки хотий би і в останній хвилі; але власне комісія унеможливила се в підлий і підступний спосіб, бо покликала податкових урядників до комісії, так що ніхто не міг заплатити податки. Сего навіть справоздане виділу краєвого заперечити не може, так як воно загалом про подробиці протестів зі сторони виборців серетських мовчить.

При тім всім от що я виджу. Справді дивна се річ, що коли ходять о якусь немилу, погану справу, що викликає загальне обурення, завісїгда виступає той сам чоловік, іменно бр. Мустаца на перше місце. Партії, котрій він служить, і

Словарь російсько-український.

Зібрані і впорядкували М. Уманець і А. Спілка. Додаток до „Зорі“.

Львів 1893

Критична замітка д-ра Ст. Смаль-Стоцького.

(Дальше).

3. Слова російські треба толкувати дословно, а не ставити коло російських слів таких українських, що ледя ледя дадуть ся навізати до поняття. Докладність головна річ, а ненотрібним приточуванем різних слів затемнює ся сї. Так під „атлас“ стоїть слово „едваб“, котре прецїнь не означає те саме що „атлас“. „Беззв'язний“ не є те саме, що „хмарний“, „безпрепятственный“ не те, що „вільний“ а „безприм'єсний“ не конечно „чистий“ і т. д. Коли-ж подає ся більше слів на переклад одного російського, тоді треба всі ті слова привести в такому порядку, щоб починати від того, що найблизше, а кінчити тим, що найдалше до него своїм значінем.

І так коли вже конечно під „безприм'єсний“ має стояти „чистий“, під „безспорийний“ — „мирний“, а під „безпрепятственный“ — „вільний“, то повинні вони стояти на самім останку а не на переді. А знов під „безприданница“ на першій місці повинно стояти „безпосажна“, так само під „безприм'єсний“ — „безприкладний“, під „блота“ — „п'ява“, під „бойня“ — „різниця“,

під „букля“ — „пейс“, під „вересливий“ — „верескливий“ і т. д.

З тої самої причини під „бередить“ = вражати не можна наводити таких примірів, як „вразити“. „Вразити“ дієслово доконане, а „бередить“ недоконане, одже одно другому не відповідає. Таке саме стало ся з „беременіть“ (заваготіла), „вбивать ся“ = вганяти ся, (як улучить змія булавою, так і вжене его в землю) і т. д.

Недокладність видко і в тім, коли під „бастыня“ наводять ся „буриянина, бурия“, а в примірі до того стоїть „буринець“.

Треба вистерігати ся, щоб фальшиво слів на толкувати, як ось пр. слово „азартничать“ = грати, лютувати, запалати ся, або „амлодировать“ = лящити, „арена“ = герець (на стр. 30-ій герець = „битва“, і справедливо!), „брести“ = чвалати, „бесѣдовать“ = трахтувати і т. д.

Думаю також, що „брижати“ не значить „бити зедніми ногами“ (стр. 30), та що коли під „безотлагательный“ поставлене слово „наглий“, то і під „безотлагательность“ треба би поставити попри „пильність“ также ще і „наглисть“ і т. д.

Коли-ж нема в українській мові відповідного слова, то треба російське слово пояснити якось так, щоб воно дійсно було ясне, зрозуміле, а то і самі Українці, не то ми, хіба плечима здвигнуть, як прочитають в словарі, що „арба“ зна-

чить по нашому — гарба, „балаганный“ = ятошний, „балалайка“ = балабайка (яка вона?), „балка“ = балка (треба описати, що се є, бо з наведених прикладів: „по балках жовту кість жвакували“ сего не видко), „баласина“ = баласа, „барак“ = курінь, байрак, „баранок“ = гембель, „баржа“ = баржа, байдак, „баркаст“ = баркас, дуб, шаланда, „басить“ = басити, „басон“ = галун, брузумент, „бердник“ = бердник, бердошник, „берлина“ = берлина, берлинка, „бечева“ = кодола, ляма, „бивень“ = вил, „биндига“ = бендюги, „битка“ = битка, „битюг“ 2 = мапак, бузак, бецман, здоровило, „бланк“ = бланок, „блонок“ = обапол, обапол, обзюл, „бойница“ = бійниця, „болдырь“ = суржик, помісок, покруч, „болтъ“ = прогонич, „бордак“ = бардак, бурдей, „борей“ = бора, борна борвій (треба конечно сказати, що се вітер!) „бочага“ = бакай, „брусовка“ = тернуг, „брыжейка“ = брижі, „бубновка“ = дзвонка (треба додати, що в картах!), „бубрегъ“ = пірка (у нас пірка), „буерак“ = байрак, „булыга“ = камінь дикий, „булыня“ = прасол, „бумажник“ = гаман, гаманець, гаманок (чи то вже все?), „бурта“ = бурт, „буслай“ = мугир, мугиряка, гевал, „буть“ = груз, „бѣлужина“ = білужина, „бѣлужий“ = білужий, „важня“ = важня, торезник, „валюга“ = вайло, вайлюка, „варенець“ = рязанка, колотуха, паренуха, „варовье“ = вірива, „вахтеръ“ = вах-

вже нераз завидував, що має такого чоловіка. На него можуть Волохи бути горді, бо він готовий в день і в ночі своє майно і свою кров принести в жертву своїй партії. Але яка его услужливість для своєї партії, така і его беззглядність против інших партій! Его гаслом є: насиле перед правом! Не буду говорити про подробиці протесту, бо про те говорити не чоловік, до котрого ся справа належить, але мушу заявити, що говорю тут з становища безсторонного.

Наша партія через вибір нічого не втратила; ми ані через Помного ані через Штравхера би не зміцнилися; для того я з становища безсторонного кажу: Дивує мене, чому п. президент — прошу моїм словам придавати лише зміст такий, який я сам їм дати хочу — чому п. президент, котрий в останній сесії забрав голос і заявив, що підперати ме всі партії, котрі оперують ся на законі, не вмівав ся в сю справу? Коли розходилося о неуважнене вибору барона Капрого, тоді правительство і більшість соймова стояла на чисто законнім становищу; тоді вишукували всякі установи, щоб довести безправність того вибору, і то робили так довго, аж поки ситуація в соймі не змінилась, аж поки більшість не стала меншістю і Капрого видрулено з сойму. Но при виборі Помного правительство і теперішня більшість не стоїть вже на тім законнім становищу, бо тепер розходить ся о вибір кандидата правительственного, а прецінь сей вибір відбув ся під страшенним насильством! Комісія виборча смила вільне виборче право сконфіскувати; правительство ту конфіскацію одобрило, президент на то мовчав, а виділ краєвий жадає від нас, щоб ми доложили своїх рук до санкції тої конфіскації. Але я Вас остерігаю перед тим! Сьогодні мені, завтра тобі, і Ви, панове, можете прийти в таке положення, а як би то Вас боліло, сби би супроти Вас улюбляло ся таке насильство. Таке коли-б були завчасу все приготували, були би й так Помного вибрали, бо він знаний яко совітник правительственный і заслужив собі симпатію; не було одже причини, щоби его не вибрано. Але спершу занехано всякі приготування, а тимчасом кандидат ліберальний др. Штравхер представив ся виборцям, промовив до них щире слово і був безпечний вибору; в останній же

хвилі все таки треба було переперти кандидатуру Помного, а щоби его переперти, улюблено насильство!

Не належу я до більшості соймової, а відкликаюсь до дідичів консервативних: Панове дідичі! Ви так само консервативні, як наша партія, ми мусимо берегти право! Ми консерватисти мусимо порядок загальний консервувати (т. є. удержати в старім стані) а той порядок обороняє закон. Сби ми опустимо дорогу права і закону, то станемо тим невірними нашим найсвятійшим засадам і працювати мемо в користь партії перевороту. Але я відкликаюсь також до лібералів волоської партії. Ліберальний посол на жаден спосіб не повинен стерпіти, щоби виборцям відібрано конституційне право, бо инакш сам себе вирікає ся. Барон Мустаца дав ся вже нам всім добре в знаки. Він може про себе сказати: *L'etat c'est moi*, т. зн. я вся держава. Він сміло може казати: я виділ краєвий. Але він хоче всім бути! А се велике нещасте для краю. Чи має він о собі ще таке сказати: я є краєвий президент? Своім великим знанем, своєю проворністю уміє він собі зловити чоловіка. Але я Вас остерігаю перед ним, не слухайте его! Не голосуйте за внесенем барона Мустаци, бо в такім разі видаємо на ласку і неласку найсвятійші права виборців; в такім разі ми вирікаємось самі себе і робимо таке діло, що ся на нас піметить і піметити мусить!

Отсю примову прийнято гучними оплесками. Відтак промовив заступник маршалка краєвого, посол др. Рот і заявив, що его партії (ліберальній) не розходить ся о особу, але лише о річ, о вибір самий. Совітника Помного він знає яко чоловіка любого, людяного, характерного і здібного, отже тішило-б его, сби би сей посол знов міг працювати в соймі, вибраний будь то з иншого повіту, будь то і з виборчого повіту міста Серет, але на підставі иншого вибору. Бесідник переконаний, що Помне сам нічого не робив в користь свого вибору, і що виборці самі на него голосували. Вже тому, що сей посол нам лібералам ближше стоїть що до своїх переконань як противникам нашим, не міг би я задля особи против него голосувати; розходить ся отже лише о вибір, о спосіб вибору.

Не буду я свої приміри брати з країв чужих як Сербія або полуднева Африка, але се мушу

сказати, що хоч на Буковині, що в цілій Австрії такого вибору еще не було. Кажуть звичайно, що адвокати крутарі, але сби Ви, мої панове, се справоздане читаете, то супроти него все нічого не значить. Щасте велике, що те справоздане не зробив адвокат, бо в такім разі наразив би ся на слідство карне задля надужити льотіки. Задля успіху, моментанного, щоби сей вибір одобрити, зриває ся з практикою довголітньої. Вже від 32 років переводить ся на Буковині вибори так, що й ті, котрі свої податки не заплатили, мали право голосування; так діяло ся при виборах до сойму і до думи державної. Аж від разу з Серету приходить світло! Там комісія виборча винайшла, що 32-річна практика, котрою поводувалося до тепер правительством і котру одобрував сойм краєвий, є фальшива і справоздавець зараз й собі каже: Так! ми до сего часу були сьмо цілком дурні, безглузді, се повинні були знайти вже перед 32 роками!

Справоздавець покликає ся на те, що в році 1861 правительство виразно заказало виборців, що не заплатили податків, припускати до вибору. Се цілком можливе! Тоді конституція була в Австрії в пелінках і для того можливе, що з сторони правительственных органів ту уставу зле розуміли. Але все-ж таки вже тоді були люди такі людяні, що в оголошенях оповістили: виборці, котрі залегли податки до дня вибору не заплатять, не мають права голосувати. Але в сьм разі (в Сереті) се оголошене сталося при виборах самих; в сьм разі отже органи, котрі вибори винесли, не були на стільки людяними як ті в році 1861. Від року 1861 до сего часу не зважало ся на сей закон, а противно при виборах громадських як й при виборах до сойму правительством часто заявляло, що й виборці не заплативши податків можуть голосувати. З того слідує, що правительством а взгядно міністерством до тепер було сего переконання і згоджувалося на такий вибір; слідує з того, що — як правительством дуже часто заявляло — й виборці, котрі залегли податки не заплатили, мають право голосування!

Більша часть панів не мала спосібности переглянути акта виборчі, бо вони лежали у барона Мустаци під замком до вчора (т. є. до 19. цвітня с. р.), перегляньмо отже ті акта.

тор, „вгустую“ = круто, „верзила“ = здоровило, бецман (про жінку), гергена, грипа, „влега“ = паць, влоговина і т. д.

Ніхто з того не може бути мудрий, бо виходить на таке, що мовляв масло маслине, а треба зрозуміти підперти то поясненем як пр. під словом „бабье літо“ = бабине літо (добра година з початку осені і павутина, що тоді літає), або яким иншим способом, подаючи пр. яку форму слова то що, бо без того слова сї для нас темні. Не завадило-б і такі слова, як „баштанник“ (стр. 12), „бариняне, ментун, прасол, левеант“ (стр. 15) трохи докладнійше пояснити, бо вони не всюди знані.

Знов инша увага насуває ся на ум при словах „балований, балованье, баловать“. Тут на першій місці поставлено балований, балування, балувати, (порів. также „баловник, баловство“), слова після нашої думки не українські, котрі вже хоть би задля того повинні піти на дальше місце, що не знані скрізь по Україні; за те на першій місці треба поставити: пещений, пестощі, пестити, та на лихо автори, здаєть ся, не знають слів „пестощі, пестити“, хоть наводять „пещений“! Таке саме скажемо про „банний“ = банний, ланевий, про „банщик“ = банщик, ланник, ланюк, про „баня“ = баня, ланя — всюди повинно стояти на переді „ланевий, ланник, ланя“; так само під „барабань“ = бара-

бан, тарабан, під „барабанный“ = барабанський, тарабанський, і під „барабанить“ = барабанити, тарабанити, лише є „тарабан“ і т. д.

При словах звичайних, всюди знаних зовсім не потреба жадних примірів ставити, тим менше таких примірів, що нічо не пояснюють, як н. пр. при „лазня“ — „затопить же ви та нову ланю“, при „ягниця“ — „Та прийшов же я тай у пятницю, та нема Солохи, насе ягницю“ і т. д.; кожний Українець і без того знає, що значить „лазня“, а що „ягниця“ і т. д. А вже-ж цілком злишні такі цілі сторін як на стр. 37-ій для поясненя слова „козарлюга“, („Васюряньський козарлюга все не та гуляє, ой він своїм отаману голосно гукає: Позволь бацьку отамане, нам на башті стати. Не позволим Січу руйнувати; не позволим з шабелями, позволь з кулаками, нехай наша слава пройде поміж козаками“), котрі, в додатку сказавши, цілком не показують, що „козарлюга“ = богатир, лицар. Зате при словах і річах менше знаних, менше вживаних, але знаних лиш серед якоїсь части людей, як н. пр. серед ремісників і т. н., треба доконечно сказати, що воно таке. Люди належать понайбільше що йно наведені висше слова, але также і такі слова, як „байдак“ (який він за великий, то що, бо хто не жие коло води, той не може мати понятя про се), „байрак“, „багалайга“, „баевий“ (що се за материя? вовна? полотно?...) і т. д., бо

иначе треба би бути знавцем всіх штук і ремесел і взагалі всіх річий, щоб і без одного слова поясненя все знати.

При менше вживаних словах рад би чоловік также нераз знати, чи слово взятє з уст народу, чи воно утворене яким писателем і котрим саме, тай як его уживати, пр. „квітньовий“ (стр. 6) і т. д.

Так як при буденних словах злишні всякі додатки, так знов дуже потрібно в словарі показати, як яке слово з другим лучити, як его вживати, се-б то конструкції его, особливо важне се при дієсловах і при деяких прикметниках. Хоть як дуже вартні читати з писателів, то я волів би нераз певну фразу, певне якое сполучення, хоть би вони що йно самими авторами були утворені. Кожний рад би найти пр. відповідь на се, чи казати: дбати про щось, чи дбати о щось, чи може за щось; чи гешнути кимсь об землю, чи може як инакше і т. д., або чи каже ся: подібний до когось, чи подібний комусь і т. д. Приміри наведені авторами в словарі не завжди дають на се відповідь.

4. Треба би доконечно подавати в словарі хоть дещо з відмінн слів. Властиво належить се до словаря українсько-російського, але поки такого словаря нема, то повинен нам словар російсько-український дати на ті питання відповідь. Важне се з огляду на деякі форми, котрі в різних сторонах різні мають закінчення, а ще важ-

ДОПИСЬ.

З Ракви.

Гірське чудо. Мають Гуцулів за дурних, і от видите, милі читателі, що не милять ся. Послухайте, що недавно стало ся в однім гуцульськім селі Дихтинцях, де призначений був вибір на громадських виділових (авшусів). Тамошний пан двірник Янко Маковецкий ще перед вибором зайшов був у голову, як би то вдати, аби не було християнів у виділї, лиш самі жида. Одже зложив добру штуку з жидами коло їх пива, котре пилися три неділи таки в его хаті. При пиві вони таке вважали, що на 18 всіх виділових (авшусів) вийшло при виборі лиш 5 християнів, а аж 7 жидів; решта вибраних виділових се ані християни ані жида, а жидівські лизуни та чешибороди; порядних, правдивих і достойних господарів повиїтали з громадської ради, от як полову. По виборі виходить пан двірник з канцелярії і каже одному жидові: „Прощу не гнівати ся, пане Фройку, щом не віддав голосу на Вас, бом бігме забув!“ Мені ся здає, що вдай пива було за богато в голові, та тому забув! Мушу конче ще й се виявити: Син пана двірника, Павлик Маковецкий, обіцяв людям 3 бочки пива лиш аби не голосували на одного достойного уже бувшого виділового (авшуса) Івана Евдошика. Бідні Гуцули послушали того чешибороду, тай ані один не дав свого голосу на такого справедливого чоловіка. І от збули ся доброго чоловіка, а пива таки не напили ся та ще й самі запхали ся в жидівський гній, від которого мусять терпіти множество біди. Так вам треба Гуцули! Було не слухати Павлика, котрий каже, що мусить боронити ся з жидами, бо Маковецких є в Дихтинцях лиш два, а Евдошиків богато. Пан Павлик навіть своєю рукою тримав людські роти, щоби не голосували на Евдошиків. От слухайте, милі братя, що ся робить в горах — біда і чудо! — і то не лиш в Дихтинцях, але і в Устю-Путилкові каже надібаєте. Хоть тамошний святильник старав ся всіма силами побідити то чудо, то все таки нічого не вийав, бо що годен і против 13 зробити? Ви-ж пане двірничу на другий раз не то пива, але й води, здає ся, не будете пити з жидами. Ви гадаєте, що то громадою так кермувати, як коні пана Тухмана поганяти? Ой нагадайтесь, що треба колись умерти і перед Богом справу здати за всю громаду. Вдарте ся зо три рази в груди, перехрестіть ся та віддайтесь від жидів і не слухайте Вашого єнна бо мені здає ся, що син молодший від Вас! А Ви, пане Павлик, найміть соборну службу в св. церкві та бийте поклони і просіть Бога,

аби Вас ратував від жидівського брацтва, нарозумте ся і не робить з цілої громади полову! Нічого більше не чути, лиш ївуть всюду і завше жида, що колись нашого Бога мучили, та рівно не могли нічого зробити, бо він воскрес, тепер домучують нас, християнів, за помічю своїх прихильників, якими є Янко і Павло Маковецкий в Дихтинцях. А що по других селах ся робить? Гірко згадати, що ще тепер такий нерозумний нарід. Гей Гуцули! Таке вже час і Вам раз старати ся від біди та не носити на собі нужди від жидів і жидівських чешибородів. Смятайте ся, що робите, таке по 24 роки відай вже маєте! Пане Маковецкий! Ви возміть лишне та пішлить далі той громадський рекурс, не тримайте его, бо не буде добре! Але що нїби Вам за страх, коли Ви собі з паном Тухманом за пан-брат, а Ваш пиз син у него за фірмана та лиш собі їдете бричкою. О! Слава Вам, чесні пани, тай Вам пане Тухман, дай Боже, абисьте так і на той світ до раю поїхали. Але людям віддайте, що їм ся належить, бо буде брати Петро на розум, та ще й як возьме! Тимчасом, пане двірничу, не гнівайте ся, що я Вас так відфотографував, ані Ви, пане Павлик, бо Ви їей за грубо починаєте. Кланяю ся Вам і остаюсь дальше Вашим прутким фотографом.

М. Н., Гуцул з Ракви.

Перегляд політичний.

Сойм галицький розпочав свої наради дня 24. с. м. На сїм першім засіданні відчитано насамперед деякі справоздання відділу крайового і приділено їм до поодиноких комісій. Потім мотивував посол Окуневский поставлене мнущої ще сесії внесенє що до зміни закона о конкуренції церковній, потім відслано се внесенє до комісії адміністраційної. Пос. Крамарчик промовляв рівнож до свого внесення над зміною сего самого закона, жадаючи, щоби тигар конкуренції церковної поносили в парохії всі без огляду на віросповіданє, і щоби знесено право патронату і передано его в руки ординаріятів. З нових внесень вилнуло на сїм засіданні кілька, між іншими внесенє посла Скачковського з завизанєм правительства, щоби при екзекуціях податкових придержувано ся строго закона, і внесенє посла гр. Ромера, щоби внесенє пос. Окуневського і Крамарчика передати окремії комісії з 7 членів, позаяк комісія адміністраційна переважаєна роботою. Се внесенє прийнято.

Підчас сєї сесії має прийти під наряду сойму галицького много важніших справ

і так: проект закона о залізницях локальних, проект поліції огневої для громад сільських і обшарів двірських, проект поліції будівничої для сіл, проект закона виборчого для 30 більших міст, проект о зміні оплат спадкових на краєвий фонд шкільний, проект утворення фонду позичкового для промислу рілляничого, в кінці проект будови двох заведень на примусову працю і на колонії поправи.

Угорський парламент покінчив вже розправу бюджетові і уладив міністри Векерльому велику овацію. Векерле предложив фінансовий закон на р. 1893, після котрого вносили би розходи 489,183.521 зр., доходи 486,653.643 зр. Звичайні видатки вносять 377,877.203 зр., видатки переходові 85,805.848 зр., а видатки надзвичайні на цілі інвестицій 15,568.994 зр. Доходи звичайні представляють суму 403,332.385 зр., переходові 83,320.658 зр.

Спільні делегації мають бути скликані в місяці червни. Точного речення ще не означено, бо не знати, як продовжать ся роботи угорського парламенту.

Послідніми часами відбувались часто військові наради, на котрих за кожним разом був також присутний міністер мадарської оборони крайової, бар. Феєрварі. Народи військові мали ціл, ухвалити плян, в який спосіб можна би розвинути силу військову в найблизших роках після позицій бюджетових. Опінії військових знатоків предложено обом міністрам фінансів, щоби они висказали свою гадку з огляду на бюджет. Доповнення армії у всіх єї складових частях не будуть могли череступити тих границь, які оба міністри скарбу означили за фінансово можливі, та не буде можна нічого такого домагатись, що захитало би рівновагу бюджетову. Що до справ спільної армії, то найперше приїде на порядок побільшенє стану презенційного о 9 воєків на кожду компанію для тих полків, котрих полишено при таких самім побільшеню торічнім. Рівно-ж предложить ся радї державній на осінній сесії проект доповнення австрійської оборони крайової на спосіб мадарських гонведів. Мабуть також рівночасно предложать оба правительства проекти що до організації загального ополчення. Міністер гонведів бар. Феєрварі натякнув про се недавно в угорськім парламенті і вказав, в який спосіб бажали би оба правительства перевести згадану організацію. Гадають найперше постаратись о кадри офіцерів для ополчення, а також виготовити точний виказ всіх ополченців — котрі мають військову виправу. Ті натяки міністра були прийняті дуже прихильно навіть скрайною опозицією, то-ж можна висити, що вскорі правительства виступлять з дотичними проектами.

Дня 21. цвітня відбула ся в міністерстві справ заграничних спільна конференція міністрів. Конференція тревала три години. Народи зачались від обговорення поодиноких позицій спільного бюджету на 1894 р. Сего обговорення ще не покінчено, а має оно ціл — порівняти проєктовані позиції бюджетові з давними ухваленими сумами. На конференції були присутні оба президенти міністрів і спільні міністри.

Італія була минушого тижня свідком двох великих торжеств, а то торжество з нагоди срібного весіля італійської пари королівської і торжество весіля болгарского князя Фердинанда, котре відбуло ся в вилі Піаноре з Марією Людвікою, княгинею Царми. Оба сї торжества мають стілько значіне політичне, що на срібне весіле італійської пари королівської прибув також німецький король і архикнязь Райнер, яко заступник нашого цесаря, так, що тридержавний союз замініфестував ся знову перед світом, а вінчанє князя Фердинанда важне на стілько, що сим актом дало ся початок будучої династії князів болгарских.

Вже се саме собою дає запоруку державного розвитку, і тому має значіне не лиш для Болгарії, але і для цілої Європи.

Сербський король Александер вибираєсь невдовзі в подорож по Сербії в товаристві президента міністрів Докича і міністра справ внутрішніх Милосавлевича.

нійше се з огляду на наголос слів, котрий у нас в богатых словах ще неусталений. Нераз вистарчило-б подати 2-ий відм. одн., иншим разом 7-ий відм. одн., а деколи задля зміненого в мн. наголосу 1-ий відм. мн., а при дієсловах хоть 1-шу особу теперішности тай дієприкметник (головно задля наголосу). Коли-ж вже таки вїяв не можна-б в дальших аркушах словаря сего зробити, то най би хоть приміри всі були з наголосом. Між тим в словарі приміри з малими виїмками зовсім без наголосів, „щоб не утрудняти друкарню“, а в головнім тексті подибуємо также досить богато слів без наголосу, як: лататти 2, жадання 4, черевички Божої матери, слоїк 13, безвістия, неділяний 19, керсет 24, обережність 28, бесіда 29, прочан 37, нездужання 41, весла 71 і т. д. В кількох разях бачимо противорічність, пр. раз „новіаго м“ відтак „новіаго м“ 5, кармазин (з наголосом на и) — кармазину, кармазин 10 (з наголосом на а і и), дарма — дарма 18, близький 34 (раз з наголосом на -кий, а другий раз з наголосом на обох складах), сволбок 40, але сволок 13 і т. д. В инших знов такий дивний наголос, що мусим не вірити книжці, як н. пр. приспівувати 17 (з наголосом на у), дякування 32 (з наголосом на обох я), тухтійка, введеня 65 (з наголосом на я) і так дуже богато слів. Автори мусять на сю річ в словарі звернути свою найпильнішу увагу, бо наголос слів належить до істоти мови, а фальшивий наголос в словарі відняв би ему всяку вартість.

Хоч я вже наломив своє ухо до всілякого наголошування, бо сам походжу з-над Стиру т. зн. з околиці, де чути зовсім українську вимову, український наголос (пр. винісила, виходила, од замість від, українські проклони з Котляревського Енеїди і т. д.), хоч я вслухував ся відтак в бойківську говірку і тепер вжив ся в підгірсько-гуцульську, то мушу сказати, що богато наголосів в словарі все таки для мене чужі. Для приміру спитаю авторів, чи справді лиш: ялова 26, ясний 21 (з наголосом на и), ядуха 8 (з наголосом на у), лицарство (з наголосом на и), але лицарський 37, лицарник 48, їдло 6, бесіда 29 (з наголосом на ї), потрошити, требунити (з наголосом на ши), тяжа (з наголосом на я, хоть у тяжі 28). У нас кажуть: ялова, ясний, ядуха (з наголосом на я), лицарство, лицарник (з наголосом на ци), їдло, бесіда. Дещо, особливо у дієслів, поясню собі тим, що автори, здаєть ся, силкують ся звести наголос теперішности з наголосом дієменника до купи, коли тимчасом мова йде своєю дорогою. Так наголошують вони: плєскати 6, задля плєщу, хоть я думаю, що і на Україні скажуть: плєскати 3, в долоні. Таке саме стало ся з погбдіти 34, і тут вже я навіть можу авторів переконати о тім їх власним приміром: „Бог мені погодив, одже очевидно мусить бути „погодити“ (з наголосом на ди), бо: погбджу. Дещо буде може друкарська помилка.

Дрібні вісти.

Друге засіданє буковинського сойму відбуло ся дня 26. цвітня с. р. Важийші справи порядку дневного були петиция громад Брідок і Юрківці о заснуванє рускої гімназії. Слава і честь тим громадам, котрі перші домагають ся свого права! Далше поставив посол др. Смал-Стоцкий два важні внесення: 1. Щоби тим селянам, котрі до Росії вивандрували, а вернувши, находять ся в крайній нужді, дати підмогою грошеву; 2.) щоб виділ краєвий застановив ся над заснуванєм кас пожичкових на селах для підпомогі бідних селян. — Обширне справозданє з того засіданя подамо задля браку місця в слідуючім числі.

Крутарство п. барона Гормузакого. В попереднім числі ми сказали, що о неправності вибору посла міста Серету були навіть Волохи переконані, бо один з них — бр Гормузакі — голосував против его одобрєня. Нас сей факт урадував, бо думалось, що хоч одін з Волохів прийшов до переконаня, що поступованє румунізаторів противить ся всяким людским засадам; але дарма! Ось сими днями оголосив бр. Гормузакі в „Gazet-i Bucovinei“, що в розсїяности вихопилось ему слово „ні“, а властиво хотїв за одобрєнем сего вибору голосувати. Сумно! В соймі сидїти і не уважати, про що річ їде! Одже в жадаю з Вас, панове Волохи, нема чувства справедливости?...

Страшний випадок лучив ся в велику суботу в Нових Мамаївцях. Господар Гаврило Борсюк пішов до млина на муку і взяв з собою свого 10-літнього сина-школярика Омелана. Хлопчина підійшов близько млинського колеса, щоби подивити ся, як ся веретено крутить. В своїй неосторожності приступив так близько до колеса, що оно его за одежу схватило, відорвало ему наперед одну руку і ногу, потім підтягло аж до веретена, котре его страшно потерло. Люди зараз збігли ся і відвезли сего бідного хлопчину до дому, де зараз помер. Отець страшно пригноблений сего страшною смертю свого сина-однака. В великодній понедїлок відбули ся похорони при участі двох священників, всіх школярів, котрих провадив тамошний учитель п. Савіцький і много людей з села. Над сьвіжою могилою держав п. Савіцький прекрасну бесїду, котре всіх присутних до слез тронуло.

Приміри з льогіки. Сими днями зійшов ся я з одним мудрим паном (ніби то Аристотелем) нашого столїтя, котрий до мене межи нимши от що сказав: „Хто держить з уніятами — то уніят. Посол Пігуляк держить з уніятами. одже пос. Пігуляк — уніят“ — „Вибачайте“, кажу я, „добр дію, хто з уніятами держить, не мусить бути уніят, бо і владика Морар-Андрієвич по вашому мусїв би бути уніят, позаяк загоріло держав з Пумнулом, а тепер держить з уніятим пос. Воляном, і тому „ваше глаголаніє“ — то софізм, софізм же неправда, а неправда, пробачайте, то брїхня, брїхня же — підлість; але не гнівайте ся „господине“, я кождому таки правду кажу; а коли вже нішло на льогіку, то скажу Вам от що: „Чоловік без характеру — сміте. Хто діти свої дає в гімназії учити по румунськи — хоче з них мати колись Румунами. Пос. Бежан бажає сего. Хто-ж сего бажає, є Волох (хотьби ренегат.) Хто є Волох — а каже, що він Русином лицемерить. А хто лицемерить, є людина без характеру. А що-ж тепер пос. Бежан? Будьте здорові, добродію, не споминайте лихом“

Крадіж на почті. В Кракові, в уряді почтовім на двірці залізничнім украдено в noci на суботу два листи грошеві, загальної вартости тисяч кількесот зр. Злодій дібрав ся до скриньки грошевої в хвили, коли урядники були в другій комнаті, і підробленим ключем отворив скриньку. З поспіху забув виймати ключ з замку. Двох возних підозріних о крадіж арештовано.

Страшна пригода Дня 13. с. м. вечером вертав з торгу, що був в містечках Лиску і Нароли, селянин з присїлка Беняшівка в повіті чесанівськїм, Войтїх Киярський. Коло жерела в Лукавицї станув, щоби напоїти конї. В хвили коли всїдав на віз, конї сполошили ся, і господар упав під віз так нещасливо, що дїстав ни-

буху крови і за кілька годин помер. Киярський був одним з найзаможнїйших і найпораднїйших селян в Лукавицї. Се вже на тій дорозі третій випадок такої наглої смерті, і то в досить короткім часі.

Катастрофи огневі. В послїдніх днях було на Угорщині кілька великих огнїв; погоріли місцевости Надь-Саланча коло Кошиць і Зомба в тольнянські комитатї. Тепер же доносять, що недавно згоріло в місті Кальоча 60 домів, а шкода виносить чверть мільона. — Великий огонь навістив дня 13. цвітня місто Виширїм в Угорщині. Згоріло 141 домів. В огні погинуло 2 людей. Шкода виносить більше як пів мільона зр. Зверх 1000 осіб лишило ся без даху. Згоріло також місцевість Шасляндю і згоріло доси 120 домів. З Авґсбурґа доносять, що в Альґав в Баварії погоріло містечко Вертах, котре має всего 1300 мешканців. Згоріло 110 господарств і церков, а 700 людей остало ся без стріхи.

Кістяк людський викопано оноґди при закладанні фундаментів на ґрунті належачім до реальности під числом 25 при ул. Пекарській у Львові. Кістяк лежав в землі пісковатїй в глибині звиш 1 метра, а недалеко від него найдено останки костей коня. Позаяк вже минувшого року найдено недалеко від того місця два людські кістяки, з котрих оден мав розлупану чашку а другий продіравлену, а відтак ще й два стародавні копїя, то єсть здогад, що в тїм місці було колись побоєвище, тим більше, що на сусїдських ґрунтах знаходять ся доси окопи звані „шведскими шанцями“.

Смерть пиянці. Селянин з Кучурова великого, Пентелей Гнатюк, вертаючи перед кількома днями в нетверезім стані додому, переходив шлях залізничїй як раз в хвили, коли надїхав поїзд тягаровий. Пиянця не маючи часу втечи, згинув під колесами машини.

Звірська матір. В Марджинї, радовецького повіту, законала селянка Катерина Шюзюк живцем свою дитину в високої на кілька сажнів куї трачнїя побіч тамошнього тартака парового. Злочин той викрито а звірську матір потягнуто до одвічальности.

Землетрясенє. На острові Занте повторилось оноґди знов землетрясенє и було дуже страшне. Майже всї домн завалили ся а з людей убило 50, а 100 тяжко покалічило.

Нові гроші. З днем 1. мая будуть пущені в курс нові монети нїкельові, сотики по 10 и 20 сотиків (гелерів) разом и срібні: однокоронівки. Від того часу не будуть вже пускати ся в курс теперішні срібні двадцятки (20 кр.) и будуть поволи стягнені. Тепер курсують вже бронзові сотики по 1 и по 2 сотики разом. Звертаємо увагу особливо наших селян на то, що 1 сотик (гелер) значить тільки, що давний пів крейцаря, а 2 сотики (бронзова монета величини теперішнього крейцаря з числом 2 на нїй) мають вартість дотеперішнього крейцаря. Нехай же ніхто не дає ся туманити і не приймає двох сотиків за два крейцарі, лиш за крейцар.

Сумна пригода лучила ся аеронавті Тулс, котрий разом з двома приятелями пустив ся бальоном з Брукселї в дорогу надземну. Темної ночи 9. с. м. злетїли вони в гору. Вітер був дуже сильний і через то не могли вони правити по волї бальоном. Над раном побачили, що вітер загнав їх над море, тоді вони стали готувитись, щоби висїсти. Спустили котвицю, та вже було за пізнь. Вітер загнав їх уже на воду, котвиця не могла в піску застрягнути і бальоном кидало зі скали на скалу. Вкінці недалеко Етаналь упали вони в море. Добре, що недалеко плив човен з людьми, котрі врятували сьмїлх подорожників від смерті, хоч покалічених, та все-ж при житю.

† **о. Теофан Глиньський**, священник-ювілат, совітник консисторський, приходних Городниць коло Городенки, помер дня 17. лат. цвітня с. р. в 87 році життя а 64-ім сьвященства. Покійник був горячим патріотом-народовцем, щирим прихильцем руского народу, член руских народних товариств і мало що не до кінця свого життя и домагав народні рускі часописи своїми статтями і дописами. Покійник дописував і до „Буковини“. Честь одже і слава пам'яті щирого трудовника народного, нехай земля ему пером!

Цїна збіжа.

В Чернівцях платили дня 28. лат. цвітня 1898-го р. за 100 кільограмів найліпшої:

пшениці	8.55— 8.85 зл.
жита	6.30— 6.40 „
ячменю	5.50— „
вівса	5.25— 5.35 „
ріпаку	— „
коңюшини	— „
кукурудзи	4.55— 4.65 „
гороху	5.40— 6.— „
оковити	13.——18.50 „

Tinct. capsici compos.

(Pain Expeller).

приладжена в аптїці Рїхтера, Прага, загальною звісною втиранє, лагодяче біль, можна дістати по ціні 1.20 зл., 70 кр. і 40 кр. за флашку майже в кожній аптїці. При закупї треба дуже уважати і брати флашки лише з охороною жаркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Рїхтера аптина під Зол. Львом, Прага.

Антоній Табакар і Гаїна

торговля коріння, вина і делїкатесів в Чернівцях, ринок,

поручає свій багатий склад кави, полудневих овочів, російського чаю, шоколяди, руму Ямайки, та всяких розсолів і лікерів

БОГАТИЙ СКЛАД ВИНА

гуртом і подрїбно, по особливим зниженим цінам. — Постійний склад різних товарів з хиньського срібла.

Одинокий склад і аґентура для Буковини

ц. к. пр. фабрики господарских машин

Clayton-a i Schutleworth-a

Відень і Лінкольн (Англія).

Льохомобїлі, вські плуги, молотїльні, машини до сїбї, косени і тереблєня кукурудзи, жїтїнки, жїтїни, сїчварїї, сїкачїки, помпи і т. д.

Найліпший і найтанший оїлій до машин.

Вже вийшла

осібним відбитком з „Буковини“ дуже цінава і для руского народу важна книжочка

В ЧІМ НАША СИЛА.

Цїна 10 кр., а з пересилкою поштовою 12 кр.

Хто купує 10 таких книжочок разом, той дістане дві даром.

Замовляти просимо в адміністрації „Буковини“.

Літературне Товариство

„РУСКА БЕСІДА“

в Чернівцях,

улиця Петровича ч. 2.

має на складі: Ілюстровану

„БІБЛІОТЕКУ ДЛЯ МОЛОДІЖИ, МІЩАН І СЕЛЯН“

(редаговану Омеляном Пововичем)

з року 1886, 1887., 1888., 1889., 1890., 1891. і 1892., по 1 зл. 20 кр. за роки, а всї 7 разом за 7 зл. з пересилкою 7 зл. 30 кр.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ

вносить:

на цілий рік 5 ар. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горювіца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буковини“ находить ся в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене що дня
від 6.—8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 17.

Чернівці, дня 23-го цвітня (лат. 5-го мая) 1893.

Рочник ІХ.

Буковинський сойм краєвий.

II.

Др. Рот (продовжаючи): В звичайнім а також в суспільнім житю представляють собі під протоколом письменно описане все, що зайшло при якимсь ділі. Тому можна би надіятися, що і в протоколі виборчій буде подане все, що зайшло при виборі. А прецінь в протоколі, предложенім нам виділом краєвим, не стоїть нічого ісієнько про те, що комісія виборча рішила виборців, не заплативших залеглі податки, виключити від голосовання; не стоїть нічого ісієнько, що взято двох урядників податкових до комісії і що на їх устне заявлене відобрано виборцям, не заплатившим залеглих податків, право голосовання; не стоїть також в сій протоколі ніщо о тім, що цілі сотки виборців явилися до голосовання та що їм відобрано карти легітимацийні. Стоїть лише написано: Тільки а тільки голосів віддано, тільки одержав совітник Помпе, тільки др. Штраухер — і се називає ся протокол вибору!

Черейшовини до обговорення поодиноких точок, протесту з сторони виборців міста Серету, каже бесідник: Як мотивує староста видалене деяких виборців з салі виборчої? Він каже, що деяких виборців видалено задля їх неприличного заховання ся, а других знов за те, що податки за рік 1893 ще не цілком заплатили! Ну слухтось заховуєсь неприлично, то можна его потягнути до отвічальности, можна его покарати, але карати за те позбавленем права голосовання не мож на жаден спосіб! Дальше каже староста, що деяких видалено тому, що не заплатили

податків за рік 1893; мої панове, подумайте лише те, що вибір відбув ся 11. січня с. р. та що оподатковані мають право аж до 14. січня і 1. липня, але оподаткованим пристойть право платити аж на 14. січня і 14. липня; як одже можна 11. січня 1893 жадати, щоб виборці вже заплатили цілком податки? А характеристичне і то, що о всім тім в протоколі виборчій цілком не споминаєсь! Але се все ще дрібниця; головне питанє ось яке: мають виборці, не заплативші належні податки, права голосовання чи ні?

Справознавець каже так: В § 12-ім соймового права виборчого покликуюєсь там же на право громадске з дня 17. марта 1849 р. До сего закону вийшло в році 1850-ім в ч. 127 С. з. д. розпоряджене, в котрім яко цензус постановлено 1 зр. к. м. (1 зр. 5 кр. а. в.) і в котрій каже ся, що виборці залагаючи з податками не мають права голосовання. Каже ся одже, що позаяк се розпоряджене є податковий закон до закону громадского, то воно правосильне. Але се не так, мої панове! Ось Вам простієнька правда: Соймове право виборче покликуює ся в § 12 на уставу громадску з дня 17. марта 1849 р. Соймове право виборче покликуює ся після певних особистих прикмет. Але соймове право виборче не покликуює ся на закон з дня 6. цвітня 1850 р. ч. 127 в. з. д. Мусить ся прецінь привести, що законодавець в році 1861 знав о тім, що до закону громадского з року 1849 вийшли ріжні додаткові розпорядження. А сї законодавець удержав лише закон а властиво розпоряджене міністерске з дня 7. марта 1850 р. в. з. д. 116 в силі, а на розпоряджене з дня 17. марта 1850 р. в. з. д. 127, цілком

не покликав ся, то мусить ся з того заключити, що не хотів на него покликуватись, одже воно не правосильне. На кождий спосіб закон, если громадский з року 1849, на котрім се розпоряджене опирає ся, вже не існує, то таке розпоряджене не може тепер ніяк уважатися правосильним. Роблю панів еще уважними на те, що розпоряджене з 17. марта 1850 р. в. з. д. 127 назване виразно тимчасовим, розумієсь, так довго тимчасовим, коли не вийде новий закон; а ми на Буковині вже від року 1863 маємо новий закон громадский.

Але, мої панове, помишувши се все, я покликую ся лише на те, що від 32 років право виборче виконує ся без узгляднення першого розпорядження; що правительство, сойм і виділ краєвий годились все на те, що виборці з залеглими податками мають право голосовання; що перед кількома місяцями в тім самім місті вибрано таким самим способом совітника Кохановського і що ми сьогодні перед одною годиною одобрили вибір о. Бежана. Правда, при виборі о. Бежана не доведено, чи виборці свої податки заплатили чи ні, але я заложуєсь, що ані один з его виборців своїх податків не заплатив. Правда, скаже справознавець: нема протестів! Але чи маємо ми вибори одобрювати після протестів чи після актів і законів? Розуміє ся, що виділови краєвому при виборі о. Бежана й в голову не прийшло, про се турбуватись!

Приходжу тепер до цікавої точки, іменню до § 39 соймового права виборчого, після котрого комісія виборча має рішати про перепони, які зайшли від часу виготовлення спису виборців; але вона не має права рішати про перепони, котрі зайшли вже в часі виго-

Словарь російсько-український. Зібрані і впорядкували М. Уманець і А. Снічка. Додаток до „Зорі“. Львів 1893

Критична замітка д-ра Ст. Смаля-Стоцького.

(Дальше).

Б. Треба взагалі дуже уважати на те, щоб представити мову вірно і докладно. Правосильно-фонетична, якої придержують ся автори словаря, дуже до сего спосібна, але треба було про деякі річи здати собі вперед справу, нім ще віддано словар до друкарні, і все звести до якогось кінця. В тім згляді

а) ніяк не можу згодитися на се, щоб по шестозвуках п, б, в, ф, коли за ними йдуть я, с, ю, і класти апостроф. Що він на сій місці має означати? — Мягчене? Адже фізіологія звукова, вже давно закинула і зробила неможливою теорію про мягчене губних шестозвуков. Чи може хочуть автори тим сказати, що **бя, бє, бю** инакше вимовляє ся в російській а инакше в українській? На таку замітку місце в передмові, а ніяк не можна задля якихось побічних зглядів поганити образ української мови. Бо-ж чи не погано се, коли найзвичайніші слова: **виз, вязка, винуті, м'ята, п'ядь, п'яний, пє, м'ясо...**, котрі доси всіма правописами (і церковнословенською і етимологічно-

історичними і фонетичними) скрізь однаково писали ся, нараз тут дістають вид: **в'яз, в'язка, в'янути, м'ята, п'ядь, п'яний, п'є, м'ясо...**, так що аж годі їх пізнати? А так написані в словарі слова: **гав'яр, безправ'я** (але безправю 33), **безголов'я** (але безголовя 19), **малокров'я, реп'ях, в'язень, прив'язь, п'ятаківці, риб'ячий, б'ють, олів'янка, жаб'ячі, дерев'яну, нап'яли, здоров'я, м'ята, дріб'язок, п'яниці, безкорм'я, в'ідливий, в'ідливість, безриб'я** (але безрибля 18), **безхліб-я безхліб'ї** (??), **об'їв ся, в'яз, в'язовий** (від коли **виз** **в'язом**, то так его ніхто ніколи ще не писав!), **перев'язувати, перев'язка, зав'язка, б'ючий, б'ючий, сем'ї, в'ялість, зів'ялий, пов'ялий, в'янути** (доси не видана річ!), **олів'яна, полум'я, об'їдати, жаб'яча, п'є, череп'я, дерев'яна, п'яний, п'яних, краков'яка, п'яте, Слов'ян, кров'ю, зуб'я, прив'язують, п'ядь, б'є, п'яництво, полив'яні, сал'ян, рум'яний, рум'яничок** (але рум'янка 51), **кам'яна, м'якенькою, пун'янок, пун'яшок, знечев'я, п'ятницю** (чоловік не вірить своїм очам, що се п'ятниця!), **м'ясо, гов'ядина, п'ятами, ф'ялковий, м'ята, м'ятошник, риб'яча, дурноп'ян, вірів'я, ув'язувати, вдв'ятеро, дев'яток, коров'як, верхів'я, п'ясти ся, хлоп'ятком, гороб'ячий, зуб'ями в'єть ся, обов'язати** (але обов'язок 83)....

Така сама доля спіткала і звук **р**, і по ній кладе ся зовсім без потреби апостроф, як: без-

вір'я (але безміря 21), **овер'ян, бур'янина, бур'ян, сузір'їв** (?), **папер'є, Мар'я** (але Марію 68), **бур'януватий, вір'я, узгір'я, згір'я**. Най же мені хто скаже, що в тім за розум! Але не то що, я сьмію сказати, що в тім разі невірною представлена наша мова, бо о скільки я вслухав ся, ніхто не вимовляє по **р** чистого **й**, ніхто не каже **р'я**, лиш тут чути по **р** двозвук **іа**. Як хто сему не вірить, най змірить! Але перед усім треба хоть трохи розуміти ся на фізіології звуків і мати ухо, виправлене добре до таких дослідів. Так само ніхто не каже **п'ят'я**, т. зн. **й** з голосом, але по **п** йде безголосе **й**. Для того доконечно треба се безпідставне новаторство в писаню залишити.

б) Після моєї думки треба также залишити писати по **р** ніби то на знак мягчення **ь**. Мягкого **р** годі для письменної мови признавати, бо лиш рідко де чути по **р** ще также недочутне і (т. зн. і без голосу), а се зовсім що иншого ніж **ь** в **т'я, д'я, з'я, с'я, н'я, л'я, ц'я**. Проте не повинно ся писати: **словарь, гур'ба, бор'ба, чир'ка, базарь, Самарь, лодарь, ледарь, кобзарь, мугирь, бондарь** (але боднар 41; чи може справді є ріжниця між бондарь а боднар?) Цілком фальшиво поставлено **ь** в **Богоматір'ь** 37.

в) Цілком для мене незрозумілий спосіб писання: **гил'ячко 33, богомі'я 37, ріл'ю 73, вохкіст'ю 82, бадил'я 43, сіл'ю 46, весіл'я 62,**

товлення спису виборців, бо в такому разі не потрібно-б взагалі карт легітимацийних. Та на се має п. бр. Мустаца раду. Він каже: „Мусить ся робити ріжницю й то дуже а дуже докладно між тими, що мають вибирати, а тими, що мають право вибирати“. Так стоїть в справозданню; але я про таку ріжницю ще ніколи не чував. В звичайнім життю і після правил логіки мусить ся казати: право вибирати має той, котрий має вибирати, а той, що має вибирати, має й право вибирати. Але п. бр. Мустаца каже, що й ті мають право вибирати, котрі не заплатили за-леглі податки; але сль вони приходять до ви-бору, то не можуть вибирати, бо перед всім треба переконати ся, чи вже заплатили податки! Не говорячи вже о тім, що логічна нісенітниця, забуває справоздавець, що се противить ся всім дотичним устанам!

А до того всего, чи можливе се до пере-ведення? Припустім, перед комісією стає 500 виборців, а комісія має переконати ся, чи кождий з них заплатив податки. Може бути, що один або другий має дві реальності, або що має хтось крім реальності ще й склеп; одже мусів би передовсім відбуватись цілий обрахунок. Я би лише живив п. бр. Мустаці, аби він сам спідв в такій комісії виборчій, нехай би зазнав на-слідків свого чудного висення!

Напротив точки протесту, що виборці не мали спроможности податки заплатити, бо по-датковий виборця і контролор були в комісії, наводить справоздавець факт, що деякі виборці прецінь платили. Добре, але вони платили з рани, коли згадані два урядники ще не були в комісії. Але коли їх покликано до комісії, а вони за-разом з собою забрали книжки податкові, то вже неможливо було платити!

Що до закиду, що виборцям відбирано карти легітимацийні, каже справоздавець, що сего не можна сконстатувати. Мої панове! Сль цілі сотки виборців прийшли, а їм відобрано карти легітимацийні і сказано, що не мають права го-лосувати, то сего не можна сконстатувати? Та врешті, кого про се питано? Питано старосту і шістьох членів комісії, ну й що-ж дивного, що староста не скаже: я зле зробив, але що скаже: все було в порядку? Але навіть не питано про сю річ цілу комісію виборчу, бо пр. п. Капранік певно би був цілком иначе висказав. Одже тому, що староста сказав, що той закид без-

підставний, то вже все в порядку!!! А щоб довести, що комісія була безсторонна, надає справоздавець, що одного виборця п. Гелу, ко-трий хотів голосувати за совітником Помпе, та-кож викинено за двері. Чи-ж се, що викинено одного виборця з противної партії, доказує спра-ведливість і безсторонність!!

Вибір той закінчено навіть перед означеним часом, бо він був виписаний на 11. і 12. січня с. р. А прийнявши навіть, що 12. січень був при-значений на случай тіснийшого вибору, то ви-борці мусіли думати, що сль ся каже: 11. січня відбудуть ся вибори, то можна також й про-лудни прийти до голосовання; але на се староста не зважав і замкнув вибори о 1/21 год. Ще щось, мої панове! Яким правом міг староста покликати урядників податкових до комісії ви-борчої? На їх устне заявлене, що сей або той з виборців залеглих податків не заплатив, відо-брано тим право голосовання. Справоздавець каже, що ті урядники під особистою отвчальністю висказали; панове, що мені з їх отвчальности, коли нема контролі на їх заявленя? В протоколі вибору навіть одним словом не згадується, що при виборах були якісь перепони, в протоколі не говорять ся, що при поодиноких виборцях сконстатовано незаплачені податки. А членови комісії, котрий хотів переконатись, чи заявленя урядників податкових є правдиві, навіть не по-зволено вглянути в книжки податкові. На се каже справоздавець: се не могло статись, і п. староста каже, що се противило би ся повазі і тому не могло статись.

Приходимо тепер до справді класичного положення справозданя. Там стоїть: „Закиди що-до односторонности виборчої комісії не треба ближше пояснити, бо против правности зложеня тої комісії нема жадного закиду. Одже тому, що комісія зложена після закону, вона вже й справедлива і безсторонна! Я знав раз упр-авителя фінансової дирекції, котрий цілком за-конно був поставлений на своїм уряді, а прецінь допустив ся деяких односторонностей!“

Про все се, що я до тепер навів, в про-токолі не згадується ані одним словом!

Як в цілій справі, захував ся староста серетський, п. Ортинський, мож пізнати з сліду-ючих фактів. В день вибору в Сереті п. прези-дент бр. Кравс не був в Чернівцях, а коли я з Серету одержав телеграму про надужити при

виборах, удав ся я до совітника і заступника п. президента п. Штронера і розповів ему цілу справу; zarazом просив я, щоб зі сторони правительства наказано старості допустити до голосовання также і виборців не заплативших свої податки. П. совітник Штронер меві відповів, що то зовсім злишно, бо прецінь староста, ко-трий так багато виборів перепроводжував, знає, що й ті мають право до голосовання. Але се-ж таки зателеграфовано в тій справі, — як пока-зує телеграм, котрий знаходиться при актах — і староста, котрий сам до комісії прикликав урядників податкових, котрий сам заявив, що виборці, не заплативши задеглі податки, не мають права голосовання, той сам староста пише, „що він комісію виборчу робив уважною, що їх рі-шене, не допускати виборців залегаючих з по-датками до голосовання, є безпідставним і що він против того мусить протестувати.“

Чи-ж пересаджую я, мої панове, коли кажу, що такого вибору не було у нас, і коли я жадаю, щоб такий вибір уневажнити?

П. президент пізніше без всякої перепони підписав сертифікат виборчий; може бути, що після его переконання сойм має рішати про важ-ність або неважність вибору, а сертифікат лише має призначене, щоб вибраний міг в соймі зго-лоситись. Не можу я однак гадати, що п. прези-дент, котрий є правним наслідником, так багатьох президентів Буковини, що всі держали ся одної і тої самої практики при виборах, що п. прези-дент, котрий є заступником міністерства і на-шого правительства, що від року 1861 в дуже многих случаях виразно заявило, щоб виборців залегаючих з податками допускати до голосовання, був иншого переконання, щоб він не тримав ся того самого способу вибору, котрого санкціону-вало правительство і котрого придержувало ся вже від 32 років. Прошу для того п. президента, щоб він доконечно заявив свою гадку, аби при слідуєчих виборах не понасти в клопіт до тепер ще небувалий.

По сій цікавій промові заявив член віділу крайового п. Кой, що буде голосувати „против“ признання вибору, а потім посол п. Пігуляк за-брав слово до заявленя, що він і его товариш пос. др. Смаль-Стопкий, заступаючи своїх вибор-ців, мусить дбати о добро і о права сих виборців. Найважнішим же правом конституційним є право виборче; для того не можуть сї заступники на-

зілля 56, 70, нечінай-зілля 46, буркун-зілля 54, гайдай-зілля 60, крилля 48, весілля 52, білля 56, безсілья 25, білля 56, волосля 76. Иншим разом пише ся: безліся 21, узліссі 49, розладдя 20, милосердя 25, безлюддя, життя, забуття, нарі-кання, безробіття, роздоллі 2, шаргалля 53, безділя 19, безліся, безземеля 20. Лише в тім разі треба би апостроф покласти, коли-б хотіло ся означити, що л, т, с перед я, е, ю мають вимовляти ся твердо (пр. в касянів 80 — я принаймні так думаю, що се слово вимовляє ся: кас—янів а не касянів т. зн. кась—анів), але ж се не правда, бо ніхто сих слів так не вимовляє, а также ніхто не каже во лось—я (т. зн. во лось—я) і т. д., одже таке писане не має жад-ної підстави. Найліпше писати так, як у нас здавна прийнято: волося, весіля, зілля і т. д., або наренті з подвоєним шелестозвуком, коли таки доконечно Українці хотять виразити і в письмі те, що у них подекуди здвоюють ся (або радше продовжують ся) шелестозвуки т, д, с, з, ц, л, и перед я, е, і, ю. Тут треба було вперед на щось рішити ся, бо в добрім словарі не сьміє бути такий нелад. А вже-ж цілковиту самоволію видно в писаню слів: безгрішя 19, але бездорожжя 19, але бездорожжя 19, без-торжя 20, але збіжжя 54, величчя 68, але побережжя 28, 29, брязччя, але брязчати, наренті ще в додатку і

грош'я, безснїж'я 25. (Порів. также навіжжений але навіженство 26. Я мір-кую, що по ч, ж, ш, щ не повинно писати ся я, е, ю, і. Чи вимовляючи ч, ж, ш, щ, прикладає ся до піднебіня ширшу, чи вузшу плочу язика, властиво-ж чи щелина, котрою сего протискає ся повітре, більша чи менша, не потрібно в письмі означувати, бо і без того означеня люди говорити муть по своєму. Вимови вузеньких ч, ж, ш, щ годі навізувати всім Українцям, виразного-ж я, е, і, ю ніхто по тих звуках не вимовляє. Для того й в тім разі найліпше було-б писати: збіжа, бездорожа, або наренті з здвоєним шелестозвуком: збіжжа.

г) Уже висше бачили ми, що апострофа ужито цілком непотрібно і не на місці. Тут позволю собі ще спитати ся, чи справді говорять ся на Україні: нап'отця, без'отецький, з'обрати, без'уряддя, без'урядний, без'оборонний, без'окний, од'усюди? Ми тут говоримо: нанотця і т. д. і здаєть ся нам, що в тім разі автори представили мову фальшиво. Так як не пише ся (бо не по-трібно) апострофа в словах: подунка, обух, ро-зум і т. д., так не потрібно его й тут. Що инь-шого: без'язикий, звід'іль; тут апостроф по-трібний, аби показати, що має ся вимовляти з, д, а не зь, дь, і лише в тих разях, (а ніде більше!), треба би в словарі уживати апо-строфа; звичайно-ж недоконечно его на-

сати, так як не пишуть его і инші народи (порів. Verein, Abart і т. д.; хоть тут нема апострофа, то ніхто не читає A-bart, лиш Ab-art і т. д.). Зрештою, чи такі безпечно говорять ся звід'іль (т. зн. звід-сьіль)? Я признаю ся, що не чув того, хоть за тим наслухував; не чув я і з'єсти (т. зн. з—їєсти), лиш завсїгда ззієсти (т. зн. ззієсти і т. д., (хйба що хтось [вчений] вже перед знає, за чим наслухує ся); одже з сего така наука, що найліпше не дуже занадто шафувати апострофом, щоб не наробити лиха.

д) Як річ має ся з від, од, се треба було доконечно в передмові обговорити, а відтак пи-сати в словарі одностайно або одно або друге. Тимчасом в словарі пише ся звичайно виправді од, але нераз ні-сіла-ні-пало зявить ся і від, як пр. віддав 13, без віддачі 22, від вітру 78. Дещо дає причину до баламутства. Так каже ся в словарі лише: невідлучний, невідступний, не-відчений, невідхідний, безвідрадий, але наво-дить ся неодмінний попри невідмінний 22, не-одповідний попри невідповідний, і знов лише: неодповідальний, але лиш невідповідальність 22! Хто-ж з сего буде мудрий? Чи справді таке, що прикметник звучить неодповідальний, а іменник невідповідальність? Чи справді можна казати лише: невідступний, але знов лише: неодпові-дальний, а в других разях і так і сяє? Я дуже добре знаю, що в деяких околицях чути од по-

роду голосувати за порушенням того права. По відповіді справоздавця прийшло до поіменного голосування і більшістю двох голосів признано вибір важним. — На пополудневім засіданні поставив пос. бр. Василько внесення на зміну виборчого права, а далі слідували вибори в цілі доповнення комісії адміністраційної і фінансової о двох членів. До першої комісії вибрано пп. Гормузакого і Помного, а до другої же пп. Цуркана і Ціргофера.

2. засідане з дня 26. цвітня.

Робить де-хто у нас теперішній соймовий меншости закид, що вона не дбає о добро загальне нашого краю, а лише о свою користь, та що лише з шовінізму розглядає спір партій соймових. Та надармо; меншість соймова показала вже як на першій так і на другій засіданні, і то не лиш словами, але і ділом, що її добро нашого краю більше лежить на серці, як теперішній більшості (Волохам і Русинам-романофілам). Внесення лібералів в справі конверзії довгу індемнізаційного і внесення нашого посла Пігуляка в справі віддання в аренду ґрунтів православного фонду релігійного — ці показують нашим селянам наглядно о ревності і щирах замірах послів сеї меншости, бо мають на цілі зменшене тягарів і поліпшене долі нашого селянина. А сні ще хто о тім хотів би сумніватися, то певно прийде через внесення нашого другого посла д-ра Смалья-Стоцького до ліпшого переконання. Перше внесення сего посла, котре домагає ся, щоби завести сільські позичкові каси для улегшення особистого кредиту, має цілком селянина вибавити з бід і нужди, в яку він тепер понав. Друге ж внесення о уділенні, за помози селянам, котрі з своєї вандрівки до Росії вернули в крайній нужді, показує, як не мож ліпше щире его бажання, помочи бідному селянинові. Чи ж треба ще слів, щоби доказати, що не більшості а меншість соймова дбає о добро краю, коли факта самі за себе говорять? Нехай більшості покине свій шовінізм, нехай по прикладу меншости возьмесь до щирої праці над добром нашого краю, а певно нарід як міський так й сільський буде її вдячнийшим, як за дотеперішню безплідну їх працю...

З початком засідання забрав п. президент бр. Кравець слово, щоби мотивувати правитель-

ствинне внесення, щоби знести комісію сервіту-тову і передати неполаджені ще справи судом.

Відтак перечитано петиції, між тими і петиції сїл Брідок і Юрківці о заснованні рускої гімназії на Буковині, внесені на руки посла д-ра Смалья-Стоцького. Задля важности сеї справи подаємо тут дословний зміст сих петицій:

Вони звучать: „Високий сойме! Вже 118 літ минуло, як наш край Буковину прилучено до Австрії і тільки вже літ викидають буковинські Русини надаремно заспокоєння своїх як найбільше пекучих потреб на полі духового розвитку. І доси не мають вони ще ні одної рускої середньої школи, рускої гімназії, в котрій могла б виховувати ся на рідній мові своя питомі інтелігенція, а котрої так дуже потрібно рускому народові, що складає ся майже виключно із безпомічних хліборобів.

Надаремно допрошують ся буковинські Русини через звини 20 років заснованні такої школи до котрої мали би легкий приступ і сільські діти, що тепер зачерез викладову мову німецьку в буковинських середніх школах не можуть з добродійства науки користати.

Вже навіть наш Найясніший Цісар узнав потребу рускої гімназії на Буковині і найвищою постановою з р. 1881 дозволив ввести її в життя, а все таки по нинішній день цісарська воля і бажання всего руского народу на Буковині не сповнили ся.

Відзиваємо ся про те ще раз до Сьвітлич Заступників нашого краю, котрі перші повинні дбати про задоволення духових потреб всіх мешканців на Буковині, і просим,

Високий Сойм зволить рішучо зажадати від ц. к. Правительства, щоби як найскорше засновано руску гімназію на Буковині.

Самостійних внесенень поставлено на сїм засіданні три, а то: внесення ректора університетського д-ра Воюцького, щоби проректор, в разі перешкоди ректора заступав університет в соймі, далі внесення посла д-ра Смалья-Стоцького.

Перше внесення сего посла звучить: Взиває ся виділ краєвий, щоби перевіз доходування про стан обороту особистого кредиту і про средства против недостатків в тім згляді, і здав з того справу. При сїм треба б поставити внесення на заснованні щадничих і позичкових кас і виділ має предложити спосіб, в який мали би ся сї

систий 15 (сам примір показує, що повинно бути басістий: Басістий не має де сісти!), біблія 26 (зам. біблія), горилиць 65 (зам. горілиць), віддай 78 (зам. відай), бачиний 78 (зам. бачений) — а повинно стояти и в словах: бабунін 10, настоянц 30, ігрища 38, велетен 68, івіна 72. Попри підсвінок 57 треба було подати форму підсвінок. Замість нерезборчивий 24 ліпше було б щиро українське нерозбірчивий або нерозбирчивий. Чи справді каже ся на Україні квічання 79? У нас чути лише: кичати. Треба також завести лад в тім, чи писати идучи 57, чи іде 31.

з) В наростку дієслів пишешся завжди -увати а не раз -увати, а раз -овати.

і) Замість цмїн 25 треба писати цмїн, зам. смїття — смї(т)тя, зам. всміхнеть ся — всміхнеть ся, зам. звїрьок (?) — звїрьок. Зовсім непотрібна річ писати: ледацтво, свїдоцтво, зам. ледацтво, свїдоцтво і т. д. — не розумію іменно, що тоє с по ц має означати. Коли ж каже ся порєскація, то треба також писати порєскання 49 (а не порєскання). Доси завжди чув я лише Гандзя, а в словарі пишешся Гандзя 9, 10.

стоваришени ввести в життя. На переведення сеї справи і на вислання особи, котра мала би перевести студії що-до організації таких заведень, уділяє ся виділові краєвому кредит 500 зл. з краєвого фонду.

Друге наглядче внесення, поставлене послом д-р. Смалья-Стоцьким, звучить: Взиває ся виділ краєвий 1) в порозумінні з правительством розслідити сумне положення тих буковинських селян, котрі через вивандровання в Росію попродали свої господарства, а вернувши назад, находять ся в крайній нужді; 2) Виділати від правительства за помози на зменшення сеї нужди; 3) ужити до тої ратункової акції з фонду краєвого суму в висоті 5000 зл. Посол д-р. Смалья-Стоцький узасаднював зараз наглядність сего внесення, а по признанні сего внесення наглядчим, промовив він дотично самого внесення от що:

„Буду говорив коротко, бо річ говорить сама за себе. В минулій осені опанувала одну часть нашого сільського люду вандрівнича манія. Завело би нас за далеко і не помогло би може самій річчї, наколи б я хотів вийти в причини сего руху; я лиш сконстатував, що справді богато буковинських селян далось через побрехеньки безсовістних людей, будьто в Росії безплатно роздають ґрунта на поселення і звільняють від податків, наклонити до еміґрації та, що в слід за тим попродали вони все своє майно майже за безцінь і вкінці разом з родинами вивандрували. З початком сеї весни опанував сей рух наново маси народу і богато попродано було вже ціле движиме і недвижне майно та було готове до вивандрування, — коли нараз замкнено російську границю, хоть вона перед тим для вандрівників стояла отвором, і так не лишило ся сїм людям нічого, як вертатись в рідні села. Але тут двері їх хат були для них вже замкнені, а їх маєток був вже в руках чужих людей. Лиш рідко мав новий властитель милосердіє над тими жертвами безсовістних баламутів і віддавав повертаючим їх майно за ту саму ціну. По більшій часті нові властители богато більше жадають, як самі дали, а часом й цілком не хочуть назад продавати. Так находять ся богато селян тепер в крайній нужді, а істноване їх родин загрожене. Перед тим мали вони хоть малу власність, а тепер остались з родиною без стріхи або стратили при сїй справі яких 50—100 зл., котрі у нашого селянина становить вже маєток. Число тих нещасливих жертв побільшилось ще через те, що й ті, котрі ще в осені вивандрували до Росії, тепер вертають, бо їх відтам виганяють. І ті старають ся відкупити свої оселі, але се звичайно неможливе, бо теперішні властители жадають за великі ціни. А до того всего се ще найгірше, що тих людей в Росії забезпечувано майже урядово, що коли вони вернуть до Австрії, то дістануть все назад, що попродали, й то безплатно, бо на таке, кажуть, згодив ся наш цісар з російським царем! А прийшовши в свої села, видять, що їх обтуманено. Конець кінців, около 200 селянських родин тепер цілком без стріхи, або що найменше, ті бідні люди стратили велику часть свого маєтку, а та страта загрожує їх істнованню, так що вони не знають, що з родиною починати.

В тій крайній нужді і розпущі вірять вони тим більше новим брехням. І так пішла поголоска, що на вічу, котре скликає було на 13. цвітня с. р. деякими людьми до Черновців, будуть міністри, і вони будуть приймати всякі скарги селян. І дійсно богато з тих людей

при від (щоб уживано доси самого лише од, а в то не вірю), все-ж таки уважаю, від за щиро-русське слово, котре найдокладніше відповідає руській системі звуковій і котре задля того в писемній мові повинно виключно уживати ся. Як у всім иншій, так і тут треба змагати до єдності, проте в тім словарі повинно писати ся скрізь від, а про од треба було в передмові сказати, що і воно уживає ся подекуди на Україні.

е) Де вимовляє ся г, там також треба писати г а не ґ, котре прещінь що иньшого означає. Тимчасом в словарі читаєм: ґрунту 6, хурдига 7, ґрифель, ґрифельний 8, ґенсфет 9, багаж 10, неґрунтовий 20, безґрунтовий 23, гуля 51, (чи дійсно так?), ґранат 69, ґуральня 80, ґвинтувати, ґвинт 80, аналогічний, аналогія 5, ґуля 3, ґришман, шпигат 69, нарешті: кгуля 64! Сьміємо спитати ся, чи справді не чути в тих словах г?

е) Треба добре відріжнати і від і. Проте але написано і в словах: правдоподібно 5, венерний коси 7, глід 14, в холодній 29, паслін 29, зведені, молоді, гордівице 46, млинівочка 58, розійти ся 77, а знов поправити треба і на і в словах: слабостів 10, балія, колір 11, лігво 29, втік 38, повстї 63, ятір 69, поквітї 71.

ж) Не на місці стоїть и в словах: зозуліня 6, 17, 26, 29, 51, 64 (зам. зозулині), ба-

прийшло на віче, а позаяк то віче через заборону не відбуло ся, прийшли ті бідні жертви з заставницького і садагурського повіту до мене о пораду і поміч.

Пізнійше я не лише переконав ся о правдивості слів, але довідав ся також, що їх положене тим більше невідраднє, що виточено багато процесів о зворот проданих ґрунтів, котрі очевидно мусять скінчити ся цілковитим їх знищенням.

Тим селянам помочи, їм дати спроможність, прийти до такого стану, в яким вони були перед вивандрованем, се цілком мого внесення.

Звертаюсь о поміч так до держави, як і до краю, бо то нещасливе вивандроване було в певнім взгляді елементарним нещастем, котре лучилось нашому краю і котре багато людей позбавило їх утримання; а в таких разях є повинністю правительства і краю, горожанам в нужді помочи. Ся повинність в сїм разі тим більша, бо задачею правительства і автономічних органів було, нещастю запобігти, дежні вісти завчасу спростувати, нужду, котра була найголовнішою причиною того вивандровання, завчасу зменшити і бідним тим людям подати яку таку можливість до існування, аби не потребували вони звертати свої очі за границю.

На цілу ратункову акцію не потрібно так много грошей. Припустім, що розходить ся тут о 200 родин — правительство зможе про се число подати докладніші дані — допустивши далше, що кожній родині можна-б помочи 50—100 зл., одже пересічно сумою 75 зл., то потрібно взагалі суми 15.000 зл. Ся правительство, котрому від думи державної дозволені на такі цілі великі суми, жертвує 10.000 зл., а край з своєї сторони дасть 5000 зл., то зроблять вони свою повинність, спинять незадоволене, котре чим раз більше між народом ширить ся, та пересвідчать нарід, що знаходить він своє добро лише в своїй вітчизні, в австрійській державі і під скентром славної габсбурської династії.

Правда, се лише хвилино поліпшить стан тих нещасливих і та акція ратункова є лише тимчасовим средством, котре на довгий час не допоможе. Держава і край будуть мусіти поправити основно невідрадний стан нашого селянства, котре прецінь є підставою держави, і є вже тут від посла Нігуляка і сьогодні від мене поставлені внесення, котрі се мають на цілі, і я маю надію, що вони зі сторони високої палати будуть прихильно прийняті. Але й з сего тимчасовою підмогою не треба гаятись, і вона є дуже важна і треба її зараз дати, бо в таких потребах значить *bis dat, qui cito dat* (подвійно дає, хто скоро дає).

Ся Росія, яко чужа держава, могла вандрівників цілими місяцями своїми средствами утримувати, то і Австрія в тім взгляді не повинна супротив своїх горожан лишитись позаду. Поручаю для того моє внесення високій палаті як найшвидше, а в формальнім взгляді вношу, щоб внесення се передати комісії адміністративній з завізанем, аби на слідуєчій засіданні про се здати справу.

Внесення се прийнято, а потім приступлено до порядку денного. Між иншими справами мотивував також бр. Мустаца своє внесення, котрим визнає ся виділ краю, аби починив доходження в справі будови залізниць локальних а іменно: на просторони межі Лужанами Заставною, Глибокою Серетом, Чудіном Віковом

Стражою, Бергометом Вижницею, Вижницею Неполоківцями, і Цканами Сучавою. Після обчислення будова сих залізниць виносити буде 6.000.000 зл., з котрих край мав би дати 600.000 зл. Все те буде однак залежати від того, чи удасть ся конверсія довгу індемнізаційного. Далше мотивував посол др. Рот своє внесення, щоби вдові по послі і члені виділу краю, Войнаровичу, дати річну загомогу в квоті 600 зл. Вкінці перерахувано і прийнято деякі петиції і справозданя і потім заключено засідання.

3. засідання сойму відбуло ся у вівторок, дня 2. мая 1893. На сїм засіданні вплинуло більше петицій, між иншими петиції громад Стебне, Шнитки, Топорівці, Витилівка, Садагура, Вербівці, Нові Мамайівці і Стрілецький Кут, внесені на руки послів д-ра Стоцького і Пігуляка о заснованні руської гімназії.

Далше узасаднював посол Давид Тітинґер своє внесення о конверсії довгу індемнізаційного, посол Пігуляк в цілогодичній промові потім своє внесення, щоби ґрунта релігійного фонду передавано в наєм селянам, а посол В. О. Цукер своє внесення, щоби проректор заступав ректора в соймі, сля сего перешкоджений.

Під наряду прийшло відтак внесення д-ра Стоцького о загомогу для повернувших з Росії емігрантів. Іменем комісії промовляв яко референт др. Стоцький, по чім внесення при голосуванні прийнято.

Посол др. Стефанович здавав справу з діяльності виділу краю за час від 1. вересня 1890 р. до 31. серпня 1892 р. дотично справ краю культурі і краю бюро статистичного, а вкінці посол Калінеску здавав справу з предложення виділу краю, котрим ставить ся до правительства резолюцію, щоби воно силкало сойм крайний, правильно що року в місяці грудні на наряду, котра мала би тривати через місяці січень і лютий. (Подрібнійше справоздане сего засідання і промову посла Нігуляка подамо слідуєчого разу.

Дрібні вісти.

Вже розійшли ся нові гроші. Ті гроші, на котрих єсть написано 10 і сьуть більші від нашої шістки, значать 5 кр., ті знов, на котрих написано 20 значать 10 кр. Остерігаємо одже всіх, передовсім наших селян, перед обманством всякого рода і просимо далше ту остерогу подати і неписменим поучити.

Холера. В Кудринцях, повіта борщівського, від 15. до 27. цвітня занедужали в домах уже заражених три особи на холеру азіатську, з них дві померли. В онції лікарській є ще двоє хорих, що приходять до здоров'я. В Циганах, Новосілля і Завалю, громадах того самого повіта, були від 11. до 16. цвітня чотири випадки смерті на холеру азіатську, але доси не занедужав там більше ніхто.

Вправи резервістів. Міністер війни видав таке розпорядження: Всі ті, що служачи в войску робили в канцелярії або в комендах, значить послуговали там, і також слуги офіцерські, будуть від тепер покликувані не на 13 днів вправ, але на чотири тижні. Так само і ті однорічники, що перейшли до резерву, не здавши існуєчого офіцерського, мусять відбувати чотиротижневі вправи.

Яких назвищ в Австрії найбільше? Після послідного спису людности найбільше розширені назвища в Австрії сьуть: Маєр, Шмід, Баєр і Шнайдер. І так після конскрипції єсть Маєрів 87.000, Шмідів 71.500, Баєрів 67.000 а Шнайдерів 45.000.

Ціна збіжжя.

В Чернівцях платили дня 5. лют. мая 1893-го р. за 100 кілограмів найліпшої:

пшениці	8.80—8.85 зл.
жита	6.75—6.90 „
ячменю	5.50— „
вівса	5.25—5.35 „
ріпаку	— „
коношини	72.—75.— „
кукурудзи	4.60—4.70 „
гороху	5.40—6.— „
оковити	14.50—15.— „

Курс монет

дня 5. лют. мая 1893-го р.

дукат	5.70 ¹ / ₂	5.80 ¹ / ₂ зл.
рубель напер.	1.26	1.27 „
наполеондор	9.73	9.78 „
100 марок	60.—	60.20 „

Tinct. capsici compos.
(Pain Expeller).

Гриаджена в антиці Ріхтера, Прага, загальнозвісне втирале, лагодяче біль, можна дістати по ціні 1.20 зл., 70 кр. і 40 кр. за флашку майже в кожній антиці. При закупівлі треба дуже уважати і брати флашки лише з охоронною маркою „котенця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера аліна під Зол. Львом, Прага.

Чума горілчана.

Сумна історія для перестороги і науки бідним і багатим, старим і молодим переіповів тверезим руским читальникам присьвятити **Осман Попович**. Книжка ся має 80 сторін і коштує 20 кр., поштою 25 кр.

„ДНІСТЕР“

товариство взаїмних обезпечень
у Львові,

засноваче на підставі концесії ц. к. міністерства справ внутрішних з дня 9. грудня 1891. р. ч. 22751, розпочало свою діяльність дня 15. н. ст. вересня 1892 р.

„Дністер“, опертій на засаді взаїмности своїх членів, обезпечує всяке майно движиме і недвижиме против шкідливих огневих під найприступнішими умовами і починає можливо найнижчі премії.

Всякі шкоди ліквідують ся сейчас по пожарі.

Фонд основний „Дністра“ виносить наразі 50.000 зл.

Як фонд основний так і контракти заключені з першими товариствами контрастурційними, подають „Дністрови“ можливість обезпечувати як найбільші суми.

В силу договору заключеного з товариством взаїмних обезпечень в Кракові — „Дністер“ приймає обезпечення на життє у всіх можливих комбінаціях.

Друки як і всякі поясненя подають агенти, установлені у всіх містах і більших селах, як і

Дирекція „Дністра“
у Львові, уліця Театральна ч. 8.

Личности, котрі хотять прийняти агенцію в таких місцевостях, де нема ще агентів, звольте свої подання вносити до дирекції.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ

вносить:

на цілий рік 5 зр — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горовіца в
Чернівцях, ул. Головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буковини“ находять ся в
Чернівцях (ул. Петровіча
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповідення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 18.

Чернівці, дня 30-го цвѣтня (лат. 12-го мая) 1893.

Рочник IX.

Бесіда посла Єр. Пігуляка,

виголошена на засіданню сойму з дня 2. мая с. р

Високий сойме!

До мого внесення чув ся я спонуканий безпосередньо еміграцією буковинських селян до Росії. Ся еміграція показує наглядно, що нужда буковинського руского селянства дійшла до крайности і що неможливо полишати на дальше сей нарід, виставлений на всякі утиски і з всіх сторін використовуваній без всякої опіки і помочи собі самому і нехтувати всі его жизнені интереса, так як до тепер.

Сли би сей нарід вихиснував вже всі засоби, які чоловік знаходить на якимсь місці для свого утримання, сли би він пережив вже всі людям властиві і можливі степені культурні і ему став би простор до дальшого его розширення ся в кінці за малим, тоді еміграція була би явищем природним, против котрого не можна-б нічого вдіяти. Але-ж ніхто не може сказати, що сей нарід пережив вже на Буковині всі степені розвою, які він після природної своєї вдачі перейти повинен, і що можна-би ще багато доброго для сего народу зробити, щоби подібний рух наново не повторив ся.

Що я в моім внесенню найперше звертаюсь о поміч до православного фонду релігійного, сему причина лежить в тім, що 1) сей фонд має спроможність, багато для улекшення нужди сего народу зділати; 2) є се особливою повинністю кожного маєтку церковного, одже й нашого релігійного фонду, своїм власним членам, найважнійшій підпорі своєї церкви в сім разі прийти в поміч; 3) сю поміч можна легко, скоро і без всяких жертв, а скорше з зиском для фонду перевести, а врешті, що сей фонд, ступивши раз на сю дорогу, міг би і на дальше прислужити ся подібним позиточним цілям.

Сли подумати, що ґрунти релігійного фонду пускають ся над Прутом в аренду за 12 зр. за морґ (пів фальчі) а в сучавскім повіті часом і за 5, 6 і 7 зл. за морґ, а до того звичайного заможним і сему фондови чужим людям (жидам) то зовсім не можна поняти, чому ті дуже про-сторні ґрунта в першій лінії не можна би давати в аренду бідним, виключно з хліборобства живучим, а при тім і бідуючим селянам буковинським, що сему фондови далеко ближші. Сли дальше зважить ся, що ті самі селяни з-над Прута платять радо. 20, 30 і 40 зл. за наєм одного морґа поля і — як се я пізнійше цифрами докажу — між иншими і задля недостатку ґрунту приневолені вивандровувати, то треба признати, що була-б непростимим полишити ся і на дальше при теперішнім способі арендования, нашим селянам менше доступним і не узявляти мого внесення. Наш селянин поніс би радо кошта сего нового може й дорожнього способу

арендования і заплатив би в разі потреби охотно сдин морґ о 1 або 2 корони більше. Але спосіб аренди мусів би бути так уладжений, щоби він виходив у користь і найбільшійшого а не богатшого селства. Можна-б се приміром так зробити, щоби ціле село взяло цілий лан або одну часть лану спільно в аренду, а користь діляло між мешканців того села після робітничих одиниць, як то прим. тепер діє ся що до поділу набілу при спільних овечих стадах, через що ще виродило би ся в нашім народі почуте спільности так дуже для него потрібне, а котрого тепер нема; або прим. в такий спосіб, щоби спілка селян перебрала аренду з обовязанем, що робота польова розділить ся, як то у нас водить ся, межі біднійше населене на половину, третину або четвертину плодів відповіду до якості ґрунту. Особливо се питане належало би ще докладнійше розслідувати.

Переходжу тепер до обговорення самої вандрівки, котра спонукала мене безпосередньо до мого внесення і котра досить важна, щоби нею ближше зайняти ся, пізнати єї причини і винайти способи, щоби против неї успішно виступити. Від передісторичних часів замешкує руский нарід шмат землі, котрий й сьогодні посідає, обробляє і з поту сеї праці живить не лише себе самого, але также й багато других навкруг себе. Найгірші політичні і природні випадки не змогли сей нарід привести до того, щоби він опустив сей свій прагдний кусень землі. З дивною завзятістю держить ся він своєї оддіченої скиби. По сорозмірно короткій, добі процвітту самостійного скріплення і розвою Русинів, по знищенню рускої раз так сильної держави через напад Татарів нарід сей терпів несказані муки і півечене свого майна. По кількаразових богатирських змаганнях освободження ся руский нарід раз знищений терпів всі кривди, але не опускав свого місця, а відбудовав свою спустошену хату як мурашка наново. Так осталося між Русинами аж до послідних часів. Сегодня дієсь цілком инакше, Русин зачинає вивандровувати, зачинає свій край і своє майно опускати, свій край, до котрого він через цілі століття душею і тілом привязаний і котрий він з пристрасною привязанністю любив.

Се є з'явище в високих степенях замітне, котре вартне глибокого і поважного розсліду. Еміграція сама собою навіть і цілими масами не була-б в Європі нічим так дивним. Емігрують прим. Німці, Шведи, Ірляндці, Французи, Італіянці цілими масами. Заходить тепер питане, чому не набирають подібні емігранці такого розголосу і не викликають такого заворушення, як нагла еміграція Русинів до Росії. Се мусить мати свою окрему причину, так як і сама еміграція. Інші народи вивандровують, як доказано, зачерез дійсне перелюднене замешкалої ними землі, або тогли, коли вже всі можливі

жерела їх бити вичерпані, але сего не можна сказати про сторони діткнені еміграцією. Анї всхідна Галичина анї північна Буковина не є в порівняню до других країв перелюднені, а що до плодovitости сих сторін, то належать вони власне до найплодовитіших в цілій Європі. А надто населене то зовсім не вичерпала ще всі можливі жерела свого бити. І чому-ж люди вивандровують? А чому до того ще з краю конституційного до самодержавної Росії? Се власне є дивне на цілім сім з'явищі, і власне се є причиною розголосу і заворушення.

Ріжні люди старали ся се вивандрованє і его причини пояснити з ріжних становищ і після того, як їм сего треба було. Одні кажуть, що руский нарід лінивий, неморальний і взагалі до нічого, одним словом: нездара. Се значило-б, що руский нарід шукає край дармоїдів, той сам нарід, котрого генерал Еценберґ по перенятю управи сего краю назвав народом тихим і роботящим. Сї найновіші твердження ставляють люди, котрі через століття працею сего всім довольного, найдешевшого і всюди пошукувального робітника богатьють. Сли би сї їх твердження були правдиві, сли сей раз так робучий нарід дійсно став нині нездаром, то повинні ті панове над сим добре призадумати ся, що такий зміні кінче не нарід сам, але хтось инший мусить бути винен. Але так ті панове лише говорять, тимчасом боять ся, щоб не втратити білого невідьника, котрий їм поля так дешево обробляє, як жаден нарід Європи.

Крім згаданої лінивості і иншої нездібности руского народу є дальшою причиною еміграції руского народу після тверджень сих панів ще лиш російська агітація. Зрештою руским селянам цілком добре ся діє, вони не мали-б причини опускати свій край, коби лише ті російські агітатори лишили їх в спокою. Я однак з моєї сторони рад бим видіти того агента, котрий би був в силі, сільський нарід взагалі а руский з особна не сію не пало рушити з місця, де ему так добре діє ся!

Найдивнійше і найчуднійше поясняють причини сеї еміграції деякі панове на Буковині. Представляють вони іменню Русинів за якийсь рід циганів, якийсь рід кочуючих народів. Нарід, котрий до прагдної землі немов би приріс, котрий через цілі століття мимо найбільших зневаг не дав ся вигнати з своєї вітчизни, сей нарід ставити на рівні народами кочуючими, се вже така нісенітниця, що я не хочу єї назвати належним іменем.

Такі і подібні тенденційні поясненя про руску еміграцію голосили перед свѣтом таки єї посередні виновники. За правдивими причинами сего явища слїдів винавши самих Русинів мало хто другий. Я не можу подати на сім місці докладну розправу про всі сї по найбільшій часті глибоше лежачі

причини сего руху, лиш мушу обмежитись на вказане деяких найяскравіших причин сего явища.

Для вірного осуду сеї справи конче треба найперше знати відношене ґрунтової власности нашого селянства, бодай в повітах діткених еміґрацією. Та про се нема ніяких даних, для того мусів я сам собі сі дані зібрати, але позаяк така робота дуже утяжлива і вимагає багато часу, а у мене вільного часу не багато, то був я примушений обмежитись на те, що найкопечнійше, і взяв я собі для порівняня ґрунтових відносин 10 сіл, з котрих найбільше люди вивандрували, а то села: Онут, Погорилівку, Бояничук, Юрківці, Добронівці, Чорний Потік, Мітків, Брідок, Вієно і Самушин. На сім місцях складаю разом явно подяку напам придворному радникови Вайтгови, совітникови фінансовому Їокиттайнови і совітникови правительственному Віслоцкому за те, що подали мені охотно відповідні материяли до мого розпорядку.

Сих 10 сіл обіймає 3939 самостійних господарств, а з тих мають:

менше як 1 морґ (пів фальк)	1036	або	26.302%	} 36.62% } 50.8%
більше як 1	965	"	24.499	
" 2	555	"	14.089	
" 3	405	"	10.282	
" 4	290	"	7.353	
" 5	193	"	4.900	
" 6	122	"	3.098	
" 7	107	"	2.718	
" 8	47	"	1.194	
" 9	44	"	1.118	
" 10	38	"	0.964	
від 10 до 15	75	"	1.827	} 12.14%
" 15 до 20	37	"	0.941	
" 20 до 25	11	"	0.280	
" 25 до 50	9	"	0.228	
більше як 50	5	"	0.127	

3939 морґів 100 процент.

Господарства що мають 1 або менше як 1 морґ, виносять самі 50.8 процент цілого населення. Се то властиві робітничі родини, котрі для щоденного життя примушені день в день заробляти. Властители від 2 до виключно 5 морґів становлять 36.62 процент. Сі також ще по більшій часті примушені до щоденного заробітку, вони не можуть держати робучий товар, одже й не можуть свої господарства самі обробляти. Ся перша і друга категорія становлять селянський пролетаріат і виносять самі 87.62 процент цілого населення. До середньої категорії зачислив я господарства з 6 до виключно 25 морґів; сюди належить лише 12.14 процент. Більше як 25 до 50 морґів виказують лише 0.23 процент, а більше як 50 морґів лише 0.13 процент господарств.

Се є дані, уложені після записок архиву з року 1880, сьогодні винали-б вони ще гірше. Сі числа говорять найяснійше, але разом і найсумнійше. До пояснення руху вандрівничого ся одна обставина цілком би вистарчала. Тому справді не потрібно ніяк покликувати ся силою на якесь там лінивство, нездібність і кочуючий характер народу руского. Прецінь ясно, що 12.5 процент багатіших не може удержати 87.5 процент бідних родин, т. зн. їм цілий рік дати достатком роботи, а до того ще в таким чисто рілничім краю як Буковина. Се показує вже густість населення в тих сторонах; мешкає бо на просторови 24.676 морґів або 142 квадратних кілометрів 11.601 душ, виходить одже на 1 квад. кілм. 817 осіб. В Моравії і австр. Шлеску, одже в краях що до індустрії і ремесла високо розвинених, виходить на 1 квад. кілм. після обчислень Пілята в році 1890 в першім краю на 31 повіти 618, в другім же на 7 повітів, в 4 лише 80 до 100 душ, а в Франції, де в ріл-

ничих сторонах між меншими властителями процвітає високо розвинена і зисковна управа ого-родова, припадає на 1 квад. кілм. не більше як 89 осіб. При браку всякої індустрії і ремесла густість населення в тих 10 селах досягла границю можливого існування і продукції землі, або наближає ся вже до тої граници. Правда, є й краї густійше замешкані, як пр. Англія, Бельгія і ин.; але там населене має окрім з рілництва ще з много инших занять жерела свого існування. До того треба ще спізнати, що з тих 24.679 морґів, що оточують сих 10 сіл, припадає лише 11.866 морґів на селян складаючих ся з 11.601 душ, одже припадає на 3939 господарств лише по 3.01 морґів на одно господарство. Се дуже мало! 10.807 морґів належать дідичам, а 1998 морґів лежить правдоподібно в самих громадських толоках, з котрих власне бідні люди не мають майже ніякої користі.

Не знаю тепер, може і є де инде, в инших краях такі самі а може ще й гірші обставини що до маєтностей ґрунтових, але таких поганих умовій биту, які іменно витворили ся у нашого руского народу, не може ніяк бути між західними народами. Наш нарід стоїть іменно на найнижнім степені культури між всіма австрійськими народами. Для всіх инших народів в культурнім взгляді більше зроблено, як для Русинів. Посідаючи церкву і школу, могли другі народи виробити з себе і для себе численну інтеліґенцію, котра трудить ся безнастанно над інтелектуальним і культурним піднесенем цілого свого народу. Вони вміють читати і писати і тягнуть з того зиск.

Нарід, що інтелектуально стоїть високо, шукає і знаходить що раз то нові способи удержання він розширює і побільшає все далі круг своїх умовій існування і не дає ся так легко обманювати і вазискувати. Сего всего нема у нашого руского народу. Не може сей нарід по-величати ся ані торгівлею, ані індустрією, ані церквою, ані школою, ані численною інтеліґенцією, ані селянством, котре-б знало читати і писати. Як сказано, є він одний з найбільше занедбаних народів, паріасом Австрії. І нема ніяких виглядів, щоби сумні обставини змінили ся на ліпше, бо всі чинники конечні до здвигнення руского народу знаходять ся в чужих, сему народови мало сиріяючих руках. Церква, сойм і виділ краєвий знаходять ся цілковито, шкільна рада краєва в більшій часті в руках Волохів; в школі і уряді верховодить знов Німці. Що одже остаєсь Русинам? Нічо більше, хіба плуг. В який одже спосіб має сей нарід видобути ся з свого теперішнього, примітивного, чисто рілничого стану, щоби при збільшаючій ся населеню, а незмінній просторови землі, котра єго виключно кормить, винайти нові умові биту? До того прошу еще собі представити, що правительство взгядно Русинів держить ся, що найменше цілком обоятно — і маєте перед собою нарід найбільше занедбаний і опущений в цілій Австрії — буковинських Русинів.

Коротко сказавши, представляє ся положене буковинського руского народу ось як: Що раз то збільшаючи ся біднота з причини зросту населення і ділення господарств; низкий стан просвіти і культури, 92% анальабетів між селянами; раз-в-раз збільшаючі ся податки і вимувані що раз то нові драчі, помимо того, що не старає ся цілком о побільшене продуктивної сили сего народу; всюда великі непорядки в за-вимуваню податками громадськими з сторони безсовістних двірників і писарів громадських; густо-часто невтерпимі секатури, надужитя і поневірене народу з сторони могутих приватних осіб,

а навіть добрі розпорядженя урядів уважає нарід в своїй темноті часто за секатури. До сего ще дорога аристократично-формалістично-бюрократична управа краю і устрій всіх державних урядів, котрі бідному несвідомому мужикови роблять жите невтерпимим і не дають ему спроби доходити свого права. Пригадую лише на руїну народу, задля формальностей і великих коштів при перенесеню маєтків, котрі менші маєтності цілком пожирають. Се долягає рускому народови найтяжше, бо волоский і німецький нарід знаходить у своїх численних, умних і могучих провідників сильну підпору і заштиту, чого рускому народови цілком недостає.

І що-ж з сего всего виходить? Чисто азіатично-орієнтальні урядженя. Безконечна жажда панованя поодиноких могутих людей з одної сторони, а недостойна чоловіка підлеглість, плазунство, недовірчивість, нужда і апатія до всяких висших людських змагань угнетеного народу з другої сторони.

На сім становиску стоїть сьогодні наш руский нарід на Буковині, се єго маєток на підставі котрого він має розвиватись і вести борбу обит з сусідами, що в політичних і культурних відносинах стоять далеко ліпше! І що-ж тут лекшого, як такий нарід через хитрі намови і обіцянки ліпшого биту спонукати до еміґрації в обітований край? До сего навіть не було потрібно великої явної агітації, способу і дороги, яких ужили Григорій Купчанко і Іван Наумович були достаточні. А як сьміло сі агенти могутого петербурского „Благотворительного Общества“ в Австрії могли се робити, висока палата зможе поняти, сли я перечитаю першу ліпшу Купчанківську статю в єго „Русській Правді“. В числі 9-ім „Русської Правди“ на стор. 85 стоїть виразно: „Еще перед кількома неділями ми з сердечною радістю читали в нашій рускій львівській газеті „Галицькій Русі“ письма отця Івана Наумовича, в котрих покійний оновідав, як він недавно сховав велику часть полуднішньої Росії, шукаючи місця для своїх бідних краєв, руских Галичан, Буковинців і Угорців, котрі в своїх родинних краях не мають на чім і з чого жити, і котрі раді би переселити ся в другі краї за границю. Еще перед кількома неділями писав покійний, що він відшукав місце, найшов свободну плодородну землю в полуднішній Росії, на Кавказі, де можуть помістити ся кілька тисяч бідних руских мужицких родин із Галичини, Буковини і Угорської Руси, і де вони зможуть жити без жури і нужди, бо Кавказ то правдивий земний рай. Еще перед кількома неділями писав покійний до редактора-іздателя „Русської Правди“: „Не падайте духом, не тратьте надії і пишіть і видавайте дальше „Русску Правду“ і бодро і неутимимо продовжайте лочати і просвіщати наш бідний темний нарід“. Еще перед кількома неділями ми сподівали ся лично видіти ся і подрібно поговорити з отцем Іваном Наумовичем о місци, котре він вибрав на Кавказі для наших бідних мужиків. Отець Іван Наумович умер наглою смертю дня 4-го руского серпня в рускім місті Новоросійську, над Чорним Морем, в полуднішній Росії, вертаючи ся із руского кавказского краю назад до Києва, щоби тут приготувити все, що було потрібно для переселення наших бідних мужиків із Австро-Венґрії в Росію.“

Очевидно хотіло петербурске „Благотворі-

тельное Общество" через своїх агентів створити в Австрії російському правительству факт довершений. Сим хотіли сі панове змусити російське правительство, щоб воно вже тепер рішилось в їх дусі. Рішене їх не випало — після новітніх вістей — по їх волі, але воно могло й иначе випасти! А наслідки того могли були-б бути не обчислимі. Але треба розважити, що те, що сьогодні не вдалось, може завтра таки вдатись. Петербурске „Благотворительное Общество" і его агенти не заложили рук, як се показує дальша робота Кунчанка з Росії і его помічників в Відні і на Буковині.

Оттак показав я Вам, мої панове, правдивий образ еміграції руских селян до Росії і зробив Вас уважними на посередні і безпосередні причини сего явища.

Виходить з того, що для руского народу конче мусить ся щось зробити. Міродайні круги мусять собі з'єднати довіре сего народу і то чим борше, тим ліпше, бо інакше їх випередять не-прошені гості. Замкненням російської границі не усунуено ще причин руху еміграційного. Бо як довго голод не заспокоїть ся а незадоволене рароду не буде усунене, буде мусів сей нарід в який небудь спосіб сам собі помагати, а се може статись для держави і краю погубним, бо як руска пословица каже: потонаючий і за брич хапає. На всі наші представлення, що нарід, емігруючи в Росію, йде на певну погибель, селяни мали лише сю одну відповідь: „Ми знаємо, що й в Росії зле, але там всім рівно зле, а тут всім добре, лише нам зле". Я добре знаю, що коли навіть мое внесенне буде прийняте і переведене, сим не усуне ся ще нужда руского народу. До сего потрібно цілком інших основних засадничих засаджень, але для хвиливого заспокоєння розгорячених умів є добре і средство тимчасове. Тимчасом можна зискати аж до по-лагодження сего вельми важного питання на часі. Передовсім треба в відповідний спосіб голод народа хоч хвиливо заспокоїти, потім треба ему дати спосібність до висшого духового і культурного розвою, щоб він мав спроможність всі можливі степені розвою пережити дома, на Буковині, бо сеї можности він до тепер не мав.

Навіть в разі, коли би хвиливо не було жадних ґрунтів до виарендування, то мусить ся як найскорше оголосити внесену міністерияльну постанову між селянством. Мов огонь, піде вість від хати до хати, що законодавчі круги і правительство прецінь вже раз нагадалось на зане-дбаний нарід і що вони не лише видумують нові податки і накладають кари, але думають також про поліпшене его сумного стану. Таке роз-ряджене успокоїть зворушені уми і збудить в народі довіре до законодавчих кругів і до правительства, що на разі дуже потрібне!

Прошу тому високу палату без взгляду на партії голосувати за моїм внесенем, а се може тим легше статись, що не жадаєсь тут від нікого жертви на кривду его інтересів. Прошу доконче вже раз народови, котрому через 118 літ виска-зувано прихильність лише словами, ту прихиль-ність показати ділами. Ся високоповажана сто-рона (волошка) може вже тому без скрупулу го-лосувати за моїм внесенем, бо через те робить ся добре не лише рускому але і волошкому се-лянству. Прошу добре застановити ся, що я жадаю тимчасом лиш без коштовного знаку зяч-ливости і дбалости для тої класи людської суспіль-ности, котра скорше без нас, як ми без неї обійти ся може! (Оплески).

Буковинський сойм краєвий.

III.

Третє засіданє сойму з дня 2-го мая с. р. посвячене було майже виключно справам еко-номічним, а до того проявилось на сїм засіданю більше заінтересованє ся сими справами навіть зі сторони теперішньої більшости соймової, котра до тепер о ті справи не так то дуже дбала.

По пречитаню петицій, між ними й пети-цій 7 громад о заснованє рускої гімназії, при-ступлено до порядку денного. Першу точку до-тично зачислєни дороги Йосифальва-Драгоєшти-Ступка-Лішєсти до категорії доріг повітових прийнято. Потім узасаднював посол Давид Ти-тінґер своє внесенє о конверзії буковинського довгу індемнізаційного. Внескодавець зазначив, що наш край перетяжений так податками, що не в силі належето підпомочи культурний розвій, що в нашім краю стоїть ще на так дуже низкім степені. Наколи-б же наш сойм по приміру га-лицького сойму взяв ся до конверзії довгу ін-демнізаційного, то оподатковані платили-б за-мість 32 кр. від 1 зл. лише 20½ кр., одже о 10 до 11 кр. менше додатків, що при теперішніх обставинах в нашім краю має велику вагу. А се може статись в той спосіб, сли сплату довгу індемнізаційного, котрий мав би силатити ся до року 1911, а опроцентований є процентом 5 від ста.

По промові посла Пигуляка узасаднював ректор др. Воюцкый своє внесенє, щоб про-ректором в разях, сли ректор послає вже з якогось округу виборчого або сли він буде перенесений на инший університет, мав заступати університет в соймі. Потім слідував реферат посла д-ра Смал-Стоцького, яко референта комісії адміністраційної в справі его нагячого внесення о запомогу селян вернувших з Росії. Реферат звучить дословно:

Нагяче внесенє посла д-ра Стефана Смал-Стоцького в справі помічничої акції для селян-ства північно-всхідної часті Буковини приділено на засіданю з дня 26. цвітня с. р. комісії ад-міністраційній з наказом, на слідуочім соймовім засіданю здати з него справу. Комісія адміні-страційна сповняє предложєнем слідуочого спра-возданя сей свій обовязок.

„По основній нараді і розборі справи пере-конала ся комісія адміністраційна, що дохо-дження, о скілько істнує такий невідрадний стан, злишні, бо заступник ц. к. правительства заявив, що вже перед тим ц. к. правительсво виділо ся спонуканим, розпочати в північно-всхідній часті Буковини акцію помічничу і що на ту ціль при-значено вже з фонду державного суму 6000 зл., а від буковинського виділу краєвого суму 2000 зл. Причини сего, що ся поміч конечна, треба пере-довсім шукати в неурожаєх минушого року, через що особливо біднійша класа сего населєня не могла спромогти ся на насущний хліб для себе і для своєї родини. До сего причинилось также баламучєне зі сторони безсовістних людей, котрі менше образованому людови представляли Росію раєм, де можно легко дістати заробок і ґрунта, і через те спонукали велику часть ха-лушників і менших властителей, котрі звикли були вже в попередних роках шукати в сусідній Бєса-рабії роботи, до того, що вони попродали ціле своє майно за безцінь, щоб лиш вибрати ся до того мнимого раю. А коли їх не прийнято в Ро-сії, знайшли вони вертаючись — як то само собою розумієсь — своє майно в чужих руках і так остались вони не лише без стріхи, але на-віть без кусника хліба, бо тут не могли знайти відповідного занятя. Здані, можна сміло сказати, на жебрачий хліб у своїх крєвних і свого села, пізнали вони, що їх чекає в будучности най-сумнійша судьба. Під такими обставинами є по-мічна акція в користь бідуючих обовязком дер-жави і краю. І в тім був виділ краєвий одної думки, що помічну акцію треба конечно розви-нути, щоб з неї могли користати люди гідні, помочи і такі, котрим сеї помочи потрібно.

Не могло бути задачею виділу краєвого, вже задля короткого часу, яким він розпоряджав, вислідити способи, як би то акцію помічну роз-почати і дати в сій справі відповідні сказівки; він мусів обмежити ся на се, що сю справу по-рушив і розважив, і полишає досвідом і ста-

раню ц. к. правительства і виділу краєвого, щоб в обохлінім порозуміню приготували сю акцію. Комісія адміністраційна перекована, що як ц. к. правительство так й виділ краєвий в свідомости свого обовязку супротив бідуючого насе-лєня зарядити все, що могло-б до пільги сего невідрадного стану причинитись. В сій цілі ви-дигь ся комісія адміністраційна в порозуміню з внескодавцем др-ом Ст. Смал-Стоцьким спо-нукана уповажити виділ краєвий, ужити в тій цілі з фондів краєвих суму в висоті 5000 зл. і зложити відтак з них рахунок.

На підставі повисших виводів ставить ко-місія адміністраційна внесенє: Висока палата зволють рішити: Взиває ся виділ краєвий:

1) просити ц. к. правительство, аби воно в виду того, що вже розпочало помічну акцію розслідило дальше в північно-всхідній часті кіцманецького і черновецького політичного округу нужду тамошних до Буковини приналежних се-лян, при сїм переконало ся также о потребі по-мочи для тих селян, котрі зачерез неурожай прилучившись до руху еміграційного в Росії, свої господарства попродали, а по своїм пово-роті в родинний край остались без стріхи і про-результат сих дослідів повідомлює виділ краєвий;

2) на підставі результату дослідів просити ц. к. правительство о введєнє відповідної запо-моги для сеї помічної акції з фондів державних для поратованя потребуєчих і гідних сеї по-мочи;

3) уповажнє ся виділ краєвий в порозу-міню з ц. к. правительством ужити на ту саму ціль суму в найбільшій висоті 5000 зл.

4) Про розпочату помічну акцію і про те, що в тій справі зроблено, здати соймови справу;

5) позволену суму в найбільшій висоті 5000 зл. має ся взяти з каси фонду краєвого“.

Се внесенє прийнято відтак при голосованю без дальшої дебати. По тім слідували справоз-даня поодиноких комісій, котрі прийнято, а імен-но: 1.) Щоби дорогу Радівії-Арбора-Нижні Пер-тешти зачислено до ряду доріг повітових; 2.) прийнято прелімінар фонду пропінацийного на рік 1893; 3.) позволено суму 4500 зр. на ре-ставрацію соймового будинку і суму 3500 зр. на реставрацію дому, де поміщена жандармерия; 4.) рішено завізвати ц. к. правительство, щоб сойм краєвий скликувано правильно що року в грудни на нараду, котра мала-б трєвати через місяці січень і лютий.

В кінці здавав посол др. Стефанович справу з діяльности виділу краєвого за час від 1. вересня 1890 р. до 31. серпня 1892 р. Підніс він тут головню справу краєвої культури і роботи статистичного краєвого бюро; дальше, що школа кошикарська добре розвиває ся та що виділ кра-євий задумє предложити внесенє на основанє нової школи кошикарської над Прутом (мабуть в Жучії). Вкінці відбув ся доповняючий вибір до виділу краєвого, на місци помершого члена виділу Войнаровича, і вибрано заступника мар-шалка д-ра Рота.

4. засіданє сойму відбули ся дня 10. мая с. р. По пречитаню петицій, між ними і 6 пети-цій сільських громад о отворєнє рускої гімназії на Буковині, мотивував посол др. Ст. Смал-Стоцький своє внесенє дотично переведєнн доходжень що-до обороту персонального кредиту між сільским населєнем і закладаня кас позич-кових і шадничих на взір кас Райфайзєна. В сій промові підніс посол загально знанє лихе поло-женє материяльне нашого селянства і їх зави-симість і використання від безсовістних лихварів. Потребує тому наш селянин передовсім дешевого особистого кредиту і задля того обо-визаний є край, прийти ему в поміч, так як се сталоєсь вже в Пізній Австрії, Стирії і Тиролю. Під взглядом формальним жадав посол др. Смал-Стоцький, щоб его внесенє приділено комісії адміністраційній, що й сталоєсь.

Дальше мотивував посол др. Ончул своє внесенє що-до переведєнн будови в цілі убєзпє-ченя берегів в річці Сучаві межі Старими і Но-вими Фратівцями. На сю ціль жадав посол Ончул запомоги краєвої в сумі 6400 зл., заявивши, що громади дали вже на сю ціль суму 8457 зл. Вне-сенє се приділено рівно-ж комісії адміністра-

ційний. Вкінці прийнято кілька справоздань відділу краєвого і полагоджено деякі петиції, між іншими відступлено петиції повітових товариств учительських з Радивів і Серету о зменшене часу служби з 40 на 30 літ виділов краєвому, аби в порозуміню з правительством перевів доходи в сій справі і предложив на найближній сесії дотичні внесення.

Дрібні вісти.

П. президент краю бр. Кравс вернув з Відня до Черновців.

Іменованій начальником суду повітового в Садагурі п. Юліан Тромпетер, адюнкт суду в Чернівцях. Вже в часі кількох, підчас котрих п. Тромпетер заступав тимчасово в Садагурі начальника суду, з'єднав він собі не лиш великий мир межи інтелігенцією, але що важнійше, повне довіре у наших селян. Се вже одно а до того знані нам хороші прикмети характеру нового начальника суду дають нам повну запоруку, що запедбаній і визискуваній всім через довгі літа повіт садагурський знайде в своїм начальнику правдивого опікуна і правного дорадника. Тому кличем новому начальникови суду: „Щастя Боже до дальшої праці“

Др. Константин Клим, наш земляк, іменованій полковим лікарем в Банялюї в Боснії.

Повінь. Як доносять до „Bukowiner Nachrichten“, настала велика повінь на Черемоші через дощі, котрі тамтого і сего тижня через кілька днів безнастанно падали. Ціла долина над Черемошом залита водою і всяка комунікація через те, що вода мости позривала і дороги попереривала, неможливою. В Путилові, Устериках, Ростоках і Вижені поутікали люди в гори. Більша частина Вижені під водою, а ратунок через многі нанесені кльози, домн і дараби дуже трудний. Шкода вносить многі тисячів зр.

Холера. Після донесень галицьких часописів вигасла холера цілковито в повіті борщівським.

Убийства. В Гадикфальві поперечив ся селянин Манчук зі своїм сусідом Антоном Матроном і в гніві убив его. — В Боянах при подібній суперечці згинув зарібник Олекса Цуркель, убитий сокирою свого товариша Василя Чорнея. — В Михальчу убив селянин Антін Корольок власну жінку.

З любови. Молодий парібок у Мілишівцях, Єроним Ксандзе, полюбив красавицю сільську, доньку Мих. Черкеса і хотів з нею оженити ся. Але родичі дівчини не хотіли пристати на таке подружжя, бо казали, що жених п'яниця. З розпущи Ксандзе утопив ся, а дівчина на вість про смерть милого хотіла отруїти ся сірниками; але їй дали скоро раду і спасли жите.

Пруті тифа плямистого відкрили французські учені Дібієв і Бріль. Вість сю подав учений Діжарден-Боме на засіданю академії медичної в Парижі. Згадані пруті (бапілі) цювають ся і ширять ся в легких недужого, рідше в крові.

Довгий вік. Турецька часопись „Саадет“ доносить, що в мечеті Байзета в Стамбулі живе Гаджі Мехмет Ефенді, котрий має 130 літ. Дивна річ, що в 105. році вирости ему нові зуби, а ще дивнійше, що тому два роки 58-ий раз оженив ся, значить, вибрав собі зі свого гарему нову жінку.

Перший корабель з глиняку (алюмінію) мають вибудувати небавом у Франції. Такий корабель, збудований з дерева і стали, важить звичайно около 4.500 клгр., а коли замість стали ужиють глиняку, то буде важити лиш 2.500 клгр.

За ціп убив. Людвик Найда, настух громадський і зарібник, Андрия Цмока, господаря маючого 45 літ, найдужшого хлопа в селі Підбірцях. Несчастливий позіставив жінку і п'ятеро дрібних дітей. До „Дьла“ так о тім доносить: Недавно взяв Найда Цмоковому хлопцеві Михайлу шапку з голови, кажучи: „Твій отець взяв мені ціп із стодоли“. На се приходить Цмок з села, приносить два ціпи до Михайла Заячківського, у котрого Найда коморував, і питає: „Котрий твій ціп?“ — „Отсей“, каже Найда. — „Ні“, перечить Цмок, „той біяк подарував мені Гойсак“. І оба почали тягнути ціп до себе. Найда,

маючи скрито в руці шевський „гніп“, пробив ним Цмокови правий бік і праву комору серця. (?) Смерть наступила в кілька хвиль. Характеристична ся пригода тим, що при сперечаючих ся в хаті були їх жінки, Заячківський з парітком, швець, що там чоботи няправляв, і ніхто не бачив, коли Найда взяв ніж і пробив ним свого суперника, ба навіть сам Цмок нічого не знав, бо пустивши ціп, ішов до дому, доперва коло дверей обернувся і каже до Заячківського: „Михайле, та бо він мене проколов!“ — і по тім опершись о лавку і стіну, умер. (Видко, що серце не було пробите, бо інакше мусіла би була смерть в тій хвили наступити. — Ред.). Поступок Найди викликав велике роззирене межи людьми і его ледви живого відставлено до суду... Дивні люди в тих Підбірцях і дивно у них буває. Як би яке прокляте спочивало над тим бідним селом. Перед кількома літами зарізав чоловік жінку; перед роком поломали підборецкі парібки за селом чужому чоловікови руку і сиділи по вісім місяців в криміналі; рік тому вломили ся до шинліра на прихотстві і покрали збіже; там розбито скриню, тут випроваджено коні... Злість, зависть, неприхильність, захланність, крики, сварні, жалоби судові... Дай Боже вже раз інакше!

Як усунути стухлість із збіжа. Коли збіже лежаче в шинлірі набрало стухлості, то треба его кілька разів перевіяти а відтак тоненько розсунути, а шинлір добре провітрати. Також добре ест класти в збіже негашене вапно в кошиках і вкрити его на купі плахтами. На 50 кильо збіжа бере ся тогди 1 кильо вапна. До трьох неділь стратить збіже всю стухлість. Також має бути добре, натовчи порошок з дерев'яного вугли і насипати его межи збіже.

Як дбають люди о здорову воду? На спроваджене води з одної лише ріки Авр видало місто Париж 35,000.000 франків. Сіть водопроводів париских обнимає тепер 2.286 кілометрів, то значить більше віддалене, як межи Львовом а Парижем. Хоч по отвореню нового водопроводу приходить до Парижа що дня 269.000 кубічних метрів води, то такі і єї ще не стає для всіх людей. Тому кажуть, що інженери парискі певно ще якусь иншу ріку спровадять до Парижа.

Чи добре тамувати кров паутиною? В широкіх кругах нашого народу взяв ся звідкись той звичай тамувати кров, коли хто скалічить ся, паутиною; кажуть і вірять в то, що нема на то ліпшого способу, як паутина. Ест то злий звичай і треба его залишити, бо були вже нераз випадки, що люди, котрі прикладали собі паутину до св'язкої рани, діставали небезпечного затроєня крові. Та й годі інакше подумати. В паутині суть завжди останки маленьких звірь, а відтак порох і всілякого рода нечистоти. Паутина не надає ся для того до тамовання крові.

Кілько яєць може знести одна курка? Одна курка, кругло взявши, має лиш 600 зародків на яйця, котрі зносить в міру того, як вони дозрівають. З тих 600 зародків зносить курка в першій році звичайно 20, в другій 135, в четвертій 114. В едуючих роках число зношених яєць змінює ся заедно о 20, а в 9-ім році зносить курка в найліпшій разі лиш 10 яєць. Одже коли хто хоче мати добрий хосен з курок, то нехай їх не держить довше як 5 літ.

Як прятати яйця, щоби були добрі до ужитку? В місяцях, в котрих кури найбільше несуть яєць, вкладає ся яйця до малих горшків і заливає ся ропою з солі, котру так робить ся: на 2 фунти солі бере ся 5 лігер води і варить ся через двадцять минут, а відтак додає ся ще 2 або 3 ложки вапна. Коли та ропка вистигне, то вкладає ся до неї яйця, а вони навіть ще за 6 місяців будуть мати такий самий смак як св'язі.

Чорнило до шкір і ремонів. Бере ся бара нячого лою, воску і саджі (кінрусу), всего по рівній часті і розтопивши літ та віск, перемішує ся добре з саджею, а відтак, коли чорнило ще гаряче, мастить ся ним шкіру та ремені за помочю кусника повсти (фільцу).

† **Катерина Винницка**, мати надсвітника і презеса суду карного і звісного патриота руського п. Сидора Винницкого, проживши 85 літ, померла 5. лат. мая в Станіславові. Покійна була щирою патриоткою і була давнійше председателкою „Товариства руських жєнщин“ в Станіславові. Пером їй земля!

Ціна збіжа.

В Чернівцях платили дня 12. лат. мая 1893-го р.
за 100 кильограмів найліпшої:

пшениці	8.80— 9.—	зл.
жита	6.80— 7.—	„
ячменю	5.50—	„
вівса	5.25— 5.35	„
ріпаку	— — — —	„
конюшини	72.— 75.—	„
кукурудзи	4.60— 4.70	„
гороху	5.40— 6.—	„
оковити	14.50— 15.—	„

Курс монет

дня 12. лат. мая 1893-го р.

дукат	5.75	5.80	зл.
рубель папер.	1.27 ¹ / ₂	1.28 ¹ / ₂	„
наполеондор	9.75	9.81	„
100 марок	60.26	60.48	„

Tinct. capsici compos.

(Pain Expeller).

приладжена в аптці Ріхтера, Прага, загально звісне втиранє, лагодяче біль, можна дістати по ціні 1.20 зл., 70 кр. і 40 кр. за фляшку майже в кожій аптці. При закупні треба дуже уважати і брати фляшки лише з охоронною маркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера аптина під Зол. Львом, Прага.

Чума горілчана.

Сумна історія для нересторога і науки бідним і багатим, старим і молодим переіповів тверезим руским читальникам присвятив **Оемлян Попович**. Книжка ся має 80 сторін і коштує 20 кр., поштою 25 кр.

Літературне Товариство

„РУСКА БЕСІДА“

в Чернівцях,

улиця Петровича ч. 2.

має на складі: Ілюстровану

„БІБЛІОТЕКУ ДЛЯ МОЛОДІЖИ, МІЩАН І СЕЛЯН“

(редаговану Омеляном Поповичем)

з року 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1891 і 1892., по 1 зл. 20 кр. за рочник, а всі 7 разом за 7 зл. з пересилкою 7 зл. 3 кр.

Антоній Табакар і Гаїна

торговля коріня, вина і делікатесів
в Чернівцях, ринок.

поручає свій багатий склад нави, полудневих овочів, російського чаю, шоколяди, руму Ямайки, та всяких розолій і лікерів

БОГАТИЙ СКЛАД ВИНА

гуртом і подрібно, по особливоше знижених цінах. — Постійний склад різних товарів з хінського срібла.

Одинокий склад і агентура для Буковини

ц. к. пр. фабрики господарских машин
Clayton-a і Schutleworth-a

Відень і Лінкальн (Англія).

Льокомотилі, всякі плуги, молотильні машини до сїби, кошеня і терєблєня кукурудзи, глиники, глини, сїчкарні, сикачки, помпи і т. д.

Найліпший і найтанший олій до машин.

Видає. Сільвестер Дашкевич. — Відповідає за редакцію: Василь Дутчак.

З печатні Г. Чоппа.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ

ВИНОСИТЬ:

на цілий рік 5 зр. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниччя 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горювца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буковини“ находить ся в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 19.

Чернівці, дня 7-го (лат. 19-го) мая 1893.

Рочник ІХ.

Промова

д-ра Ст. Смаля-Стоцького, виголошена на засі-
данню соймовім з дня 10. мая с. р.

Високий сойме!

Точною виходу для мого внесення дотично
організації персонального кредиту між буко-
винським сільським населенням є загально звістний
упадок і велика з'убожілість нашого стану се-
лянського. Випавши дуже невелике число селян
в кождім селі, котрих мож-би назвати маючими,
стала ся далеко більша їх часть майже жебра-
ками, так що положене селянства загалом можна
в самій річчї назвати дуже смутним. Супротив
великих тигарів, великих видатків, які тепер
поносять стан рілничий, стоять доходи зовсім
не збільшуючі ся. Крім того рілництво наше
цілком не так провадиться, як воно повинно-б
провадити ся, щоби видобути дохід на покрити
зростаючих потреб, а до того і темнота і непо-
радність нашого селянства в найпростіших
справах публичного жити є причиною, що він
що раз більше бідніє. З сеї темноти виходить,
що деякі безсовісні люди, котрі під такими об-
ставинами завжди знаходять ся, обманюють і
визискують наш нарід. Про інші причини того
з'убожєня не хочу гворити; про них гворено
вже послідніми часами в високій палаті. Те
саме що до селян відноситься ся також і до ре-
місників, взагалі до так званих „малих людей“.

Сли такий чоловік знаходить ся раз в біді,
то старає ся він на всякий спосіб собі помочи,
а в першій лінії оглядає ся за грошми. Врешті
і без взгляду на свою нужду потребує він часто
гроший, яких на разі не має готових. На всякий
спосіб потребує селянин кредиту, потребує він
его з одної сторони на цілі продуктивні
н. пр. на амеліорації, на сплату пайки при по-
ділі спадку, на закупно худоби, пасіня і т. п.

як і в неподвижених випадках; в біді потребує
він кредиту на закупно поживи. В який одже
спосіб може собі буковинський селянин в таких
випадках помочи? Єму стоїть до розпорядимости
або кредит гіпотечний або в разі потреби кре-
диту на час короткий — лихвар. Обидва спо-
соби для нашого селянина суть погубні, як я то
зараз докажу.

Передовсім що до банків, то звісно прецінь
загально, яке спустошене заповідляти вони між
нашими селянами. Потребую лише спімнути про
сумної пам'яті банк рустикальний, щоб Вам при-
гадати на страшенне винищене наших селян.
Правда, сли хто потребує більшу суму, тисячі,
й то на довший час, ну, тоді воно зовсім ниша
річ, тоді можна гроші дістати в великих креди-
тових заведеннях і на менші проценти по 4, 4½
або 5%, а кошта, котрі з тим получені, роз-
ділюють ся на багато років і на більшу суму,
так що стона процентова виносить найбільше
7%. А люди, що такі великі суми позичають,
уміють звичайно використати ліпше визичений
гріш. Але наш селянин не потребує таких ве-
ликих сум; найбільше, що він потребує, то 200
до 300 зр., а з такими малими сумами кредитові
заведення нерадо заходять ся, бо вони їм роблять
лише клопоту. Так нашому селянинові остають
ся лише малі і бідні міські каси, а ті навіть при
найліпшій волі не можуть єму гроший так де-
шево визичати, як воно належало-б ся після
стони процентової великих торгів грошових, і
наш селянин мусить платити великі проценти,
що найменше 10%, не вчисляючи коштів пере-
ведення позички, сорозмірно дуже високих. І се
зовсім природно. Ті грошеві заведення мусять в
місті покрити великі адміністративні кошта,
оплатити високі податки, вони мусять відчислити
і зиск за ризико, на яке наражують ся; а до
всього того старають ся вони також видобути
яку таку дивіденду — а через се все процента

для селян побільшають ся надзвичайно. Сли
до сего дорахує ся кошта інтабуляції і екста-
буляції, належитість нотаря і велику страту часу
щоби єю справу перевести, то мусить кождий,
котрий хоч троха ознакомлений з доходом го-
сподарства, признати, що єї великі проценти
мусять доковечно спровадити цілковиту руїну
сего господарства. Сей одже кредит міських кре-
дитових заведень не для наших селян!

А ще гірше дієсь селянинові, коли він по-
требує ще меншої суми, а се дуже часто трапляє
ся. 50—100 зр. було-б єму досить, і ся сума
могла-б єму помочи, наколи він дістане єї дешево,
але власне тоді проценти страшенно йдуть в
гору. Бо сли порахує ся всі кошта, котрі спо-
лучені з позичкою суми 50 зр., як виставлене
довжного запису разом з стемпльми в сумі 2 зр.
42 кр., евентуальна інтабуляція і екстабуляція
що найменше 5 зр., то се все підвиснує про-
цента, котрі для селян й так до 10% виносять,
на 20—25%, так що він намість собі помочи,
через ту позичку на ті великі проценти поражає
ся на неминуучу погубель. Нехай він буде й най-
робучішим і найчестішим чоловіком, то під
такими обставинами він устоятись не може! До
сего приходять ще і ся недогідність, що в таких
разах селянин мусить платити рати місячно.
Доходи же селянства не пливуть так правильно,
як у інших станів, але їх побирає ся звичайно
з продажі зібраних плодів на початку зими, а
єї доходи добре поділити на цілий рік, се не
так легко! Тому то сплата місячних рат при-
ходить селянові так тяжко, а такий спосіб сплати
не застосований до обставин, прискорює єму
цілковиту руїну. Се, що я тепер навів, відноситься
ся ще до користітійших умов кредиту між
селянським населенням. О много гірше стоїть
справа з селянином, наколи він потребує ще
менші суми і сли він мусить брати гроші у
лихвара; а се власне у нас на жалє дієсь най-

Словарь російсько-український. Зібрани і впо-
рядкували М. Уманець і А. Спілка. Додаток до „Зорі“.
Львів 1893.

Критична замітка д-ра Ст. Смаля-Стоцького.

(Конець).

к) І з тим треба було вперед дати собі
раду, чи писати невсипучий, чи -щій,
безпечний, чи -шній, уд ов ж чи уд ов ш,
а то виходить таке, що „бдитель“ = невсипу-
щий, а „бдительный“ = невсипучий; „безона-
сливо“ = безпешно, а „безонасливость“ = без-
печ(ш)ність, а в прикладах видко знов лиш без-
печно, що „билет“ = нашіпорт, а „видь“ =
пашпорт! Треба писати а р е ш т не а р е с т, бо
арештувати і т. д. Чоловіка, що сак так привик
до якогось ладу, не мило вражають такі річи
як: „А позаду Сагайдашний, що проміняв жінку
на тютюн та люльку необачний“ 20 — очевидно
мусить писати ся: Сагайдачний! Або: „Напечу
хліба — не вдачний“, наварю борщу — не
смашний 82 (зам. смачний).

л) Треба, щоб у всім видна була консе-

квентність, і взагалі якась вироблена одна думка,
а то раз нише ся: незчислимий, другий
раз нечислений 25, раз навісний,
а в примірах навісний 26, раз нчолн,
53, раз існувати але існування 56,
варіння і варення 64.

Слова зложені пишуть ся звичайно від-
рубно як біж-дерево, зайди-голова,
відтак бджола, шабай-голова, але і вкупі:
кругихвіст 70; так повинні вони писати ся.

Іншого рода неконсеквентність дежить в
тім, що „бондарь“ = бондар, боднар, а „ве-
дерник“ вже лиш = бондар (чи може справді
лише так?); що „вербное воскресенье“ = вербна
неділя, квітна неділя, а „неділя ваї“ = вербна
неділя; що під „благовонный“ пропущено паш-
ний, котре стоїть під „ароматический“; що
„велеръчивый“ = солодкомовний, а в примірі
стоїть сладкомовний, що „бездѣльник“ =
гультай (але в примірах пише ся лише
гультай), а „бражник“ = гультай, а в
примірах гультай, що „бездѣльник“ і „бай-
бакъ“ = ледар, а „баклушникъ“ і „балбесъ“
= ледар, лодар, що „бездѣлничать“ = ле-

дарювати, а „балбесничать“ = лодарю-
вати, що „болоня“ і „булдырь“ = гуля, „бу-
гровина“ = гуля, гуля, а „вахлакъ“ = кгу-
ля, гуля; що „булка“ бухалець а в при-
мірах бухонець, що завжди пише ся ба-
гатий, а деколи также для відміни багатого
73 і т. д.

В добрім словарі не сьміє также оттакого
бути, що вказувало-б на неважливість до поє-
динних явищ мови, як се видко з оттакого пи-
сання; „Сталась єму пригодишка не в день а в
ночі, занедужав чумаченько з Криму ідуци 57
(очевидно мусить бути н оч и!), або „Бабина
гривня всім людям дивна“ 10, або „Де малий
та в долоні плеще, гуляй, мамо, нема батька
ище“ 31 (очевидно: еще!), або „Чи я-ж тобі,
Марусенько, вельми люб, що ти брала із мною
шлюб“ 45 (сяк-так музикальне ухо скаже, що
мусить тут бути із о мною!), або „Ой, матінко,
вже-ж я не твоя, тільки того пана, що з ним
шлюб узяла“ 45 (зам. взяла!), або „Та
взьмемо кухлі старі поливані, горілкою нали-
вані“ 45 (зам. поливані!). А вже-ж най-
яскравійше впадає се в очи в отсім разі. На

частійше. В такім разі він безвихідно пропав! Найменші проценти, які він тоді платити мусить, є 1 кр. від 1 зр. на тиждень, а се виносить 52%! Звичайно він багато більше платить. Так виробився між нашими біднішими селянами звичай, що вони на весні, коли їм їх збіжа не стане, зичуть 1 корець кукурузи і за се платять в осени 7 зр.; се у нас, як я переконався, загальний звичай. Ся рахує корець кукурузи по 5 зр. — се в теперішніх часах найбільша ціна — то процента за 6 місяців виносить 2 зр., значить 80%. Але можна також, і то не дуже рідко, подібати случаї, де платять ся багато більші лихварські проценти. Іншого персонального кредиту для нашого селянина нема, бо в нас нема цілком ніякої організації сего кредиту. Виправді основало руске товариство „Руска Бесіда“ кілька товариств „Власна Поміч“, котрі мають сю ціль, але їх число дуже маленьке і їх круг діляни задля того обмежений, а по друге, сї товариства не розпоряджають великими грошевиими сумами, так що поміч, котру вони можуть подати потребуючим, не велика. А все-ж таки сї товариства багато вже нещастя відвернули, яке грозило селянам.

Такий є стан обороту кредитового нашого селянства. Що до реального кредиту, то селянин дуже зле стоїть, бо мусить більші проценти платити як заможніші стани, проценти, які годі ему з свого господарства видобути; а его персональний кредит, котрого найчастійше уживає ся, то — цілком ясно — его цілковита руїна. При такім стані кредитового обороту мусить кляса селянська сходити на нінащо, а сля сей лихий стан дальше ще потребає, то для сего стану, що нас живить, нема ніякого виходу, бо під такими услівими мусів би й кожний инший стан підупасти.

Чи-ж можемо ми з заложеними руками приглядатись, як цілий сей стан, котрого розвій є коначним услівем для розвою краю, для розвою держави марно гине? Ні! Мусить ся щось для піддигнення сего стану зробити, мусить ся ему помочти, поки ще час, щоб він видобувсь з своєї пужди. Держава і край зробили вже не одно для других станів, нехай же тепер вони зроблять щось і для селян, а разом й для малих ремісників. А се може статись лише через організацію персонального кредиту і через те, що вирве ся сля людей з лихварських рук, в котрі вони попали ся.

Пізнало се вже багато дбаючих про добро

і розвиток свого краю народних заступництв, взяли ся вони до організації персонального кредиту для селянського населення і можуть вказати під тим взглядом вже великі здобутки. Спімну лише про Низшу Австрію, Стирию і Тироль. В сліди тих народних заступництв повинні й ми вступити і розпочати організацію персонального кредиту для селян, а спасенні наслідки покажуть ся і у нас.

Сим, думаю, доказав я потребу і нагличість такого кроку зі сторони нашого сойму краєвого і я переконаний, що висока палата прийме мое внесенне зичливо.

Що же дотичить средств для усунення хиб, які виказує кредитовий оборот, то мусить се статись на підставі основного розсліду наших краєвих обставин. Зовсім не думаю твердити, що інституцію, котра в інших краях показала ся спасенною, можна завести живцем у нас, противно мусить ся єї примінити до наших особливих обставин, щоби й для нас показала ся вона спасенною.

Коли-ж я в моїм внесенню вказав на каси Райфайзена, то зробив я се лише для того, щоби вказати напрям, в яким треба б шукати за спеціальними предложениями. А що я власне назвав сю систему, походить з того, що ті каси здають ся бути найвідповіднішими, і тому вони розширюють ся з незвичайною скоростію, так що з Німеччини, де вони повстали, перейшли вже до всіх країв як до Франції, Італії, Голандії, Швеції, а навіть до північної Америки, а і у нас в Австрії уважають їх за найліпші, так що навіть тіла законодавчі за ними вступають ся і старають ся їх ввести навіть з посвещенем великих коштів.

Головною засадою слях товариських кас є се, що круг їх діяльності може розпростирати ся лише на малі місцевости або парохії. і се є підставою їх роздигання. Вони старають ся досягнути свою ціль в той спосіб, що мешканці одної місцевости лучать ся в спілку взаємну і оснують спільну касу; що вони гроші, які по селах знаходять ся і звичайно лежать без хісна, згромаджують для сільського населення і старають ся їх утримати, і тому заведено при кожній касі позичковій также й відділ щадничий. Вони застосовують ся до звичаїв і потреб селянства і старають ся рішнички дешево і без страти часу дати малий кредит, якого він потребує, при чім цілковито виключений вексель; вони не виходять на зиск. Користи слях това-

риств такі: 1) Позаяк діяльність таких товариств обмежує ся на одну громаду або парохію, то маєткове положенне кожного є всім знане, і так можна легко і безпосередно осудити, на скільки хто є гідний і безпечний що-до кредиту, котрий він жадає; 2) можна легко довжника упоминати до сплати і таким чином призначити его до сповнення свого обовязку; 3) можна провирити, чи він отримав позичку ужив справді на ціль, на яку ему позичено, і що провинивших ся против сего, можна укарати тим, що нову позичку робить ся зависимою від того, сля він сля на будуче поправить. З другої-же сторони має сільський люд спосібність, в вигідний і легкий спосіб свої заощаджені гроші, навіть й найменші, користно умістити. Ті каси скуповують також товар, насінне, штучний гній, пашу і т. п.; вони продають полеві плоди, овоч, ярину, одже й в тім взгляді вони користні для господарства. А головна заслуга їх в тім, що сим способом заохочує ся селян до самодіяльності і сполучає ся їх для спільної цілі через власну поміч. Сля вже раз научимо наш нарід, що він в собі самім має шукати і знаходити поміч, то ми вже багато досягнемо і зробимо дуже багато для добробиту селянства.

Виправді стануть бодай з початку сій справі великі труднощі в дорозі. Заможніші селяни будуть відносити ся до тих кас, що найменше рівнодушно, буде може також брак спосібних до ведення тих кас осіб, але не треба перед такими труднощами страхатись, а при добрій волі міродайних кругів удасть ся вкінці все і ми будем мати свідомість, що ми прецінь щось для нашого сільського народу зробили.

А позаяк ціла справа потребує ріжнородних доходжень і основної науки, позаяк евентуально треба-б для розслідження організації позичкових і щадничих кас Райфайзена як також їх діяльності вислати на місце їх існування якого фахового чоловіка, то я позволив собі предложити на сю ціль певне не за велику суму 500 зл.

Отсим поручаю ціле мое внесенне високій палаті і прошу его приділити до комісії адміністраційної. (Оплески).

Буковинський сойм краєвий.*)

IV.

На засіданню, котре відбуло ся дня 13. мая с. р., вивязала ся несподівано дискусія над фонтеткою, а викликали єї члени т. зв. „русского клуба“ соймового, в котрих імени промовив перший посол „Веґані“. Про перебіг сєї справи подамо понизше подрібно.

Між вилитими петиціями знаходились також петиції громад Ріцмань, Чернівці, Рогізна, Чортория, Слободзия-Раранче і Селетин о зазначене рускої гімназії. По тім поставили посол Кохановський молодший внесенне що-до зміни § 2 соймового права виборчого, а посол др. Зота інтерпеляцію до правительства в справі процесу, який тепер веде ся против кількох волоских студентів за бійку з подськими „соколами“. Цікаве і характеристичне при тім, що в другій точці сєї інтерпеляції поставлене жадане, щоби кожний урядник судовий на Буковині владів мовою волоскою, не питаючи,

*) Через недогляд складача зайшла в попередній числі нашої газети немала похибка. В статі: „Буковинський сойм краєвий“ пропущено в другій устуні по словах: „запропонований є процентом з від ста“ отсей уступ: „розложити ся на дальших 50 літ і уживає ся позичку чотири-процентову. Внесенне се приділено до комісії адміністраційної. Другою точкою засідання було узагадненне внесення посла Пігуляка що до винаймования ґрунтів реалійного фонду селянам. (Промову сего посла подали ми на перших місцях нашої газети.“ Ред.)

стр. 21-ій стоїть: „Розпустіне життя в молодости приносить хворобу на старі кості“; на стр. 24-ій читаем: „в молодості — кості“; а на стр. 35-ій для відмінн: „в молодости — кості“! Таких річей треба дуже вистерігати ся, бо не всі можуть і вміють віднести ся критично до друкованої книжки.

Треба также доложити всіх сил своїх, щоб книжка така як словарь вийшла без друкарських помилок — се вже річ корректора, котрий также мусить бути тямучий в тім ділі чоловік, — бо кожда помилка мстить ся тяжко на мові і потягає за собою важкі наслідки. І що до корекції мусимо сказати, що вона недостаточна. Ось важкіші з помилок: прикрит 1 (?), навмання 2 (зам. навмання), сердягу 3 (зам. сермягу), лечич 3 (зам. леліч), буцегаря 7 (зам. буцегарня), червоніє 10, діжка 11, бакалійник 11, мотрич 12, погніють 14 (погніють), машинна 15, гурчичи ся 16 (турчичи ся), переставити 16 (-ати), жие 16 (живе), нерозсудливий 17 (-ливий), не вигадливий... 20 (невигадливий), бездвинний 20 (бездзвинний), Не 24 (не), Про- 25 (процав), знайшли 29 (-ло), дочинність 32 (доброчинність), добродіяти 32 (добро діяти), грошенята 33, харпак 36 (харлак), що 51, 55, 82 (що), типориним 53 (типорилим), духу 55 (дугу), оком і змигнеш

56 (оком ізмигнеш), небозі 57, нейде 57, баволняня 64, жар 70 (шар), подорожнати 75 (подорожнати), прубував 78 (прибував), сковороду 80 (сковороду), Пачали 81 (На-) і т. д.

Ось, що прийшло ся мені по щирости сказати про словарь Уманця і Спілки. Лише задля того, що з цілої душі бажаю, аби сей словарь вийшов як найкрасший, завдав я собі досить праці, щоб отсе тут сказати.

Та отсих заміток годі уважати за вичерпуючу критику, все-ж таки може ними покористують ся шановні автори в дальших випусах.

На кожний спосіб се многоважніа праця, за котру весь український нарід обовязаний до щирої вдяки; знаменує вона великий поступ на ниві української лексикографії і вводить українську мову в ряди мов письменних, оброблюваних наукою. Щиро бажаєм, щоб словарь сей доведено як найскорше до кінця; стане він підручною книгою всіх, що як небудь займають ся українською мовою і віддасть їм певно великі услуги.

Наконець мушу на сїм місці висказати друкарні ім. Шевченка повне признанне за справді гарне викінчене робіт друкарських.

чи він урядувє в повіті волоскім чи рускім. — Даліше узасаднював посол бр. Капрі своє внесенє що-до закону рибітничого, потім се внесе приділено до комісії адміністраційної.

Другою точкою порядку денного було справозданє комісії адміністраційної про поставлені ще тамтої сесії соймової внесенє послів Тиміньського і д-ра Волччинського що-до заснованя шкіл рілничих в Заставні і Радівцях, і приділено сї внесенє виділови краєвому до розслідженя і справозданя.

При третій точці справозданя комісії адміністраційної про діяльність виділу краєвого в справах шкільних за час до 1. серпня 1892 р. поставив справоздавець посол Помпе по обширнім обговореню справ шкільних слідуєчі резолюції: „Взиває ся виділ краєвий, щоби порозумів ся з ц. к. правительством що-до заведеня обовязкової науки повторительної, взиває ц. к. правительство, щоби воно дотації призначені на стипендії в учительській семінарії побільшило; взиває ц. к. правительство, щоби воно через заведенє окремих відділів для руских і волоских кандидатів дало питомцям учительської семінарії спроможність, виобразувати ся в краєвих мовах.

При сій точці забрав голос посол „Ве-ја-п-и“ і виступив против нового буквара, котрий заведено тогид в народних школах на Буковині і котрий написаний правописею фонетичною. За-ведене сего буквара — каже даліше бесідник — „наповнило всіх патріотичних Русинів (!) жалем і журбою і тому вони тим завзятійше виступають против правописи фонетичної, бо ся правопись противить ся не лише культурно-історичним і церковним приказам, але позбавляє також науку рускої мови в школах потрібної наукової підстави, а в дидактично-педагогічним взгяді виказує ся цілком недостаточною а навіть шкідливою“.

Фонетика — каже даліше бесідник — відчужає нарід від церкви, люди стають ся індіферентними і неморальними, ели вони пишуть фонетикою; але вкінці признає, що через фонетичку відріжняє ся руску мову від російської, але се — по его гадці — за маловажне. Бесідник взиває ц. к. правительство до усунєня фонетики з шкіл.

На се відповів посол Пігуляк: Не буду з моїм передбесідником запускати ся в полеміку в справі заведеня фонетичної правописи в буковинських Русинів. Се уважаю я вже тому злишнім, бо нема тут нікого, з ким би про се полемізувати. Се питанє порушив іменно чоловік, котрий до сего цілком не компетентний. Він не читає нічого руского, він не лише нічого по руски, він в справі рускості не знає, як то кажуть. „чи день чи ніч“, — яким одже правом осмільяє ся сей чоловік в чистого-рускі справи мішатись, чоловік, котрий вже тим показав, що він Русинами не має нічого спільного, що остепативно своє славянське імя Бежан перехрестив на нове волоске „Вејап-и“? Як він Русинам сприяє, вже з сего ясно показує ся, що він свої діти в школі каже учити релігії не в рускій а волоскій мові, і що він не каже їм учитись рускої, а волоскої мови.

Але на одну точку его бесіди все таки мушу відповісти. Не можу я іменно поняти, яка небезпечність лежить для гр.-прав. церкви в введеню фонетичної правописи у Русинів і яким чином zagrożене сим спасенє душ руских. Гр.-прав. Сербія завели прецінь такке в своїй мові фонетичну правопись, але мимо того церква не понесла жадної шкоди, вона заховувала ся в сій справі цілком спокійно і Сербія остались так само добрим гр.-прав. християнім, якими були перще. Але навіть і Волохи еше перед недавним часом уживали кирилиці в церкві; я сам учив ся по волоски релігії з книжок писаних кирилицею, — тоді іменно існував в тім взгяді такий самий примус, як ще й сегодня в реальній школі. А тепер Волохи так в церковних як і в світських книжках запровадили на місци кирилиці латинські букви і тому заходять питанє: Яка небезпечність повстала з того для їх церкви і народу? Мабуть жадна! А в нас не розходить ся навіть о зміну букв, лише о викиненє російської правописи — і се має бути небезпечним для нашої церкви і нашого народу?

Через введенє фонетичної правописи піднеслась би значно просвіта нашого народу, бо

дотеперішня етимологічна правопись так трудна, що навіть учителі самі єї добре не знають, а ученики не можуть єї ніяк навчитись. Але сего власне бажають наші противники! Кожде средство, котре сприяє зріст нашої інтелігенції, для них добре! Навіть неписьменних селян кличуть вони в поміч до борби против фонетики, щоби лише розвій руского народу спинити; бо вони знають, що в недостатку численної інтелігенції лежить найбільша неміч кожного народу, котрий в такім разі дає себе водити за ніс!

Посол др. Смаль-Стоцкий: Висока палато! Дивує мене взагалі, що справа, котра не належить до компетенції високої палати, тут обговорює ся. Е се справа, котра — скажу отверто — перед се форум не належить, бо е се справа, котра у інших народів і в всіх інших державах і у нас для інших народів рішає ся від компетентної шкільної влади. Перед кількома роками прецінь скликана була для німецької правописи анкета зі сторони міністерства просвіти, і ся анкета устарила німецьку правопись, котра не е така сама, яку звичайно знаходим в часописах, і відріжняє ся такке від правописи уживаної в Німеччині, а так само й від правописи Сандера. Так само установлено перед двома роками шкільну правопись для Поляків і Словенців від найвищої влади шкільної — і туди належить також усталоє рускої правописи. Занеречу для того соймови право, над сею справою судити, а іменно заперечу се право тим членам сойму, котрі не е Русинами і котрі вже задля того не можуть мішатись в виключно рускі справи. По сїм, що я отсе сказав міг би я сю цілу справу уважати за покінчену, але я хочу еше спростувати де що, що сказав посол „Вејап-и“. Він іменно сказав, що всі образовані народи Європи уживають етимологічної правописи; се неправда! Француске і англійське писмо справді етимологічні; німецьке після твердженя фахових людей не зовсім етимологічне, а більше фонетичне; польске, грецке, італійське цілком фонетичне; так само сербське і російське з маїми винятками. Щоби через введенє фонетичної правописи наступило відчуженє народу від церкви і релігійний індіферентизм, се Вам, панове, як і всім, котрі розважно і без упередженя судять мусить видатись смішним, бо се нігде не трафилось і тут того не буде. Лежало се лише в ітересі рускої шкільної науки, коли управильнено руску правопись, в котрій до тепер панував нелад і що з тої причини буковинська як і галицька шкільна рада краєва з наказу міністерства взялась за управильненє сеї правописи і предложили врешті внесенє, поставлені анкетой, предложила міністерству — а міністерство видало рішенє. По моїй гадці в сій справі може лише міністерство рішати і думаю, що в сій справі ніхто більше, лиш люди фахові мають рішительне слово. На інші заявленя посла „Вејап-и“ не потребує відповідати, хіба на се, що руска правопись, котра до тепер існувала, лише подібна до російської і що власне задля сеї політичної причини домагано ся управильненя правописи на підставі фонетики. Се також неправда! В першій лінії були причини наукові і педагогічні, котрі до сеї зміни спонукали і котрі пересвідчили міністерство, що тому неладови конче треба раз зробити конєць і в школах запровадити порядок. Еше, мої панове, хотів-бим ще відповісти на се, „що цілий руский нарід супротивляє ся зміні сеї правописи“. Сї слова мушу спростувати на тільки, що вони такке неправдиві! Учителські конференції, тогид скликані, дали доказ, — як се можна з актив, котрі знаходять ся в шкільній раді, ствердити, — що більшість учителів заявлялась за введенє фонетичної правописи, котру відтак запровадило міністерство, предложивши учителям новий буквар до рішеня сего питаня. Слі панове осмільють ся, іменно панове, котрі за всігди кричать: „Се не так, се неправда“, в тій справі рішати (тут сказав посол Пігуляк, показуючи на посла Тиміньського, котрий через цілий час кидав ся на всі боки і не давав говорити: от се посол!), то Ви наражаєтесь на небезпечність, бо даєте кождому право, в Ваші справи мішатись, що Вам в данім разі могло би бути дуже неміло. Томо я Вас остерігаю перед тим! (Грімні оплески).

По сїм промовив пос. Волян в тім самім дусі, що посол „Вејап-и“. Наклинув ся він так

само на фонетичку, кажучи, що єї занесено до нас з України, даліше висказав своє переконанє, що ми повинні задержати у себе мову церковну і на сій мові даліше розвиватись, а вкінці здобув ся сей славний висказ, що Шевченко був виправді славним поетом, але він був соціалістом, нігілістом, комуністом і атеїстом!!

На сю промову відповів ще раз посол др. Смаль-Стоцкий. Він сказав: Просив я о голос, щоби спростувати те, що сказав др. Волян. Він сказав, що фонетичну правопись занесено до нас з України. Се неправда! Ще нім твори Шевченка були у нас знані, був в Галичині в 30-их роках поет Шашкевич, котрий писав правописею фонетичною і котрий уживав правдивої рускої мови, зрозумілої цілому народови, а не лише деяким втаємнеченим. Его приїтелі (між ними Головацкий) уживали також правописи фонетичної. Се було одже ще перед тим, нім слава про Шевченка дійшла до Галичини. І на Буковину не занесли правописи фонетичну чужі люди. Були се родимі Буковинці, котрі насамперед сю правопись уживали, іменно наші поети Федькович і протоєрей Воробкевич, котрі мимо того не стали ся атеїстами. Се поети, котрих слава розійшла ся не лише поза границі нашого краю, і не лише далеко поза границі нашого сусідного краю, де такке мешкають Русини, але по цілім просторі, де взагалі мешкає нарід руский. Твори Федьковича видано й в Києві і читають їх і на Україні; їх переведено на мову італійську, чеську, сербську, німецьку, французьку і англійську. Посол Волян сказав, що Шевченко то атеїста, соціаліста і комуніста, але він сказав заразом, що Шевченко великим поетом; а тепер полишаю я Вам самим, мої панове, розібрати, котре з сего правда, чи він е великим поетом, чи атеїста і т. д. Я гадаю, що він може бути лиш сим або тим; воно не можливо, щоби цілий нарід складав ся з соціалістів, нігілістів і атеїстів. Рівно-ж не можливо воно, щоби й другі народи пр. Німці, котрі читали твори Шевченка сего не добачили.

Фонетична правопись була одже в Галичині знана від 30-их, на Буковині з 60-их років. Але вона була знана й перед тим, єї уживали Русини вже в 17-ім і 18-ім віці, що може посвідчити кождий, що ся займав хоть трохи рускими пам'ятниками і тому не мож ніяк допустити, що правопись фонетичну, котра — так сказати-б — розвивалась історично на цілім просторі, де мешкає руский нарід, запровадили молоді люди, жадні аванзів і під чужим попором. Ся правопись сама собі зробила дорогу, бо вона природна, відповідає найбільше рускій мові і хоче увільнити руску мову з пут, які їй наложала мова російська.

Другий пункт, на котрий я хочу відповісти, е сей, що ми — як каже др. Волян — повинні для себе задержати мову церковну і на сій мові даліше розвиватись. Висока палато! Значило би се то саме, що Німцям повинна служити за підставу біблія Ульфіляса, і що вони не мали-б вже більше писати в теперішній німецькій мові (neuhochdeutsch), але мали-б уживати за літературну мову, мову готичку, бо й церковно-славянська мова не е мовою розвитою, як се може потвердити кождий знаток. Ся мова була у нас мовою письменною, як довго у нас звали писмо лиш духовні і люди, котрих вони учили. Се були наспі найдавніші. Але скоро Русини почали розвивати ся самостійно на полі літератури, вводили вони сю мову елементи народні що раз більше й більше, так що вкінці в другій половині 18-го віку правдива руска народна мова стала ся мовою літературною. Через се не відчужили ся ми від церкви і не докаже ніхто, що такке відчуженє може наступити через заведенє правдивої народної мови яко мови літературної або фонетичної правописи. Під сим взгядом маємо яскравий примір. У Сербів не спровадило заведенє фонетики відчуженє від церкви. У них е та сама церковна мова, яка е у нас, але у них е також мова сербська і правопись фонетична, котру ми хочемо прийняти. Але ми не йдемо навіть так далеко як Сербі. Тому то цілком що иншого наша свята, достойна мова церковна, а що иншого мова руска. Сего не можна мішати разом. Дотично німецької мови сказав я вже, що вона такке більше-менше фонетичною, як се можуть посвідчити знатоки.

На довід сего, що вона фонетична, хочу навести др. Волянови один примір. Німець каже: „Ich spreche“ і пише е, „du sprichst“ і пише і, „ich sprach“ і пише а, „Spruch“, „gesprochen“ і т. д. На се має одже Німець окремий знак, а се власне є фонетично. Для кожного звука один знак, а не більше, але не так, як наша теперішня правопись жадає, що після неї маємо на один і той самий звук 7 різних знаків. І тому то власне не може вказати теперішня школа ніяких здобутків. У нас є люди, що покінчили гімназії, де учитель задавав собі найбільше труду, щоби научити учеників сеї старої правописи, а помімо того не научили ся вони її, а се тому, бо заходили труднощі, які тяжко поклати. Се була й причина, чому найвища власть шкільна взялась за упрямлене рускої правописи, і се була причина, що ся власть шкільна скликала була в сій пільї анкету. Але найвища власть шкільна не брала ся похвально до діла. Вже в році 1886-ім порушено сю справу, а рішено аж в 1892-ім. Є се протяг шести літ, а сли би панове хотіли вглянути в акта, які в тій справі назбирали ся, то чудовали би ся вони сій пильності і сій розвазі дотичних фахових людей, як не менше найвищої влади шкільної, з якою порішено се питання. Мусіли вони тут виправді рішати і вглядати ще й інші питання, але се не було річею влади шкільної. Де-хто хотів іменню на всякий спосіб і на силу втягнути я в сю справу інші мотиви. Але вкінці не вдало ся се. Підписувано мужиків, котрі ся самі підписати не вміють, на петиціях до нашого монарха і безіменні сим Его. Чому се сталося, цікаво знати. Через заведення нової правописи кладе ся тевалий мур між руским і російським, розбиває ся сим теорію, котра говорить о єдинстві російського народу з руским. Сі мотиви втягано в справу вмисно. Люди, що служать сій ідеї, знають дуже добре, яке небезпеченство лежить для них в сій правописи, через котру Русини почують ся Русинами самостійними і не мають на тільки лиця, що навіть нашого монарха безіменно такими річами. Я не маю наміру, боронити найвищу власть шкільну, бо вона не потребує ніякої оборони. Вона рішила, як можуть панове переконати ся, на підставі актів; а що люди, котрі вступали ся за правописею фонетичною, мають бути люди молоді, жадні аванзів, се неправда і такий аванз не стоїть мені перед очима. Я професор і знаю, що нічим більше не буду; а на який аванз може надіятися професор на львівській університеті Огоновський або професори шкіл середніх? Ми не маємо ніякого аванзу перед собою і рішилисьмо справу після нашого найліпшого знання і переконання з приїмними педагогічно-дидактичними і з причин національних так іменню, як се саме сталося. Ми переконані, що ми прислужились сим нашому народові і нашій державі. Бо се однією головні засади, котрими ми ся поведували при нашій роботі. Ми є іменню добрими Русинами, а як хочете, й добрими рускими патріотами, але ми є також добрими патріотами австрійськими, і ми подамо ся в борбі за сї дві головні засади без вгляду на то, чи хто піде з нами, чи нам буде ставляти перепони. Вкінці прошу на сю цілу дебату, котру викликали непотрібно сї панове, позабутти; се буде найліпше. (Грімкі оплески).

По сїм заявив справоздавець пос. Помпе, що позаяк посол „Вежані“ не поставив жадного позитивного внесення, не буде в его виводи входити, по чім прийнято справоздане враз з резолюціями. На сїм закінчено засідане.

Засідане сойму з дня 16. мая с. р. По перечитанні петицій, між ними петиції громади Вижниці о засноване рускої гімназії, поставив посол др. Стефанович внесене, щоби Дністер зробити славним. По сїм приступлено до порядку денного і прийнято всі справоздання комісій, між ними справоздане комісії адміністраційної про внесене посла Тітінгера що-до конверзії довгу індемнізаційного. При справозданню комісії фінансової про предложене виділу краєвого в справах шкільних на рік 1863 розвязалась довша дебата. В ній брали участь послы др. Рот, Пігуляк, Мустаца, Калінеску, др. Воюцький, Тиміньський, др. Волян і др. Смал-Стоцький. Др. Рот говорив дуже хорошо про

сумний матеріальний стан народних учителів і поставив внесене, щоби релігійний фонд ті 62.000 зр., котрі видає на удержане православної школи реальної в Чернівцях і волоскої гімназії в Сучаві обернув на поліпшене матеріального стану народних учителів; а держава, щоби утримувала ті дві середні школи на власні кошта. Се предложене прийнято загально з вдовільненем. Слїдувала потім інтересовна мова нашого руского посла Пігуляка, в котрій він характеризує теперішнє положення Русинів на поли церковнім, шкільнім і політичнім; в ній висказав сей посол всі кривди, які нашому народові заподіяно зі сторони его ворогів, а крім того вказав на байдужність правительства в сих справах. (Мову сю як і дискусію подамо задля браку місця ниним разом. — Ред.) В дискусії, котра по сій промові слїдувала, накинули ся послы др. Волян і Тиміньський на посла Пігуляка і старали ся его важні слова ослабити. На безпідставні інсинуації зі сторони сих послів відповіли рішучо наші рускі послы др. Смал-Стоцький і Пігуляк і боронили наш руский нарід від диких нападів сих Романовілів.

Дальше засідане сойму відбуло ся в середу, дня 17. мая с. р. По перечитанню протоколу і петицій спростував пос. др. Смал-Стоцький слова посла д-ра Вольчиньського, висказані на попереднім засіданню, буд-то би одна часть Русинів вдихала до Києва, доказуючи, що в Києві не так то хорошо живе ся Русинам, щоби аж австрійські Русини їм сего завидували. В Києві, казав бесідник, панує так само кнут, як і в Петербурзі, і тому нема за чим вдихати. Відтак промовляли послы Кохановський молод. і др. Стефанович, мотивуючи свої внесення, а вкінці прийнято деякі справоздання комісій.

Дрібні вісти.

Боронім твердо нашу народну руску мову. В ч. 10-ім „Буковини“ поміщено було, що староста черновецький п. Барлеон не хотів прийняти повідомлене господара Дмитра Ілашука з Товорівців о отворене крамниці, бо було написано по руски. Незадовго потім прислано від ц. к. староства до редакції „Буковини“ спростоване висше наданих фактів, писане по німецьки. Задля того спростоване се відкинуто, а ц. к. прокуратурия черновецька заскаржила відповідаючого редактора. В розправі, відбувшій ся 3. (15. лат.) мая узвано редактора цілком певним. От ясний доказ, що ц. к. уряди мають також по руски кореспондувати.

Занадто позволяє собі вже знаний нашим читателям п. Рончка. надзиратель арештів в суді садагурським. Доходить до нас іменню часті жалі на брутальне поведене сего добродія з нашими людьми. Послїдними днями побив і осмішвив він селянина Стефана Красовського, котрий відбував кару в судовім арешті. Звертаємо ся тому на жадане покривджених до п. начальника суду садагурського, щоби зволія вглянути в справу і усунути лихо.

Непошановане съвят. Послїдними часами бачили ми, як в касарні оборони красвої на рускій улиці, де поміщений є баталіон кіцманський, відбувають ся в неділю рано військові виправи, хоть під той час відправляють ся по церквах богослуження. Прав. консистория повинна постарати ся у військової коменди о усуненне сеї неправильности, бо відома річ, що таке поступоване з нашими вояками не причинить ніяк ся до піднесення релігійности у нашого народу, а то тим менше, що дїє ся се виразно против приписів військових, котрі заказують всякі виправи підчас неділі і урочистих съвят.

Надіслане.

Перед съвятами великодними замовили ми в першій рускій торгівлі річній церковних п. Івана Левіцького в Перемишлі плащенницю, а позаяк вона дуже хороша і відповідно до своєї якості цілком не дорога, то почувало ся до

обовязку, припоручити Всечестному Духовенству і церковним брацтвам сю першу руску торгівлю церковних річий п. Івана Левіцького в Перемишлі яко найдешевше жерело до закупна хороших річий церковних.

В Погорилівці, 12. мая 1893 р.

І. Калитчук **Косташ Думанський, Дмитраш**
гр.-кат. священик. **Мафтуряк, Іван Остапович**
братя церковні.

Курс монет

дня 19. лат. мая 1893-го р.

дукат	5.77½	5.84	зл.
рубель папер.	1.27	1.28	„
наполеондор	9.76	9.83	„
100 марок	60.30	60.50	„

Ціна збіжа.

В Чернівцях платили дня 19. лат. мая 1893-го р.
за 100 кілограмів найліпшої:

пшениці	8.80—9.—	зл.
жита	6.80—7.—	„
ячменю	5.50—	„
вівса	5.45—5.55	„
ріпаку	—	„
конюшини	72.—75.—	„
кукурудзи	4.75—4.80	„
гороху	5.40—6.—	„
оковити	14.50—15.—	„

Ц. к. австрійські і кор. баварські двірські доставники вина

Франц Лейбенфрост і Спїлка в Відні

подають до загальної відомости, що отвиряють в Чернівцях, улица Паньська ч. 16

ФІЛІЮ

для

продажи гуртом і надрібно

з днем 16. с. м.

Тут продають ся всілякі австрійські, угорські, дальматинські, ренські, мозельські, іспанські і французські вина, а також французський коняк і французські лікери по цінах фабричних.

== Кожде замовлене по над 5 фляшок відсилає ся на свій кошт до дому. ==

Tinct. capsici compos.
(Pain Expeller).

приладжена в аптїці Ріхтера, Прага, загально звїсне втиранє, лагодяче біль, можна дістати по ціні 1.20 зл., 70 кр. і 40 кр. за фляшку хайже в кожній аптїці. При закупї треба дуже уважати і брати фляшки лише з охороною маркою „котиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера аптика під Зол. Львом, Прага.

Чума горілчана.

Сумна історія для перестороги і науки бідним і багатим, старим і молодим переіповів тверезим руским читальникам присвятив **Оемлян Попович**. Книжка ся має 80 сторін і коштує 20 кр., поштою 25 кр.

„Добрї Rady.“ Часопись ілюстрована для господарства, домітства і забави виходить вже 5. рік в Регізіні коло Садагури (Буковина) раз на місяць і коштує на цілий рік лиш 1 зр. 50 кр.

== Числа на показ висилають ся кождому, хто лиш зажадає. Ще можна получить і попередні роки. ==

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ

вносять:

на цілий рік 5 ар. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горювца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буковини“ находить ся в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповідання і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах.

Ч. 20.

Чернівці, дня 14-го (лат. 26-го) мая 1893.

Рочник IX.

По соймі.

I.

По чотирнадцятій сесії закрито 20. с. м. буковинський краєвий сойм; хочемо подати тут вірний вираз враження, яке винесли ми сим разом із соймової палати.

Мусимо признати, що буковинський сойм стає чим раз більше продуктивним, заявляє чим раз більше життя, більше поступових гадок і загального інтересу.

Коли майже через 30 літ засідали в нашім соймі тільки дідичі-феодалі і урядники-бюрократи, то в буковинськім соймі крім звичайного оклепаного формалізму мало що більше було чути, лиш десь-колись запала якась важніша ухвала в користь панів-феодалів, от як устава пропинаційна і тим подібні. Донева перед кількома роками, коли до нашого сойму ввійшли такі правдиві народні заступники, такі перворядні патріоти і великі характери ширшого світогляду, як послі Пігуляк і др. Стоцький, розпочав ся і в нашім соймі живіший рух, плідніша праця, уступила мертвота і успалість і почав бити живчик нового життя.

Підставу до сего користного звороту подав одже безперечно новий здоровий руский елемент, представлений власне в нашім соймі обома новисше названими послами. А що важніше, що сї совісні народні заступники вказали перші на некучу потребу, подавати в першій лінії помічну руку там, де панує найбільша нужда, подавати поміч селянам-хліборобам, котрі не встані самі дати собі потрібної помочі, бо не дорівнюють ще другим верствам теперішньої суспільности ні просвітою, ні маєтком.

Під напором совісної, поступової, правдивої праці наших двох руских послів мусили і другі світліші послі пригадати ся над природним рухом теперішнього часу і взяти ся до рухливішої поступової роботи.

Не меншу заслугу положили названі наші два послі, яко щирі Русини-патріоти, і для загальної рускої справи. В сій глибоко обдуманій і з повною гідністю виголошеній мові представив посол Пігуляк вірними красками безпримірне утиснене руского народу взагалі, а особливо на полі шкільництва. Подібної мови не чув ще до тепер буковинський сойм; вона отворила очі незрячим чужим людям доброї волі, котрі може в перший раз почули, що в Європі проживає великий нещасний руский нарід, що сей нарід помімо великих офір поту і крови не доборов ся ще до тепер признання людських прав і гідного людского пошановання. Велике вражене зробив останній уступ сї мови, коли посол Пігуляк сказав: „Побирати через 118 літ тільки податок гроша і крови, а не дати за те народови навіть 3- або 4-класової народної школи, противно здержувати рускому народови вже 12 літ приречену нашим добродієм Монархом руску гімназію, се не можна жадним чином назвати старанною опікою для сего народу“.

Великою заслугою тих обох наших послів є й те, що вони в своїх промовах сьміло, поважно і ретельно розкрили підлі махінації наших домородних і чужих ворогів.

З превеликим жалем мусимо тут сконстатувати сумний факт, що галицька народна праса цілком не заінтересовала ся сим перворядним

патриотичним ділом буковинських Русинів, а противно, можна сказати, перейшла над ним до порядку денного. Щось подібного не подобаеш у жадного другого народу. Більше зрілості політичної заявив московський „Галичанин“, котрий і сю працю наших патріотів старав ся визискати для своїх цілей, для обаламучення своїх прихильників. Вже то правдиво дуже дивна політика наших львівських народовців?!

Дуже сумну ролю відіграли сї сесії в буковинськім соймі виродні сини Руси, Русини найновішої буковинської політичної ери, так звані Русини-романофіли, а властиво правдиві зрадники руского народу др. Волян і Іван Тиміньський. Про третого їх товариша, о. Бежана, а властиво як він сам себе називає „Вежап“, не хочемо і згадувати, бо сей добродій не був ніколи Русином, а тільки, як се справедливо сказав посол Пігуляк, зістав закомендерований до соймової палати, щоби там відіграти ролю Русина, щоби там нанести ганьбу рускому народови і рускому імені. Всі три Русини-романофіли представили себе яко сервілістичнішого сорти, а заховане п. Тиміньського показало сего в властивім світі. Тей справді годі жадати, як дуже добре каже німецька газета „Bukowiner Nachrichten“, розуму, образования, такту і приличности від когось, у кого сих прикмет як не було так не буде.

Гомеричний сьміх розніс ся по цілій соймовій салі, коли сказав п. Тиміньський, що він не може собі виробляти посольських промов, бо не має до того часу. Не менше забавною була его увага, що ціла праця наших послів на ніщо не здасть ся, бо вона піде до коша, а він і виді

В справі розвитку української літератури.

(Відповідь д. Вартовому Д. Драгоманова).

В ч. 6. „Буковини“ д. Вартовий розбирає мої колишні статі в Правді 1873—75 р. „Література російська, великоруська, українська і галицька“. Я власне можу зовсім об'єктивно дивитись на ті статі, писані давно, погляди котрих я далеко не всі поділяю, про що мав навіть пригоду сказати і печатно. Та все таки я маю дещо замітити моему рецензенту і навіть, думаю, таке, котре зачіпає річ, однаково інтересну нам обом, — і може прислужитись до вияснення справи, при яких умовах може розвиватись жива українська література.

Д. Вартовий приписує мені таке, чого я не говорив, — а по крайній мірі не думав говорити, — тобто, що я вважаю мову українську не за самостоячу перед великоруською або російською, що я так же ставлю мову н. пр. Квітки до мови Пушкіна, як і мову поеми Некрасова „Морозь красивий нос“ і т. п. Я виводив свій поділ літератур у Росії на три: російську (спільну освіченим Великорусам і Українцям), великоруську і українську, більше зо змісту їх, ніж з мови. І в свій час, коли в Галичині не мали

ніякого поняття про реальний стан письменського життя в Росії, коли н. пр. галицька молодіж не хотіла читати навіть Костомарова або Гоголя, вважаючи їх за „московських“ писателів, не без хісна було показати, що на ділі літературні інтереси Українців не так то вже різко ділять ся від російської літератури і що ся література служить на Українців не для одної тільки „помоскоління“, що в писаному по російському (мовою, звісно, близькою до народної великоруської) можна знайти український зміст, а також речі і думки не спеціально московські, а європейсько-російські, спільні освіченим Великорусам, як і Українцям. Паралельно тому в Росії, навіть в елементарних книжках і школах навязували Українцям спеціально-великоруські протонародні поезії і пісні, як „общеруські“.

Я вважав потрібним виступити проти такого стану річ, — і можу сьміло похвалитись, що виступ той не зістав ся без хісна для громади. Звісно, в Росії не вийшло з того нічого, бо там громадські справи не залежать від громадської думки, так що там тільки одна і єсть справа, про котру варто горічнитись, се справа політичної волі. Але в Галичині думки подібні до моїх, піддержані купкою земляків, котрі помогли заосновати деякі бібліотеки з добром книг російських, причинились до того: 1) що молодіж більше познакомила ся з російською Україною, а також

2) і з творами європейських писателів, переложених на російську мову, иноді раніше, ніж на німецьку, і з життям європейським, про котре говорять російські місячники. А з того вийшов хосен для зросту поступово-демократичних думок серед Галичан, а через те получив ся міцніший ґрунт і для національної ідеї галицько-української.

Але помімо цілків утилітарних, я мав перш усього на цілі вияснити фактичний стан річ літературних в Росії. Д. Вартовий кілька разів зве мої погляди противо-науковими. Він би мав на те повне право, як би зріст і громадська вартість літератури основувались тільки на ґрунті етнографічному, а ще спеціальніше на лінгвістичному, а не на всій сумі історичних і культурних обставин, в котрих живуть народи. Тимчасом ми бачимо в історії літератур такі н. пр. факти, що нація латинська етнографічно перестала жити, і навіть мова сї перестала бути етнографічною, — але зате вона жила в устах освіченого класу по всій західній Європі, в тім числі і серед Германців і Словян. З того витворилось таке н. пр. диво для етнографічного доктринерства, що твори латинця св. Августина читались як свої, рідні, по всій католицькій Європі, а з другого боку н. пр. який Беда (Beda Venerabilis), Морис, Бакон і на латинській мові

краєвий зроблять, що схочуть. Таке то поняття має п. Тиміньський о посольських обов'язках і чи-ж випадає такий людині добивати ся о посольське місце?!

Не дивуємо ся п. Тиміньському, коли він напів таких небелиць, але більше задивував нас посол Ціргофер, коли яко справознавець по промові посла Пігуляка не уважав се за потрібне, звернути на сю важну промову свою увагу, на промову, котра дотикала найживішої справи, дотикала долі найчисленнішого народу на Буковині. А вже-ж цілком неприличним до-тепом мусимо насвати замітку п. Ціргофера, коли він подібно Тиміньському сказав, що потребував би взяти відпустку на 6 місяців, щоби розібрати мову посла Пігуляка; так не повинен говорити посол, а крім того заступник прокуратора. Здає ся, що п. Ціргофер хоче дати ся заасентировати ся до клубу Русинів-романофілів.

Промова

посла Єротея Пігуляка, виголошена на засіданні соймовім дня 16. мая с. р.

Високий сойме!

Минуло вже 2½ років, як я в сій високій палаті при тій самій справі, котра тепер стоїть на порядку деннім, — забрав перший раз слово, щоби сказати бажання і скарги буковинських Русинів на поли шкільництва.

Тоді сповнив я свою задачу в спосіб мирний і лагідний, а навіть в спосіб покірний. Моя промова була так лагідна, так мирна, що мені до тої мови приятелі і противники гратували, значить до форми, в яку я вбрав невідомні бажання і гіркі жалі буковинських Русинів. І що ми, Русини, osiąгнули тою мирністю? В протягу моєї сьогоднішньої промови побачимо, як далеко ми з тим зайшли. Яко найпокірніший з поміж покірних, якими Русини на своє нещасте завсідги були, старав ся я по можности нікого не вразити, казали бо нам на найбільше міродайнім місци раз-по-раз: лиш спокійно, Русини, будьте терпеливі, сим способом osiąгнете більше, ваші жадання і жалі є справедливі, воно вже буде інакше. І справді, мої панове, в останніх часах стало ся у Русинів цілком інакше! Але так лихо, так сумно інакше, як ніколи до тепер, так лихо, що вже гірше і не треба, щоби наш нарід цілком зникнути. Воно так страшне лихо, як лиш може се статись народови так вірно і сїло приданому як є Русини.

Вороже виступлене національних противників буковинських Русинів на суботнім засіданні показало високий палаті наглядно, яка будучність чекає Русинів в теперішній романофільській ері. Наскучило ся панам романофілам спокійне і мирне поведене руских послів, що лишили ся ще вірними своему народови і викликали вони в сій високій палаті за помочню чоловіка, котрий лиш з наказу і на час сесії соймової перебрав на себе відіграти ролю Русина, для своєї потіхи сцену, так для високої палати як і для нашого краю понижаючи, сцену, котра покрива цілай нарід руский встидом і ганьбою. Але се було власне головною ціллю сего першого явного нападу руских противників.

Бо сї панове знали добре, що ся провокація не може мати нішого успіху, хіба що покаже світови, як посьмів рідний син руского народу, найбільшого гонітеля сего народу, найбільшого борця і мученика за руску народну ідею публично дотати ногами. Оттаке поведене, не має собі приміру у других народів. Коли висока духовна повага Шевченка і его високе загально-людське значення почитали навіть Москалі в сей спосіб, що минулої зими виставили его образ в московській галерії образів між найбільшими мужами Росії, між котрим певно не знайшов місця ніхто з нігілістів, соціалістів, комуністів, атеїстів і других „істів“, дізнає его безсмертне ім'я тут на сїм місци такого соромного пониження, на яке би не відважив ся жаден чужий чоловік і котре лиш можливе і водить ся хіба у правдивих ренеґатів (голоси: Воля!) Таке поступоване засуджує само себе і тому вважаю за злишне додавати до того дальші пояснення.

Я не мав гадки промовляти при сїм предметі підчас сєї сесії. Ми оминули обережно все, щоби могло в сій високій палаті з нашої сторони заколотити спокій. Підперті, мусу сказати явно, ласкою Німців і Вірмено-Поляків — бо на таку ласку зданих є 268.000 буковинських Русинів, позаяк не є тут заступлені навіть в такім числі, щоби могли поставити самостійне внесення — ограничили ми ся виключно на поставлене деяких внесень загального характеру, ми не йшли навіть з справознавцями посольськими про минулу сесію соймову між нарід, щоби не побільшувати ще несуючий, який підтримують пильно між народом наш противники. Одним словом, вчинили ми все, що було кінечне і можливе, аби оминути конфлікти, але все те нічо не могло, як висока палата мала «спосібність» переконати ся на суботнім засіданні. Коли-ж нас визвано, не позістає нам більше нічого, як ужити всего, що нам наказує наш обов'язок для оборони загрожених інтересів нашого народу, котрий тут заступаємо.

Я навів перед 2½ роками жалі і жадання Русинів на поли шкільництва в точках. Позвольте

мені ще раз перейти сї жадання і кривди, та вказати, о скільки обставини на сїм поли в протягу 2½ років може поліпшили або погіршили ся.

Я тоді поставив був питане: „Що треба робити, щоби піднести шкільництво народне на Буковині?“ і предложив я тоді високій палаті і високому правительству мої натаяки, предложення і бажання до ласкавого узгляднення. Я сказав тоді: 1.) Очевидно треба доконче заложити школи в тих громадах, котрі їх ще не мають.

Мої панове! Від часу, як я се сказав, проминуло 2½ років, я зібрав через той час нові досвіди, зачерез котрі я нині о неоднім питанні а іменно і о питанні, о котрім власне мова, тепер цинної гадки. Відома річ на Буковині, що деякі школи народні існують безперервно від 20, 30, 40 і більше років, а мимо того мужик на селі лиш хіба винятково бере до рук вільні дні книжку, часопись або молитвенник. На Буковині є 348 громад, між котрими 278 громад має вже школи. Нема ще одже шкіль лише в 70 громадах. Се не було ані так дуже некористно під взглядом розширення ся школи народної на Буковині. Але наслідки сих шкіль представляють ся після останнього народочислення ось як: На 646.090 мешканців вміє читати і писати лиш 109.228, так що процент анальфбетів виносить 83.

Коли зважить ся, що в числі 109.228 містять ся письменні мешканці міст і інтеліґенції на провінції, котрі становлять найменше половину сего числа, то виходить з сего, що на Буковині знайде ся певно не більше як 50.000 письменних мужиків. Се підносить число неписьмених мужиків на 92 процент; але і тих 8 процент письменних мужиків не відповідає дійсним відношенням на Буковині, бо дійсно читають і пишуть з них дуже мало. Помимо того коштує шкільництво народне на Буковині за час від року 1873-го суму 2,594.948 зр. не вчислюючи видатків громадських на будинки шкільні і на їх утримане. Сума для Буковини дуже поважна, а користь? 8 процент письменних мужиків! Мусу сказати, що наш бідний край міг був за ту суму дійсно щось користнішого собі придбати, як сих проблематичних 8 процент письменних мужиків.

І що-ж гадаєте, мої панове, не думаєте Ви, що наш мужик не зовсім в блуді, коли він ще сегодня вважає школу за великий непотрібний тягар, сли він ще сегодня не пізнає вартість і необхідну кінечність школи народної? На підставі сих даних прийшов я власне до переконання, що розумніще було-би, замість, щоби число народних шкіль побільшати, наш край уклав всеї своєї сили на те, щоби довести до того, аби існуючі вже школи були вже раз в силі, свою задачу цілком і всесторонньо винести. Але у нас виглядає так, якби закладане шкіль уважало я лиш чистою формальністю. Бо інакше не можу собі витолкувати рівнодушності міродайних чин-

зіставались Англичанами, Дуг'ом Поляком, Грот (Groot) Голландцем і т. д. Навіть ще не давно, Лайбніц, пишучи по французькому, зіставав ся Німцем.

Д. Вартовий скаже, що се все прояви неприродні, а штучні, але хто его знає, що на світі природним, а що штучним, — а надто в людських справах!*) Я старав ся в своїй студії замітити дійсний стан літературного життя в Росії з Україною, яке воно було перед моїми очима, — але зовсім не видавав его за віковичне, за нормальне з погляду якої не будь національної доктрини. І тепер не буду повторяти реальні покази правдивості мого поділу письменських плодів російсько-української праці, наведені почасти і в статі д. Вартового, — а перейду до того, що він сам каже про зріст українського письменства з того часу, як писалась моя стаття, зріст у тому напрямку, щоби виробити українські писання не самого тільки простонародного характеру, а й висшого, такого, котрий доси Україні бачили тільки на мові російсько-великоруській.

*) В дальших своїх листах д. В. сам відступає від своєї виключної лінгвістично-етнографічної думки, бо зазначає в українську літературу і старі писання дотатарської доби. Але-ж ті писання (Нестор і др.) писані були мовою староболгарською, а не українською. А до того вони дуже підірають „общеруські“ теорії, бо порекомендували не менше в Новгороді і Суздальщині, ніж у Київщині і навіть деякі тільки на півночі і збереглись. Се справа, з котрою треба бути дуже обережним!

Я навіть і в 1873 р. не відмовляв можливості і законності такого зросту. Перш у сего я ставив питане і про простонародну українську літературу досить широко, так що були тоді голоси в російській печаті, котрі знаходили мене все таки сепаратистом, як н. пр. „Києвлани“, котрий докоряв мене тим, що я вважаю потрібним перекласти для українського простолюдина Гамлет Шекспіра, Орлеанську дівчину і В. Теля Шіллера і т. д. Вважаючи на підставі українських народних пісень, піснїку українського мужика за досить розвитку а мову українську за досить багату, я прозектував досить широку літературу, котра зразу могла-б мати велику публіку і була-б живою, а не мертвим плодом кабинетних змагань зробити літературу, перш усього самостійну від московської. Література та, по моїй думці, мусіла-б підніматись з низу в гору (се любимі слова моїх статей) і розширяться, в міру того, як піднімався би наш мужик, природна і безспорна публіка для нашої літератури в Росії. Далі я згадував, попри російсько-українському письменству галицьке, котре вже і по самій річі і тепер має завдачі ширші від українського і з часом мусить мати вплив на остатнє. Значить, я і у 1873. р. значно обмежував гегемонію російського письменства над українським і в усім разі не вважав теперішню гегемонію его, — (котра по моему єсть результат усеї суми

обставин культури на сході Європи, а зовсім не одної російської поліції, як думали і думають багато Галичан) за довічну. Всякий безсторонний мусить признати, що з 1873 р. українське письменство розширилось і децю вкочунило від гегемонії російського письменства. Тільки-ж для самого інтересу українського письменства треба розглянути точно те розширення, і в сїм заклик до розгляду і лежить головна ціль моєї теперішньої замітки. Я думаю, що д. Вартовий перецінює те розширення.

Возьмемо перш усього Україну російську. Тут ми можемо побачити, що для української інтеліґенції, навіть українофілів, писання по російському ще і тепер єсть натуральне, рідне діло. Н. пр. ні один з українських учених, котрі недавно вибрані почесними членами галицьких народовських товариств, не написав по українському ні одної своєї праці. Одна тільки серйозна наукова праця, напечатана в останні часи російським Українцем в Галичині (Про стан сїмі в Україні XVI—XVIII ст.) літератури наукової української не може робити, значить, можна сказати, що і доси наукової прози, котра тепер творить скрізь основу літератури, в російській Україні нема. Проба такої прози була зроблена на російсько-українській мові тільки в жєневських виданнях, — і я маю щось сказати в сїй справі. (Дальше буде).

ників супротив сего знаного з'явища. Инакше не можу собі витолкувати також і сего, що краєва рада шкільна і краєве правительство терпить сю печувану річ, що в школах народних по селах чисто або переважно руских мовою викладовою не є мова руска, лиш волоска. Так дїє ся приміром вже від довшого часу між иншими в нашій найближшій сусідстві, в Люди-Горичі, в Чагрі, Камені, Гоголині і др. Але і в найновішій часі заведено в рускій селі в Новій Острі в школі замість рускої мови, викладову мову волоску. На наші дотичні скарги дано нам на міродайнім місці сю потішаючу відповідь, що руским дітям не буде шкодити нічого, коли вони вучать ся волоскої мови!

Коли наша школа народна при уживанню матерної мови яко мови викладової виказує так малі успіхи, що-ж за успіхів можна жадати від школи народної, в котрій учить ся дїтий в нерозумілій для них мові?! Сю загадку не так то тяжко відгадати. Сї романовіські порядки в руских селах, се насильство над Русинами походять з винятком послідного зарядження у Острі з часів Алезанього. На се жадовали ся ми не раз і у міністра, і у правительстві, і в краєвій раді шкільній, але все надармо. Ні одної нашої устної і письменної жалоби не взглянуто. При такім стані річий мусимо мимоволі себе запитати: яку ціль мають сї ворожі Русинам зарядження? Уже-ж не румунізацію руского народу, бо годі подумати о румунізації народу в такий спосіб. Я думаю, що сему ціль цілком инша. Очевидно хочуть наші противники сим вздержати Русинів в їх духовім розвою, щоби їх тим безпечніше можна водити на мотузку. Хочуть перешкодити рускому народови, щоби не витворила ся у него руска інтелігенція, щоби Русини не прийшли до самосвідомости і пізнання своєї народної сили. Бо не мож знати, що принесе будучність, а тогди був-би сьвѣдомий руский нарід теперішнім і вже довголітнім можновладцям на Буковині дуже не на руку. Або може мені хто дати ліпше вяснене того, що дїє ся? Я приймаю его охотно. Але я так сильно переконаний, що народна культура можлива лиш через уживане рідної мови в науці і після моєї гадки се так само собою розуміє ся, що я не можу допустити, аби хто при здоровім розумі міг бути по щирості під тим взглядом иншої гадки.

Що стало-би ся приміром з народом французким або яким небудь другим культурним народом, сли би закинено ему в школі замість его рідної мови, приміром мову російську? Відповідь на се питане дуже легка. Історія учить, що кожний нарід, котрому утруднювано его образование, лишив ся позаду в своїм розвою і підупадав або зовсім підів. Коли просвіта народу під природними обставинами часом дуже поспішає наперед і треба єї ріжними способами підтримувати, щоби дійти до цілі, то як може розвивати ся нарід, коли ставить ся ему такі перешкоди, як се дїє ся народови рускому під взглядом его духового розвою?

Пропшу мені показати хоть один випадок, що який небудь нарід став ся великим за помічю чужої мови яко средства науочною, а я признаю тогди, що я в блуді.

Поодинокі люди можуть виправді просвічувати ся в чужій мові, потребують до того однак без порівняння більше духового напруження і часу, але ніколи не може сего доказати цілий нарід. Так само не може нарід через саму школу винародовитись. Винародовлене поступає природно, так сказати-б, на улиці. Де два народи ріжної мови ввійде з собою в тісні відносини, там траплять один нарід після природних законів незаметно свою мову в мірі, як другий нарід не свідомо на кошт другого розширяє ся. Винародовлене, можна-б сказати, йде за помічю граючих ся на улиці дїтий в цілком мирний спосіб і его не мож ніяк спинити. Школа з чужою викладовою мовою витворює між інтелігенцією лиш ренеґатів і не допускає, щоби свої інтелігенція зростала, і мимо того не в силі цілий нарід винародовити.

Що за користь принесуть нам Русини, котрі виобразували ся на чужій мові? Задачею кожного образованого чоловіка є прецінь нести в який би се не було спосіб просвіту в ширші маси народу. Але се може статись лише, так як се робить кожний місіонер в чужих краях, в мові

народу потребуемого просвіту. Де-хто каже, що люди образовані на якій сьвітотій мові мають більші вигоди і ширше поле до діяльности. Що-до поодиноких може се бути правда, але цілий нарід мусів-би знідїти, сли би хотів так поступати. А врешті, чи є який нарід в Європі, котрий би чекав на поміч рускої інтелігенції виученої на чужій мові? Безпечно ні! Другі народи на стілько щасливі витворюють свою інтелігенцію з самих себе і не потребують чекати аж на нашу інтелігенцію. Але нам таки о се не ходить, ми задоволені, сли зможемо прийти нашому народови в поміч, а до того потребуємо в першій лінії руских і лише руских шкіль.

Руска інтелігенція має насамперед у свого рідного народу сповнити культурну місію, бо нарід сей лишив ся в порівнянню до других народів в своїй культурі о яких 100 років позаду. Ми маємо одже нильну роботу у себе дома і тому ніяк нам виховувати інтелігенцію для Румунії, росії або Німеччини.

(Дальше буде.)

Буковинський сойм краєвий.

V.

Послідні два засідання сойму, котрі відбули ся дня 19. і 20. мая, не проявили вже того живого заінтересованія, яким відзначали ся попередні засідання. Справи, які стояли на порядку деннім, полагоджувано більше-менше механічно, а особливо можна се сказати о пропозиціях виділу краєвого, при котрих навіть не читано для зисканя часу дотичних справоздань, а ставлено тільки кінцеві внесення.

Задля того подаємо перебіг сих двох засідань коротко: На засіданню сойму з дня 19. мая с. р. узасаднював насамперед посол Стефанелі своє внесення що-до заснованя школи для робіт деревняних в Кімполонзі, а потім слідували поодинокі справозданя. Між ними знаходило ся також справоздане про внесення посла д-ра Смаля-Стоцького в справі переведення доходу про оборот персонального кредиту між селянством. Се внесення прийнято в цілости.

З других пропозицій піднести належить пропозиція дотично будови залізниць локальних на Буковині, з котрім висказує ся нагляча потреба будови залізниць з Лужан або Жучки до Дністра в околиці Заліщик; з Стражи до Радовець або Чудина; з Глібоки через Серет до румунської границі і з Неполюківців до Вижниць.

На посліднім засіданню сойму з дня 20. мая прийшли на порядок денний справозданя комісії адміністраційної про внесення послів Кохановського молод. дотично упривильнення вивозу робітників за границю, д-ра Стефановича дотично справлення ріки Дністра і Пігуляка дотично арендованя ґрунтів селянам. При сїм посліднім справозданню забрав голос посол др. Цуркан і збивав внесення посла Пігуляка, говорячи, будьто то воно було тому безнідавне, бо в тих громадах, в котрих найбільше люди вивандрували, нема дібр фонду реліґійного, і тому не мож еміґрації через винаймлене ґрунтів селянам запобігти. Вкінці заявив посол Цуркан, що ніхто, а іменно і сойм не мають права мішатись в справи реліґійного фонду, се особливо в те, чи фонд при арендованню ґрунтів поступає, як ся належить.

На се відповів посол др. Смал-Стоцький заявивши між иншими, що тут не ходить лиш о 10 громад, але о всіх мужиків взагалі. — По сїм прийнято внесення комісії, що позаяк вже перед тим представлено в тій самій справі відповідну резолюцію. Внесення посла Пігуляка стає ся безпредметним.

Слідувало потім справоздане комісії адміністраційної про справи фінансові. Обширне і цікаве справоздане прийнято гримками оплесками. При справозданню про діяльність виділу краєвого в ріжних справах забрав голос посол бр. Муштаца і поставив внесення, щоби для Буковини основано окремий висший суд краєвий, а тимчасом, щоби суди буковинські підлягали віденьському висшому судови, а не львівському. По малій

дебаті прийнято сї внесення. По сїм закінчено засідане, а маршалок краєвий Лупул замкнув і теперішню сесію сойму відповідною промовою і трикратним „Многая літа“ і „Sa trǎească“ в честь Найяснійшого Монарха.

Перегляд політичний.

Сойми краєві покінчили вже всі свої наради і їх закрито.

В соймі галицькім поставив був руский посол Телішевський внесення на заведення загального тайного голосованя, але сойм перейшов над сим внесенням до порядку денного, не допустивши его навіть до комісії. Видко, польским панам-дідичам загальне голосоване не до смаку, бо тогди не мож би було так легко здобути собі у руских мужиків більшість голосів. — Руский посол Окуневський поставив внесення на засноване в Галичині одної женської гімназії.

З початком сего місяця відвідав наш цісар по довній перерві столицю Угорщини Буда-Пешт. З нагоди сїєї гостини цісаря устроєно в Буда-Пешті величаві торжества і публичні маніфестації.

Спільні делегації зібрали ся на нараду в Відні в четвер, дня 25. мая, а в суботу, дня 27. мая відбуде ся торжественне відкриття престольного бесідою цісара.

В Німеччині розвизано парламент з причини, що відкинено при спеціальній дебаті внесенний правительством новий закон в військовий. Сим новим законом мав побільшити ся стан армії а заразом зменшити час служби на два роки. В парламенті не знайшов однак канцлер Капріві для сего закона більшости і тому прийшло до розвизаня парламенту.

Як доносять газети, грозить Росії і сего року голод. Особливо на Україні дуже слабкі надії на урожай. З тої причини має російське правительтво видати наказ вивозу збіжжя, як то вже було в році 1891.

З Петербурга пишуть, що наслідник престолоа вибирає ся сего року на маневри австрійської армії. Гостина его у Австрії мала би велике значінє, хоч нема ще урядового повідомлення до австрійського правительства. В міродайних кругах говорять, що прибуте царевича зовсім можливе, бо відносини між Віднем а Петербургом поправили ся послідніми часами. Уже й те доказує, що відносини не злі, що цісар Франц Йосиф відвідав Гірс.

Дрібні вісти.

Товариство „Руска Рада“ скликає на п'ятницю, на день св. Константина і Єлени, на 2-гу годину пополудни загальний збір своїх членів до Черновець. Треба, щоби члени явили ся як найчисленніше, бо наради дуже важні. — Порядок наради такий: 1. Справоздане з роботи виділу і про теперішнє політичне положення. 2. Про організацію народних сил. 3. Зміни статутів. 4. Про спілки, і як і до чого їх завязувати. 5. Про громадську устатку. 6. Вибір нового виділу. 7. Вільні внесення.

До відомости п. президента краєвого. Як відомо, буде ся тепер дорога з Добронівців до Заставної, виключно в тій цілі, аби дати поміч бідним робітникам того повіту; робітникам обіцяв кімчанецкий староста за роботу плату денно 50 кр., а за 1 сажень окопів 15 кр. Тимчасом виплачує ся робітникам 45 кр., а від сажня окопів лиш 10 кр. Сьміємо питати п. президента, чи знає він о сїм і як думає зарадити, щоби кроваво зароблений гріш доходив до робітників, а не лишавсь в кишенях шпекулянтів.

Петиції о заснованє рускої гімназії на Буковині. Підчас минувшої сесії соймової вилучило до сойму краєвого на руки наших руских

послів д-ра Ст. Смалія-Стоцького і Ер. Пігулика 24 петицій о заснування рускої гімназії на Буковині з 721 підписами. Є се найліпше в тому довіря для наших щирих і правдиво-руських послів, і не потребують сі патроти жадних таких дипломів, які п. Тиміньський в кожній сесії показує; бо суть то дипломи від цілого просвіченого руского народу на Буковині, а не лише від панотців, що суть волоскими похвостачами, і від таких людей, що дають ся тим панотцям за ніс водити.

Злива. В неділю, дня 21. с. м. була в Чернівцях величезна злива. Через кілька годин падав дощ безнастанно, і в наслідок того плила вода денекотрими улицями якби ріка. Четверо дитин ухопила вода і несла риншотками; одно з них утопило ся а решту виратували. Долішня части міста під водою.

Олій з хрущів маєвих. В роках, коли появляється великими масами маєвий хрущ, котрий єсть, як звісно, одним із найбільших шкідників в господарстві, можна із него мати великий хосен, так що збирання його оплатити ся. Звичайно збирають маєві хрущі та парят, а відтак годують ними дріб і свині. Але нерідко буває така маса хрущів, що навіть і дріб та свині не хотять їх вже їсти, а тоді можна їх ужити до чого иншого. Маєві хрущі бувають дуже товсті; з них можна одже робити олій до всілякого ужитку, а робить ся він так: Коли вже назбирає ся багато хрущів і понаріть ся їх киятком, нановине ся ними великий горнець, прикриває ся дротинним ситом і перевернувши его горі дном, кладе ся на другий горнець або на глибоку миску, в котрій трохи води, та всуває ся в добре напалену піч (н. пр. зараз по вийменню хліба, коли в ній ще трохи перетопить ся). З хрущів починає зараз капати олій; 30 літрів хрущів дають 4 літри чистого ясного олію, доброго до свічення, мащення шкіри, возів і т. д. Останок з хрущів можна ще ужити до гудівлі дробу і свиней або за матеріал дуже придатний на гній.

Спосіб на щури. Щоби вигубити щури, уживають в декотрих сторонах Німеччини такого способу: Мішає ся по половині муку з мілко потовченим негашеним вапном, або ще ліпше, додає ся до муки лиш третину вапна і ставить ся ту муку в мисочках, де єсть багато щурів. Коли щури найдуть ся тої муки з вапном, дістають великої сираги, пють воду а відтак гинуть.

Як нищити мушку т. зв. вшиці або тлі на деревах і рожах? Звісні загально ті сиво-зелені мушки, що обсядають рожами молоде галузе і листки дерев овочевих або також цілі пеньки рож. Суть то дуже влізливі і шкідливі комахи, котрих дуже трудно позбутися, коли де раз загнидять ся. У Франції придумано на них ось такий дешевий і, як кажуть, добрий спосіб: Палить ся дрібненько порубане і добре висушене яке небудь дерево на попіл. Відтак скроплює ся добре ту деревину, корчик або галузу, котру обсяла мушка, водою і обсянує ся тим попілом роздмухуючи его мішечком, який уживає ся до роздування огню. Від того попілу щезнуть не лиш згадані мушки, але й ростица поправиться ся.

Як чистити повстяні (фільцові) капелюхи з бруду? Бере ся 5 великих ложок сальмякового спирітосу, 5 ложок винного спирітосу, додає ся півтора ложки соли і все то мішає ся у фляшці добре, доки аж сіл зовсім не розпуститься. В ту мішанину мачає ся вовняну шматинку і мие ся нею брудні місця на капелюсі, доки аж не стануть чисті, а відтак витирає ся его ще на сухо льняною чистою шматинкою.

Убийство дитини. Послїднім днями відбувала ся в Кракові розправа карна против 32-літнього різника Адама Наврота і его 25-літньої жінки Олени. Обжаловано їх, що обої убили нешлюбну дитину, чотиролітнього хлопця Блажея, сина єї. Обоє катували дитину немилосердно через два роки. По смерті нашли лікарі на тілі хлопця багато ран, синців і чотири поломані ребра. Історія тої нещасної дитини будить несказаний жал, а з другої сторони і лютьсть на звірських родичів. Хлопчика не лише били, але голодили мати і вітчим, так що его жолудок був по смерті скорчений і без слїду якої небудь поживи. В самій лаше сорочині викидано его з

хати на 20 ступінний мороз. Сьвідки оповідали обурюючі факти про поступоване Навротів з хлопцем. Били его за се, що кликав їсти, били его, коли хто чужий подав ему ь милосердя кусник хліба. Голодна дитина вибирувала викинені курам окрушини хліба і тим живила ся. Вечером перед смертю дитина вже не могла рушатись; вітчим казав Блажеєви злісти з сїни, але він не міг вже того зробити, одже скинув его сам і так бив ременем, що кров з плечей текла. Упало нещасливе дити з ослаблення на землю, бив его дальше, доки зі страшного болю само не встало. Обкровавленій дитині казав кляцати і говорити молитву, не позволив оперти ся о ніякий предмет, а відтак казав їй вилісти на віник на лавці без ніякої помочи. Спромогла ся ще на се дитина, але вночі умерла. — Заступник прокуратора др. Буяк описав то страшне знущання родичів над невинною дитиною і в імя покривдженого чувства людскости, в імя потоптаних прав божих і людських візав присяжних, щоби затвердили питання в напрямі морду. Оборонці майже не хотіли боронити Навротів, так всі були обурені і трибунал засудив Адама Наврота і Олену Навротову на смерть на шибениці.

Надіслане.

Перед сьвятами великодними замовили ми в першій рускій торгівлі річній церковних п. **Івана Левіцкого** в **Перемишлі** планденницю, а позаяк вона дуже хороша і відповідно до своєї якости цілком не дорога, то почувало ся до обовязку, припоручити Всечестному Духовенству і церковним брацтвам сю першу руску торгівлю церковних річій п. **Івана Левіцкого** в **Перемишлі** яко найдешевше жерело до закупна хороних річній церковних.

В Погорилівці, 12. мая 1893 р.

І. Калитчук **Косташ Думанський, Дмитраш**
гр.-кат. сьвященник. **Мафтуряк, Іван Остапович**
брати церковні.

Курс монет

дня 26. лат. мая 1893-го р.

дукат	5.75	5.85	зл.
рубель папер.	1.28 ¹ / ₄	1.29 ¹ / ₄	„
наполеондор	9.81	9.83	„
100 марок	60.28	60.48	„

Ціна збіжа.

В Чернівцях платили дня 26. лат. мая 1893-го р.
за 100 кілограмів найліпшої:

пшениці	9.—	9.25	зл.
жита	6.80	7.—	„
ячменю	5.50	—	„
вівса	5.60	5.70	„
ріпаку	—	—	„
конюшини	72.—	75.—	„
кукурудзи	5.20	5.30	„
гороху	5.40	6.—	„
оковити	14.50	15.—	„

Вже вийшла

осібним відбитком з „Буковини“ дуже цікава
і для руского народу важна книжочка

В ЧИМ НАША СИЛА.

Ціна 10 кр., а з пересилкою поштовою 12 кр.
Хто купує 10 таких книжочок разом, той дістане
дві даром.

Замовляти просимо в адміністрації „Буковини“.

ОПОВІЩЕНЕ.

Маю честь подати до відомости, що я отворив при

улиці поштової ч. 9.

напроти будинку поштового

Заведене переплетниче.

На підставі моєї довголітньої практики в краю і за границею в сїм фаху, в стані я відповісти всім вимогам, які в сей фах входять і які до мене ставити буде Ви. Публика.

Заосмотрений в найновішій і найпрактичнішій машини, буду невтомимо старати ся, як найліпше викінчувати всяку роботу по дуже мірним цінам.

Заразом сьмію звернути увагу головно на спеціальности мого заведення переплетничого, як на екзакти для дипломів і почетних адрес, на добіру опрау і викінчене всіх робіт ручних і гафтів. Старанка оправа всіх книг шкільних і для бібліотек Шкільні книжки оправаю в протязу 24 годин. Виконую друки золотими буквами в всіх мовах і всяким письмом на шовкових, атласових і інших лентях.

О численні замовлення просить уклїнно

ВЕНЯМИН САЛЬТЕР.

Через експедицію анонсів Л. Горівца в Чернівцях.

Ц. к. австрійські і кор. баварські двірські доставники вина

Франц Лейбенфрост і Спілка в Відни

одають до загальної відомости, що отвирють в Чернівцях, **улиця Паньська ч. 16**

ФІЛІЮ

для

продажи гуртом і надрібно

з днем 16. с. м.

Тут продають ся всілякі австрійські, угорські, дальматинські, реньські, мозельські, іспанські і французські вина, а також французкий коняк і французкі лікери по цінах фабричних.

Кожде замовлене по над 5 фляшок відсилає ся на свій кошт до дому.

(Через конче експедицію анонсів Л. Горівца в Чернівцях)

Телефон No. 30.

Tinct. capsici compos.
(Pain Expeller).
приладжена в аптці Ріхтера, Прага, загально звісне втиранє, лаголяче біль, можна дістати по ціні 1.20 зл., 70 кр. і 40 кр. за фляшку майже в кожній аптці. При закупні треба дуже уважати і брати фляшки лише з охоронною маркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера аптина під Зол. Львом, Прага.

Канцелярія ц. к. нотаря

АДОЛЬФА ІНГВЕРА

знаходить ся при

ГОЛОВНІЙ УЛИЦІ Ч. 22.

(Дім д-ра Фехнера).

Через експедицію анонсів Л. Горівца в Чернівцях.

Видає. Сільвестер Дашкевич. — Відповідає за редакцію: Василь Дутчак.

З печатні Г. Чоппа.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ

вносить:

на цілий рік 5 зр — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горювіца в
Чернівцях, ул. головна ч.17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буковини“ находится в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда все дописки адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповідення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 21.

Чернівці, дня 21-го мая (лат. 2-го червня) 1893.

Рочник ІХ.

По соймі.

II.

Помимо продуктивнішої праці і взагалі рухливішого життя, яким визначувала ся минувша сесія буковинського сойму, не змінили ся в нічим відносини між поодинокими соймовими партіями. І минувшої сесії складала ся соймова більшість з Румунів і трох їх похвостачів т. зв. Русинів-романофілів. На чолі сеї соймової більшості стояли і тепер дідичі-феодалі: бар. Василько, оба брати Стирчі, бр. Мустаца і Янко Зота. і тепер рішала в соймі їх воля, як в загальній рішала вона до тепер в цілій краєвій політиці. Розуміє ся, що напрям сеї політики не міг бути инший як консервативно-феодалний, а ходило нашим краєвим політикам найбільше о те, щоби законсервувати геґемонію на як найдовші часи в користь названих кількох дідичівських родин.

Для піддержання сеї своєї найголовнішої ідеї почали буковинські бояри в останніх часах уживати румунської національної маски, щоби тим способом з'єднати собі мир між волоскою інтеліґенцією, а через ню впливати на волоский люд. І справді дуже легку роботу мають в тім взгляді панове бояри, не потреба їм для сего діла великих заходів, не потребують поборювати тут великі порепони, бо-ж волоска інтеліґенція на Буковині ще тепер дуже слабкої волі, політично не розвинена та мало самостійна, а волоский сільський люд, подібно як руский, ще цілком політично незрілий. Вже більше форси і підступу мусіли ужити буковинські геґемони для поборення других елементів, що більше небезпечні їх пристрастному бажанню вічного і безграничного пановання. Передовсім треба було всіма силами спинити духовний розвій руского народу, бо він, яко найчисленніший нарід в нашім краю, міг би добивати ся рівних прав і рівного впливу

на всі краєві справи і порядки. Для того то з правдивим запалом старали ся буковинські бояри вихиснувати нещасний роздор, який внесли і піддержують московські агенти між рускою інтеліґенцією. Пізнали буковинські геґемони дуже добре, що як довго московські агенти будуть підбурювати нашу інтеліґенцію і баламутити наш сільський нарід, так довго не може прийти до сполучення руских сил, так довго нема що бояти ся протесту руского народу против безграничної самоволі сих непрошених опікунів.

Визискуючи деморалізацію, брак патризму і безхарактерність, що засіяли московські агенти між нашою інтеліґенцією, удало ся буковинським геґемонам вже на першій соймовій сесії розбити солідарність руских послів; знайшли ся такі Тиміньські і Воляни, що за мізерну мамону, за панський усьміх і прелестне слово зрадили свій нарід і пішли в службу его найтяжших ворогів. Тільки таким підступним чином удало ся буковинським боярам задержати соймову більшість в своїх руках, провадити дальше самовільну господарку і ширити деморалізацію по цілім краю. Яскравий доказ такого деморалізаційного впливу становить безперечно рішене соймової більшості, котрим одобрено вибір посла з міста Серету, помімо того, що при сїм виборі сїяли ся ще до тепер нечувані насильства і розпаножила ся дика самоволя.

Під тим самим деморалізуючим впливом відважили ся Русини-романофіли виступити в соймовій палаті в зашиті москвофільської ідеї і кинути ся з цілою дикостію на обох наших руских послів, що з правдивим пожертвоуванням сьміло і з повним зрозумінням річи боронять загальну народну справу. Приплескуючи як ті фарицей блягам, недорічним і визизаючим виводам псевдо-руского посла „Веґану“, не надіяла ся соймова більшість, що ся мізерна бесіда викличе досадну відправу, котра розяснить і відкрити як

на долони проворні, а для загалу шкідливі махінації руских зрадників і їх поплечників. Славна відправа, яку дали наші два послі Пігуляк і др. Смаль-Стоцкий о. „Веґану“ і его товаришам позістане безперечно важним історичним фактом в парламентарнім життю буковинського сойму.

Помимо сеї сьвітлої побіди, яку віднесла наша добра і чиста справа в загальнім суді здорово-мислячих людей цілого нашого краю, не перестали наші вороги продовжати своє злобне діло поза соймом; а найновіший з'їзд провідирів теперішньої буковинської політичної ери: метрополита Морара-Андрієвича, д-ра Воляна і Тиміньського, котрий відбув ся в Дорошівцях у о. Андрійчука в неділю, дня 21. с. м., де явили ся офіційально також і члени москвофільського академічного товариства „Букавіна“, і вивизшене о. Андрійчука, недавно ще найзавзятішого противника теперішньої політики митрополита Морара-Андрієвича і его консисторії, до достоїнства протоєрея, доказує наглядно, що ворожа рускому народови кліка москвофільська не заложила руки, але противно з більшою відвагою, упераючи ся на повагу митрополита Морара-Андрієвича і его консисторії і буковинських боярів, продовжає кертичну роботу на очевидну шкоду руского народу, нашого краю і держави.

Подрібне справоздане дорошівецького зібрання і про другі махінації москвофільської кліки напишемо обширніше в слідуючім числі.

Промова

посла Єротея Пігуляка, виголошена на засіданні соймовім дня 16. мая с. р.

(Дальше).

Високий сойме!

Приходжу до другої точки, там сказано між иншим так:

В справі розвитку української літератури.

(Відповідь д. Вартового Д. Драгоманова).

(Дальше.)

Пічну з того, що скажу, що женецькі видання були початі зовсім не з моєї індивідуальної ініціативи — а цілими кружками дуже горячих Українців, навіть націоналістів — і до того далеко не зеленими молодиками а людьми досить стиглими й досить ученими. І що-ж? Як тільки прийшло до рахунку праць для перших книг „Громади“, зараз же почувись голоси, щоб допустити писання не тільки на українській мові, а й на російській. Зі взгляду на хвилині інтереси видане се було найліпше. Але-ж я поставив справу на ґрунт принципіальний, між иншим, щоб піробувати силу ширости і енергії українських срихивників „Громади“ і настояв на тому, щоб „Громада“ печаталась уся по українському. Послідком було те, що 10 з 12-ти головних сотруд-

ників „Громади“ не написали в неї ніодного слова, — і навіть замітки против мого „козмополітизму“ були мені прислані одним українофілом — по московському! З двох десятків людей, котрі обіцяли працювати для „Громади“, між котрими деякі кричали, що треба „підмити“ урядові за заборону українського письменства в Росії, зісталось при „Громаді“ тільки 4, з котрих 2 зразу інпровізували себе на українських писателів. Д. Вартовий мав ме повнісньке право називати мову женецько-українських видань „варварською“. Інакше не могло бути, бо нам зразу прийшло, та ще на чужині, заговорити по українському про сотні річий з сьвіту науки, політики, культури, про котрі по українському не говорив ніхто ні в Росії, ні навіть в Галичині, де були університетські катедри з „руским“ викладом.*)

По правді треба сказати, що ми потратили страшенну працю майже за дурню: нас не читали навіть найближчі товариші. За весь час

*) Що скаже д. Вартовий промову д. Рильського в І. як Залис, тов. ім. Шевченка?

женецьких видань я получав від найгорячіших українолюбів раду писати по українському тільки про спеціально-краєві справи (домашній обиход)! а все загальне писати по російському. Про свої праці я говорити не буду, а н. пр. про роботи Подолінського скажу, що вони по всьому були безмірно висше всяких „Вперед-ів“ і Набат-ів“ — і що-ж? Навіть українолюбії читали ті „москвофільські“ видання — а Подолінського ні! Для них просто було тяжко прочитати цілу книжку та ще і прозаїчну, по українському. Іде тяжче, звісно, було їм писати по українському, і вони не печатали українських праць ні в „Громаді“ ні де инди, тоді, як часто печатали російські.

Так російсько-українське письменство зісталось і досі, як 30 років назад, при самій беллетристиці та поезії, і українська публіка, як би зісталась без письменства російського, то була-б сліпа і глуха. Ось де фактична причина, чому російське письменство, якою-б мовою воно не писалось, а все таки єсть тепер загально-руське письменство для Росії, своє, рідне, і для майже всіх осьвічених Українців а українське держить ся ними для вузочого кругу, для „до-

„Щоби розширити взглядно побільшити школи народні в більших громадах іменно в повіті кімчанецькій і вижницькій, де до тепер майже нічого не зроблено...“

Буковинські Русини вважають крім того засноване чотирокласової школи з руским викладовим язиком в Чернівцях, де всі услівя до того дані, яко велику конечність до розвою руского народу.“

Що-до розширення однокласових шкіл на більшекласові в руских повітах мущу признати, що в тім взгляді дещо зробило ся за послідні 2 1/4 року. Але все таки число шкіл більшекласових руских а число шкіл більшекласових волоских ще далеко нерівне. Ми маєм на Буковині 23 школи двокласові волоскі, а лише 10 шкіл двокласових руских, 2 трикласові волоскі а анї одну трикласову руску, 6 чотирокласових волоско-німецьких а 3 чотирокласові руско-німецькі, 3 шістькласові волоско-німецькі а анї одну шістькласову руско-німецьку школу. Як видите, мої панове, Русини не розпоряжають при самім кінці 19. віку ні однісінькою три- або чотирикласовою школою з чисто руским викладовим язиком. Ся подія сама кидає таке ярке світло на сумну долю буковинських Русинів і відкриває нараз так добре непотішний стан нашого народу на полі шкільництва, що ліпшого поясненя і не конче потреба. Що-до Черновель, то стоять тут річи так: Після послідного народочисленя живуть в Чернівцях 10.384 Русинів, а в самім місті (без передмість) 7.610. В Чернівцях ходить до шкіл народних 963 руских дітей, а в самім місті (без передмість) 733. І для такого то числа дітей нема ні однісінької школи з руским викладовим язиком. Дітям цілком чужа мова викладова у всіх черновецьких школах народних приневолює їх до нерівної конкуренції з другими дітьми, якої вони видержати не в силі, а то іменно впливає дуже некористно на їх усьніхи в науці. Шкільними виказами доказано, що до декотрих шкіл черновецьких вступають що року 60 або і більше руских дітей, з яких не кінчать 4. класу ні більше ні менше як лише 5. Всі інші лишаются ся позаду або йдуть другим людям пеглу подавати. Така то по праві і законі судьба руских дітей в Чернівцях. Ми ніколи не залишали домагати ся, аби ті сумні обставини для нас поліпшити, та що з того, все без усьніху. Ми просили раду громадску черпонецьку о засноване рускої народної школи в Чернівцях, тут нас відправили также з нічим. Ми вдали ся до попереднього президента краю з просьбою, може би тут що краєва шкільна рада вдіяла. При нагоді просби надучителя так званої православної школи о розширене єї через переповнене зробив краєвий президент (попередній) міністерії предложене, щоби розділити так звану православну школу на руску і волоску. Таке розділене тої школи було би великої ваги для нас, і то з дво-яких причин. По першім прийшли би ми до

рускої школи народної в Чернівцях, а по другім положено би конець румунізації руских дітей, яка там провадить ся в високім степені. Там то провадить ся романолюбство в як найогиднійший спосіб. Та школа є чисте нещасте для буковинських Русинів. Аби мої слова потвердити, покажу я на доказ кілька свідощів з тої школи. Я тут маю в руках метрики руских дітей, де їх імена так написані, як вони по родичах своїх і по своїм хрещеню називають ся. Але в шкільних свідощах, які виставляє надучитель так званої православної школи, вже ті діти пере-хрещені: Йоан Семенюк в Іон Семенюку, Теодор Янош в Феодор Яношу, Евгений Семенович в Евгенію Сіміновичі, Евгений Діаконович в Евгенію Ділаконовичі і т. д.

До тої школи учашають переважно рускі діти з поблизьких переважно руских сіл. Але поки єї діти сю школу покінчать, вже вони готові Волохи. Вони добре знають, що вони покінчили волоску школу і що, як самі кажуть, по руски говорять лише галицькі Бойки. В якім дусі виховують руских дітей в сій школі, показує ся ясно з поглядів тамошного учителя Бевки, котрий виговорив ся явно: хто з Буковини хоче ся по руски учити, най йде до Коломиї або Заліщик. В середніх школах беруть діти з тої школи походять науку релігії в волоскій мові і учать ся не рускої але волоскої красної мови. Так стоїть діло з так званою православною школою. Але на з багато причин дуже пожадане розділене єї школи нема що і гадати при теперішних обставинах. Православна консисторія противить ся дотичному внесенню краєвої шкільної ради, а се сьогодні більше значить, як конче услівє до життя цілого народу. Як же могла би згодити ся наша консисторія на розділене тої школи, таке вона розпространяє ту саму ідею румунізації лише в більших розмірах, яку перебрав на себе ширити той надучитель в службі консисторії поміж невинними дітьми.

Тепер приходжу до третьої точки. Там стоїть: „В інтересі руского народу, краю і держави лежить вже раз приступити до розвизання питання що-до шкільних книжок руских. Для нас дуже пожадано, конче вже полагодити сю некучу справу і то в цілі усьніху, як того вимагає плян науки в школах народних, т. зн. до підпирання чистої від всякої сумішки вільної, живої рускої мови. Во лише так можливо нежиточну і безуспішну муку учителів і школярів усунути і просвіту народну піднести. Так само повинно ся остро уважати, щоби в школах руских громад викладова мова була руска; бо в деяких місцях тепер иначе“.

Я остаюсь тепер при дуже важнім питаню шкільних руских книжок. До доброго зрозуміння єї справи конечно потрібно єї обширніше пояснити. Таке пояснене було би цілком злишне, наколи-б не сиділи тут панове, що мають право, питання обходять чисто рускі шкільні справи,

машного обихода“, як казав Ів. Агсаков і Костомарів.

Д. Вартовий вказує на те, що в уськім разі українське письменство вийшло вже поза рамки письменства простонародного (про селян, коли не для тих). Ми-ж думаємо, що досить буде сказати, що українська беллетристика і поезія змагають ся вийти з тих рамок, а ще не вийшли, а надто не вийшли зі славою хоч з такою, яку вони можуть мати за свою „простонародність“, котрою колись хвалив ся, і не без радні, Куліш.

Д. Вартовий нагадує деякі поезії Шевченка, як „Сон“, „Неофіти“ і т. п., а далі деякі твори нових українських беллетристів. Ніхто більше мене не цінить замірив Шевченка в тих творах (окрім хіба виходок проти німецької науки в „Посланні“), — але-ж пора вже признати, що заміри Шевченкові остались далеко висче їх виконання. Тому причиною була літературна і всяка друга необразованість поета. Найбільшому але осьвіченому прихильнику поета буває просто противно читати грубі пересади в „Сні“, або мішанину Риму з Росією в „Неофітах“, не кажучи вже про їх історичні помилки. У нас дехто любить рівнати Шевченка з Пушкіним і Лермонтовим і високо ставити Шевченка за ліберальність і демократизм его думок. Тільки-ж в поезії самих думок мало, а треба і добірної форми. По

формі-ж Шевченкові поеми відстались від Пушкінових і Лермонтових так, як відстоїть наскорна поема малообразованої хоч і талановитої людини від пильної праці чоловіка високообразованого. Ми знаємо біографії трох поетів, бачимо їх рукописи — і знаємо, що коли Пушкін і Лермонтов знали важніші європейські мови, пильно слідили за літературами європейськими — неусинно працювали над своїми творами, неробляючи трохи не кожне слово — в Шевченка не було того нічого.

Правда, тому винна доля Шевченка і ми мусимо признати его незвичайну силу, котра все таки виявила себе — але-ж ніяк не можемо признати Шевченка за викінченого поета образованої громади. Се був тільки матеріал великого поета! Через те Шевченко не може примусити образованих Українців, навіть українофілів, не признавати Пушкіна і Лермонтова за рівних їм поетів. Підій в сімї українські і подивіть ся чи можуть там батьки, навіть українофіли, дати своїм дітям літературне образование на самому Шевченку без Пушкіна і Лермонтова? І не судіть строго тих батьків, бо на світі єсть інтереси і окрім етнографічного патріотизму!

(Дальше буде.)

своїм голосом рішати, а котрим ніяк не можна приписати, що вони достаточо познакомлені з чисто рускими обставинами; в данім разі є се необхідна конечність. Нерозуміючі справи панове можуть лише тоді єї добре поняти і зрозуміти, сли я історично докажу спосіб повстаня штучної мови наших теперішних шкільних книжок. То-ж я постараю ся в великих начерках подати історичний хід сих справ.

При кінці 13-го віку консолидує ся руский нарід на всході Європи і творить могутчу державу. Король Данило володіє державою, котрої границі сягають від Карпат аж до Дону і від теперішнього Смоленску аж до теперішнього Галацу а тогдішнього Галичу. Киев, Новгород числять по верх 1/2 міліона мешканців, а в культурнім взгляді стоїть руска держава що найменше на рівні з тогдішніми державами западної Європи. Часами говорять ся о історичних правах народів. Наколи би єї слова мали ще якесь значіне, а і тепер не рішало би право сильнішого над посіданем поодиноких народів, то не були би ми, Русини, таким нещасливим, нужденним народом, яким ми дійсно є.

З приверненням Русинів до християнства усмиряють ся грубі звичаї наших предків, розвиває ся подивляюча церковна і світська література в Русинів. Сусідні Болгари прийняли скорше від Русинів християнство. Зачерез те входить разом з християнством до нас староболгарська мова яко церковна і письменна. При кінці 13-го віку розпадає ся молода держава через превелику силу Татарів. Руский нарід ненастанними борбами ослаблений стає пізнійше здобичею Поляків а потім Москалів. В Росії ще тепер коротають свій вік 18 міліонів руского народу. Менша часть т. зн. 3 міліонів припали Австрії.

Тяжкі невзгоди привели духове життя Русинів майже до застої. Колись богата література не розростає ся, а чим раз більше занеухе ся. Аж з кінцем минушого столітя починає нова доба на Україні, починає нове життя духове пробивати ся, небавом розвиває ся і красна богата література і тепер — що найзамітнійше — в живій рускій народній мові. З того духового життя народного вириває феноменальна постать Шевченка. Національне самопизнане ширить ся скорим кроком поміж народні маси. Та се видає ся Москалям за опасне: Шевченка, як всякого великого генія в Росії, виганяють, а указом з року 1876 забороняє ся печатати рускі твори. Тепер в віддісінській школі великого руского простору, що рівняє ся просторови Австрії, Фравції і Італії до купи взявши, не можна учити по руски, не можна в церкві по руски проповідувати, анї по руски молити ся. Наслідки того: знов духова застоя в 18 міліонів людей.

Тимчасом творить ся в Галичині і Буковині між Русинами осібне духове життя. Але тут духові провідники народу нашого не могли дивним способом добачити чистої рускої мови, якої все і всюди уживали, а обібрали собі за письменну мову мертву церковно-славянську мову. Коли же ся мова в протягу довгих віків стгла цілком не зрозумілою, то взяли ся наші провідники до в п н а й д е н я рускої мови. І справді! З церковно-славянської і живої рускої мови на підставі московської правописи повстало язиче, яке на дармо шукає собі рівні по цілій землі, язиче, яким ніколи ніхто не говорив, не говорять і не буде говорити!

Духовий рух на Україні не перейшов без значного впливу на Галичину і Буковину.

Коли вже раз на Україні живо народна мова стала письменною, то не було можливо, щоби се природне з'явище не пробіло собі дороги в Галичині і Буковині. Справді знайшла руска література скоро поважне місце в Галичині і Буковині, а тепер займила вже міродайне і пануюче місце в рускій літературі.

Не конче треба заіримітити, що винаході штучної так званої рускої мови старали ся свій винахід боронити від цілковитої загляди. І таким чином повстали між галицькими і буковинськими Русинами так звані молоді і старі Русини, назвиско, яке теперішнім нашим обставинам цілком так відповідає як кулак межі очі.

Коли би ся чисто-домашня руска справа полишена була самим Русинам до порішення єї, а не вмшав ся ніякий злий дух з своїми нечистими руками, то вже давно дійшла би була

ся справа до пожаданого природного кінця. Тамчасом увиділи злі сусіди свою користь в тім, аби Русинів не допустити до супокою.

(Дальше буде).

ДОПИСЬ.

Милі товариші з довгопільського повіту!

Доходить вже рік, як зачали наші школярі разом з нами легше віддихати і певнішим кроком до світла правди зближатись. За сей рік поступив кождий з нас в науці вельми далеко. Ми сьогодні увільнені від тяжких перепон, що лиш спиняли дітям поступ в науці, а нам при їх обясненню багато дорогого часу забирали.

Погадаймо, любезні мої товариші, як тяжко приходило нам мертві знаки ъ, ы, ѓ, й, ѣ обясняти бідненьким діточкам. Велика часть нашої праці не приносила в попередних роках жадного хісна, а противно тратили школярчики охоту до науки, бо мали собі запам'ятати, що пише ся пр. „бити“ і „быти“, хотий нема жадної ріжницї в вимові і т. д. Кілько-ж часу потребував учитель, аби щось такого безкористного для практичного життя зацпенити в молодечі серця школярів! Таких і других схолястичних закрутанн мусїлисьмо в потї чола, милі товариші, научати невинних дітїй.

Не моглисьмо в сей спосіб осягнути тую ціль, яку мають народні школи. не моглисьмо винувити нашу найголовнішу задачу т. е. ширити просвіту народа, хотий би були працювали як найщирїйше, бо не зналисьмо тої дороги, що вела до мети. Аж з початком сего шкільного року пішлисьмо правдивим шляхом, що поведе нас і наших школярів до найкрасної ціли. Се, мої товариші, маємо завдячити д. Омеляну Поповичови, інспекторови шкіл народних, а передовсім вєп. д. д-рови Смалю-Стоцькому, ц. к. проф. на черновецькїм університетї, котрі неперестанно старають ся о поліпшене науки рускої мови в школах. Вони то довели до того, що заведено в народних школах на Буковинї букварі з фонетичною правописною; а що сей один факт для себе має неоцінену вартість для просвіти народу, на те маємо доказ у Сербїв. За сю працю зложім в сей спосіб сим двом борцям за руску мову щирю подяку.

І ля Ілюк,

учит. народ. в Рус-Боулі.

Перегляд політичний.

Бюджет державний на рік 1894 предложенний спільним делегаціям виказує в порівнянню з бюджетом на рік минувший надвижку видатків о більше як чотири мільони, а іненно виносять видатки 147,952.99г зр. супротив 143,821.887 зр. за рік 1893. Побільшене бюджету має свою причину в збільшених видатках на цілі військові, котрі після заявлєня міністра фінансів в дальших літах мають бути ще висші.

В Чехах панує велике роззрєне з причини, що при виборі послів до поодиноких комісій в спільних делегаціях виключено цілковито всіх молодоческих послів. Стало ся се за старанем посла Пленера, проводира німецьких лібералів, в порозумінню з послами Поляками задля того, щоби, як заявив публично Пленер, покарати Молодо-Чехів за бурду, яку вони викликали на засіданню сойму, коли мало прийти під нараду предложене правительства що-до розмеження повітів судових для народности чеської і німецької, і задля чого сойм чеський мусїв бути передчасно замкнений. Сим безвзглядним виступленем Німців і Поляків обурєні не лиш Молодо-Чехи, але і послы Старо-Чехи, а газети обох сих партій добачають в тім провокацію цілого народу і заповідають важні наслідки.

Дня 23. с. м. помер в Відні знаний -австрійський муж державний Антін Шмерлінг. Покійний відіграв в політичнїм житю Австрії визначну роль і показав ся при тім завзятим

германізатором і великим ворогом Славян. В році 1848 був заступником австрійського правительства на конференції в Франкфуртї, був відтак два рази міністром і автором державних законів основних для заступництв ради державної і соймів. По кількох неудахах на полі політичнїм покинув він політику і був дозгі літа президентом при найвисшїм трибуналі у Відні. Жив 88 років.

В Росії знесено указом з дня 11. цвітня с. р. кари тілесні, якими карано до тепер жінки засуджені на заслани або на каторги. Замість того мають вони носити кайдани на руках і на ногах і карати ся лостом.

В Сербії відбули ся дня 30. мая с. р. нові вибори до скупчини. Всїх послів вибирає ся 134, а то з округів сільських 103 а з міст 31. Партия ліберальна, що була при кермі перед обнятем правління через молодого короля, вздержала ся від голосованя.

Болгарському великому собранію, — котре тепер власне радить — предложено всі проекти дотично зміни конституції. Собрание згодило ся в засаді на них і ухвалило також адресу до престолу, що має становити відповідь на нрестольну бесїду князя. В тій адресї запевнює собрание князя передовсім о лояльних чувствах населєня і висказує князєви і правительству подяку за взірцеву охорону народних інтересів. Опісля підносить адреса, що супружество князя наповнило всіх Болгарів найбільшою радістю, бо-ж воно стає охоронним валом супротив всякого рода нападів на самостійність і свободу Болгарії. Навпослід містить адреса запевненє, що репрезентанти народу признають вагу зміни конституції і доложать усіх заходів, щоби основно розслїдити предложені проекти законів, котрі мають на цілі добро і будучність краю і престолу.

Дрібні вісти.

„Дністер.“ Дня 10. мая відбула ся надзираюча рада товариства обезпечєнь „Дністра“ друге квартальне засіданє за 1893 рік, перевірила білієнс за перший квартал сего року і перєсвідчалась, що товариство розвиваєсь безперестанно чим раз красше і як найправильїйше. Контр-агітація неприхильних товариству елементів — котра на жаль проявилась була і посеред Русинів — слабеє. Руска суспільність не всюди ще вирозумїла, що обезпечуванє майна в позакраєвих товариствах виносить грїш поза границі краю, скріплює других а zarazом ослаблює нас самих. Позаяк в деяких повітах судових рух асекураційний єсть єще незначний, то на вєнесє дирекції рішено утворити в товаристві окремий уряд організатора агєнтур. Доси обезпечив „Дністер“ майна руского на вартість понад чотири мільони зр. Члєни надзираючої ради одногласно зрєкли ся марки презєнційної, ведєні похвальним чувством патріотизму.

Вісти з нашого краю. З причини нещасної любови вискочив у Чернівцях Михайло Колюк з вікна на першїм поверсі, але не убив ся, лише потовк ся сильно. — Молода, 23-літна вдова, Магдалина Сакрифїйчук в Ізворі отроїла ся арешником з незнаної причини. — До господара Теодора Фідара в Михальчу прийшли тому кілька днів непрошені гості. Було їх кількох, всі перебрані. Напали нечаяно на дїм Фідара, зловили єго і казали собі дати гроші, инакше грозили смертяю. Могли справді то зробити, бо були узброєні, але жінка і діти Фідара наробили такого крику, що то аж опришків налякало і вони утекли.

Русини на Буковині. Після остатної конскрипції єсть всіх Русинів в Буковині 268.400 душ. Волохів 208.300, Німців 133 500 а Поляків 23.500, всіх мешканців разом 642.500 душ. Після віри єсть 450.800 православних, 82.700 жидів, 72.400 римо-католиків, 24.200 греко-католиків і 16.300 протестантів. Русинів православних єсть 244.200 душ, а греко-католиків 24.200 душ.

Холєра. Від 3. мая с. р. не було в Галичині жадного нового випадку холєри. Появивша

ся минушого року в Галичині пошєсть потревала ще кілька тяжків сего року в декотрих громадах повітів борщівського і гусятинського та вигасла в місяци лютім. — В Гамбурзі трафив ся недавно знов один випадок холєри. — У Франції появила ся пошєсть в Льоріан, але не ширить ся. — В західній Росії все ще лютєє холєра. Але декотрі розпорядженя в справі повздержуваня зарази вже знесєно; видко, що не потрібні.

Чудацке завіщанє. Тому кілька днів писали по часописах, що якийсь мексиканський чудає казав собі завіщанє виписати на грудях; а тепер американські часописи доносять о ще дивнійшїм завіщаню, В Ріо Жанейро помер недавно Бразилїєц, Дон Джіоакім Пензерозо, знаний зі свого величезного багатства, а ще більшого чудацтва. Він мав у своїм домі комнату, до котрої нікого не пускав. Там робив він свої рахунки. В тій комнаті був також стіл, від кільканадцяти літ не стираний, тає що на нїм грубою верствою осїв порошок. Перед смертю казав себе Пензерозо анєсти до тої комнати і там на тім столі в зпоросї виписав пальцем своє завіщанє. Відтак при сьвідках казав замкнути двері, запечатати, потім за дві години помер. Приїздять свояки, аобивають ся за завіщанєм, бо раді знати, кому дістане ся такий величезний маєток. Судія отворив комнату і показав їм стіл. Там було зовсім зовірно написано, що цілий маєток має дістати один убогий, молодий чоловік, єго далекий свояє, дуже образований. Своєкам то не вподобало ся. Вони казали, що то завіщанє не важне, але суд признав єго важним і нічого не дав тим лакомим своим.

Нещасна пригода лучила ся в селі Карові в равськїм повіті в Галичині. Там малювали місцеву церков, одже в середнїй єї було, розуміє ся, руштованє. Дня 17. с. м. стояло на тім руштованю шєстєро людей; нараз воно завалило ся і трох упало на землю. Двоє людей покалічились дуже, а один навіть так тяжко, що до доби помер. Прочі трє ухопили ся бальків і спустили ся в низ неущкожені. Пішуть о тім з тих сторін і нарікають на тих, що не дбали на кріпше збудованє руштованя.

Сумний випадок лучив ся в Карльсбаді. Жінка і сїмнадцятилітна донька знаного там рєставратора Антона Пула виїхали тими днями на прогульку. В дорозі коні сполошали ся. Мати і донька хотїли ратувати ся і вискочили з воза, але сукня доньки зачєпила ся о ступиць і зворовлені коні волїкли бідну дївчину значний кусєнь дороги, від чого вона має багато ран на голові. Єї мати вискочила так нещасливо, що зломилася собі обі ноги, а візник карь і руку. Коні станули аж у селі Айх під Карльсбадом.

Нещасна любов. Робітник Власій Альта у Відні, 65-літний старець, занятий в театрі, стрїлив до себе з револьєра і смертельно ранив ся в чашку. Самоубійства допустив ся Альта з нещасної любови.

Загадочне убийство в Києві. Недавно доносили часописи, що два студенти петербурского університєту убили свого товариша в лісі за те, що хотїв виступити з тайного товариства. Тепер доносять про такий самий факт з Києва. На київськїм університєсі істнує між студентами кружок терористів, завизаний якимсь Бабовим, делегатом університєту петербурского. До кружка сєго належав між иншими студент Носов. Коли одного разу нараджувано ся в кружку над фабрикацією бомб динамитових, обурив ся Носов і сказав, що нігілісти суть згрубою Росії. За се засудили єго товариші на смерть, а коли Носов виїхав одного разу човном на Дніпро, пустили ся за ним студенти в кільканадцятьох човнах і утопили єго в ріці.

Нєсподіванє відкритє. До одного богача в Казани, котрому недавно помер брат, прийшов столяр і каже, що для покійного брата робив бюрко зі сховком. В тім сховку певно мав він гроші. Богач хотїв вже подарувати се бюрко знакомому, але тепер став шукати сховку. Цїв години шукав і не найшов. Просить столяра, аби той найшов. Той відсунув кусєнь рїзьби на нозі бюрка і там явилась дірка від замка. Зараз отворєно сховок і найдєно в нїм три тисячі рублів в готівці, а 15.000 в паперах. Богач сховає

спокійно ті гроші, а столяреві дав лише п'ять рублів за роботу! Що за ласка богадка!

3 князя — коминярем. Старий славний Лесепс, що переконав канал Суєз, видав тому два роки доньку Фердинанду за 23-літнього Гонтон-Бірона, князя де Кастеляно. Молодий князь був гуляка і дуже тратив гроші. Взяли его під курателю і тогди став він позичати гроші, з кого міг. Якийсь фактор виробив ему позичку у підприємців коминярських. Ті підійшли князя так, що підписав їм векслі на 150.000 франків, а на початок дістав лише 3.000 фр., та ще і дав підпис свій на якимсь документі, котрого не читав. А тимчасом той документ робив его скільником коминярів та вкладав на него обов'язок подорожувати по провінції в характері комісонера. Коли князь не виплатив на час векслів, вірителі оголосили банкрутство, щоби тим способом спонукати родину князя до сплати довгу его. Але то їм не вдалося, бо родина князя записала їх до суду за фальшиве банкрутство і обманство. Але зятя старого Лесепса все таки мають за збанкрутованого спільника коминярського.

Як забезпечити роботу худобу від мух і оवादів?

Дуже добрим способом на то, щоби забезпечити роботу худобу від мух і оवादів, котрі нераз дуже доїкають коням та волам, має бути рослина, звана *дересень* (гірчичник *Polygonum hydropiper*, Knöferich). Єсть то бурянець, що росте у нас великими масами всюди по мокрих ровах, понад берегами потоків, рік і ставів, по мокрих сіножатах, але завжди там, де вода хоч поволеньки спливає. Рослину ту можна дуже легко розпізнати по її досить вузьким листям, на котрим з верха по середині єть ніби чорні плямки. Біло тої рослини єсть трохи яснійше від листя, біляво або жовтаво-зелене і має багато і досить грубі колінці. Коли розкусити листе тої рослини і трохи его пожати, то воно щипає за язик, як коли-б хто перець розкусив. Цвіт тої рослини єсть зеленаво-білий дрібонький і творить колосок. Треба одже нарвати того буряну, потовчи его і натерти ним худобину добре зі всіх боків або також зварити того буряну і водою з него змити худобину. Тогди не сяде на худобину ніяка муха ані овад. Спосіб сей не коштує нічого і можна его спробувати. Коли він добрий, то длячого би его не уживати; можна тим зробити не лиш велику пільгу худобині, але і нераз охоронити ся від нещастя, бо чей звісно, що н. пр. коні нераз лиш длятого полошать ся і гонять, що їх дуже тне муха.

Чісник против скаженини. Звісно загально, що наш чісник, хоч его багато людей не любить і ніс перед ним затикає, єсть рослина дуже пожиточна і має в собі якусь силу, котра яко лік ділає. Чісник впливає на органи травлення, на нерви і на легкі, а розтертий свіжо і приложений до тіла тягне міхури. То однакж мало звісно, щоби чісник був помічний від укушення скаженим псом. А хоч ми не маємо певности, щоби так дійсно було, з другої же сторони не можемо також сказати, що то зовсім неправда, то подаємо тут спосіб, яким один іспанський лікар радить помагати собі чісником на скаженину. Спосіб той єсть такий: Рану від укушення треба насамперед вимити частою водою а відтак розтерти головку чіснику і приложити до рани на якийсь час. Через вісім слідожчих днів треба що дня з'їсти натще дві головки чіснику з хлібом, а крім того треба що-дня випивати по 60 грамів вару з чіснику, котрий робить ся в той спосіб, що на головку чіснику бере ся 720 грамів води і варить ся доти, доки аж не виварить ся третина води. На всякий случай найліпше буде, коли-б вже кому таке нещасте приключило ся, зажадати як найскоршої помочи лікарської.

За чотири дні з Європи до Америки! Мало помалу великі віддалення не будуть становити для людей ніякої перешкоди до звиджування далеких країв. Тепер будують в Англії величезний корабель, котрого і назвали Великом (Gigantic). Він має бути на 700 стіп довгий, 68 широкій, а машини будуть мати силу 45.000 коний. Така величезна сила вистарчає, щоби за сто годин або за чотири дні перейти з Європи до Америки.

По американськи. В Балтиморі у сполучених державах Америки жив Том Клібут. ко-

торму по різних неудахах так надоїло жити, що постановив умерти — і то так умерти, щоби навіть Американці здивували. В тій цілі оголосив, що буде мати відчит о упадку обичаїв в північній Америці, а по відчиті застрілить ся в очі цілої публіки. Гроші за вступ мали пійти на его похорон. В назначений день зібралось на відчит тільки людей, що за білети вступу одержано зваж 40.000 доларів (80 кілька тисяч зр.). Клібут прочитав, що кав і при кінці справді застрілив ся, запросивши завчасу всіх зібраних на свій похорон. І справді, похорон мав величавий. Ціле місто відпровало его на кладовище, а домовини і не видко було з поміж цвітів. Дивний Американець, а ще дивнійші ті, що дивились на его самоубійство.

Надіслане.

Перед святами великодними замовили ми в першій рускій торгівлі річній церковних п. Івана Левіцкого в Перемишли плаценицю, а позаяк вона дуже хороша і відповідно до своєї якості цілком не дорога, то почуваємо ся до обов'язку, припоручити Всечестному Духовенству і церковним брацтвам сю першу руску торгівлю церковних річій п. Івана Левіцкого в Перемишли яко найдешевше жерело до закупна хороших річій церковних.

В Погорилівці, 12. мая 1893 р.

І. Калитчук Косташ Думанський, Дмитраш
гр.-кат. священник Мафтуряк, Іван Остапович
братя церковні.

Курс монет

дня 2. лют. червня 1893-го р.

дукат	5.79	5.86	зл.
рубель папер.	1.28 ¹ / ₂	1.29	„
наполеондор	9.79	9.83	„
100 марок	60.25	60.45	„

„ДНІСТЕР“

товариство взаємних обезпечень

у Львові,

засноване на підставі концесії ц. к. міністерства справ внутрішніх з дня 9. грудня 1891. р. ч. 22751, розпочало свою діяльність дня 15. н. ст. вересня 1892 р.

„Дністер“, опертий на засаді взаємности своїх членів, обезпечає всяке майно движиме і недвижиме против шкідливого впливу найприступніших усяків і починає можливо найнижчі премії.

Всякі шкоди ліквідують ся сейчас по пожарі.

Фонд основний „Дністра“ вносить наразі 50.000 зл.

Як фонд основний так і контракти заключені з першими товариствами контрасекраційними подають „Дністрови“ можливість обезпечувати як найбільші суми.

В силу договору заключеного з товариством взаємних обезпечень в Кракові — „Дністер“ приймає обезпечення на життє у всіх можливих комбінаціях.

Друки як і всякі пояснення подають агенти, установлені у всіх містах і більших селах, як і

Дирекція „Дністра“

у Львові, уліця Театральна ч. 8.

Личности, котрі хотять прийняти агенцію в таких місцевостях, де нема ще агентів, зволють свої подання вносити до дирекції.

ОПОВІЩЕНЕ.

Маю честь подати до відомости, що я отворив при

улиці поштової ч. 9.

напротив будинку поштового

Заведене переплетниче.

На підставі моєї довголітньої практики в краю і за границею в сїм фаху, в станї я відновісти всім вимогам, які в сей фах входять і які до мене ставити буде Вп. Публіка.

Заосмотрений в найновішій і найпрактичнійшій машині, буду невтомимо старати ся, як найліпше викінчувати всяку роботу по дуже мірним цінам.

Заразом сьмію звернути увагу головню на спеціальности мого заведення переплетничого, як на окладники для дияломів і почетних адрес, на добіру опрацю і викінчене всіх робіт ручних і гафтів. Старанка оправа всіх книг шкільних і для бібліотек. Шкільні книжки опрацюю в протязі 24 годин. Виконую друку золотими буквами в всіх мовах і всяким письмом на шовкових, атласових і інших лентах.

О численні замовлення просить уклібно

ВЕНЯМИН САЛЬТЕР.

Через експедицію анонсів Л. Горовіца в Чернівцях.

Tinct. capsici compos.

(Pain Expeller).

приладжена в антиці Ріхтера, Прага, загально звісне втиранє, загочає біль, можна дістати по ціні 1.20 зл., 70 кр. і 40 кр. за флашку майже в кожній антиці. При закупні треба дуже уважати і брати флашки лише з охоронною маркою „Ріхтера“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера антика під Зол. Львом, Прага.

Ц. к. австрійські і кор. баварські двірські доставники вина

Франц Лейбенфрост і Спілка в Відні

одають до загальної відомости, що отвиряють в Чернівцях, уліця Паньська ч. 16

ФІЛІЮ

для

продажи гуртом і надрібно

з днем 16. с. м.

Тут продають ся всілякі австрійські, угорські, дальматинські, реньські, мозельські, іспанські і французські вина, а також французський коняк і французські лікери по цінах фабричних.

Кожде замовлене по над 5 флашок відсилає ся на свій кошт до дому.

Телефон No. 30.

(Через конпес. експедицію анонсів Л. Горовіца в Чернівцях)

Канцелярія ц. к. нотаря АДОЛЬФА ІНГВЕРА

знаходить ся при

ГОЛОВНІЙ УЛИЦІ Ч. 22.

(Діх д-ра Фехнера).

Через експедицію анонсів Л. Горовіца в Чернівцях.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ

ВИНОСИТЬ:

на цілий рік 5 зр — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниччя 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горовіца в
Чернівцях, ул. Головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Реданция і Адміністрация
„Буковини“ находить ся в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі доноси адре-
сувати належить. — Бюро
редакцій отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 22.

Чернівці, дня 28-го мая (лат. 9-го червня) 1893.

Рочник ІХ.

По соймі.

III.

В попереднім числі сказали ми, що ніби-руські послы др. Волян, Тиміньський і отець „Ве-
жани“ в спілці з другими москвофілами, а під
проводом митрополіти Морара-Андрієвича і его
консисторії продовжують дальше поза соймом
знану кертичну роботу, котра має в першій лінії
на цілі, придавлювати народне почуте і розвій
самостійного духового життя руского народу, та
не допустити до сполучення всіх руских сил, аби
всі разом спільними силами могли вибороти своему
народови приналежні ему людські права і здвиг-
нути его з теперішньої, матеріальної і моральної
немочи. Нещасні сї ніби-руські політики не вірять
в життєвну силу свого народу, не вірять в то,
щоб руский нарід остоїв ся, а не потонув в
московськєм морю; їм так влізла в голову велич
матушки Москви, і так їх засліпила, що вони
для руского народу не видять иншого виходу,
як пропасть...

Отсї очайдухи, мізерні невігланки і панські
підійжки вислугують ся поки що буковинським
геґемонам, бо і з той сторони канне деколи якийсь
крейцар, янесь платне місце и краєвим виділі,
канне і червоний пояс і лінша параша, ласкаве
панське слово, або бодай послідне місце при
панськєм столі. Розуміє ся, що така політика
виходить в першій лінії на користь буковинсь-
ким геґемонам, котрі при своїй проворности
уміють докладно вихиснувати тих своїх слуг
для власних цілей. Дятого то не дивно, що
майже всі послы так званої румунської партії з
его екс. бароном Васильком і мотрополітом Мо-
рарем-Андрієвичем на чолі обдарили, як се доніс
послїдними днями львівський московський орґан
„Галичанин“, зараз по соймі, розуміє ся, з
посольських дієт, десятками і п'ятками тутешне

московське академічне товариство „Букавіна“. Та
вже-ж не для красних очей сих „благонядожних
юношій“, а безперечно за добрі їх услуги для
буковинських геґемонів зложено сї греші.

Так само не за дармо, але лише за добрі
услуги одержав о. Андрійчук з Дорошівців там-
того місяця від митрополіти Морара-Андрієвича
червоний пояс і достоїнство протоєрея. Не хоче
ся вірять, що міг так унідлити ся той сам о.
Андрійчук, котрий ще не давно ніби-то яко ру-
ський патріот сам один з цілого руского право-
славного духовенства підносив кротест против
звеличення митрополіти Морара-Андрієвича, та
був все завзятим явним противником теперішньої
політики митрополіти Морара-Андрієвича і его
консисторії, тої політики, що безперечно має на
цілі, придавлювати а з часом цілком знищити
руский нарід на Буковині. Мимоволі насуває ся
тут питанє, чи митрополіт Морар-Андрієвич і
его консистория тепер поправили ся, чи може
противно о. Андрійчук в теперішній новій ері
буковинської політики добре заслужив ся митро-
політови Морареві-Андрієвичеві яко найвірній-
шому союзникови буковинських геґемонів; о тіх
свідчить як найліпше червоний пояс і протоє-
рейство о. Андрійчука, о тім свідчить наглядно
і зїзд, який відбув ся в Дорошівцях в домі о.
Андрійчука 21. мая сего року. Зїхали ся там
були самі „щирі“ приятелі руского народу; були
там того дня під проводом митрополіти Морара-
Андрієвича і консисторського совітника о. „Ве-
жани“ всі три славні послы др. Волян, Тимінь-
ський і „Вежани“, була там і їх прибочна гвар-
дия, члени тутешного московского товариства
„Букавіна“.

Посол др. Волян, великий добродій черно-
вецької рускої уніятської церкви, промовляючи
до зібраного народу сказав межн иншим, що
він, вірцевий уніят і вірний католик, має святи-
тий обовязок, перед всім боронити православну

церкву; посол Тиміньський, з вдячності митро-
політови Морареві-Андрієвичеві за те, що той
ставши митрополітом, вигнав его з гатедральної
церкви і тим способом привів его до розуму,
підносив тоаст в честь митрополіти Морара-
Андрієвича і его консисторії, яко найліпших
защитників руского народу. По тих офіціальних
промовах наступило тайне засіданє, на котрім
розібрано всі способи, якими би можна найнев-
ійше і в найкоротніім часі знищити всіх наро-
довців, тих одиноких щирих заступників руского
народу, що не хотять стати ні Вохохами, ні
Москалями, а хочуть позістати тим, чим їх со-
творив Бог, правдивими Русинами. А се-ж власне
той смертельний гріх, котрим після їх думки
прогрішили ся народовці против свого народу? !
І справді винайшли на дорошовецькєм зїзді чужі
і домородні вороги руского народу найліпший
спосіб на его загладу, а то нове московско-руму-
нізаторське політичне товариство під назвою
„Народна Рада“.

Посол Тиміньський, повернувши з Дорошо-
вець до Черновець, розіслав зараз відозву, щоб
і Русини приступили яко члени до тої нової „На-
родної Ради“. Се лише дивно, що на сій відозві
підписані аж три уніяти-зайди, а то др. Волян,
проф. Калужняцкий і совітник суду Калитовський.
Видко, що сї уніяти-зайди иншого калібру, ніж
ті уніяти, котрих то так дуже ненавидить право-
славні єзуїти і їх товариш посол Іван Тимінь-
ський. З такими уніятами як Калужняцкий і Ка-
литовський і сам митрополіт Морар-Андрієвич
може єднати ся, — бо очевидно, де йде о згубу
руского народу, там і румунізатори і москвофіли
подадуть собі щиро руку.

Такі то нові махінації розпочали по соймі
буковинські геґемони в спілці з буковинськими
москвофілами. Румунізатори і Москалі одні і
другі з осібна гадають себе ошукати і з радости
загрівають руки, що їм ся удасть знищити руский

В справі розвитку української літератури.

(Відповідь д. Вартовому Д. Драгоманову).

(Дальше).

Се все ще з більшим правом треба буде
сказати, коли перейдемо від Шевченка до тих
новітїх бєллетристів, котрих виставляє проти
мене д. Вартовий: до Левіцкого, Кониського, Мир-
ного, Чайченка. Д. Вартовий перечисляє їх твори,
котрих сюжети взяті не з простонародного життя.
Нас дивує, чому в тому списку нема романа
Свідницького „Люборадські“ — бо се найліпше,
що появилось по українській бєллетристиці за
остатні 10 років. Можна тричі пожалувати, що
безладе в українських кружках (се ще лих, котре
багато шкодить зросту української літератури!)
задержало вихід у світ сего роману на 20 років
і не дало ему появитись тоді, коли в Росії з таким
інтересом читали „Очерки бурси“ Помяловского
— сего Колумба семинарщини для російської

публики. Роман Свідницького дає українські вари-
анти бурсацької Америки, а до того переважає
„Очерки бурси“ широтою концепції і картини з
бурсацького і понівського життя. Жалко і тепер,
що роман той мало звісний у Росії (чи єсть его
окреме від „Зорі“ виданє?) — а то він там міг
би справді служити доказом, що по українському
добре виходить і роман не з простонародного
життя. Правда, жите описаних там бурсаків і по-
нів ще не так віддалене від мужицького, як
н. пр. жите панів або городян університетського
образованя — так що теза про широту укра-
їнської літератури ще такими працями недо-
певнена.

Подібне треба сказати і про повісти Мир-
ного з життя дрібних чиновників і міщан, як н. пр.
„Пяниця“. Ми дуже шануємо сї повісти, хоч
при тому думаємо, що великого інтересу в Росії
вони не можуть мати, бо в Росії такі теми вже
биті і перебиті після „Шинєли“ Гоголя та по-
вістий Достоевского і навіть Буткова і др. ще
з 40-их років.

Переходячи до творів д. Кониського, му-
симо ми заявити просто своє задивованє. Д. Ко-

ниський має свою ціну як писатель російський,
по крайній мірі як кореспондент деяких газет
і автор деяких невеличких студій про краєві
справи. Але репутація д. Кониського яко укра-
їнського бєллетриста, се нїдї непорозуміння в
галицько-українських відносинах. Ся репутація
зроблена була в Галичині, де важка схоласти-
чність літературної форми і мертвота змісту бєлле-
тристики могла вигідно відтіняти форму і зміст
творів д. Кониського, а надто ще при сюжетах
з життя Галичанам невідомого, котре Галичани
могли вважати за правдиво змальованє. На самім
же ділі д. Кониський не має ніякого бєллетри-
стичного таланту; в его творах найліпше иноді
анекдоти, цілком узяті з життя — і при тому
власне простонародного, при чому обробка ав-
тора незручна і часто грубо тенденційна майже
завше шкодить вражіню. Сего-ж романи з життя
образованих класів, а надто людий висшого,
університетського вихованя, можуть тільки під-
водити українське письменство на глуї перед
людьми, знаючими те життя російсько-українське
і навичками до літературної манери російських
як і французьких і англійських писателів реально-

нарід. До чого доведе ся підступна робота, побачимо. На кожний спосіб доказує се наглядно, що ще довго потреба буде рускому народови і его щирим заступникам бороти ся з чужими, а що гірше, і з домородними ворогами. Але сі наші спільні вороги нехай приймуть до відомости, що ми знаємо докладно всі їх хитрі і проворні штучки, що ми і дальше старати ся будемо обороняти наш нарід від наставлених на неге капканів, та не видамо его ніколи на поталу тим безсовістним самолюбам.

Промова

посла Єротея Пігуляка, виголошена на засіданю соймовім дня 16. мая с. р.

(Дальше).

Я казав вперед ще, що назва руских партій молодими і старими Русинами відповідає так дійсним обставинам, як пистук до носа, і тому міг би дехто, хто не знає наших обставин, бути дотично правдивого значення сего поділу в блуді. Бо коли у других народностей такі назви партій служать до означення всего иншого, а не до означення того, о скільки народність яка істнує чи ні, то у нас річ та стоїть цілком иначе. У Чехів, Німців, Волохів ведуть подібні партії між собою спір не о те, чи вони є Чехами, Німцями чи Волохами і чи вони ними хотять зістати, такого спірного питання нема у других народностей. А у нас, дякуючи інтригам наших любезних сусідів власне діє ся иначе як у всіх других людей.

Тепер порозуміють може панове, що я хотів сказати моїми словами: „Лежить се в інтересі руского народу, краю і держави і т. д.“

Приходжу тепер до подрібного обговорення мови в наших читанках і книжках до науки релігії, як також до обговорення науки нашої мови і релігії взагалі. Праві всі наші рускі книжки шкільні на Буковині суть уложені в мові, котра — щоби Вам, панове, сказати зрозуміло — більше-менше представляє ся так, як коли-б хто змішав мови готичко-німецьку і мову німецьку (neuhochdeutsch), з сеї мішанини утворив на підставі правописи нідерландської штучну мову і в сій мові уложив книжки для німецької молодіжи. Сею мовою у нас не говорять ані той, хто сі книжки уложив, ані учитель, котрий з них учить, ані врешті діти, котрі єї ледви-що розуміють.

Представителі сеї штучної мови покликують ся на се, що мова письменна мусить різнити ся від мови народної. Вони кажуть, що пр. шваб з висшої Австрії або з Рона цілком иначе говорить, як сего вимагає письменна мова німецька. Се правда; але панове сі забувають на те, що сею новою німецькою не лиш пишуть але в дійсности говорять мільони Німців, коли тимчасом їх штучною мовою навіть вони самі

соціального напрямку. Персонажі романів тих — мозаїка особистих фотографій і грубо тенденційних відмук авторів, котрий до того не обзнакомлений навіть з формальною стороною життя тих кругів, котрі він описує: студенти в него не студенти, правобережці не правобережці, учителі не ті, хронологія громадських подій переплутана і т. д.

Значись, нам зістають ся, тільки двоє з беллетристів д. Вартового: Левіцький-Нечуй і Чайченко. Обоє вони люди з талантом, та той талант проявили вони безспорно тільки в творах з протонародного життя, а найменше показали вони его власне в романах з життя людей вишого університетського образования, так що я боюсь, що власне примір сих писателів і може говорити проти думки розширити поле української беллетристики до рівні з російською.

(Дальше буде).

не говорять. Накладати народови на письменну мову таку мову, котру ніхто не говорить, се божевільність. Слі-б мені хто з виключенем чистої рускої мови лишив до вибору учні мої діти по староруски або по московски, то я безперечно рішив би ся на мову московську, бо з знання сеї живої мови все-ж такі діти могли-б мати дійсну користь, чого ніяк не можуть мати з штучної мови старорускої: Другим явищем на тім полі, проявившим ся рівночасно з винайденем теперішнього, так званого романофільства, є се, що індіферентні буковинські Русини, або лїпше сказавши, ігноранти, котрі по руски ніколи не читають а ще менше пишуть, і котрі в рускій справі, як то кажуть, не знають чи десь чи ніч, ставляють жадане, щоби писати в буковинським руским нарічю. Дуже добре! Я би дуже тішив ся, коли-бим побачив, що буковинські рускі літерати перевищили в своїм буковинським нарічю геніяльні твори Українців: Котляревського, Квітки, Шевченка і др. Лиш мусять сі панове насамперед виказати ся такими твердами, а решта піде все гладко, бо відомо; що лиш такі незвичкі літератські твори можуть одмо або друге наріччє одного народу видвинути до мови письменної. А врешті пристанемо радо і на се, нехай лиш тримають ся вони мови наших визначних буковинських письменників Федьковича і Ізідора Воробкевича і все буде добре. Але сих письменників знають сі панове і тоді, що в наші справи не кликано мішають ся, лиш по імені або що найбільше особисто.

Коли вже справа нашої мови в руских шкільних книжках дуже зле стоїть, то справа ся дотично наших катихізмів а особливо малого катихізму цілком непонятна; сей послідній катихізм уложений в такій мові, що єї навіть сам автор книжки не розуміє. Замітним є також, що більше клас шкіль народних і середних не мають цілком книжок для науки релігії для руских гр.-прав. дітей. І тому учить ся в сих класах з великим небезпеченством для релігійности гр.-прав. рускої молодіжи з руских книжок уложений для гр.-кат. віри. Щоби сему лиху зарадити, предложили рускі товариства раді шкільній красній ще перед трома роками манускрипти руских книжок для науки релігії, але не дістали до тепер ніякої відповіди. Як врешті бере собі до серця наш православний консистор науку релігії руских школярів і як він і власти шкільні відносять ся до гр.-прав. Русинів, можна ясно бачити з сего, що в школах народних і середних обсаджують місця гр.-пр. катехитів людьми, котрі не знають рускої мови і не вміють по руски ні Отче наш. Так є пр. з теперішнім катехитом в міській школі народній при улиці семигородській, а таке саме з катехитом при гр.-прав. висшій реальній школі. В першій школі поважив ся гр.-прав., сего року іменованій катехит наказувати руским дітям, щоби вони справили собі волоскі молитвенники, в школі, до котрої ходить 36 волоских, а 90 руских дітей гр.-прав. віри. В висшій школі реальній мусять рускі школярі слухати виключно волоских екзорт, з котрих вони ні слова не розуміють. І се має бути релігійно-моральне виховане молодіжи; не релігійно-моральне виховане рускої молодіжи є се, але значить, се брати Русинів на кни. В руских селах каже митрополіт між збіділими рускими мужиками збирати грошеві дажки на волоске товариство „Sociale romană“, а рускі школярі мусять терпіти голод і холод.

А гадаєте панове, що против того не протестували? Се ми не раз робили. І тут і в міністерстві просвіти і віроісповідань лежать наші дотичні скарги, але без ніякого успіху. На наші жадання і скарги не дістаємо ми в лїпшій разі ніякої відповіди, а сли накаже ся коли перевести доходження, то о сім, чи сі скарги суть узасаднені, не питають нікого иншого, лиш сих самих, котрі сі лиха споводували. Як виглядає відповідь, можуть панове легко догадатись. Русини на Буковині стоять під тим взглядом без помічній і нема для них права.

Москалі не могли пробудженю ся руского народного духа, хоч в Австрії, рівнодушно придивляти ся. Ми видимо в 50-тих роках, як історик Погодін, професор в Москві, навізую чим раз живійшу переписку з духовими провідниками галицьких Русинів. Ся корресонденція не остає

ся без наслідків. Спершу чисторуска національна часопись „Слово“ починає ся языково перемінювати, до року 1866 перетворює ся в чистомосковський орґан і виголошує по нещасній війні 1866. року національну програму такого змісту: „Русини не є самостійне словянське плем'я, вони становлять з Великоросами одиникий нарід“. Тепер набирає се з початку невинне, языкове, домашнє питанє австрійських Русинів цілком иншого високо-політичного значіння. Штучний язык старих Русинів стає ся посередником московської мови, а старі Русини стають ся нехотючи Москалями. При теперішніх обставинах уважає себе на щастє невелике число самосвідомих старих Русинів тілом і душею за справдішних Москалів. Вони убожають Росію і старають ся, як чисті ренегати, виціпляти свої московські чувства і переконаня цілому рускому народови.

Виголошена програма панрусского „Слова“ не знаходить собі багато прихильників між Русинами; воно перестас виходити помімо московских заповог. На его місце явить ся „Пролом“ і також паде; так само паде і „Новий Пролом“ потім „Червоная Русь“. Але і дальша наслідниця, панруска газета так званих старих Русинів „Галицькая Русь“ упокоїла ся 12. січня с. р. Мова сеї газети була за віймою не цілком московської складні і кількох слів, як мені говорив попередній конзул, московська; Русини не розуміє єї лїпше як якусь польську або чеську часопись. Ся газета була також орґаном наших буковинських так званих Русинів-романофілів і тому підпомагали єї наші найзавзятійші вороги на Буковині. На місце покійної „Галицької Русі“ виходить тепер з тими самими цілями „Галичанин“. Панруси звернули особливо свою увагу на більшу часть австрійських Русинів, іменно на Галичину. Тому народна партія поступала на Буковині як найскоршим кроком, так що в протязі короткого часу староруска партія цілком замовкла. За дальших пару літ не запівав би за ними в Буковині і когут.

Тимчасом не забували панруси і нашої Буковини, вони і тут рили по своєму. Так виринає ославлений Купчанко, видає нібито мужицку руску газету „Русская Правда“ і провадить своє огидне діло збаламучення селян з як найбільшим успіхом. В сій его шкідливій роботі підпирають его матеріально не лиш Москалі, але также, мушу п'явду сказати, з незнання руских обставин і послідних цілей Купчанка, наш православний митрополіт, ему підвладне духовенство і его сьвітські одномишленники; всі уділяють московському агентови моральні і значні матеріальні підмоги. Після власного виказу „Русської Правди“ ч. 10. і 11. з року 1892 ст. 107 жертвують між иншим на сю газету пр. митрополіт Москви Коломна 100 рублів, православний митрополіт Буковини і Далмації 50 зр., губернатор харківський і царський тайний совітник Петров 5 рублів, члени черновецької православної консисторії 50 зр., волоский священик руского села Лужани Митро Дан 10 зр., волоский протоєрей руского повіту Кіцмань Гомівка 10 зр. і т. д. Тут маємо живий образ, що то не встані сліпа ревність зробити, що то сліпа ревність переслідувати і гаюбити все, що руске, як найрижорідніший елемент до купи звела, елемент, котрі впрочім нічого спільного не мають з собою. Елемент, яких остаточні цілі так далеко ся розходять, вижугь ся до купи, щоби руский нарід на ноги покласти?! Московські митрополіти і царські тайні совітники подають собі руки з черновецьким волоским митрополітом і Купчанком, щоби руский нарід на Буковині діля піднесення его ошчасливити політичним орґаном. До чого ся газета припровадила, показали нам найновіші події Купчанко переніс вже свій табір задля вигідности аж до Петербурга. Але він за то прислав сюда свого заступника. На засіданю видів я Г. Козаркевича тут.

Сему Купчанкови справляли при его в'їзді на Буковину в червні минушого року за помічю збаламучених селян волоскі священики Гомівка, Дан і пр. величавий привіт. В митрополічій резиденції відбували ся в присутности самого митрополіти наради з Купчанком, певно, що не на користь пробудженя-ся національної самосвідомости в буковинських Русинів, що ему так не до смаку як і его одномишленникам.

Се все діє ся серед дня перед нашими очима в цілі придушення або і цілковитого знищення вірно підданих Австрії Русинів на Буковині.

Але всі ці штучки не могли би великій енергії і самопожертвованню наших щирих патріотів принести багато шкоди; та мушу конче зазначити, що при великій темноті руских народних мас і при могутніх численних ворогах Русинів бодай би пожадана була хоч зичливість зі сторони правительства для досягнення ліпших успіхів нашого патріотичного діланя.

Так, мої панове, виглядає в нас, Русинів, язикове питане.

(Дальше буде).

Головні збори

Буков. Політичного Товариства „Руска Рада“ в Чернівцях відбули ся дня 21. р. мая (2. лат. червня) с. р. в великій салі готелю молдавського.

Вже около 11. години з полудня почали сходити ся члени товариства до „Народного Дому“, а о 1½ год. пополудни пішли всі звідси на місце збору. Явило ся около 300 людей, найбільше селян і міщан. Але було також більше ніж звичайно в таких радах число інтелігенції. Явив ся також в перший раз при такій случайности поміж Русинами заступник краевого правління конценіст Матушевський.

Голова товариства проф. др. Стоцький відкрив збори, привітавши присутніх відповідною промовою, в котрій вказав на значіне устави о товариствах і публичних зборах, і в кінці підніс в честь цісаря трикратне „Слава“, повторене з запалом цілим збором. Відтак відчитано і одобрено протокол послідних головних зборів.

Перша точка дневного порядку було справоздане з діяльности виділу за час від послідного загального збору.

Проф. Єротеї Пігуляк вказав на діяльність виділу при виборах до ради державної і до сойму, котра мала той успіх, що перший раз ввійшов з Буковини один Русин до ради державної, а до сойму замість давніших 3 вибрано 4 руских послів. „Руска Рада“ згодила ся була на кандидатуру посла Воляна до ради державної на тій підставі, що він словом честі зобов'язав ся ділати в інтересі народно-руским, згодила ся також на кандидатуру Тиміньського і Воляна до сойму, бо і тут обіцяли вони спільно йти з другими рускими послами. Що відтак стало ся інакше, за те не спадає вина на товариство, котре повірило їх слову, але на них самих, що своє слово зломали. (Голоси: Дуже сумно; встид і ганьба!) „Руска Рада“ вставляла ся в різних справах народних у краевого правління і у міністерстві. Так вислано між иншими проаматне письмо до міністерства просвіти о заведені руских викладів практичної теології на тучешнім богословським виділі, щоби питомці духовної семінарії могли практично вправляти ся в руских проповідях. „Руска Рада“ розіслала до руских громад готові просьби о засновані рускої гімназії на Буковині, щоби їх підписати і внести до сойму. Таких просьб прийшло до сойму 23 з 721 підписами, а 3 наспіло вже по замкненню сойму. По тім справозданню, котре окликами одобрена прийнято до відомости, перейшов посол Єрот. Пігуляк до обговорення теперішнього політичного стану Русинів на Буковині. Він зазначив, що теперішнє положені руского народу на Буковині дуже сумне. Хотят Русини мають 4 заступників в соймі, і при теперішнім складі сойму могли-б були при звиснім поступованню здобути собі рішаче становиско, то ся догідна хвиля проминула марно, через те, що Волян і Тиміньський пристали до Волохів, вирекли ся своїх товаришів, ба що гірше, станули навіть ворожо против двох других послів руских. Повага і значіне заступників руского народу в соймі через те дуже підупала (Голоси: Дуже сумно!) і тим самим став без впливу голос руских заступників в краєвім правительстві. В кінці поклонює ся посол Пігуляк на свої промови в соймі,

в котрих представлене докладно теперішнє невідраднє положені Русинів на Буковині. Дальше обговорював посол Пігуляк діяльність народних руских послів в соймі, знану вже нашим читателям з „Буковини“. Промова ся викликала велике вражені на всіх присутніх. Зі всіх боків відзивали ся голоси одобрення для певедення послів Пігуляка і Стоцького, а рівно-ж голоси обурення против послів Воляна і Тиміньського.

В доповненню до сего справоздання подав посол др. Стоцький подрібний огляд всіх праць соймових в минулій сесії і обговорив, о скільки запавші ухвали соймові користні для нашого народу. Зібрані вислухали з великого увагою сего справоздання, а особливо селяни оказували живий інтерес для справ краєвих. Відтак ухвалив збір резолюцію, щоби виділ „Рускої Ради“ виготовив петицію до сойму в справі заведення тайного голосованя при виборах і резіслав її до збирання підписів по громадах, а также прийнято внесеніє господаря Левіцького із Чорторія, аби послі старали ся о знижені такс нотаріальних і о знесені примусу нотаріального особливо при контрактах, де розходять ся о малі ґрунтові парцелі. Также жалувал ся він на великі здирства ґеометрів за манки, потрібні до інтабуляції при поділах ґрунту і просив о поміч.

(Дальше буде.)

Дрібні вісти.

Повінь. Безнастанні дощі, що лють ся вже більш тижня, наробили в цілім краю великого нещастя. Ріки Прут, Черемон, Серет і Сучава позривали мости і позаливали бережні місцевости. В Чернівцях, Сереті, Іцканах і Вижниці наробила повнь багато шкоди. Так іменно в Іцканах зірвала Сучава старинний міст, а в богатых місцях вирвала вода слухи телеґрафічні, так що перервана комунікація. Найбільше потерпіла Вижниця; там Черемон заліяв майже ціле місто, забрав багато домів і грозить цілковитим знищенем. Розпочала ся вже і помічна акція для тих, котрі потратили своє майно; так іменно дав виділ краєвий 5000 зр. і візав правительство до помочи для нещасних людей. В Вижниці зібрали до тепер вже 800 зр. Через повінь не можуть також ходити потяги жеїзничі, одже застановлено рух між Гадикфальвою а Сучавою, Гатною а Довгополем, Гадикфальвою а Радівцями, Чернівцями а Новоселицею і Бергометом а Межибродами. Всюди старають ся забезпечити нарід перед нещастем і з справдішнім самопожертвованем ратують що можуть. — Так само і в Галичині повиступали ріки Дністер, Ворона, надвірянська Бистриця і Сян і наробили багато нещастя, позаливавши цілі села і місцевости. Страшне нещасте постигло наш край.

„Gazeta Bucovinei“ придержуєсь очинвидно засади calumniare audacter..., бо помістила в однім числі перед двома неділями велику силу брехливих слів на незапроханих Русинів, одже і на інспектора д. Омеляна Поповича. Звісний брехливий дописуватель із Серету, що скриваєсь під покришку безіменности, як др. Вольчинський під неткальність посольску подає неправдивий факт, що інсп. Попович заборонив учти в рускім селі Роґожештах по волоски, хоть се вчинив на підставі дотичного розпорядженя краевої ради шкільної тамошній учитель-румунізатор Mitrofan-ович, подібно, як се зробила і з польским надучителька Тарабанович у Сереті. Далі говорять „Gazeta Bucovinei“ неправду, що інсп. Попович зволікає із уведенем волоскої мови в Роґожештах вже від 6 місяців, бо сей реферат приділений не інспекторови, а референтови адміністративному. Далі пробрехала ся „Gazeta Bucovinei“ і в тім, що інсп. Попович склякав засідане, щоби обсадити місце в Роґожештах перед заведенем там волоскої мови, хоть інспіратор сей брехні є самий членом ради шкільної повітової і знає, що про се на засіданю не було ще й бесіди. В кінці каже „G. B.“ неправду, що інспектор увільнив румунізатора Sbier-y з інспекторства місцевого, бо се ухва-

лила рада шкільна повітова на внесеніє иншого члена всіма голосами, навіть одного Волоха, проти одного румунізатора. Не простуємо сі факта тому, будьто би у всім тім було щось неправного; бо заборона науки волоскої мови в чисторускім селі Роґожештах, виписаніє конкурсу для сеї школи лиш із рускою мовою, обсадженіє на підставі сего зовсім законного конкурсу, усуненіє агітатора румунізаторского, се ніяка несправедливість; записуємо се лиш на то, щоби знов раз показати світові брехливість румунізаторску в соймі і в „Gazet-і Bucovinei“.

З краевої ради шкільної. На засіданю з дня 31. мая с. р. розширено дво-класові школи народні в Нижніх Станівцях і Солці на чотирокласові. Дальше іменовано деяких учителів сталими учителями і признано п'ятьрічні додатки. Також виключено скілька учеників буковинських середніх шкіл.

Зі страху перед жінкою. В Кучурові малім посварив ся селянин Олекса Петрачек зі своєю жінкою, котра, видко, була далеко сильніша від мужа. Вирвала кіл з плота і стала ним так мастити свого чоловіка, що той став утікати, а стрітивши по дорозі керницю скочив в ню і утопив ся.

Борба з диком. В селі Кирлибабі стрітив 15-літній хищець селяський Яков Бобечук величезного дика, котрий кинув ся на него і клами роздер. Батько надбіг на ратунок, але застав вже хлопця боз життя.

В Снятині давали члени тамошньої рускої читальні міщанської представленіє аматорске дня 29-го н. ст. мая на дохід фонду будови „Народного Дому“ в Снятині. Відіграно м'єлодраму „Верховинці“. Представленіє випало дуже добре, далеко ліпше як представленіє польскими Соколами Gwiazda Syberyi. Тепер приготуєть ся читальня до виставленія м'єлодрами Гушалевица „Підгіряне“. Найбільше заслужив ся коло аматорского представленія діяльний член читальні п. Ем. Березинський.

Що робити на здуте у худобі? Ганноверска газета господарска подає спосіб: Взяти чверть або пів літри горячої води, розпустити в ній пів чверти фунта свинського смальцю, колотити добре у фляшці і зараз, поки ще мішанина тепла, залити нею з фляшки здуту худобину. Зараз по тім зачинають з худобини виходити передом ґази великою масою, а худобина по короткім часі стає знов здорова і весела. Того способу треба однак борзо уживати, доки ще тельбух не здуло за дуже, бо тогди він не припустить в себе тої мішанини. Дося ще не добачено, щоби той спосіб зашкодив що пізнійше худобині. Одна ялівка, котрій було рік і три місяці, напасла ся була конюшини так, що її страшно здуло і вона упала на бік на землю, витягнула ноги і тяжко стогнала. Не було способу її піднести на ноги і треба було заливати її тою мішаниною лежачи. Опісля зробило ся їй зараз легше і в чверть години здуте було зовсім уступило. За дальшу чверть години переживала вона знову так спокійно, як би їй нічого не було стало ся. Звісна річ, що корови і т. д., котрі раз мали вже здуте, дуже легко знов его дістають. То має свою причину в тім, що така худобина єсть дуже пажерлива. Добре єсть накладати такої худобині обротянку, щоби вона могла як раз лиш тільки рот розтворити, кільки потреба, щоби могла пасти ся.

Зі Скольного доносять; В Сколім лучив ся незвичайний факт, що звернув на себе увагу всіх мешканців. З незвісних причин видав дня 30. н. ст. мая вечером начальник жандармерії скілької приказ двом підвладним собі жандармам, щоби вони удали ся до мешканця міського капрала поліції, жонатого а бездітного Малеульського і відобрали від него 4-літню дитину, когду Микульський взяв на вихованіє по умерній жеїщині, що служила в постерунку жандармерії за кухарку. Микульський і его жінка не хотіли видати дитини, мовлячи, що привезуть її другого дня на означене місце (се діялось о 8-й і 9-й днів вечером). З того, видко, прийшло до непорозуміння — і один з жандармів ужив оружя. Пробив насамперед жінку Микульського в живіт на 1½ цент. глибоко (як сконстатував місцевий лікар)

а Микульського поколов кілька разів у груди і пробив ему рамя наскрізь. Потім оба жандарми взяли дитину а Микульського увязнили. Завізваний телеграфічно урядом громадским і ц. к. судом надпоручник жандармерії зі Стрпи перевів слідство, але результат поки-що нам незвідний.

3 Перемишля пишуть: Коли б не різниця кількох годин, а була би в нашій місті подібна трагічна пригода, як в Ring-театрі в ієнським. В неділю, 28. м. м., пополудні около 4-ої год. урвав ся в сали міста радних так з балка від стелі, на котрім висів величезний навіс з 14. лампами нафтовими (а кожда лампа містила около 2 літри нафти) і упав цілим тягаром на дубові лавки, поломив ся там і лавки на кусники, а нафта стала саджавкою серед салі. Щасте, що ся пригода стала ся в пору, коли сали була порожня, бо того дня вечером відбув ся концерт пописовий школи музичної проф. Гживинського при участі гостей до 400 осіб, так що сали була битком повна.

Тілесні кари, котрими карано жінки у Росії, діждали ся певного змодифікованя. Іменно по-лявив ся новий указ царський з дня 11. цвітня 1893 року, котрий зборонює накладати тілесні кари на переступні жінки. Витяг з царского указу звучить так: Жінки засуджені на тяжкі роботи або на переселене не підлягають тілесним карам ні нагайками, різгами, ні прутами, і не вільно їх приковувати до тачок, і то, як в часі відсилення на місце, так і в часі самого вигнання. Засуджені на тяжкі роботи без речинця першої категорії, мають заковуватись на руках і ногах, інші лише на ногах. Жінки засуджені без речинця будуть мати також кайдани на руках і на ногах. Від кар тілесних виспе означених за переступства висланців не будуть увільнені ні старі, ні балки, а кара має вимірюватись після сил на підставі лікарського свідчення. Засуджені жінки підпадають иншим карам, крім тілесних. Іменно жінки будуть карати ся постом три дні на чотири, т. е. одержать горячу страву раз на чотири дні. Крім того в заміну за тілесну кару мають оставати жінки цілий рік в кайданах.

Скорість американських поїздів. З Нового Йорку пишуть, що новий поїзд залізничий, який там збудували, перебігає за годину 162 кілометрів (т. е. звыш 20 миль наших). А доси знали там лише один поїзд, що переїздив за годину 147 кілометрів.

Приряд до ходження по воді. Капітан Боктон, славний з того, що переїхав пролив Манше межі Бурлон а Фольгестон, робив сими днями пробу на ріці Тамізі зі своїм прирядом до ходження по воді. Той приряд виглядає так, як два великі ходаки, в котрих чоловік може стояти і ходити по воді, навіть тогди, коли флілі бють. Капітан сей навчив уже 15 людей своєї штуки, і вони справді ходять по воді, як по землі.

Тайна старої панни. До париского шпиталю Ленне зголосив ся тими днями якийсь старенький чоловік і просив о прийняте до шпиталю. Приняли его. Приходить лікар до него до ліжка тай тут довідуєсь нараз, що той старець не „він“ лиш „вона“ — стара панна. Вона розповіла, що 40 літ ходила в мужескій одежі, була книговодом в однім бюрі чорез 30 літ, аж на старість опала з сил і прийшлося їй жити з ласки. Стали слідити, чи слова єї правдиві і вислідили, що дійсне правду каже. Єї перевели до комнати жіночої і переоділи в жіночу одежі.

3 царства „небесного“. В Хині, в місті Каміль згорів театр, уряджений так як намети. Два тисячі осіб задушено ся від диму і наговну. Підчас огню впала до міста шайка опришків, зрабувала місто і забрала також 30 жєнщин.

New York Herald — то часопись, що виходить в трох виданнях: в Новім Йорку, Парижі і Лондоні. Що-дня розходить ся его 190.000 примірників, а чистий дохід річний виносить звыш 6 мільонів франків. Властителем сеї часописи був доси п. Гордон Беннет. Тепер він оголосив, що свою газету дарує сотрудникам своїм. Одже від тепер будуть брати частину зарплати всі сотрудники, дописувателі, адміністрація, складачі, а навіть дівчата, що фальцюють газету — кожде з них такі гроші, які на них припадають після поділу.

Видає. Ойльвестер Дашкевич. — Відповідає за редакцію: Василь Дутчак.

3 жалю за мужем. Недавно в уряді адміністрації податків в Львові мемер нагло на удар серця, офіціал Никодем Сабатович, родом з Самбора, маючий 45 років. Тіло его перевезено до мешканя при улиці Замарстинівській. Жінка бл. п. Сабатовича не могла переболіти сеї наглої страти; пішла на могилу мужа на Личаківським кладовищі і там трома вистрілами з револьвера позбавила себе життя.

Конець світа В Больоні застрілив ся 13-літний хлопець, ученик гімназійний, Джовані Коста. По его смерті роздано на похороні таке завіщанне самоубійника: 1) Причина моєї смерті: Минувшого року залюбив ся я в Емі Пізаріні і хотів добути єї взаємність. Однак вона відна-лила мене, а я взяв собі цілу річ так до серця, що почав занедбувати ся в науці. В наслідок того не міг я дорівняти моїм товаришам і показало ся, що не зможу скінчити наук в припинанім речинці, перед службою військовою. З уваги на то, мушу відобрати собі життя, насамперед з причини нещасної любови, а відтак з причини переслідувань зі сторони моїх учителів, по третє, що я не міг би оминити служби військової, а я особливо під таким . . . , правительством, не хочу бути воляком; а вкінці з причини тих журб, які я робив моїм родичам, а найбільше моїй дорогій матері. 2) Езекутором мого завішання іменую мого приятеля і співтовариша Августа Сіверанього і прошу его, щоби похорон був як найпростійший, але дуже буде мене радувати, коли в моїм похороні возьмуть як найчисленнішу участь мої товариші. 3) Моему батькови записую годинник і поручую ему, щоби потімив матір по моїй страті. Моїй матері, котру я тільки слез коштував, віддаю всі мої хусточки і прошу о прощєне. Сестрі моїй Іді дарую перстень. Аді всі мої доси невидані листи, Анунціяті мої-цвіті і мою шовкову хустину, а братови Еріови всі мої книжки, що стоять на полиці. 4) Констатую вкінці, що відбираю собі життя револьвером, котрий мені позичив наш домашній лікар др. Бріатто за даровану рушницю і прошу, щоби вини моєї смерті ему не приписувано. В недостачі револьвера був би я собі і в инший спосіб відобрав життя.

1859. року, 30. і 31. мая, була битва під Палестро, в місцевості віталійській провінції Па-вія. Згинуло там значне число воївків австрійських, французьких і італійських. По 34 роках, то значать сего року, дня 28. мая, посвятили там гробовець, в котрім зложено кости всіх воївків разом котрі там згинули. В тім посвятиєню взяв участь князь Аості в заступстві короля Гумберта, генерал французький Фабр і австро-угорський полковник Пот: відтак численні депутатії і маса людей. По ріжних промовах всіх представителів подякував полковник за честь, віддану поляглым в війні під Палестро воьякам Австрії. Та честь доказує, як багато вперед поступила цивілізація.

Наука, штука і література.

Рускої Історичної Бібліотеки під редакцією Олександра Барвіньского вийшов том XV-ий і містить в собі яко том VIII-ий монографії Миколи Костомарова „Руїну: П. Гетьмановане Деміана Многогрішного“ в верегляді О. Я. Кониського і в додатку студию Николая Іванішева „Про давні сільські громади на Україні-Русі“ в перекладі О. В. [В XVI-ім томі вийде остатня часть „Руїни“ — „Гетьмановане Самойловича“ і показчик до цілої „Руїни“.] Ціна XV-ого тому 1 зр. 30 кр. а дістати его можна в книгарні Стравронігійського інститута і у видавця у Львові, ул. св. Миколая нр. 13, II. поверх,

Надіслане.

Перед святами великодними замовили ми в першій рускій торговлі річній церковних п Івана Левіцкого в Перемишлі плащєнницю, а позаяк вона дуже хороша і відповідно до своєї якости цілком не дорога, то почуваємо ся до

обовязку, припоручити Всечестному Духовенству і церковним брацтвам сю першу руску торговлю церковних річий п. Івана Левіцкого в Перемишлі яко найдешевше жєрєло до закупна хороших річий церковних

В Погорилівці, 12. мая 1893 р.

І. Калитчук Косташ Думанський, Дмитраш
гр.-кат. свідєцєвник Мафтуряк, Іван Остапович
братя церковні.

Ціна збіжа.

В Чернівцях платили дня 9. лат. червня 1893-го р.
за 100 кілограмів найліпшої:

пшениці	9.25— 9.50 зл.
жита	6.80— 7.— „
ячменю	5.50— „
вівса	6.— 6.25 „
ріпаку	— „
конюшини	72.— 75.— „
кукурудзи	5.20— 5.30 „
гороху	6.— 6.50 „
оковити	15.— 15.50 „

Курс монет

дня 9. лат. червня 1893-го р.

дукат	5.79	5.84 зл.
рубель папер.	1.30	1.31 „
наполеондор	9.77	9.81 „
100 марок	60.—	60.29 „

Tinct. capsici compos.

(Pain Expeller).

приладжена в аптіці Ріхтера, Прага, загально зване втиране, загочає біль, можна дістати по ціні 1.20 зл. 70 кр. і 40 кр. за флашку майже в кожій аптіці. При закупні треба дуже уважати і брати флашки лише з охоропною маркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера аптіка під Зол. Львом, Прага.

Ц. к. австрійські і кор. баварські двірські доставники вина

Франц Лейбенфрост і Спілка в Відни
подають до загальної відомости, що отвирають в Чернівцях, улица Паньська ч. 16

ФІЛІЮ

для

продажи гуртом і надрібно

з днем 16. с. м.

Тут продають ся всілякі австрійські, угорські, дальматинські, рєньські, мозельські, іспанські і французські вина, а також французський коняк і французські лікєри по цінах фабричних.

Кожде замовленє по над 5 флашок відсилає ся на свій кошт до дому.

Телефон №. 30.

(Через конієс. експедицію анонсів Л. Горовіда в Чернівцях)

Антоній Табакар і Гаїна

торговля коріня, вина і делікатєсів в Чернівцях, ринок.

поручає свій богатий склад кави, полудневих овочів, росийского чаю, шоколяди, руму Ямайки, та всяких розолій і лікєрів

БОГАТИЙ СКЛАД ВИНА

гуртом і подрібно, по особливше знижєних цінах. — Постійний склад ріжних товарів з хиньского срібла.

Одинокий склад і агєнтура для Буковини

ц. к. пр. фабрики господарских машин Clayton-a і Schutleworth-a

Відєнь і Лінкольн (Англія).

Льокомобілі, всякі плуги, молотільні, машини до сїйби, кошеня і терєблєня кукурудзи, жлиники, жлини, сїчкарні, сикавни, вожи і т. д.

Найліпший і найтаншій олій до машин.

З печатні Г. Чоппа.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ

вносять:

на цілий рік 5 зр — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горевіна в
Чернівцях, ул. головної 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакція і Адміністрація
„Буковини“ знаходиться в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 23.

Чернівці, дня 4-го червня (лат. 16-го червня) 1893.

Рочник IX.

Румунізаторско-московільська політика в школі.

Минувшої середи станула на дневнім порядку повітової учительської конференції в Чернівцях справа заведення фонетичного букваря. Вже тогді радили пов. учительські конференції над сею справою і висказались великою більшістю за тим, щоби замість так званого етимологічного букваря завести в тут. школах буквар фонетичний, що й послідувало в мисль розпорядження бук. краєвої ради шкільної з дня 1. вересня 1892. у всіх повітах шкільних крім черновецького міського. Сей дивний а навіть в інтересі одностайности неоправданий виняток викликав славний для незричких із своєї «правости і безпартійности» інспектор о. Рента. Він поспішив ся з терміном тогідної конференції перед виданем фон. букваря, хоть дуже легко міг єї відложити, позаяк дотичне завідомлене членів конференції пробуваючих в однім місті не ставляло ніяких трудностей. Але „Zeit gewonnen, viel gewonnen“ подумав собі сей скритий румунізатор і не хотів допустити до наради над фон. букварем, котрий появив ся ще перед терміном конференції черновецької помімо того, що § 3 реґуляміну о нов. конференціях приписує, що допущене наради над внесеннями членів зависить від того, чи вони поперті 5 членами, одже не від інспектора. Насильно відсунув проте «безпартійний» о. Рента сю переважну справу на цілий рік і не без усьпіху для румунізаторських цілей. Та на с'єм не кінець! бо сего року справив ся о. Рента із с'єм ділом ще ліпше. Конференція вибирає річрічно виділ для приготування предметів стоячих на дневнім порядку конференції. У сегорічнім виділі засідав один Русин, д. Сухонос, однак сей на лихо тимучий учитель як раз прихильник раціональної правописи фонетичної. Та «правий» інспектор Рента поточив право ногами й не приділив реферату над фон. букварем членови виділу, д. Сухоносови, а придбав з поза виділу і то як раз загорілого московіла, учителя Продана, що о рускій мові, правописи і літературі знає й думає тільки, що мова, правопис і література московська повинна-б бути ідеалом Русинів. Сего чоловіка, що не вчив ся й не навчив ся нічого руского, обібрав собі «безсторонний» о. Рента самовільно на референта в так важній справі, надіючись від него виконання волі румунізаторської: тамовання поступу науки рускої мови, про котру о. інспектор і дбає на стільки, що рідко коли хіба припадково увійде на яких 5 минут на руску годину і ледво вислухає кілька слів; бо, бачите, у него є важніші справи, як от румунізаторські забіги і наради товариства волоских пань, котрого душею, є о. архимандрита.

Але й сего не було ще досить «правому» інспекторови; він не зарядив нарад виділу над

рефератом московільським, а полишив его в тайні аж до конференції, щоби таким способом труднійше було зб'яти відчитані на борзі клевети й крутарства московільські.

Думаєте, що вже все. О ще ні; о. Рента придумав ще щось для обезпечення успіху румунізаторско-московського, а то змінив ним самим уложений порядок дневний, поставивши на перекір реґулямінови справу фон. букваря з 5. на 1. місце, а то на те, аби послухники директора Ісопескула, що на другий день мали науку — допомогти поборювати фонетику, позаяк о. Рента бояв ся єї побіди; бо всі учителі й учительки міські крім румунізаторів і двох московілів висказались були вже передом за фонетикою.

Над'уживши так своєї влади до схочу, зробив «безсторонний» о. Рента ще щось, чого не хочемо назвати привласним іменем, скажемо тільки, що в виділі назначив, що справа фон. букваря прийде під нараду по полудни, а визвав потім референта московільського до справоздання вже перед полуднем, не сказавши про сей замір нічо референтови меншости, котрий тільки припадково мав свій реферат із собою. Ось так «законно, безсторонно і лояльно» поступив собі славний о. Рента. Дальша робота спочивала в руках загорілих агітаторів-шовіністів. Перший з меж них референт-московіль, Продан, накинув ся на фонетикку не з аргументами річевими, відки-ж ему їх набрати було, не вже-ж із «Галічаніна», а з простацкими нападами, негідними інсинуаціями і грубими дотепами гідними справдішного кацана, так що навіть о. Ренті, що вибрав собі сего воїна, було сего добра за багато, і мусів надто ревниго «борителя» вгамовувати, щоби себе мабуть представити як все-«безсторонним». Другим захитником і «етимологієм» а властиво недотепним осмішнителем фонетикки був славно звісний фільольог Шкурган. Наговорившись багато й без всякої звязи з предметом про самого себе, начитавшись з різних книжок, де яке лиш міг подибати слово незвісне присутнім, що з винятком 2—3 або зовсім не вміють по руски або крім деяких уступів із читанок шкіль пародних нічого більше руского не читали. Про саму річ, про буквар д. Шкурган нічого й не спімав, але зато цілу годину «високо учено» критикував словар Желехівського, вставляючи своє фільольогічне «знанє» (sic) на подивлене й кидючи с'єм многим в справі рускої правописи короткозрячим учителям еще пороку в очи.

Сего було вже й о. председателеви за багато; бо завізав бесідника аж двічі до річи. Третім «бесідником» за етимологією був д. Ільницький, завзиваючи плаксивим голосом зібраних, щоби не видерали рускому народови сего скарбу; забув мабуть бідняга, що в него з сего скарбу тільки що й нічо нема; бо він не знає доси навіть й німецької правописи, не то рускої, та ще

й етимології. Найлюбішійше говорив звісний румунізатор Литвинюк, завзиваючи зібраних, щоби не мішали ся до рускої й волоскої правописи; бо єї не розуміють, хіба дещо з німецької, й тому (!) аби голосували за етимологією. Се факт, не жарт. Із сего видно, що за люди радили над сею справою. За фонетичним букварем промовляв основно, спокійно й розумно д. Сухонос, розібравши річ, як слід, д. Дубенський говорив з педагогічно-дидактичного взгляду за простійшою одже й лекшою правописсю фонетичною, а й учителька д. Ліндес збивала хибні виводи д. Продана. Щоби затерти вражінє ясної промови д. Сухоноса накинута висше названа трійця етимологічна в коршемний спосіб на него, так що д. С. був примушений заявити, що зі взгляду на негідний спосіб войовання противників зрікаєсь дальшої з ними полеміки. «Безсторонний» о. Рента прислухував ся всему мовчки, а щоби запевнити ще ліпше успіх для получених румунізаторів і московілів, відрочив голосованє над сею справою на 4. (!) годину з полудня, а отворив єї аж о 1/25., викидаючи доти в бюрі голови міста, щоби дати час агітаторам до приеднання більшости. На кінець отворено знов засіданє в присутности делеґата і заступника голови румунського товариства політичного (!) „Concordia“, заразом руского (!!) проповідника Procorovici-a, котрий після розпорядження міністерства о конференціях не мав права вступу. Але о. Рента був мабуть радий сему свідкови своєї успішної румунізаторської діяльності. По коротких спростованнях бесідників ранішних забрав на кінець слово референт румунізаторско-московільський і висказав із тріумфом надію на побіду свого внесення; бачите політична комедія була добре інсценувана. Проти припису §. 9. реґуляміну о конференціях зарядив о. інспектор на чнесь внесенє поіменне голосованє. З 75 членів управлєних було присутних 48. На дармо просив уч. Гоп, щоби таких як він, що не мають ніякого понятя о с'ій справі, увільнено від голосованя; не помогло; о. інспектор задекретував, всі мусять голосувати, чи знають, о що йде чи ні, на те, казав він, є ті що розуміють річ (се мали бути фільольоґи Продан, Шкурган і Ільницький) а за ними повинні йти всі другі. Почувши таке слово із уст «безсторонного» інспектора, повірили й ті, що доси не хотіли ймати віри агітаторам про таку волю висшу й голосувало за етимологічним букварем 20 румунізаторів, 8 Польок, 9 Німців та Німок і 4 т. є. чотирі ніби-Русини: Білінкевич, Шкурган, Продан і Ільницький, з котрих перший і третій раді-б побачити: «адін народ, адін язик і адіну правопис», другий: австрійско-буковинсько-червоно-руську мову в «етимологічній» фонетичі, а четвертий мабуть і сам не знає, чого бажає, хіба що під проводом свого теперішнього директора Продана забав «об'єднання». Однак найцікавіше

те, що ані один з них не вживає й не хоче мови й правописи такої, яка є в тім букварі, за котрим обставали й голосували. Більшу половину повисше списаних голосів віддали люди, що не вміють по руски нічого і ніяк.

Помимо наказу «безсторонного» інспектора заявила учителька пані Ліндес, що відтягаєсь від голосованя, а за фонетичним букварем мали відвагу голосувати пп. проф. Сіміґінович і вчителі Руснак, Сухонос, Дубеньський і Кайндель.

Відтягнулось від голосованя, не прибувши по полудни на засідане або вийшовши перед голосованем із салі 25 членів управнених до голосованя, межі ними 4 Русини, іменно: проф. Галіцький і вчителі Ольшанський, Салабан і Козак. Сумно, тим більше, що їх голоси показали-б були більшість учителів-Русинів за фонетикою. Із сеї абстіненції видно, яка була тероризація. Признати треба, що й межі Волохами найшлись умірковані. Із хитрости відтягнув ся і один румунізатор, аспіруючий на місце, на котрім треба бути «безсторонним» хоть pro foro publico, та чей звинить его за се румунізатори, що все на него нїби в'їдають, коли доп'їдають ся, як всі его послухники ревно агітували, впливали й голосували. Прочі члени вийшли або не прийшли, як се майже про всіх знаємо напевно; бо не хотіли посвятити свого переконаня волі висшій, як се вчинили задля румунізаторської ласки такі Фляши, Круки і др. особливо-ж управительки обох дівочих шкіл, Грілічова і Шрайберова, котрі по довгій борбі підчинились волі висшій, що перша й заявила при голосованю, сказавши, що була иншої гадки (себ то за фон. букварем), але єї переконано (!) Коли віддали обі пані директорки голос за етім. букварем, приплеснули їм пп. Продан і Ільницький, що тільки о се у них напанькались; бо знали що за ними підуть на с'їно, як завжди, усі підчинені їм учительки, з котрих одна тільки пані Ліндес має свою власну волю. Упереджене «безсторонного» інспектора виявилось ще й тим, що оголосив результат голосованя фальшиво; бо зменшив число голосів за фонетичним букварем з 5 на 4, за що удостоїв ся голосного спростованя. Так то вилізло шило з мішка мимо волі о. Ренті.

Отсе вірний образ, як мала ся ціла справа. Не була то поважна й об'єктивна парада свідомих справи учителів, а політична румунізаторско-московільська галабурда, мізерний відблеск такої-ж махінації з послідньої сесії соймової. Ось, на що зійшла поважна інституція школи, на яке поле заблудили учителів, що повинні бути борцями за поступ і просвіту, а стались слугами засліплена партійного, політичними агітаторами-шовіністами на шкоду народу, котрого хлібом годують ся а его просвіти й добра не бажать, бо про се не дбають, коби тільки вгнати своїм забагам та тим, що ними керують.

Таким способом і такими голосами вимусила румунізаторско-московільська кліка вотум неучительської конференції, а податливих і не-свідомих справи людей проти фонетичного, а за етімольогічно-фонетичним букварем. Та се не пос'їдне ще слово, его скаже небавом бук. краєва рада шкільна. Побачимо, чи приклонить ся вона до вибриків румунізаторско-московільських кількох агітаторів і їх покровителів, що затарають руки на вид тої комедії, яку вони з наукою рускої мови виправляють на знеславлене й шкоду школи й народу. Пождемо й побачимо, чи рада кр. шк. ставляє справи дотикаючі рускої мови на дневний порядок конференцій задля політичних агітацій і де-

монстрацій, чи нї. Пождемо і сего, на що правительство піддає кожну дрібницю дотикаючу Русинів під обраду різних а різних, навіть зовсім не покликаних або несвідомих чинників, наколи приміром управлене німецької, а недавно й волоскої правописи відбуваєсь незамітно а заведене так перероблених книжок навіть без запитаня конференцій. Побачимо в кінці, чи черновецький округ міський мати-ме й ча-рік осібний і зовсім різний від усіх прочих буквар. Кличемо в с'їм дії до наших народних послів: Caveant consules!

Доки будуть вороги руского народа такими справами дразнити Русинів і спиняти спокійний розвій занедбаного шкільництва руского? Коли буде вже раз сему кінець?...

Написавши отсі стрічки поналось пам у руки 11. ч. „Buk. rād. Blätter.“ орґану румунізаторів, в котрім д. Шкурґан виставив на посміховиско знов одного учителя д. Рубіша. Сам Німцем, що знає тільки з руского, що навчив ся в черновецькій семинарії, де під очима директора-румунізатора морочено питомців московщиною, хоче «народовець» п. Шкурґан мабуть знов подати о. Веґан-ови, покровителеви московфілів оружје проти фонетики. Пригляньмо ся похибкам д. Рубіша, а побачимо, що походять вони єдино з лихої ніким не контрольованої науки рускої мови в уч. семинарії, на що вже навіть в соймі звертали наші послы увагу дотичних властей. Д. Рубіш пише: нем, ест і т. д.; бо букви є не вчили его в сем. уч. зовсім, а лише що е та на початку читаєсь як е та і, тому й пише він: іних, інакше; бо так привик читати. Так само писували в уч. сем. мову руску, наказуючи задля етімольогії читати великий, даючий аневе великий, даючий. Вчне уживане в читанках уч. сем. повних форм: такі, котрі замість звичайних скорочених: такі, котрі, спонукало д. Рубіша писати: такі і т. д. — Хибна наука етімольогії, що звуки ж, ч, ш, щ можна вимовляти твердо або м'яко, через що написано у всіх етім. читанках: мужь а тожь, паничъ а почь, нашъ а лишъ, дощъ а вещь з заставили д. Рубіша писати знак м'ячення ь у словах лиш, тож і т. п. — Тільки хибне виголошене звуків споводувало такі похибки д. Р. як ученї, народїв і др.; бо звісно нам, що д. Шкурґан настоєє задля етімольогії на хибнім читаню не то звука ы (як волоске і) ба навіть жадає при читаню вимовлюваня давно занімілого звука ъ. Ясно також, що хто пише фон. ученї, народїв, той мусить і етім. писати ученѣ, народѣвъ, що дуже частовидимо. Похибки д. Р. як: «осталбися» замість «остав би» і «неможемо» зам. «не можемо» також етімольогією споводовані; бо й наші читанки етім. пишуть «остался», а московфіли злучують «не» з глаголом. — Похибки як: «такими, якими» і т. п. се просте незнане мови, бо фон. пишемо так само як і етім.: такими, якими. Такі самі, бо в фон. і етім. однакові, похибки на кінець у словах: іннеми, препеси, ничатано, гречиски і т. д. Остає ще одна похибка а то пропущене знака ь на кінці глаголів: кажуть, пишуть і др. Д. Р. взагалі дуже поверховно ознакоив ся з фон. правописию, се й не диво, бо етімольогії знає ще менше, на що маєм й докази в руках.

Що-ж виходить із сего всего, ото що етімольогія не то д. Продана, котрий зовсім не вживає букв ъ, е, ѣ, окінченя — въ мин. часу глаголів, а чисто московських правил, але навіть так дуже зближена до фонетики етімольогія п. Шкурґана псує чистоту мови рускої, бо приводить до такого читаня й говореня як: інний, ве-

ликій, ученї, бікі (зам. блк) і т. п. — Ми знову вдячні п. Шкурґанови за новий материял доказовий, як лихо приготавляє уч. семинарія своїх питомців, що-до рускої мови. Небавом подамо драстичні докази, як пишуть етімольогією вчителі і ученики зі всіх закутків Буковини не по побіжнім приготавленю, як се д. Рубіш зробив з фонетикою а по довголітнім труді мозольнім, а побачить свѣт, що найгірший ученик першого року шкільного робить при фонетичнім написаню тих самих слів саме тільки блудів, як найліпший школяр п'ятого року лк. в етімольогії, та що число похибок етімольогічних виносить пересічно шість раз більше і то всі етім. похибки в користь фонетики.

Так, так п. Шкурґан: „Schreiben hilft nicht, Thatsachen beweisen.“

Промова

посла Єротея Пігуляка, виголошена на засіданні соймовім дня 16. мая с. р.

(Кінець)

Що до науки рускої мови в загалі мушу примітити, що поминувши вже те, що книжки шкільні уложені в так званій мові старорускій і тому вже они до науки цілком непридатні, наука рускої мови в богато школах народних і в всіх школах середних з виїмкою тугейшої гімназії дуже лихо стоїть. Єї поручає ся в деяких школах, особливо по містах, силам учительським, котрі не мають до того найменшої кваліфікації. В сагагурскій школі народній учить приміром рускої мови учитель Маєр, помимо того, що він не тільки не посідає до того жадної кваліфікації, але рускої мови цілком не знає. І в Чернівцях учать подібні сили учительські рускої мови. В міській школі при улиці колишній поминено убігателей о росписану посаду учителя, хоть они виказалися кваліфікацією з мови німецької і рускої лиш тому, що недобавало їм кваліфікації з волоскої мови; а помимо того узгляднено при другім конкурсі учителя Бевку лише з кваліфікацією з волоскої мови, при школі, до котрої ходить 90 дітей руских а лише 5, кажу п'ять волоских окрім 148 німецьких і 107 польських. Так воно дбає ся про волоску мову. За те викинено руску мову минувшої зими з народної школи в Боянах, хоть мешкає там 107 Русинів. В Гоголіві допущено лише з ласки сеї зими до тамошньої школи попри волоску также і мову руску яко викладову, в громаді, в котрій мешкає 341 Русинів, а лише 13 Волохів. Бо дотепер була там лише мова викладова волоска, а в Чагрі на 1300 Русинів а 510 Волохів цілком не учать по руски і т. д. В міській школі народній при ул. семигородській розпочала ся сего року в II. класі наука рускої мови аж 15. жовтня, а в гр. прав. школі реальній уживають ся рускі книжки, книжи, котрих наклад давно розійшов ся і котрі мож дістати хіба лиш антикварично, але яко старинности лиш за висшу ціну, ніж они сразу коштували. Сих нечуваних кривд у нас ніхто не видить і не чує. Ба, коли ми на найбільше міродайнім місці звернули увагу на се, що в радї шкільній краєвій нема ні одного сталого руского заступника, котрий-би вступав ся за інтереса руского шкільництва і що тепер можна було на місце виступившого директора Вірфля покликати до ради шкільної одного Русина, дано нам відповідь, що там не рішають ся жадні питання політичні. Русини добрі одже лиш до робленя політики, в радї-ж шкільній їх не треба, там наладжують вже другі панове навіть справи, котрих они цілком не розуміють або розуміти не хочуть. — Що з того виходить, чули панове іно що. Що ми на полі шкільництва так дуже покривдені, що нам при науці рускої мови і релігії діє ся така вошіюча кривда, що наші книжки рускої мови і релігії уложені в мові, з котрої рускі діти можуть набрати ся всего, лиш не руского духа і релігійности, се факта, котрих не може заперечити жаден чесний чоловік. І хтож має сі несправедливости взглядом буковинських Русинів

представити в раді шкільній краєвій? хто знає, хто відчуває там наші кривди, хто дбає там о чистоті руської потреби? Як учить досвід, можемо ми сего найменше сподівати ся від тих п'ятих ласкавих Волохів, що там сидять. Бо з сеї сторони наші скарги дотепер тільки брано на глум.

На сесії сойму з вересня м. р. мала висока палата сама спосібність бути свідком сего. Коли я тогди зробив був увагу, що положене буковинських Русинів рівняє ся роспуці, і тому не дивно, що ми Русини дійшли вже аж до еміграції, кликнув бар. Мустаца в сій високій палаті слова: Добре, добре, вивандрууйте лише! Такі то ті панове, що уважають себе всюди покликанними до полагодування наших руських інтересів.

Чужо дивно, що при так нужденних обставинах, при браку руських шкіл, при злих руських книжках шкільних і такій самій науці руської мови, а до того при незмірнім угиску гр. прав. Русинів зі сторони волоскої консисторії лише мала часть руських школярів опускає школи Русинами, так що не вистає навіть на те, аби утримати між рускою інтелігенцією status quo? Але се є власне то, до чого стремлять наші противники; тому то й вони такі нераді тій помочи, якої ми буковинські Русини дізнаємо від осілої тут інтелігенції галицької. Они прозивають наших вірних руських братів на нашої руській землі, а навіть тут публично в сій палаті через уста одного руського відступника «зайдами». Що гр. кат. семигородський Волох Пумпул збудив що лиш тут національне самопізнання між Волохами і заосмотрив їх в книжці шкільні, що семигородські Волохи видають тут політичні газети, з сего ніхто сим панам не зробить закиду, бо се врешті цілком в порядку. Кождий Волох є між Волохами дома. Лиш наші галицькі брати не сміють між нами чути ся дома, лиш они каламутять на Буковині воду. Очевидно тримають ся сі панове засади: «Що попови вільно, то дякови засі». Се є засада правдивна ворогів спокую і то так у нас на Буковині, як і в кождім иншій краю.

Руську шкільну молодіж на Буковині можна під взглядом національним поділити на чотири категорії. Одна мала часть кінчить помімо повніше представлених некористних обставин свою науку завше ще з деяким русько-національним самопізнанням, але далеко більша часть руської шкільної молодіжи заздалегідь волощиться, инша знов часть німчить ся. Одна часть знов молодіжи, котра боролась дотепер против повисших впливів, виносить при цілковитім недостатку контролі під взглядом науки руської мови, при таких руських підручниках, о яких ми вище згадували, і при завзятій агітації русофільській, з шкіль радше російського аніж руського духа. На довід сего може послужити численний перехід буковинської руської шкільної молодіжи до Росії. Замість прийти в поміч слабому і нещасному народови, з котрого вони походять, стались вони ренегатами і пішли в чужину, щоби стати на службу у російського велита.

Міг бим Вам, мої панове, навести велике число так збаламученої руської молодіжи шкільної.

І лише в сей спосіб мож собі вияснити засноване так званого руського академічного товариства «Буковина» в Чернівцях, товариства, котре скорше є всім инчем, лиш не руським товариством. Члени сего товариства силують ся між собою говорити по московськи, їх урядова мова є виключно московська. Хто сему не вірить, тому вказую на виключно московську бібліотеку сего товариства і на видані недавно сим товариством картки посмертні для помершого академіка Гнідея, як рівно-ж на чисто московську мову, яку виголосив при похороні сего академіка заступник того товариства. При новім звороті річній на Буковині не таять ся сі панове з своєю московською манieroю, але що більше, дійшло вже до того, що сі панове співають в публичних зборах російський гимн народний: «Боже царя храни», гимн для страшного ворога Русинів і небезпечного суперника Австрії.

Помімо того удало ся сему товариству зв'язати собі прихильність у краєвого прави-

тельства, якої вже від давна дізнають від наших національних братівників. Визначних членів сего ніби-то руського Товариства, котре в дійсності глузує собі з всього, що руське, і котре є гніздом кунчанківських ідей на Буковині, наділило недавно наше краєве правительством стипендіями, призначеними Нашим Монархом виключно для Русинів, що вже на кождий спосіб є в силі зміцнити і оживити зарід русофільства між малою шкільною молодіжею.

З другої сторони наказав приміром ректор руським теологам ще в році 1886-ім ходити на виклади руської мови і літератури на тутешнім університеті і належати до руського академічного товариства «Союз», хоч вільно їм носити ленти русофільського товариства «Буковина». Не збаламучена молодіж винна сему, але тоті противники Русинів, котрі під покривкою православія підірають русофільський рух на Буковині на згубу Русинів!

В наші внутрішні справи втирають і мішають ся сі лихі панівні буковинські геґемони. Панове, котрі руського й тільки не розуміють, що шваб з Роша з нової німецької мови, критикують руську мову, професора університету для сеї мови. Вони уважають себе за більше компетентних рішати над правописею нашої мови, кваліфікувати наші книжки, вони надзирають над нашою релігійністю, кваліфікують і призначають руських патріотів, руські товариства і руських послів, вони займають ся взагалі всіми нашими справами так пильно, як се лиш в силі робити непокликані олікуни. Властиво повинні ми над сими панам жаліти, бо вони так вірно віддані своему олікунству, що не находять часу подбати за свій неменше як наш занедбаний нарід.

Сим не дали ся ми відстрашити і працювали ми і старали ся без устанку привести сей сумний стан до ліпшого. Наші старання увінчали ся в великій части хорошим усьніхом, бо дай на поли язиковім. Написану в чисто руській мові «Читанку» Поповича для першої класи шкіль народних затвердило в пізнання правдивих потреб руського народу міністерство і запровадило їх в сім році з винятком Чернівців в цілій Буковині. Хто знає руські справи на Буковині докладно, той не подивує ся, що ми сему нашому здобуткові приписуємо майже епохальне значіння духового розвою нашого народу. Задля сего єдиного факту, котрий доказує прихильність для руської справи, можемо ми вже з більшою надією глядіти в будучиість.

Надійшла однак сесія сойму з вересня минувшого року, а з нею розвіяли ся наші надії. Сесія ся перевернула дотеперішнє політичне положення на Буковині горі ногами. Винаходять т. зв. Русинів-романофільів, розділюють руських послів на превеликий жал і шкоду руського народу, вносять сей роздор дальше в широкі маси народу і роздувають наново в штучний спосіб що-йно пригашену борбу язикову, а агітаціям московфільським подає ся новий несподіваний корм.

Під такими обставинами треба побоювати ся, що всемогущим в сю хвилю противникам Русинів удасть ся знівечити і сей оди́н здобуток руських патріотів і перешкодити остаточному управлінню питання язикового і прависного. охоту до сего показали сі панове в сесії з минувшої суботи як таке при спосібності заведення читанки Поповича в краєвій раді шкільній.

Насильним роздвоєнем буковинських Русинів положено вже угольний камінь до знищення найвірнійшого і найбільше приданного Австрії народу. Бо коли дотепер руський нарід злученими силами боров ся против своїх противників, доведено єго тепер, як панове видять, до того, щоби він сам себе знищив.

Що-ж має в виду сих фактів чинити посол відданий своему народови? В виду факту, що найширіші змагання, прийти в поміч сему найбільше занедбаному і з всіх сторін притисненому народови в законній дорозі, розбивають ся задля опору єго ворогів! Я виджу безнадійний стан руського народу з переразуючою ясністю, а zarazem виджу мою безсилність, сему в який спосіб помочи. І що-ж мені ще лишає ся?

Задачею і обовязком кождого правдивого заступника народу є, вказувати хоть би й без вигляду на усьніх, на існуючі недостатки і предкласти відповідні способи до їх усунення. Від високої палати і високого правительства залежить знову прийняти се до відомости і зарядити що потрібно або ні. Перед двома і пів роками пояснив я обширніші причини злих усьніх нашої школи народної, вказав рівночасно на средства, якими можна би народне шкільництво на Буковині взагалі піднести і вказав я вкінці подрібні жадання і кривди буковинських Русинів на сім поли. Тому не хочу тепер сего всего ще раз повторяти, бо й на що-ж? При добрій волі високої палати і високого правительства вистарчить, щоби вдоволити справедливим бажанням і кінечним потребам Русинів, коли я вкажу на сі недостатки; врешті є на то й протоколи з року 1890. Коли-ж не буде доброї волі, то не повторяти сі жадання і кривди, бо й так нічо не зробить ся. Я сповнив мій обовязок, чи висока палата і високе правительство зроблять взгядно руському народу свою повинність, покаже найближша сесія соймова.

Міродайні круги в нашій краю не причинились до тепер майже нічим до добра руського народу, бо брати через 118 років лише податки в грошах і крові, а не дати тому народови ні одної 3 і 4 класової школи народної, і не допустити в кінці до отворення руської гімназії, котру наш добротливий цісар ще перед 12 роками обіцяв руському народови, се певно не можна назвати старанем о добро сего народу.

Мущу висказати свій жал, що я задля теперішніх обставин приневолений був ужити сих терпких слів. Хоть се противить ся мому особистому успособленню, то мусів я висказати сі слова, бо теперішні геґемони на Буковині до сего мене примушують. Ми Русини спокійний нарід, ми даємо робити з собою, що хто хоче, але все має свої границі, навіть й руська терпеливість. (Живі оплески.)

Дрібні вісти.

Его Вел. наш цісар подарував 10.000 зр. в. а. потерпівшим від повені на Буковині.

Виділ політичного тов. «Руська Рада» уконститувався на засіданню з дня 14. л. червня, як слідує: Проф. посол др. Смал-Стоцкий голова, проф. посол Єротеї Пігуляк, заступник голова, редактор Василь Дутчак, секретар, сов. суду Ясинецький, касієр.

Ложні вісти. В волоскій часописи «Gazeta Bucovinei» було недавно сказано, що ц. к. краєве правительство розвязало руські тов.: «Народний Дім» і «Руська Бесіда». Се є тільки ложна і теїденційна задумка Волохів і п. Тиміньского, Русина-романофіла.

Акад. товариство „Союз“ устроює в ледію 25. червня с. р. прогулку сплавами з малого Прута до ліску Гореча, сли лише погода їм поспіє.

Фонетика і етімологія. На однім из засідань послідної сесії соймової накинув ся о. Веґану, як звісно, на фонетичну прависність, піднісши один тільки уваги достойний заміт, а то, що фонетична прависність показала ся не придатною в був школах. Небавом буде, як нас завідомлено, усьніх фон. прависних в наших школах наочно доказаний, де слідує. Ми хочемо на сей раз спростувати инший закид о. Веґану а. Сей фільольоґ вказав був, що фон. прависність не знають навіть учителі і вказав яко доказ на фонетично написану статтю д. Савіцького в ч. 21. часописи «Buk. päd. Blätter». Ми проірили сю статтю що-до прависності і найшли в ній дві похибки, і то цілковитий брак букви і та хибна уживане букви е та и. В помянутій статті написано: році, діти, тіло, задної, перстенці, ідять лавці, сідає, долоні, лівою — замість році, діти і т. д. Що-ж се доказує? Ото, що хто так пише не знає, що й етімологічно нищать в сих словах **ѣ**, адже роцѣ діти і т. д. а не році, роцї,

роце або роцѣ. Хто знає писати етим., той мусить знати, що і пишуть по н. л. д. т. с. з, коли етим. пишуть: нѣ, лѣ, дѣ, тѣ, зѣ. Д. Шкурган, що осмінився за те свого товариша д. Савицького, мусить найліпше знати, чи д. С. в своїх статях писаних етимологією знав де треба писати букву ѣ. Друга похибка д. С., себто замінене букви е буквою и та на виворіть, ще більше етимологічна; бо фон. і етим. пишуть: показуючи, скажи, вимовляючи, а не показуюче і т. д. так само пишуть етим. і фон. скаже, учениками вимовте, порушаєте, вимовляете, вимовте, уважайте видіте, а не видіти і т. д. Одже й ся похибка однакова так само в етимології як і в фонетичній. Дивно тільки, що в тій самій статі написано добре: уважайте, пише, читайте. Так само вжито у всіх прочих словах букви и та е зовсім правильно. Одже тих кілька и в 2 особі многого числа глаголів не добачив д. С., не сподіваючись за свою працю осмішени замість подати із сторони тих, що живуть із того й поставлені аби виховати учителів свідомих хоч найпростіших правил правописних. Кілька інших похибок як пропущене букви ь в словах дітми, сміють ся, цвіток, палцем, дивіть ся, — далі а замість я в слові крила. — е замість і в слові шість, — Еще замість Еще, — рухомою замість рукою, — Мамаєвці замість Мамаєвці, — нові зам. нові, — жилце зам. жалце, також похибки з недогляду і всі крім двох (сміють і цвіток) самі етимологічні, а се доказує, що усьніх фонет. правописи, з котрою д. С. зробив першу пробу в порівнянню до якої що найменше чвертьвікової мукі з етимологією справді величавий. Таким способом виставив л. етимолог Шкурган і о. Вежапи несвідомо й нехотючи успішності науки правописи фонетичної свідомо, а засудив етимологію. Дякувати їм за те!

40-літній ювілей урядової служби обходив 15. лют. с. м. н. Іларіон Окуновський, ц. к. буковинський контролер при уряді поштовим, руский патріот-ветеран. Тогож дня склали н. Окуновському іградулиці всі тутешні поштові урядники як також і члени буковинських товариств. Дай Боже, щоб сей старенький патріот ще як найдовші літа прожив для хісна держави і свого народу!

З красної ради шкільної. на засіданню з дня 31. мая с. р. іменовано надучителями: в Сторонці-Путиліві учителя з руского Банилова Василя Стефюка; в рускім Банилові учителя з Раранча Антона Сеюка; в Мілієві учителя з Бергомету н. С. Велегорського; в Бергометі н. С. учителя з Черногузів Михайла Понича; в Карапчеві н. Ч. тамошнього учителя Константа Цуркановича. — Тимчасового учителя з Устия-Путилова Владислава Кукілку іменовано сталим учителем в рускім Банилові. Уповажнюють поштову раду шкільну в Вишнівці іменувати помічників учительок Камілю Таньську і Іоанну Штокеру підучительками в Бергометі н. С. зглядно в Сторонці-Путиліві.

Дещо про щадничі каси поштові. Минає вже 10 літ, як основано поштові каси щадничі і тепер вже видно, який добрий вплив вони мали на суспільність. Побожувались тоді, що через їх засноване підунуть приватні щадничі каси, але так не сталося! Протавно, наколи приватних кас щадничих перед 10-ма роками було 352, тепер їх є вже 430, а поштових кас щадничих тепер є 4017. Ощадників було перед 10-ма роками 78 на 1000 мешканців, а в поштових касах з початку 16; тепер в приватних є їх 100, а в поштових касах щадничих 38 на 1000 мешканців; одже під всяким взглядом вплив дуже користний. Що в поштових касах менше людей складає свої гроші, треба пояснити тим, що в них процент дуже малий, іменю 3%, а в приватних касах що найменше 4%. В цілій Австрії є ощадників 913.447, а мають вони в поштових касах щадничих разом 29.3 мільонів зр.

Цікаво знати, як ощадники розділяють ся що до віку, полу, національності і занятя. Дуже се відродно бачити, що молодіж як найбільше в тих касах поштових складає свої ощадности, бо є записаних яко «діти, ученики і студенти» 416.693, одже майже половину всіх

ощадників становить молодіж. Після віку є дітний до 10 літ 229.140, а від 10—20 літ 279.721 ощадників, від 20—30 літ 214.148, від 30—40 літ лише 127.351, а далі вже упадає число їх дуже раптово. Що до полу, то мужеский перевищує женьський в ощадности, бо є мужчин 554.569 супротив 351.023 женьщин, хоч в Австрії женьщин є більше о 1/2 мільона як мужчин. Сли поділити ощадників по національності, то виходить на 913.447 ощадників 688.768 Німців, 140.657 Чехів; одже Німці в тім взгляді стоять найвище, вони найбільше ощадний нарід. Німців в Австрії є 36 процент, Чехів 23.3%, Словенців 5%, а в поштовій касі щадничій представляє ся їх процент ось як: Німців 75.4%, Чехів 15.3%, Словенців 0.6%. А що з Русинами? Їх зовсім нема що зачислити, бо вони не прийшли ще до пізнання вартости тих щадничих кас; тай взагалі мало ще порозуміли, що то значить щадити, та що гріш робить гріш. Наш мужик має не раз десятку, ба й сотки заховані в скрині на самім споді або в стрісі, і гроші лежать дурно, не приносять ему найменшої користі. Як би віддав до поштової щадниці (кожда почта приймає почавши від 50 кр. і видає за ті гроші книжку, котра те саме значить що гроші, лиш що ще несе процент!), то мав би з тих грошей пожиток, вже ті гроші принесли б ему тільки проценту, що мав би чим податок або яку иншу річ обігнати. Нашу інтелігенцію просимо поучати нарід о щадничих поштових касах, щоб він не думав, що гроші его пронащ, а від до неї і найменший гріш. Можна навіть по 5 кр. щадити. Кождий урядник на почті пояснить се кождому чоловікові, що має робити, аби зложити гроші до поштової щадниці. Сказано вже, що після поділу на занятя найбільше щадять діти, ученики і студенти. Слуг є поважне число 76.916, а ремісників 126.718. Богато менше є робітників (16.988). Число ощадників зменшає ся у купців на 16.718, фабрикантів на 2632; духовних є 4964, учителів 1152, лігератів 555, а вказів 46. Замітне й те, що військових ощадників є 19.510, а 10.080 таких, котрі належать до поліції і до фінансової сторони.

Громадські вибори в Карапчеві над Черемошом. 16. мая с. р. відбули ся в Карапчеві вибори громадські, до котрих приготувовали ся дві партії а то: тазв. «християнська» до котрої належали члени «Читальні» і «жидівська» під проводом двірника жиди Шлойми Біхлера. Він то разом з жидками: Лейзором Бартфельдом і Лейзором Радширехером підкупили дуже багато людей, а то найбільше горівкою — се діло йшло дуже користно! бо головна коршма є в тім самім домі, де і громадська канцелярія — а грішми Василя Мелничука, Ілю Гудуляка, Михайла Лазора, Дмитра Поновича і багато других. А як прийшов день виборчий, то дібрали жидики штучки, що юрбами, заходили і виходили з виборчої комнати, аби як найменше людей з «християнської» партії припустити до голосованя; видавали їм картки виборчі а давали чужі; сам двірник (!) вирвав Мелничукови картку і подав другу; як унімнув ся один з нашої партії, аби допустити виборців до голосованя, то сказано ему, аби ся забрав з комнати виборчої, але жидів, що ся були напхали, не вигнали. Хотий ще було багато наших, що мали голосувати, закінчено вибір. Через такі то діла, на котрі і комісар правительствений не хотів звернути уваги, вибрано 9 жидів і їх 15 попихачів! — Член християнської партії.

Убийство. З Далешеві пишуть нам: В Семаківцях, повіта городеньского забив тамошний селянин М. В. свою жінку. Прийшовши з коршми до дому і не заставши єї в тій хвилі дома, почав єї сварити а коли она стала оправдувати ся перед ним, він вхопив єї за коси, звадив до землі, почав бити кулаками, поліном та толочити колінами і так в звірський спосіб мучив нещасливу, що бідна жінка, при тім ще вагітна, збита страшенно і облята кровю, почала таки в его руках конати. Аж тогди він опам'ятав ся і вхопив курмей (волів) та хотів на ній повісити ся. Однак-ж вже було за пізно бо збігли ся люди, зловили убійника як дикого звіря та віддали его в руки справедливости.

Ціна збіжа.

В Чернівцях платили дня 9. лют. червня 1893-го р.
за 100 кілограмів найліпшої:

пшениці	9.25— 9.50 зл.
жита	6.80— 7.— „
ячменю	5.50— „
вівса	6.— 6.25 „
ріпаку	— „
конюшини	72.— 75.— „
кукурудзи	5.20— 5.30 „
гороху	6.— 6.50 „
овсовити	15.— 15.50 „

Курс монет

дня 9. лют. червня 1893-го р.

дукат	5.79	5.84 зл.
рубель папер.	1.30	1.31 „
наполеондор	9.77	9.81 „
100 марок	60.—	60.29 „

Всіх наук лікарських

Др. ГЕРМАН ХАЙЕС

ЛІКАР ЖІНОЧИХ НЕДУГ

лічить електрикою, масажима,

ординує, по довшій практиці в загальнім шпиталю і загальній поліклініці у Відню від 2—4 г. п. н. в Чернівцях, уліця Франца нр. 1. — Для бідних безлатно.

(Канд. апос. Горєвіца, Чернівці)

Tinct. capsici compos.

(Pain Expeller).

приладжена в аптці Ріхтера, Прага, загально збісне витирає, загортає біль, можна дістати по ціні 1.20 зл. 70 кр. і 40 кр. за фляшку майже в кождій аптці. При закупівлі треба дуже уважати і брати фляшки лише з охоронною маркою „котиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера аптина під Зол. Львом, Прага.

Антоній Табакар і Гаїна

торговля коріня, вина і делікатесів
в Чернівцях, ринок,

поручає свій богатий склад наві, полудневих овочів, російського чаю, шоколяди, руму Ямайки, та всяких розолій і лікерів

БОГАТИЙ СКЛАД ВІНА

гуртом і подрібно, по особливше знижених цінах. — Поетійний склад різних товарів з хиньського срібла.

Одинокий склад і агентура для Буковини

ц. к. пр. фабрики господарських машин
Clayton-a i Schutleworth-a

Відень і Лінкальн (Англія).

Льокмобілі, всякі плуги, молотильні, машини до сїби, кошеня і терелєня кукурудзи, илички, млини, сїкарні, сикалки, помпи і т. д.

Найліпший і найтакший олії до машин.

Передплата

платна в Чернівцях

вносить:

на цілий рік 5 зр — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горювіна в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буковини“ находить ся в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 24.

Чернівці, дня 11-го червня (лат. 23-го червня) 1893.

Рочник IX.

Византійська підлість.

Орган буковинських румунізаторів „Gazeta Bucovinei“ обговорюючи в кількох останніх числах події з останньої сеймової сесії і критикуючи при тім працю поодиноких послів, звернула найбільшу увагу на наших послів Єротея Пігуляка і дра Стоцького.

Що ці два послы заслужили собі на найбільшу увагу, се мусить признати кождий совісний чоловік, що зріло слідить за природним розвитком теперішнього суспільного і політичного життя. Оба названі наші послы, виховані під впливом поступових, правдиво людських засад, належать безперечно до тих ще небагатьох людей, що без всякого упередження стараються глибше вглянути в сіль світового ладу, стараються пізнати правдиві людські ідеали і розслідувати властиву ціль людського життя. Для буковинського сейму, де дотепер панували виключно середовічні погляди і самолюбні заботи, було появлене таких послів як Єротея Пігуляк і др. Стоцький взагалі правдивим новим явищем; а вже-ж теперішня сеймова більшість не могла ніяким чином прийняти тих послів симпатично, бо для неї ці два послы є безперечно невідповідними впливцями, що мають відвагу втиснути світло загального поступу в дотеперішню темряву буковинської сеймової палати, що явно і сміло поборюють середовічну засаду самолюбного лицарства, — лицарства брутальної сили.

Не дивно одже, що орган сих лицарів тьми, дикої злоби і византійської підлости обкинув наших послів за їх щирі і ретельну працю найогидливішим болотом; не дивно й се, що сей

орган, вислугуючи ся за добрі гроші вірно тьмі і дикій неволі, назвав наших світлих послів, щирих і смілих оборонців загальної доброї справи, атеїстами, нігілістами і комуністами (!)

Атеїстами назвала „Gazeta Bucovinei“ наших двох послів очевидно для того, що вони мерзнуть ся византійською підлостью, та що вони не обожають таких „побожних“ нелюдків, котрі для своїх неситих цілей нівечать чужу честь і приводять таких слабодухів, як Волян і Тиміньський до віроломства і зради власного народу.

Нігілістами і комуністами наші оба послы в очах буковинських геґемонів і їх органу „Gazeta Bucovinei“ хіба для того, що вони стараються нести поміч німечиним людям, стараються нести поміч тим нещасним злиденникам, що умирають з голоду і холоду. Нігілістами й комуністами наші оба послы в очах буковинських геґемонів і їх органу „Gazeta Bucovinei“ безперечно й для того, що вони бажають і для найменшого брата доброго добра, що вони бажають для свого всіма упередженого народу вибороти рівного права, або, ліпше сказати, бо-дай окрухів рівноправности. Натомість величають буковинські геґемони в своїм органі таких безхарактерників, як Волян і Тиміньський, а взагалі всіх народних відступників називають вони нарооными патріотами.

І чи-ж се не є правдива византійська підлість?

Таким проворним і підлим поступованем не причиняють ся буковинські геґемони до етичного розвитку людскости, протинно таке поступоване мусить піддержувати в нашій суспільности доте-

перішню гниль, мусить й далі піддержувати дотеперішню духову тьму, дотеперішню дикі самоволі, дотеперішню загально шкідливу деморалізацію, мусить піддержувати ненависть і вражду між нашою суспільністю, мусить убивати всякий людський поступ, мусить піддержувати в нашій країні дотеперішні яскраві суспільні і політичні неспорядки, а тим самим і теперішню загальну нужду.

Будете одже, буковинські геґемони, на гнилих підвалинах незнанням матеріалом дряхлий будинок, що борше або пізнійше мусить завалити ся і тими розвалинами й вас знищити! Ми і наші два послы не приложимо до такої загально шкідливої і пустої роботи наших рук, а протинно будемо всіма силами все і всюди поборювати її в імені цілої людскости!...

Головні збори тов. „Руска Рада.“

(Конець).

Слідуюча точка дневного порядку була нарада над організацією народних сил. Др. Стоцький вказав на се, що видія „Рускої Ради“ скликав був в тій цілі дня 19-го грудня мужів довіря зі всіх сторін Буковини на нараду, і тоді предложив зборови головні засади такої організації, виложені подрібно в статті друкованій в „Буковині“ під заголовком „В чім наша сила“; ця стаття появилася відтак особною книжочкою і продає ся по 10 кр. Збір мужів довіря прийняв ті засади одностайно; ось вони: 1) Кождий Русин повинен бути членом „Рускої Ради“ і повинен старати ся притягнути до сего товариства других Русинів; 2) Кождий Русин повинен старати ся бути також членом

В справі розвитку української літератури.

(Відповідь д. Вартовому Д. Драгоманову).

(Дальше).

Возьмім напр. Турґенева. Він не по тому мусить уважатись у Росії за „общерусского“ беллетриста, за рідного й Українця, — що буцім то проти мови его мова українська єсть диалект, чи жаргон. Навпроти, я готовий саму мову Турґенева признати жаргоном певної класи людей у Росії. Тільки-ж тепер той жаргон рідний і більший части образованих Українців, а головню, в героях Турґенева ми Українці університетського виховання, пізнаємо себе самих: там наші почуття, наші думки, наша психіка! Я мушу сказати, що чув навіть від деяких Галичан, безсторонних народоніців, котрі познайомились з Турґеневом то в ориґіналі, то в перекладах, в тім числі й галицьких, — і котрі говорили, що „ще не читали нічого їм так рідного, як твори Турґенева.“

А я ще не бачив людини, котра-б признала себе саму в придурковатому Радку („Чорні

хмари“ Нечуя), або в ляльках з темною мовою, котрих Нечуй водить „Над чорним морем“*) Романи д. Чайченка „Соняшний Промінь“ і „Нароспуді“ — стоять вище романів Нечуя з життя образованих людей, бо там по крайній мірі єсть кілька фотографічних картинок і герої говорять не так темно, та все таки і там нема живих типічних фігур російсько-українських людей університетської освіти, а єсть тільки ляльки з етикетками. До того навіть у першому романі в діях нема консеквентности, а другий зовсім зложений з епізодів мозаїчно і з двома героями, з котрих один змалований богомазним золотом, а другий, капризний ксьонж, на котрого автор накидав усього члочиинства, зовсім не типічний і через те вже не інтересний. Такі романи не вирвуть з рук української публіки не тільки Турґенева, або Достоевського, але навіть Боборикина та Михайлова.

Пригадаймо-ж, що й на спеціально-українському полі „Тарас Бульба“ Гоголя зостає ся й доси найліпшою національною українською епопеєю, і що нігде не змалювала так українська природа і так не намічена українська пси-

*) Про згадані д. Вартовим „Старосвітські батьки“ і „Навіжену“ говорити не буду: ці твори просто сором автора, а надто „Навіжена.“

холоґія, як у „Вію“ Гоголя-ж, то й побачимо, як важко теперішній українській беллетристичній одірвати нашу публіку від беллетристики російської, як від мовби то нерідної.

(З поводу Гоголя ми мусимо зробити такий додаток: в II-й кн. „Кіевск. Старини“ 1893 р. надрукований лист Шевченка до кн. Рєпніної, в котрім Шевченко говорить про Гоголя з поводу „Мертвих Душ“ з великим запалом і зве Гоголя на ш. Лист писаний вже з вигнання, значить, коли Шевченко вже дійшов до *maximum* свого українського автономізму. Д. Вартовий, котрий бачить, — і справедливо! — в Шевченку пророка українського, мусить признати в сему погляді его на Гоголя ще знак недостаточности зросту українського національного почуття. Може колись так буде думати і вся українська інтеліґенція, а поки що вона тепер дивить ся на Гоголя, як Шевченко: він для неї рідний і в „Тарасі Бульбі“ і в „Мертвих Душах“, — хоч в кождому творі инакше. Про Шевченка-ж замітимо, що д. Вартовий перецінює его літературний націоналізм український, бо Шевченко написав усі свої повісти (то-б то більшу половину своїх писань, нехай і слабшу), по „московському“ і також писав і свій інтимний Дневник. В Шевченка ще не було думки виробляти непременно самостоячу українську літературу; Ш-ко вибирав для своїх писань мову,

«Рускої Бесіди» і «Народного Дому» в Чернівцях; 3) Кождий Русин повинен заховувати єдність і згоду в справах народних; 4) Кождий Русин повинен сам добровільно складати даток на потреби народні для «Рускої Ради».

Отсі засади пояснив др. Стоцький подрібно, виказав які користи може кождий мати з того, коли стане членом «Рускої Ради» і які користи вийдуть з того для всіх Русинів, для руского народу, коли тих членів буде як найбільше. У всіх справах треба самому собі помагати, а не спускати ся на нічию поміч; в часах, де народови відступлено право дбати самому про себе, треба такі дбати, бо инакше другий сусід наш потягне користи з сего права для себе, а нам вийде шкода. Не треба слухати фальшивих пророків, що кажуть, аби ми сиділи тихо і нічого не робили, бо уряд за нас все зробить. Тепер уряд навіть як би хотів, то не може всего зробити, бо не має тої сили.

Нарід сам повинен докладати всіх сил своїх, щоб тягнути для себе найбільші користи з держави. Тут виказав др. Стоцький наглядно, що діє ся з податками, що їх нарід складає, куда ті гроші йдуть, і як вони служать на добро другим, а не нашому народови, бо наш нарід не дбає про свою долю, жие з дня на день і через те ему чим раз гірше, а другим ліпше. Для того треба злучити всі сили народні до купи і тисячками стати за свої права. Права є, але треба собі самому право здобути. Аби наша борба мала успіх, треба щоб між нами була єдність і згода. Тут виказав др. Стоцький на те, яка велика шкода виходить для Русинів з того, що послы в соймі розділені. Той розділ старають ся несумлінні люди внести і межі нарід, старають ся doprowadити до того, щоб не тільки послы, але щоб цілий нарід почав поміж собою колотити ся. Се доведе наш нарід до згуби. Всі інші послы помежи собою згідні, і Волохи і Німці і Вірмени, лиш одні Русини поділені стали посмїховиском всіх. Найже нарід не слухаючи тих пророків, коли будуть его завзивати, щоб став на свого брата, дасть їм належну відпаву. Хто наш нарід роздвоїти хоче, той ворог нашого народу. Всі повинні в народних справах йти разом, всі повинні становити одня табор, тим табором най буде тов. «Руска Рада», до него всі повинні належати, і тут старати ся своєю волю переперти, але также і піддати ся голосови більшости. Ми мусим мати также спільний орган, щоб завжди бути в сполученю з другими, і знати, що з нашими справами народними діє ся, як вони стоять і т. д. До того служить газета «Буковина», котра повинна бути в кождім селі і йти з рук до рук. Голос газети дуже важний.

Відтак завизвав бесідник, щоб загальний збір висказав своє слово в тій справі. Весь збір одноголосно прийняв сі зазати організації.

котра в кождому разі була для него лекшою або відповідіщою. Думка, виробити зовсім самостоячу літературу українську, пізнїша від Шевченка і ще доси не опанувала в їма українолюбцями в Росії. Се факт, котрого не можна заперечити і котрого не слід ховати від австрійських Русинів!

Для того треба багато ще талановитої і освіченої праці українських беллетристів. Може та праця й доведе до кінця, котрий вже й тепер бачить д. Вартовий, а може й ні, — може Українці зостануть на віки з двома літературами, а не з однією. Природа річ складніща, ніж доктрина! Все, що ми можемо бажати, — се, щоб з одного боку було менше поліції, а з другого більше таланту, праці й освіти, а скрізь менше вузької ненависти, а більше людяности.

Д. Вартовий помиляєть ся, кажучи, що історія не знає ніяких «підлітератур», ніяких літератур «для домашнього обиходу» і т. д. В Германії і Італії єсть досить багаті «підлітератури» на діалектах. У Франції література ново-провансальська, котра вживає мови не менш самостоячої, ніж українська, єсть доси, по суті своїй, література «для домашнього обиходу» і єї писателі, між инчим первокласний талант, як Містраль, звичайно видають свої твори з перекладом на «общєфранцузьку» мову. Література ново-про-

Селянин Костюк з Юрківців радив, аби вибрати в кождім селі по двох людей, щоб вони старали ся о виповнене сеї ухвали, особливо-ж, щоб збирали членів для «Рускої Ради» і щоб збирали і відсилали вкладки на «Руску Раду».

Селянин Петро Геліч з Топорівців радив, аби назначити в кождій громаді членів, котрі-б все доносили віділови «Рускої Ради», що в громаді діє ся, і де яка кривда кому стане ся.

Др. Стоцький заявляє, що самі члени «Рускої Ради» в кождій громаді повинні вибрати спомежи себе таких людей, щоб записували членів, збирали датки і про все доносили віділови. До тих вибраних в кождій громаді буде также віділ «Рускої Ради» відносити ся в кождій потребі, таким чином буде тісна звязь межі віділом товариства а всіма членами і всіма громадами. Можна-б собі вибрати также на цілий повіт спомежи членів чоловіка, котрий би в наглих випадках міг дати раду членам товариства.

Отсі внесення прийнято.

Слідуюча точка була нарада над зміною статутів «Рускої Ради». Відповідно до прийнятої організації треба було змінити также статут товариства. Головно-ж розходило ся тут о те, щоб товариство могло скликати загальні збори частійше (що кварталу) та щоб мало право назначувати ті збори там де схоче. Після старих статутів можна було загальний збір скликувати раз в рік і то лиш в Чернівцях а тепер буде можна сходити ся що кварталу і в кождім селі чи місті, котре назначить віділ. Тим способом наваже ся тіснійші зносини зі всіма членами. Также вкладку членську знизжено на 1 зр. а для біднійших на 50 кр.

П. судия Міхальській упрощений віділом «Рускої Ради» до уложеня нового статуту, відчитав і пояснив всі ті зміни і цілий новий статут прийнято з поправкою ред. Дашкевича, щоб віділ був вибиравий на 1 рік, а не на 3 роки, і з додатком авск. суд. Цурковського, щоб голова товариства мав лиш право рішати при рівности голосів.

Наступила відтак точка про спілки. П. Василь Дутчак обговорив значіне спілок для кредиту і поліпшеня добробиту хліборобів, вказав на хосен крамниць, кас пожиткових і всяких других спілок. Притім заохочував до ошадности, вказуючи на щадничі каси по чотві, де і найменший грїш легко можна складати на процента.

Селянин Захарій Веренка з Шипинцев розповів докладно, в який спосіб удало ся ему із складок завязати в Шипинцях крамницю, і які великі користи вона вже в короткім часі принесла для громади і для спільників і заохочував

теплими словами, щоби по всіх селах хлібороби закладали собі крамниці, каси пожиткові і амбарі, бо се одно вибавить наш нарід з нужди. Слова п. Веренки дуже припали народови до вподоби.

Др. Стоцький вказав, що в соймі ухвалено завязувати каси пожиткові по селах і їм помагати грїшми, але треба, щоб самі люди закладали такі каси, тоді напевно будуть мати поміч і від сойму.

Через те, що наради йшли доси через повні 3 години, треба було перервати їх на хвилину. Сего декотрі не порозуміли і розійшлися. В перерві вписало ся багато нових членів до «Рускої Ради» і зложено на видатки товариства дрібними складками 8 зр. 30 кр.

Потім обговорював др. Стоцький справи громадські, уставу громадську, вибори до рад громадських і давав ради, як найліпше вибирати до ради людей щирих і дбалих о добро громади. Тут поспинали ся різні запитання в справах громадських від селян, на котрі др. Стоцький давав поясненя. Особливо-ж господар Кравчук із Ставчан жалувал ся, що при виборах силують голосувати на людей, котрих громада не хоче, що громаду страшно збиткують писар і старшина громадська, котра виїшла із свинопасів та инших таких «комісарів» панських, що его за те, що мочив коноплі на своїм ґрунті карано, що лідич, котрий є заразом двірником, силує громаду мочити коноплі в своїм ставі, а за те каже собі відробляти і таким чином заводять панщину, що всякі скарги громадян до староства нічого не помагають і т. д. і просить віділ «Рускої Ради» щоб тут щось поміг.

Др. Стоцький вказує власне на те, що говорив про вибори до рад громадських, і накликає ще раз всіх, щоб дуже пильнували того часу і вибирали людей чесних, бо инакше будуть лавієдги мусіли терпіти такі тяжкі кривди. Люди проворні завжди будуть на верха і дадуть собі раду. Справою Ставчанською займе ся віділ «Рускої Ради», і зробить все, що буде можна.

Селянин Булірка-Клим з Виженки розповідає про фалшоване лісти виборчої при послідних громадських виборах в Виженці і запитує, чи те добре, що зроблено ними против того. Дано відповідь.

Відтак висказав селянин Юрій Савчук з Нових Мамаївців щирими словами подяку для обох народних послів Єротея Пігуляка і дра Ст. Стоцького за їх ревне заступництво справ народу на Буковині, а засудив сразу послів Волина і Тимінського і їх братане ся з Волохами, бо воно йде на згубу народу руского. З Волохами годі визати ся, коли вони нас де можуть то дусять. Так, наша православна консисторія не право-

вансальська ще менше має прози, ніж українська, хоч має дуже талановитих поетів і беллетристів.

З другого боку історія зробила таке, що література голландська, котра вживає дольно німецької мови, діалекту, котрому подібні в Германії вживаються лишень для «підлітератури» платдайчу, (поезії, беллетристики) єсть широка самостояча література. Тай література провансальська, котра в Франції «підлітература», в Каталонії далеко ширша. О, природа, чи історія дуже илюдовита на вигадки!

Знаючи се, я ніколи не радив, (як приписує мені д. В.) ні звужувати, ні розширяти літературу українську, а тим більше галицьку, — задля самої доктрини національної, а не по потребі громадській. Що я радив, при даних обставинах, українським популярним писателям, не дуже одрізняти свої писання від російських по термінології і графіці, се зовсім друге діло. Не давно майже те саме казали кореспонденти львівської «Зорі», українофіли чистої води, котрі слїдили за «українською книжкою на селі». Я тільки звертав увагу на теперішні обставини народньої освіти і літератури в Росії.

В усякім разі тепер ще виступи українських беллетристів і поетів із круга сілського життя скорше піднірають ту теорію, що вони не

мусять з него виходити, з сих рамок, ніж противну, — бо в усякім разі ті виступи не вдачні, тоді як в крузі «простонароднім» українська беллетристика й поезія завоювала собі значну пошану. А все таки я не був і не буду проти проби тих виступів, — а тільки хотів би, щоб вони були більше вдачні.

В останні роки українські писателі в Росії зробили чимало проби виступити з сілсько-українського кругу в праці над перекладами з чужих мов. Тільки-ж між тими пробами вдачними можна признати лиш переклади Куліша з Шекспіра, Байрона, бо тільки в тих перекладах видно добру літературну школу, справди європейську. Потім можна почасти вдовольнитись перекладом Одисеї д. Байди. Інші-ж переклади українські не можуть ніяк задовольнити елементарних бажань. Нігде нема такої *licentiae traductoriae*, як у нас. Напр. д. Лобода, перекладчик Тараса Бульби, сьміло поприписував до Гоголевого тексту цілі тиради. Такий переклад переглядала купа людей і ніхто не завважив, що се річ антилітературна. На перекладчика напались приятелі тільки тоді, як Юзефович у «Кієвлянині» обвинив д. Лободу в тому, що він приписав Гоголю думку про «осібного царя для України». В усякім же разі не можна нікому дати в руки працю д. Лободи, як переклад Гоголя; — так що ся праця, роблена щиро і з великим трудом, тепер пропаща.

славна а чисто волоска; вона насилає на рускі села священників, що не вміють і слова по руски, аби вони румунились нарід. Такі священники не дбають про нарід, а лиш про свою вишеню. Ми хочемо мати своїх рідних руских священників, а то тільки тоді будем могли мати, як розділється буковинська митрополія на руску і волоску дієцезію з особними консисторіями, семінаріями і дяківськими школами. Най ми маєм своє, а Волохи своє. О то най стараєсь „Руска Рада“ і наші послі, а тим богато зроблять добра рускому народови. — Промову сю прийнято гучними оплесками.

С. Дашкевич радить, аби „Руска Рада“ уложила і видрукувала петицію до найяснішого цисаря о поділ буковинської православної митрополії на одну руску а одну волоску дієцезію, щоб ту петицію розіслано по всіх громадах до підпису і щоб її відтак вислано до монархи. А также щоб і в соймі краєвим і в раді державній у Відні дономинати ся поділу. Збір прийняв її внесення одностайно.

Нарешті ще кількох членів висказувало подяку послам народним Єротею Пігулякови і дру Стефанови Стоцькому за їх щирі праці для добра народу.

До виділу вибрано: Дра Стефана Стоцького, проф. Єротея Пігуляка, освітника суду краєвого Володимира Ясеницького, редактора Василя Дутчака, пароха Дмитра Козаріщука з Неполоківців, дідича Михайла Кулічківського з Гоголіни, господаря Петра Геліча з Топорівців, Юрія Савчука з Нових Мамаївців і будовничого Івана Мицака з Чернівців.

По 6-ти годинній нараді замінив голова збір подякою всім зібраним за їх труд і щирість для народного діла.

Кожний, що був на тім зборі, або прочитавши отсе коротке але вірне справоздане із нарад збору, переконає ся, що збір відбув ся поважно, і що обговорювано справи дуже важні і некучі, так що сей збір мусить принести дійсний хосен справі народній. Здаєть ся, що успіхом нарад може і найвибагливіший чоловік бути вдовольнений, і на самім зборі не дав ся чути жаден голос про се, що наради збору були до нічого.

Тимчасом якийсь „радикал“ помістив в „Народі“ свої замітки про збір, з котрих виходить, що він не вдовольнений збором „Рускої Ради“. Ми на се нічого-б не казали, коли-б ці замітки були щирою критикою нарад збору, але в них повно нісенітниць і, що ще гірше, брехнів про наш збір. Так брехнею є, що др. Стоцький є противником віч народних, що він себе на зборі лиш вихвалював, що не дав нікому з селян говорити, що він готов піти до спілки з Тиминським, що казав слускати ся на уряд і чекати на гр. Пачого і т. д. — Отсей радикал видко не догадував ся навіть, що се був загальний збір

„Рускої Ради“ а не „радикальне віче“. На такім зборі мусить бути і справоздане виділу з діяльності, і огляд теперішнього політичного положення і соймових праць і всяких політичних справ, і нарешті сюди належить і зміна статутів товариства. Отсе все заняло само 3 годинні часу. Крім того назначив виділ до нарад дуже важні справи: організація народних сил, спілки, справи громадські. Запали также важні ухвали що до тайного голосованя, що до такс нотаріальних, крамниць, що до розділу дієцезії і т. д. Що-ж більше хотіти? Най би п. радикал був ще щось між „вільними внесеннями“ жадав, і над тим було-б радимо ся. Але не о то ему ходити. Ему так дуже влізли в голову „радикальні віча“, на котрих він ледви, чи коли був, що рад би і на зборах „Рускої Ради“ бачити сю комедію, що ніби то самі мужики лиш говорять, а всі того слухають. Не хотіли прозріти ми сю комедію до самого дна. Перед посіднім „вічем радикальним“ в Коломиї говорили ми з одним мужиком з Княжа, села снитинського повіту, і довідали ся від него, що на се віче з Княжа є „приштельовані“ люди з деклямацією. Розпитавши ліпше, що то значить, переконали ся ми, що радикали наперед виробляють мужикам промови і кажуть їм відтак на вічу се говорити. Очевидно се чиста деклямація „приштельованих“ людей — отже чиста комедія. Самі виробляють мужикам промови, а потім слухають їх з набожеństwом і кажуть, що се промови мужиків. Правда, оттакіх „деклямацій“ у нас не було і не буде. У нас коли хто що має сказати, то сам каже. Дурисвітством не піднесе ся наш нарід, ані такими „приштельованими“ деклямаціями. Вони лиш на вітер, і для пустої демонстрації; се лиш факерки, що спалахкотівши полемію, не лишають по собі жадного сліду. У нас треба иншої праці, праці, котра зробила-б его спосібним розуміти докладно своє положення і находити способи поліпшення своєї долі. Тоді слова народу не будуть пустими деклямаціями, тоді вони поплинуть так з серця і краснорічиво, як поплили слова Веренки, Левіцького, Сазчука і др. і тоді вони принесуть хосен народови.

Дивно у нас веде ся. Замість річ саму розібрати, та ще дещо докинути до доброго діла, то за найліпшу річ, за найщирішу волю і працю лиш одна лайка. Коби хоть натомість поставило ся щось иншого, ліпшого — а то просто нічого! І то звичайно ще буває, що хто сам найменше робить, той про працю як найбільше говорить.

Така вже, бачите, нещасна вдача у декого з нашої народної інтелігенції, що замість будувати і діло робити, вони риють і риють, вічно лиш риють...

ДОПИСЬ.

Нові Мамаївці 25. мая 1893.

Не маю що хвалити наше село, не маю що і гудити, що не чесне і не порядне, бо за се

знають люди з чужих сел, що в нашім селі чесні люди. Но ось найшов ся в нашім селі один Іванко, знайши цілий околиці про свою славу, що він був спершу жидівським підлизачем, а тепер став попівським агентом, та бунтує цілу громаду в всяких справах громадських, та безчестить чесних і поважних людей, — і навіть одного разу в нашій читальні побив одного виділового члена, за що відсидів кару в криміналі.

О такий то Іванко, та коби міг та силу мав, то брав би ся цілий світ спалити. Не давно зачули наші селяни, що той Іванко є попівським агентом, майже кожного тижня ходить до світлої консисторії та бреше на черновецькі рускі товариства, та коли прийде з консисторії то баламутить селян, що в наше село має прийти на пароха якийсь волох, бо знаєть, в нас опорожнена парохія. Ми зачуваєм, що на нашу парохію бажає прийти якийсь рицар Bejannl, но нам рицарів таких не потрібно, бо нам світла консисторія має надати простого але родовитого Русина-пароха, і то треба сказати, що не лінивого, бо наше село велике: є читальня і шпихлр, в котрім найде ся більше як сто корців хліба, а до сего нам треба просвітителя і учителя, щоби дальше велось нам добре.

Чи такої гадки світла консисторія, як ми всі громадяни, ми того не знаєм, но прото наперед скажемо світлій консисторії, най і не гадає собі так як до Лужан напхати до нас леда якого пароха, котрий вовком а не пастирем стояв би в наших очах, — ми всі опрем ся, кілько стане нашої сили, і коли таки нас світла консисторія не послухає і не дасть нам того пароха, що ми его любим, то шкода буде заходу до лихого роду, бо ми собі найдем милости в нашого доброго батька цисаря, а Его милость розкаже, котрого душпастира нам надати.

Хоть той Іванко говорить, що має прийти до нас на пароха волох, се він винюхав від світлої консисторії, та ми ему не дивуєм ся за те, що він майже кожного тижня туду бігає та просить, щоби післали якогось як слуха волоха, відай знакомого нашому Іванкові; но ціла наша громада не пристає на Іванкове баришівництво, бо ему хто більше заплатить вина або пива, а він за се й за циганом обстане та всадив би го на пристів попівський. Позволь Боже доброму Русину парохом в нас остатись, а ми его щиро привитаєм, та може змилуєть ся над сим і світла консисторія та не пішле нам Іванкового знакомого волоха, но дасть нам такого пароха, що ми его полюбим. В осени будем

Руданський вважав себе в праві обскубити Гомера від знаменитих его епітетів лишень для того, щоб перекласти Іліяду не характерним же гексаметром, а складом українських дитських пісень! Тепер д. Ніжинський видає нам Софокля, переліцьованого по своєму.

Переклад Дантового Ада д. Сивеньким доходить часто до повного скандала. — так, що питаєш себе, з якого тексту перекладав наш земляк? Тут власне згадаєш слівце: *traduttore*, — *traduttore*!

Через се майже всі проби перекладів російськими Українцями творів європейських поетів — праця пропала. Літературно-образований батько на Україні, навіть українофіл, не може дати тих перекладів своїм дітям замість російських. Тут оянь приходить ся ждати від українських писателів більше літературного образованя, більше праці, коли не талантів, котрі звісно, в руках божих.

Се вже було написано, коли ми дістали ч. 2 „Буковини“, де д. В. проводить далі розмову про мене, навіть особисто, при чому приписує

мені, мов би то я думаю, що українська література й на віки мусить бути бідною, що я не можу собі „уявити иншого становища“, що я забуваю, що єсть ще література, багатіша від російської, що я навіть поклоняюсь таким представителям російської культури, як „урядники“. Се вже чисті фантазії д. В., — полеміка для полеміки! А на біографічні здогади про мене д. В., котрий каже, що „Драгоманів вивчивсь, освітивсь, виховавсь і вигодувавсь (Боже, яке багатство глаголів!) московською мовою, літературою, о-світньо“, я позволю собі сказати, що я з малечка говорив і українською мовою, (мій батько збирав українські пісні й писав укр. вірші); з дитинства попри російських книгах читав і по французькому й по німецькому, а з 20—25 рр. свого життя читаю на 5 новоевропейських мовах, окрім слов'янських, більшу частину свого зрілого віку прожив не в Росії, — і коли хоче знати д. В., „кохаюсь“ більш усього в літературі, як і в загалі культурі й політиці англійській! — і готовий дожити віку зовсім без книг російських, окрім спеціальних мого фаху! Значить для мене особисто здогади д. В. не мають ніякого при-

кладу. — Але я бачив на Україні такі факти, що на 100 українофілів ледва 2—3 читали європейські книги, та й то більше фахові, і що більша частина навіть українських писателів не знає ні одної європейської мови. Які при такому стані річій можуть бути відносини української літератури до російської і образоване українських писателів, коли вони будуть гордувати навіть російською літературою? — От на такі факти треба-б звернути увагу д. В-ому, а не вдовольнятись фразами, що мовляв „єсть літератури багатіша від російської і що з них вільно кожному здобувати собі розумову їжу“. Про себе ми скажемо, що ми-б слова не говорили про культурну вартість російської літератури, як би бачили на Україні хоч де небудь рішучі заходи до того, щоб здобувати ту їжу безпосередно з Західної Європи і як би в писаннях нових українських літераторів не била в очі явна необразованість, навіть просто літературна.

вже мати нового пароха, та чи він нам до впо-
доби, про те дамо знати до „Буковини,“ а сим
разом — будьте здорові!!

Юрій Хмаренко.

Перегляд політичний.

Спільні делегації замкнено в по-
недїлок по ухваленню спільного бюджету після
предложень правительства.

Рівночасно доносять газети, що сойми кра-
єві будуть скликані в місяці жовтня на коро-
тку сесию для ухвалення бюджету, а відтак буде
зараз скликана рада державна і буде
радити без перерви аж до весни.

В середу відбула ся в Відні конфе-
ренція міністерияльна. Про причину
скликання сеї конференції ходять різні вісти, а
між ними і вість, котра заповідає близькі зміни
в радї міністрів і уступлене їм. Тафого. З сею
вістею має стояти в звязи також факт, що
галицький намісник їм. Бадені виїхав на те-
леграфічне завізане до Відня. Деякі газети по-
дають навіть вість, що їм. Бадені має стати на-
слідником їм. Тафого.

В Німеччині відбули ся минувшого
тижня вибори до парламенту. З 399 округів
виборчих звістні вже результати в 213 округах,
бо в 183 округах мусять ще відбути ся тіснійші
вибори. З поміж вибраних належить: 81 до цен-
трум, 50 до партії консервативів, 24 до соціаль-
демократів, 18 до націонал-лібералів, 13 до По-
ляків, 9 до партії правительственої, 6 Альзат-
ців, 4 до партії людowego сторонництва полуд-
нової Німеччини, і т. д. — Найбільшою побіди
надіють ся соціаль-демократи, котрі ще в 84
округах виборчих приходять до тіснійшого ви-
бору. Новий склад парламенту буде взагалі ще
більше некорисний для предложень військових,
котрий задля сак предложень розв'язано.

В Сербії отворив молодий король Але-
ксандер нову скупщину престольною бесідою
і заявив між иншим, що він тому чув ся прине-
волений взяти керму правління в свої руки, бо
поведене попереднього правительства загрожувало
бутові конституції.

Дрібні вісти.

Відзначений зівстав осьмою рангою посол
Єротей Пігуляк за успішну учительську
діяльність. Поздоровляємо нашого щирого па-
триота з сим заслуженим відзначенням і разом
висказуємо нашу утіху, що заходи ворогів, аби
до сего не допустити не вдали ся. Знаємо добре,
що дехто з романофілів, в своєї сліпій нена-
висті і глузоті чванив ся, що своїм великим
впливом в високих кругах знищить всіх тих Ру-
синів, котрі в прикрих часах лишили ся вірними
своєму народові а зрадників нап'ятували по їх
заслугі. Не поміг сему романофілові нічого той
его „великий“ вплив, а правдива заслуга най-
шла свою надгороду. З сего видно, що щирий
патриотизм руский не стоїть на дорозі урядовому
відзначенню, та що добрий, совістний уря-
дник не потребує аж стати зрадником свого на-
роду, щоби їти в гору.

Повідомлене. Сим повідомляє ся всіх П. Т.
членів і патриотів, що в неділю 2. липня с. р.
відбуде ся заходом „Читальні“ в користь „На-
родного Дому“ в Чернівцях на кругольни това-
риства премійована гра в круглі. Просить ся
для того о ласкаву участь в тій грі, а заразом
о премії, які малиб ся роздавати.

З академ. Товариства „Союз.“ Прогулька
сего Товариства задля непередвиджених причин
не може відбутись в неділю 25. с. м., одже від-
ложено єї на день св. Івана, 6. липня с. р.

Страшне злочинство. В містечку Колачи-
цях, яслецкого повіту убив 36-літний різник Ан-

тін Вейовский свою рідну матір, 67-літну ста-
рушку. Він відтрав їй голову топором, а відтак
посік ціле тіло на дрібні кусники, а кишки і
леткі викинув осібно на землю. З початку бояли
ся люди до сего звіра приступити, аж жандар-
мови удало ся зловити его и сковати. Сей стра-
шний злочин зробив величезну сензацію в мі-
стечку.

Рабін в арешті. „Цадик“ з Мостиск спіз-
нив ся оногди до поїзду і коли вже поїзд був
в руху скочив на дошку при вагоні і заїхав на
ній до Медики. Очевидно забув цадик, що за
таку подорож карають органи поліційні ареш-
том, то-ж дуже здивував ся, коли приїхавши
до Перемишля, дістав ся до „Іванової хати.“
В Мостисках між хасидами великий лямент з тої
причини. По відсидженню кари відвели жида пе-
ремискі рабіна на дворець залізничий.

На смертній постелі признав ся до вини
один уойник у Празі. Зве ся він Кароль Сме-
тана з Бранова, має 25 літ. Тому три роки був
він в Америці і там убив поляка Волковского,
забравши єму 210 доларів. Підозріне впало на
кого иншого, на Олконьского і его в Пітсбургу
засудили на десять літ в'язниці. Тимчасом Сме-
тана вернув до Європи, волочив ся по різних
містах і аж у Празі засадили его у в'язницю на
три роки, але за пину провини. У в'язниці за-
хорював він тяжко і чуючи смерть свою, при-
кликав заряд в'язниці і признав ся до згаданого
убійства в Америці. Суд, розуміє ся дав знати
до Америки, щоби невинного Олконьского ви-
пустили з в'язниці.

Товариство „Просвіта“

при зближаючих ся іспитах в школах народних
подає до відомости Сьвітл. Рад шкільних, Впов.
священників, катехитів, учителів і родичів, що
книжки накладу товариства кр. Радою шкільною
на премії для учеників, красно оправлені з по-
золоченими берегами можна кунити в канцелярії
товариства при ул. Вірменській ч. 2, по
слідуючій ціні:

Розкази про сили природи	20 кр.
Оповідання о житю св. Бориса і Гліба	20 „
Повістка для дітей	27 „
Сестра	15 „
Байки	22 „
У пронасть дорога ховска	28 „
Зоря	22 „
Історія Руси ч. I	25 „
Історія Руси ч. II	23 „
Історія Руси ч. III	28 „
Лен і коноплі	24 „
Рогата худоба	45 „
Про живоцоті ліси	20 „
Бенямін Франклін	16 „
На досвідках	22 „
Серед ледового моря	25 „
Житє св. великомученика і лікаря Пантелеймона	20 „
Дрібна птиця господарска а великі гроші	20 „
Відкрите Америки	22 „
Звірата шкідні і пожиточні	42 „
Перекотиполе	18 „
Карил и Методій	22 „
Молитвенник пародий (в звичайній оправі)	20 „

в лучшій оправі:

а) хребет полотняний і золочений хребет з пе- реду	25 „
б) ціла оправа полотняна, береги золочені, і зо- лочений з переду	35 „

Всякі замовлення висилають ся скоро і точно.

Вже вийшла

осібним відбитком з „Буковини“ дуже цікава
і для руского народу важна книжочка

В ЧІМ НАША СИЛА.

Ціна 10 кр., а з перевилкою поштовою 12 кр.
Хто купує 10 таких книжочок разом, той дістане
дві даром.

Замовляти просимо в адміністрації „Буковини.“

Ціна збіжжя.

В Чернівцях платили дня 23. лют. червня 1893-го р.
за 100 кілограмів найліпшої:

пшениці	9.25— 9.50 зл.
жита	6.80— 7.— „
ячменю	5.50— — „
вівса	6.— 6.25 „
ріпаку	— — — — „
конюшини	72.— 75.— „
кукурудзи	5.20— 5.30 „
гороху	6.— 6.50 „
оковити	15.— 15.50 „

Курс монет

дня 23. лют. червня 1893-го р.

дукат	5.79	5.84 зл.
рубель папер.	1.30	1.31 „
наполеондор	9.77	9.81 „
100 марок	60.—	60.29 „

Всіх наук лікарських

Др. ГЕРМАН ХАЙЕС

ЛІКАР ЖІНОЧИХ НЕДУГ

лічить електрикою, масажима,

ординує, по довшій практиці в загальнім шпиталю
і загальній поліклініці у Відню від 2—4 г. п. п.
в Чернівцях, улица Франца нр. 1. — Для бідних
безлатно.

(Канц. апонс. Герсвіца, Чернівці.)

Tinct. capsici compos.

(Pain Expeller).

приладжена в апіції Ріхтера, Прага, загально
звісне втиранє, лаголяє біль, можна дістати по
ціні 1.20 зл., 70 кр. і 40 кр. за флашку майже
в кожній апіції. При закупні треба дуже ува-
жати і брати флашки лише з охороною мар-
кою „котвиця“ за правдиві. Центральна роз-
силка: Ріхтера апіка під Зол. Львом, Прага.

Антоній Табакар і Гаїна

торговля коріння, вина і делікатесів
в Чернівцях, ринок.

поручає свій богатий склад кави, полудневих овочів, росий-
ского чаю, шоколяди, руму Ямайки, та всяких розолій і лікерів

БОГАТИЙ СКЛАД ВИНА

гуртом і подрібно, по особливше знижених цінах. — По-
стійний склад різних товарів з хиньского срібла.

Одинокий склад і аґентура для Буковини

ц. к. пр. фабрики господарских машин

Clayton-a і Schutleworth-a

Відень і Лінкольн (Англія).

Льокомотиві, всякі плуги, молотильні, машини до сїйби, ко-
шеня і тереблени кукурудзи, млинки, млини, сїчкари, сикавки
помпи і т. д.

Найліпший і найтанший олій до машин.

З печатні Г. Чоппа.

Видає: Сільвестер Дашкевич. — Відповідає за редакцію: Василь Дутчак.

ПЕРЕДПЛАТА

платна в Чернівцях

вносить:

на цілий рік 5 зр — кр.

„ пів року 2 „ 50 „

„ чверть року 1 „ 25 „

для заграниці 8 рублів або 12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр. в бюрі газет Л. Горовіца в Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация „Буковини“ находится в Чернівцях (ул. Петровіча ч. 2), куда всі дописи адресувати належить. — Бюро редакції отворене щодня від 6.—8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги обчислюють ся по найдешевших цінах

Ч. 25.

Чернівці, дня 18-го червня (лат. 30-го червня) 1893.

Рочник ІХ

Визнане віри молодих Українців.

(Читане на Тарасові роковини 1893 р. в університетському місті на Україні).

Знаючи сучасний стан і рух української молодіжки по багатьох містах широкої України, скажучи по змові за рідною літературою, що має своїм осередком Галичину, і уважаючи на попередний, так званий, українофільський рух, ми молоді Українці, порадивши ся і погодивши ся поміж себе, поклали привселюдно в коротких словах висловити наші погляди і взагалі наше profession de foi (визнане віри. — Ред.).

Кожда освічена людина з науки і власного досвіду знає, що людскість уся поділяється на раси, народности, нації і т. ін. Знає і тимить, що через те тільки й існують ці колективні одиниці йносять таку назву, що вони мають щось своє власне, що відрізняє одну таку одиницю від другої. Так кожда нація має свою мову, звичаї, історію, культуру і взагалі свій світогляд, одним словом, власне психічне я.

Кожен, хто розуміє, що то єсть поступ, мусить тимити, що поступ виявляється не в тім, щоб нищити живу істоту, націю, або грубими фізичними заходами асимілювати її, бо хто утискає йгнобительством силоміць знищує націю, той тим самим вельми шкодить загально-людському поступу. Бо коли нарід розвивається вільно на національному своєму ґрунті, то тим самим він додає до загально-людського поступу і свого духового й розумового скарбу. Се повинно бути для кожного освіченого чоловіка так зрозуміло, як тільки може бути зрозумілою справжня наука.

Значить, ми, яко космофіли, що любимо усіх людей і бажаємо усім людскості однаково

добра і широкої волі, повинні бути націоналами, бо того вимагає від нас моральне почуте наше. Ми повинні віддати усі свої сили на те, щоб визволити свою націю з того гнету, в якому вона зараз перебуває і дати за-для користи людскості ще одну вільну духом одиницю.

Уважаючи на час, місце й обставини, ми повинні звернути свою увагу й на російську державу і її народи і, яко інтеліґенти тої держави, ми конечно бажаємо усім її народам повного добра, волі й широкої освіти духу й розуму. Але ми знаємо, що держава а надто Російська, се єсть поверховний агреґат часто-густо багатьох націй, що нічим не з'єднані проміж себе окріч самодержавія, і через се ідеї панованія такого абсолютизму єсть ідея мертва, нація-ж єсть жива істота. Тим то ми змагаємось проти усякого деспотизму, або опікунства, над яким би се не було народом, чи походить ме сей деспотизм або опікунство від одної особи, чи від якого уряду, чи від якої громади, чи навіть з якого-небудь дужчого народу. Ми стоимо за повну автономію у всіх народів, за дрібну децентралізацію, як у інших народів, так і на Україні. Таке наше бажання випливає з того, що такий лад практикою й наукою виявляється поки найморальнішим і найкрасшим для кожної людини. Бачимо-ж, що Російська держава, захопивши такий великий обшир, так багато розмаїтого людю скувала и сквоює своєю державною ідеєю, що не може через свій абсолютизм ні сама поступати уся разом, а також і не дає змоги вільно поступати поодиноким народам, що сківані її кайданами, бо розмаїті народи у Російській державі не можуть разом, купую, з одною мовою и накиненими сильними інтересами йти шляхом поступу. Кож-

ден нарід може розвиватись і дійти до добробуту, до свідомости тільки лишаючи ся на рідному ґрунті, бо інакше тільки вибивати муть ся поодинокі одиниці з його, а він увесь буде не-порущений. Таким робом безодня межи народом а інтеліґенцією ставати ме що далі більшою. Значить, тоді тільки поступ у Росії й можливим стане, як кождому народови надано буде вільно користуючи ся власною духовою силою, іти до освіти й добробуту. Тим то ми, яко інтеліґенти загально-російські працювати мемо в такому напрямі, щоб він сприяв розбити російські кайдани й визволити усі російські народи зпід гнітучого їх деспотизму й централізму.

Наука й жите українського народу доводять нам, що Україна була, єсть і буде завсїгди окремою нацією, і як кожда нація, так і вона потребує національної волі для своєї праці й поступу.

Національна праця існує скрізь, де єсть нація; але як дужий, нормальний чоловік користується з свого здоров'я, так і вільна нація користується з усіх своїх духових сил. Де-ж націю пригнічено, де її заборонено користуватися з своїх духових сил і коли в неї не во-всім ще убито духа, то вона починає протестувати проти такого насильства над її живою істотою. З'являється національне питання й національні змагання. Нестемнісьнько так, як і кожна поодинока людина протестує, коли заслонюють її сонця світло, коли не дають для неї широкої волі особи, коли силою нищать її живого духа,

Україна під гнетом; і після закону людської психології вона підіймає свій національний прапор. Тим ми, як діти України, як сини

В справі розвитку української літератури.

(Відповідь д. Вартовому М. Драгоманову)

(Конець).

Перейдемо тепер у Галичину. Перш усього я мушу сказати, що думки мої про літературу галицько-руську зовсім невірні пересказані д. Вартовим. Я не маю в себе ні одного екземпляра своєї роботи, про котру говорить д. Вартовий, але я не памятаю, щоб там були вирази, котрі-б дали рачию д. В-ому приписувати мені думку, буцім то література галицька єсть «тільки на-ростком літератури російської, чи як каже д. В. «общерускої». Я завше знав, що література галицька виросла з обставин австро-словацьких і держить ся переважно нами, хоч і підпада впливам російським і українським, та й то більш по формі, ніж по суті. Так література «москво-фільська» нічого спільного по суті з російською не має. Література «народовіць» більше зближає ся з українською, а через те, по духу, і з ро-

сійською, — але все таки по суті далека од них так, що напр. навіть культ Шевченка не перешкоджа народовцям зоставатись по суті австро-рутенцями. Тільки «радикальна фракція» галицька справді близька до російсько-українського письменства, та й на неї чим раз більше впливає безпосередно західна Европа, в чому я бачу показ початку більш рішучої еманципації і російсько-української літератури од російської.

Тільки-ж тепер галицька література дуже слаба, щоб робити конкуренцію російській і при всіх теперішніх обставинах, навіть не може скоро розширитись.

Проби показали, що Галичина не в стані оплатити свою літературу, окрім популярної. А тимчасом російська Україна (9—10 губерній) оплачує 1/3 видатків на російське письменство, як се видно зо статистики пренумерантів «Современника», «Вістника Европы», «Русской Старини» і т. п. Значить, Галичина мусіла-б шукати собі базару для своєї літератури в Росії. Се тепер неможливо через цензуру російську (значить Галичина мусить помагати політичній переміні в Росії!) а також через те, що галицько-руська література зовсім не одповіда лі-

тературному смаку російському. Вона одстала од него років на 50, коли не на 100!

Для Росіян галицька наука — схолястика, галицька публіцистика — реакційна, галицька беллетристика — псевдокласична мертвщина. Виключити треба тільки твори Федьковича, Франка, та радикальну публіцистику, котрих усе таки читають у Росії українські кружки*), а також трохи й Москалі й Поляки.**). Навіть перекладів галицьких в Росії не стануть читати, коли-б їх пустила вільно цензура. Напр. «Бібліотека най-знаменитіших писателів» дає переклади річній, котрі давно вже Росіяни прочитали на російському й ліпше переложені. Про літературну школу галицьких перекладчиків свідчить ліпше всего се, що перекладчик «Обломова», цілком викинув цілу главу: «Сонь Обломова», котра пояснює весь характер героя, а в той же час єсть одним з перлів європейських літератур!

*) І «Буковина» мал. і має там своїх читателів (Ред.).

**) Остатніми годами почали в Росії читати «Зорю» і «Дзвінок», — але-ж ті видання на більшу половину «напо-вняють російські Українці, — а спеціально галицьких ви-робів там Росіяни не дуже то хвалять.

свого народу єсьмо націоналами і перед усім дбаємо о те, щоб дати своєму народови волю національну. Скоро Україна добуде свою волю, зміст національного прапора сам собою перемінить ся, бо людскість поступає і довічні ідеали чергують ся.

Коли хто візьме на себе працю простежити український національний рух по історичних документах українських, той побачить, що національне питання й національні змагання на Україні з'являлись з того часу, як тільки Україну почали гнітити чужоземні вороги, а коли Богдан прилучив до Московщини український нарід «як вільний до вільного, як рівний до рівного», то нарід і сам Богдан зараз же зрозуміли, що се була помилка, бо «Москва не свій брат». Зараз же знов впливають національні змагання, навіть повстання народні. Але з мечем і вогнем Україна нічого не вдіяла проти добре з'організованої сили. Нарід втомивши ся, спинив ся, ніби заспокоїв ся. Але-ж під сим ніби спокоєм тріпотить его народне серце в грудях могутних, ллється по жилах його горяча кров і обливає живе, наболіле серце його.

Перегородом під час комісії Єкатерини П. найкрасші поступові люди зрозуміли, що їх відірвано від народу московскою псевдокультурою, яку силоміць почав заводити цар Петро і спочули потребу єднання з народом для піднесення його духовних і моральних сил. З сього повстало і українофільство, як «народничество». Національні змагання, значить, не згинули на Україні, бо доки не вбем усієї живої істоти, доти не вбем і живої душі. Нарід під впровадом поступових своїх дітей знов стає до боротьби, змінивши тільки способи її: не огнем і мечем добуває він тепер волю собі, а духом та розумом.

Українофільський рух починало багато, та не багато затримало ся людей на високості ідеї. Багато залежало се від тих тяжких обставин, що серед їх довело ся розвивати ся нашому національному рухови. Український нарід хоч і мав у собі такі основи, що відразу міг поставити на певний цілком нормальний ґрунт ідею культурно-національного відродження України, але у починаючих не було такої сили, щоб перемогти її обставини, щоб відразу стати ся українською інтелігенцією, щоб зараз же збудувати і літературу і науку і всі цінні здобутки культурного життя, щоб фактами і своєю істотою довести існування Українців, яко окре-

мої самостійної нації. От як би разом з ґенієм і апостолом слова Тарасом, з'явив ся у нас ґеній в політиці, то певна річ, він би показав ивний шлях і усі-б пішли тим шляхом. Тоді-б Україна, принаймні що до своєї культури, зараз би не залежала від сьогочасних обставин. Але Кирило-Методієвське брацтво далеко не передбачало. Костомарів повів се брацтво справді в Україну, але не просто, не навпростець, а мавицями проз усі Московщину і за ним сим далеким і непевним шляхом пішло багато народу.

Не будемо довго спинятися тут по українофільстві. Що минуло, те не вернеть ся. Скажемо коротко: українофільство показало нам і цілому світові, що існує і нидіє якийсь зневолений, зрабований нарід, що зветь ся Українцями; воно поставило нашу ідею на науковий міцний ґрунт; воно стало підвалиною сучасних Українців. В сій його історична заслуга. Проте, з другого боку воно зробило й чимало помилок. Воно мимо своєї волі сприяло розвою, опріч людий ідеї, аматорів українського народу, української історії, природи, пісень, мови. Воно часом ідеалізувало український нарід. І в той час, коли нарід наш гине міліонами тільки від тяжких тих обставин, в яких йому доводиться жити по Російському царству, ходять анекдоти про багату сторону, де галушки самі падають в рот, де люди сало їдять і сало пють, бо-ж від краю до краю лунають українофільські співви, як от характерне, наприклад Ал. Толстого:

«Ты знаешь край, где все обильем дышет,
Где реки льются чище серебра,
Где восток степной ковыль колышет,
Вз вишневых рощах тонут хутора...
Среди садов деревья гнутся долу,
И до земли висит их плод тяжелый...
Туда, туда ведем сердцем я стремился».

і морочать такі співви кождо чесну людину, що далеко живе від дійсної України, від живого народу.

Таке українофільство для нашого люду велими шкодливе. Се лихо, якого нам трудно запобігти, бо Україна справді містить в собі стільки чарівних смуг, що так званий «благодатний юг» завжди приваблювати ме до себе непроханих гостей, аматорів, що вохають Україну. За своїм коханем вони не бачать ні темноти, ні бідноти, ні голодної смерті, ані величезного економічного й духового підупаду загалу.

(Дальше буде).

І Богови свѣчка і чортови огарок.

Кождий нарід становить в зносінах з другими народами одиницю, котра такі самі фази життя перебуває як кожда жива одиниця. Життя кождої животины складаєть ся з неустанної борби о свій бит, а ціль життя пре его неустанно мовить воду далі рікою до якоїсь пристани. Пристань же життя єсть: цвіт і плід і найвищий шебель видосконалення. Кожда животины доборюєть тої цілі на стілько, на скілько ему до того его тілесні і умні сили позволяють. За великі перепони, за тяжка борба о свій бит, вбивають жите без сліду: без цвіту і плоду. Животины нидіє, маріє і пропадає як би не була. В противнім же разі добиваєть она не лише цвіт і плід, але завдає своїм потомкам що найсильніший зародок живої сили, щоби ті его потомки могли тим безпечнійше всякі перепони життя поборювати і ціль життя досягнути.

Отаке дієть з кождою рослиною, з кождою звірною, з кождим чоловіком; та таке саме повторяєть і з цілими народами. Історія людська учить нас, що оден або другий нарід доборов ся сили і культурної слави а другий загинув без сліду і счез з свѣта мов биего не було.

Нарід прибуває в силу, процвітає, і сповняє задачу свого життя лише тоді, коли кожда одиниця, кождий член того народу, чье себе лише невіддільною частиною великої громади; коли кожда одиниця стараєть скріпити громаду; коли кожда людина приїде до того пізнання, що сильна громада годна далеко більше забезпечити бит своїх єдиниць, своїх частий, ніж кожда єдиниця встані себе окремо від всяких невгод життя охоронити. Греки і Римляни становили лиш доти сильний непоборимий нарід, доки не затер ся у них дух спільности; упав той дух, упали і они яко нарід, а разом понала також кожда одиниця в тяжку неволю.

За свѣтлх часів тих і інших народів видим ми велике пожертвоване єдиниць для загалу, для вітчини; хотби і жите приносили всі для загалу радо і з охотою в жертву. Найкрасші намітники із величавого життя тих народів походять із тих часів загального пожертвовання за свою спільну ідею. Таким чином дішли тоті народи до культурної слави, таким чином вносять ся до значіння і загальної поваги й сегоднішні народи.

Пожертвованем многих єдиниць для загального добра підніс себе н. пр. чеський нарід із дуже тяжкого положення до завидного нинішнього степеня культурного, якого би він ніколи не досягнув був без того загального пожертвовання. Крейдарами, пістками, сотками, ба тисячами сипали самі єдиниці на вівтар народної ідеї, а другі приносили ему свій ум, своє знане у жертву, та тим самим они нині сильним народом, вони довели до того, що жадна чеська людина не може для народу зиндіти, не може пропасти

Окрім того по галицьким перекладам напр. французьких і англійських писателів зараз видно, що вони зроблені не з ориґіналів, а з німецьких, або польських перекладів.

Вже одна кумедна транскрипція французьких та англійських імен, котра пройшла через німецьку та польську транскрипцію і вимову, примусить російського Українця, звикшого в Росії до фонетичної транскрипції імен, одновідно вимови їх в ориґіналі, кинути галицький переклад «найзнаменитшого писателя». Очевидно, що поки Галичина не присягне до новішого європейського життя в науці, політиці й культурі, — доти галицька література не йти ме в Росію і не може там підняти українську літературну автономію.

Ось як фактичні обставини спиняють зріст української літератури і піднірають геґемонію над нею літератури російської, котра не може тепер не бути своєю, рідною і для освічених Українців. Середня людина не може бути поліґлотом. Вона потребує одної мови, котра-б вязала її зо світом. Як-б не були етноґрафічні відносини людини до такої мови, а коли та людина прочитала на ній у перше Шекспіра, Гюґо, Шіллера, Гейне; через неї слідить за тим,

що говорять в парижській академії, англійському парламенті, на наукових і соціальних конгресах і т. п., — то мова та і єї література не може не стати людиною своєю, рідною.

Такі факти треба розібрати в усіх їх суті, а не зводити всю розмову в сій справі на саме насильне помосковління та на самостоячість української мови, признану Міклошічем і т. п., — як не треба зводити також літературну критику українську на самохвальство та взаємні кадила, котрі тепер у такій моді між «патріотичними» кругами в російській Україні й Галичині. Ні одна, навіть дужча література не вдержить без задуха тих кадил, а наша просто сохне в їх димі. Пригадаймо, що дійсний зріст російської літератури почав ся власне з того часу, коли Білінський, перед лицем самого Пушкіна, зважив ся напечатати, що в Росії ще нема літератури.

За такі слова Білінського трохи не розірвали тодішні патентовані російські «патріоти», а тим часом історія показала, що в словах Білінського й був правдивий патріотизм.

М. Драгоманов.

Р. С. Ми дуже раді, що можемо вказати на допис д. Вільхівського «З України», в „Правді“ 1893 за міс. лютий, як на доказ того, що найновіші українські писателі близько підходять до нашого погляду на теперішній стан нашої літератури. Д. Вільхівський, котрий вже нераз висказував здорові думки в дописах своїх у „Буковині“, „Зорі“ і „Правді“ тепер говорить про те, коли галицька печать може мати інтерес для публіки української в Росії, — і доволі ясно каже, що теперішня галицько-українська печать майже ніякого інтересу там мати не може.

„Українська інтелігенція в Росії, каже д. Вільхівський, має в руках досить велику російську літературу і досить звикла до неї. Ся література є безперечно живою і дужою літературою і через те вдоволяє багатьом духовним потребам, що має інтелігент Українець. Коли українське письменство буде йти тільки слідом за російським, . . . то воно здобуде прихильности від нашої інтелігенції, яка те саме знаходить і в московській літературі. . . Се-ж я кажу так, що коли „те саме знаходить“, а найсправді воно і того не було, бо досі наша інтелігенція не знаходила в українському письменстві навіть тої живої течії,

без сліду, не може затратити ся в чужім морі.

Якже-ж виглядає в тім згляді у нас Русинів? Справді знаходять ся і в нас десь-недесь одиниці великого пожертвованія, що для загального добра народного ні свого ума, ні здоров'я, ні майна свого не шкодують, але на превеликий жаль приходять ся сказати, що то білі круки між Русинами, а загал з всім байдужний і в тім власне лежить ціла наша неміч. Якби у нас багато таких жертволюбних людей, як др. Стоцький, що справді посвятив свій ум, своє знання і здоров'я для загального добра, або таких Пігуляків, що на оltар народу руского кладуть всі свої сили, або таких Андрієвичів, як народний учитель з Бачни, що не зважаючи на своє скромне і мізерне учительське матеріальне положення, жертвує 100 зр. на „Народний Руский Дім“, то ми вскорі досягнули-б тої сили і поваги, якою і другі народи тішать ся. Але-ж зрештою виявили ще патріотичну діяльність кількох одиниць у нас велика байдужність в народних справах.

Та не лише в тій байдужності лежить біда і неміч руского народу, але ще далеко огиднішу хвилю виявляє наша суспільність в тім згляді. У нас видають ся тисячі, але на що? — на ордери! Ось читаємо у дневниках німецьких, що др. Волян отримав ордер Георгія II. князя з звязкою, одже один із найвищих ордерів, якими Пана Римський відзначає своїх вірних. За той ордер треба заплатити 3000 зр. самої такси, а щоб взагалі звернути на себе увагу і дати до пізнання, що серце жадне такої відзнаки, то треба було вперед дати 4500 зр. на будову церкви гр.-кат. у Чернівцях. Ми нічого не мали-б против того, бо й се богоугодне діло, але воно мусить впливати із чистого серця, воно мусить стояти в згоді із всіми ділами людини. Коли вже хто ревний католик, то най буде католик у всім, а коли православний, то з душею і тілом. Але у д-ра Воляна бачимо засаду: „І Богови свічку і чортови огарок!“ Він і католик, і дає гроші на церкву католицьку, але він також, щоб не нонсувати собі і в могущих волоских кругах, оженившись з Волошкою, охрестив свою дитину, хлопчика, в православної вірі, а в теперішніх часах, коли подув такий страшний вітер ніби то православно-автохтонний а в самій річці румунсько-шовіністичний, він став ніби то і захитником православ'я і кананом, і Романом-фідом, хотів за Пачових часів присягнути ся бути щирим народником, і навіть фонетиком боронити. Для загально-людських ідеалів в него не було ніколи отвертої кишені. Як дав коли який крейцар на се, то треба було его випризнати. Але аби собі купити ордер, на се він і тисячів не жалув. Така, бачите, вже его вдача. Жаль лиш що за самі гроші, за мамону у верховній власті церковній, що є представительною моральною ести, можна собі також відзнаки здобути, що не вглянули тут в поводи такого дарунку. Та врешті, нехай-би собі др. Волян ордерами цілі груди обвішав; кождий чоловік має свої слабкі

сторони, тому мусить ся в житті і слабкі сторони людські узглядати, але лиш тоді, коли такі слабкі сторони не чинять нікому пакости. Одже і д-ра Воляна слабкі сторони не мали-би ми право публично обговорювати, коли-б вони не находили признання і коли-б его поведене не деморалізувало — загалу. Але др. Волян обезчестив задля волі „обох президентів“ своє ім'я, став ся зрадником цілого руского народу на Буковині, став ся тяжкою, гнилою колодою для розвою й так вже нещасного буковинсько-русского народу. Задля ордерів і „волі президентів“ він готов до всякого діла, і до найгіршого! Оттаких людей ще й відзначають!

Коли так застановимо ся над нашими страшними обставинами, коли отак застановимо ся над такими нашими Волянами, над нашими Тиміньськими, Бежанами, Купчанками, Цуркановичами, Калиновськими і безліч другими такими зрадниками народними, що все те, що зробили, зробили за миску сочевиці, то мимоволі захищається і в найтвердім характері віра в ліпшу будучність того крайне нещасного руского народу. Отакі то народні зрадники не допускали сей нарід в минушості до супокою, оттакі люди не допускають его і сьогодні виявити свою дрімучу силу і досягнути той ступень культури, який ему після его природних здібностей належить ся. Але Богу дякувати вже наш нарід чим раз більше розрізнає кулі від пшениці і чей не задовго вимете сьміте з своєї хати.

Перегляд політичний.

Сойми краєві мають бути після новітніх встий скликані з початком грудня і будуть радити до кінця січня.

В раді державній прийде в осінній сесії під наряду бюджет, відтак предложена в справі управління валюти і предложено о новій організації краєвої оборони. Після „*Dzien. Polsk.*“ задумує коло польське утворити в раді державній сталу більшість через злучення ся з Німцями.

В Німеччині є нові вибори до парламенту все ще справою, котра найбільше всіх інтересує. Доповнюючі вибори в більшій частині вже переведені, і вишло з сего вибору: 19 консервативів, 27 націонал-лібералів, 8 з центрум, 17 вольнодумних, 4 Поляків, 8 антисемітів, 19 соціаль-демократів, 4 Вельфів. — Після сего результату виборів обчислюють, що правительство розпоряджати буде дуже малою більшістю, і тому не знати, яка судба чекає нові предложення войскові.

В Лондоні вийшла брошура в язиці російським під заголовком: „Російська конституція, проєктована гр. Лоріс-Меліковом“. В сій брошурі подані виємки з документів покійного

російського президента міністрів, взятих з его приватних паперів. Там є також проєкт уложеної ним конституції, котрий він предлагав до затвердження цареві Александрови II. і теперішньому цареві. Оба царі мали годити ся на сю конституцію, але Катков і Побідоносцев противились сему.

На адресу виготовлену сербською скупщиною королеви відповів король, що в своїм правлію буде строго придержувати ся засад конституції. Сими днями прийде в скупщині під наряду внесення, щоб попередний ліберальний кабінет Авакумовича поставити в стан обжаловання. В будинку скупщини розділено зазив президента до послів, аби познайомили ся основно з постановами законів що до одвічальності міністрів.

Після вістей з Лондону викрито в Константинополі тайний заговор, котрого цілю було викликати революції в палаті султана. Кажуть, що арештовано кілька людей, та що султан має бути дуже роздразнений і наказав строго пильнувати всіх, що приходять до палати.

В Ангорі, в Малій Азії, закінчив ся великий процес, який зарядили турецькі власти проти Вірмен, підозріних о зраду державну і о заговор. Засуджено на смерть 14 осіб, між ними двох протестантських а одного вірменського священника. Шість осіб засуджено на 15 літ в'язниці, вісім на 10 літ, а десять осіб на 7 літ. Між послідними є один адвокат і одна женьщина.

Дрібні вісти.

Зближає ся день свв. Петра і Павла, в котрий члени „Рускої Ради“ після рішення загального збору мають збирати датки на народні цілі. Пригадуємо се всім членам Товариства „Рускої Ради“.

Про напад на Е. Екц. митрополита Сембратовича. Коли рускі уніятські путники вертали з Риму до дому, вертались і єпископи домів, там на двірці північної залізничі зроблено 9. червня с. р. демонстрацію зі сторони молодих москвофілів, членів „русского Общества „Буковина“. Вони не лише ганьбили митрополита грубиянствами, але кидали в него і его провідників йцями. За те покарано на разі двох демонстрантів Яворского і Алексєича грошевою карою в сумі 25 зр. Загально думали, що тих академиків-демонстрантів передадуть на каране властям академічним; але воно не так склалось. Перед кількома днями арештавано 8 демонстрантів, котрих оскаржено за переступство § 153 закона карного, а іменню суть то: 1.) правник Роман

яка є у російському, а знаходила більш клерикально-консервативне рутенство, бурсацько-семінарську мертвоту. Де-ж їй було прихилити ся до українського письменства?“

„Ні, коли хочуть українсько-руські письменники, щоб їх читано і в Росії, щоб їх твори посували наперед українську справу, то мусять вони давати те, чого не може, не має сили через свої обставини дати російське письменство... В Росії письменству нема волі, думка спинається на цензурних заходах, — хай галицькі видання дадуть нам приклад вільної думки, думки не підрізаної ні офіційними, ні хатніми цензурними ножицями, — і тоді вони можуть бути певні, що їх читати муть і в Росії, не зважаючи ні на які цензурні заборони. Українська інтелігенція, як і взагалі російська, шукає волі, широко зрозумілого лібералізму, і хто їй его дасть, тим вона і зацікавиться“...

В сих словах далеко більше правди й розуміння добра для нашої літератури, ніж в оптимізмі д. Вартового в поглядах на літературу українську і в песимізмі в поглядах на громаду і культуру російську, в котрій би то кн. В. Мещерський тепер замінив Герцена і котрої-б то

характерним представителем тепер служить жан-дарм-урядник. Такі звістки посылати в австрійську Русь, значить свідомо, чи не свідомо обманювати закордонних братів, нікдити зросту думки про те, як власне може скріпитись українська література. Не станемо розводитись над тим, що кн. Мещерського ніхто в серіоз у Росії ніколи не брав і не бере, ми вкажемо тільки на те, що напрям інтелігенції в Росії характеризує ся тепер зовсім не газетами, котрі справді дуже придалені цензурою, (хоті між газетами напр. „Русскія Вѣдомости“ держуть ся прогресивного напрямку досить твердо) — а місячниками. Між тими-ж прогресивні, — „Вѣстникъ Европы“, „Русская Мысль“, „Сѣверный Вѣстникъ“ явно переважають консервативні і мають в сумі яких 20—25.000 аренумерантів, між котрими третю частину власне в українських губерніях.

Порівняйте хоч по 2 книжки названих місячників з галицькими виданнями, то зараз же побачите, що людина, котра мати-ме в руках ті місячники, може держати свою голову в сучасній передовій Європі, — тоді як галицько-українська література тої Європи не хоче знати.* В тім то наше найбільше горе, що коли в Росії

дають печать реакція поліцейська, в Галичині єї мертвить реакція громадська, добровільна, а в Україні необразованістю самих літераторів! Останні хибі страшніші всяких цензур, і поки вони не будуть усунені, доти наша література не стане на дорогу розвитку.

М. Д.

*) Підійть напр. в редакції галицьких видань, в товариства галицькі, чи знайдете ви там напр. французьку, або англійську книгу, місячник? Там і з німецькими не густо крім хіба газет, з котрих зрештою все таки можна було б нарізати чогось живішого і путнішого, ніж звичайні звістки в галицьких газетах! — Вище ми говорили про періодичні видання російські, котрі слідять за Європою. До того не забуваймо переклади книг, котрі останніми часами знов оживились у Росії. Так напр. в останні місяці там явились перекл. таких капітальних діл, як Буа сьє — „Падення альянсу“, Сорель — „Європа і французька революція“, Гринь — „Історія англійського народу“, Дюринг — „Курс національної і соціальної економіки“, — котрі треба знати і спеціалістам і просто образованим людям.

Алексевич; 2.) слух. фід. Юліян Яворський; 3.) правник Михайло Копистянський; 4.) правник Йосиф Крушинський; 5.) правник Омелян Черлунчакевич; 6.) слух. мед. Володимир Лаврецький; 7.) правник Клим Руденський; 8.) Др. мед. Володимир Шавинський. Арештоване наступило задля розголосу, якого та справа наробила, так що намістник Галичини гр. Бадені орунував її делегациях. Також задля того розв'язано товариства „Буковина“ і „Січ“ в Відні.

Коробка з сірників і закон прасовий. Суд краєвий в Чернівцях видав був свого часу засуд, щоби один рід коробок сірникових, походять з Чехії, сконфіскувати, знищити і заборонити далі їх продавати, а то з тої причини, що на тих коробках були надруковані уривки з російського національного гімну. Згаданий суд добачив в сій обставині забурене публичного спокою. Засуд сей був оголошений в урядовій часті газети Czernowitzer Ztg. Недавно найдено у крамаря Йіца Айзенберга в Биличах в Галичині кілька згаданих коробок з сірниками і сконфісковано їх. Однак на тім не скінчилося, бо прокуратура в Тарнополі виступила против Айзенберга з обжалованом о ширене сконфіскованого друку після § 24. з пр. Суд окружний увільнив его, бо заборона продавати згадані сірники була оповіщена лише в черновецькій газеті урядовій, а не в львівській і в віденській; оповіщене-ж в урядовій газеті одної провінції не обов'язує горожан інших країв коронних. Прокуратура уважала таке мотивоване окружного суду яко хибне розуміння закону і внесла жалобу неважності до касаційного трибуналу у Відні. Окогда відбула ся в трибуналі розправа, при котрій прокуратор доказував, що оповіщене конфіскації в урядовій газеті одної провінції має вагу для цілої Австрії. Однак в тім случаю нема ще доказу, чи Айзенберг мав обов'язок довідатись про згадану конфіскацію черновецького суду. Для того треба знести увільняючий засуд і перевести нову розправу. Трибунал рішив відповідно до погляду прокуратора.

Мість любки. Служниця у одного з черновецьких адвокатів, Текля Гріде, любила ся від довшого часу з візником Казіміром Ярошом, що служив у одного з тутешніх лікарів. Але показало ся, що Ярош зводив дівчину, бо став залицятися до якоїсь другої, що служила в шинку Маера Альтмана. Текля довідавшись о тім, постановила зімстити ся і слізнула пильно за невірним. Кілька днів тому назад зішов ся був Ярош зі своєю новою любкою на стриху в стаїни не перечуючи небезпечности, яка ему грозила. Текля довідавшись, де невірний подів ся, закрала ся тихцем на стрих, полила дошки нафтою і запалила — хотіла бачити, щоби зрадник згинув в огні разом з своєю любкою. На щасте доглянули сусіди огонь ще завчасу і прогасили, заким ще він міг прибрати грізні розміри. Теклю Гріде арештовано.

Фальшиві однокоронівки. Нові гроші ще й не зовсім вийшли в жите, ледви ще хто з декотрим з нових монет познакомив ся, а певно більша часть ще їх може і не виділа, (особливо срібних однокоронівок і золоті 10 і 20 коронівки) а вже розпочалося фальшоване срібних однокоронівок на великі розміри. У Відні а особливо на Угорщині повно вже фальшивих однокоронівок. Їх роблять або з глиняка (алюмінію), білого як срібло, але дуже легкого металю, — а потім їх зараз можна пізнати — або з якоїсь білої мішанини металів. Найбільше фальшивих однокоронівок вирабляють в Угорщині і з відтам везуть їх до Австрії і тут пускають в курс. Ті фальшиві монети суть так добре зроблені, голова цісарка на них так докладно вибита, що коли вони зроблені з якоїсь металевої мішанини, то не можна їх ані з верха по роботі ані по голосі розпізнати; лиш з боку на березі єсть угорська напис зле зроблена: замість щоби було видно в написи чотири слова: „Bisaltam az ösi eré-puben“, два перші слова стягнені разом, а напис виглядає так: „Bisalt ma maz ösi eré-puben“, а до того ще і склади в першій слові суть трохи розкинені. Звертаємо одже завчасу увагу наших людей на ті фальшиві монети, бо коли де, то у нас певно будуть їх найбільше розпускати.

Завзята баба. З Турки коло Коломиї пишуть нам: Що то наробити злість завзятої може баби видно з того, що стало ся в нашій селі. Дві тутешні селянки Павлина Луцка і Катерина Гапюк посварили ся з собою. Луцка так розсердилася, що вхонила за барду та зарубала нею Катерину Гапюк так сильно, що нещаслива скоро потім віддала Богу духа. При судовій обдукції показало ся, що убита була вагітна з близнятами в осьмім місяці. Убийницю арештовано.

Муринський похорон в Перемишлі. Перед кількома днями зайхали до Перемишля мурини, з племені Шулі, мешкаючого над Нілем в Судані. Они продукують ся своїми співами, танцями і т. д. Окогда умерла одному з них 3-тижнева дитина, уроджена в Стрию. Позаяк се була поганка, похоронили її на окопиці. Родичі її зложили над гробом жертву своїм богам убивши чорного барана.

Ціна збіжжя.

В Чернівцях платили дня 30. лат. червня 1893-го р.
за 100 кілограмів найліпшої:

пшениці	9.50— 9.75 зл.
жита	7.—— 7.20 „
лчменю	5.50— „
вівса	6.15— 6.25 „
рінаку	— „
конюшини	— „
кукурудзи	5.25— 5.35 „
гороху	— „
оковити	— „

Курс монет

дня 30. лат. червня 1893-го р.

дукат	5.80	5.86	зл.
рубель папер.	1.29	1.30	„
наполеондор	9.80	9.86	„
100 марок	60.35	60.52	„

Товариство „Просвіта“

при зближаючих ся іспитах в школах народних подає до відомости Сьвітл. Рад шкільних, Впов. священиків, катехитів, учителів і родичів, що книжки накладу товариства кр. Радою шкільною на премії для учеників, красно оправлені з позолоченими берегами можна купити в канцелярії товариства при ул. Вірменській ч. 2, по слідуючій ціні:

Розкази про сили природи	20 кр.
Оповідання о житю св. Бориса і Гліба	20 „
Повістка для дітей	27 „
Сестра	15 „
Байки	22 „
У пропасть дорога ховска	28 „
Зоря	22 „
Історія Руси ч. I.	25 „
Історія Руси ч. II.	23 „
Історія Руси ч. III.	28 „
Лен і конопі	24 „
Рогата худоба	45 „
Про живоплоти ліси	20 „
Бенямін Франклін	16 „
На досвідках	22 „
Серед ледового моря	25 „
Житє св. великомученика і лікаря Пантелеймона	20 „
Дрібна птиця господарска а великі гроші	20 „
Відкрите Америки	22 „
Звірята шкідні і пожиточні	42 „
Черекотиполе	18 „
Кирил и Методій	22 „
Молитвенник народний (в звичайній оправі)	20 „

в лучшій оправі:

а) хребет полотняний і золочений хребет з переду	25 „
б) ціла оправа полотняна, береги золочені, і золочений з переду	35 „

Всякі замовлення висилають ся скоро і точно.

Tinct. capsici compos.

(Pain Expeller).

приладжена в аптці Ріхтера, Прага, загальнозвісне втиране, загочає біль, можна дістати по ціні 1.20 зл., 70 кр. і 40 кр. за фляшку майже в кожній аптці. При закупні треба дуже уважати і брати фляшки лише з охоронною маркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера аптка під Зол. Львом, Прага.

Антоній Табакар і Гаїна

торговля коріня, вина і делікатесів в Чернівцях, ринок,

поручає свій багатий склад кави, полудневих овочів, російського чаю, шоколяди, руму Ямайки, та всяких розолій і лікерів

БОГАТИЙ СКЛАД ВИНА

гуртом і подрібно, по особливше знижених цінах. — Постійний склад різних товарів з хинського срібла.

Одинокий склад і аґентура для Буковини

ц. к. пр. Фабрики господарских машин

Clayton-a i Schutleworth-a

Відень і Лінкольн (Англія).

Льокомотиві, всякі плуги, молотільні, машини до сїйби, кошеня і терблени кукурудзи, млинки, млини, січкарі, сикавки помпи і т. д.

Найліпший і найтанший олій до машин.

Вже вийшла

осібним відбитком з „Буковини“ дуже цікава і для руского народу важна книжочка

В ЧІМ НАША СИЛА.

Ціна 10 кр., а з пересилкою поштовою 12 кр.

Хто купує 10 таких книжочок разом, той дістане дві даром.

Замовляти просимо в адміністрації „Буковини“.

„ДНІСТЕР“

товариство взаїмних обезпечень у Львові,

засноване на підставі концесії ц. к. міністерства справ внутрішніх з дня 9. грудня 1891. р. ч. 22751, розпочало свою діяльність дня 15. н. ст. вересня 1892 р.

„Дністер“, опертий на засаді взаїмности своїх членів, обезпечає всяке майно движиме і недвижиме против шкідливого впливу вогню під найприступнішими услів'ями і починає можливо найнижші премії.

Всякі шкоди ліквідують ся сейчас по пожарі.

Фонд основний „Дністра“ виносить наразі 50.000 зл.

Як фонд основний так і контракти заключені з першими товариствами контрасекраційними подають „Дністрови“ можливість обезпечувати як найбільші суми.

В силу договору заключеного з товариством взаїмних обезпечень в Кракові — „Дністер“ приймає обезпечення на жите у всіх можливих комбінаціях.

Друки як і всякі поясненія подають аґенти, установлені у всіх містах і більших селах, як і

Дирекція „Дністра“

у Львові, улица Валова ч. 11.

Личности, котрі хотять прийняти аґентцію в таких місцевостях, де нема ще аґентів, звольте свої подання вносити до дирекції.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА в Чернівцях
вносить:
на цілий рік 5 зр. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горюча в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буквини“ находить ся в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.— 8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 26

Чернівці, дня 27-го червня (лат. 7-го липня) 1893.

Рочник ІХ.

Брехливість румунізаторска.

Чим ближше до поновного іменованя повітових інспекторів шкільних, що має наступити з кінцем сего року, тим більше встїкають ся румунізатори, видумуючи все нові клевети й брехні на інспекторів мішаних повітів, від котрих не можуть надїятись румунізації руских шкіл. Найгірше вїдають румунізатори на інспектора серецкого повіту, закидуючи ему, що він рупчить сей «волоський» повіт. Всї дотеперішні доноси достойних румунізаторських послів і консисторії на него — показались після урядових доходжень підлими видумками. Та все те не синняє «Gazet-y Bucovinei» наново обкидувати его болотом пікчемної брехні і клевети єдино за те, що він не є румунізатором. Ми вже кілька разів доказали брехні органу румунізаторської підлости, та вона думає мабуть, що «то дощ іде» і бреше далі. Ото в послїднім числі півить ся «G. В.» і дає серецкого інспектора в простацкй спосіб і завиває ціле румунізаторське пекло до борби проти сего «рутенізатора». За підставу до сеї встєлости бере «G. В.» допись «учителя-Волоха, з волоського села, що поспив не навчившись рускої азбуки, а на котрого інсп. П., подибавши в тій школі одиу руску дитину, нанав остро, чому не учить по руски». Так бреше «G. В.» і сей сивоголовий дописуватель, правда-ж ось що: В сеї Тарашані є в школі після фундаційної грамоти викладава мова руска, волоска і німецька. В сїй школі після урядового виказу учителя найбільше

дїтий руских, а решта німецькі і волоскі. В сїй школі учив учитель В. Солонар мимо румунізаторських забїгів тамошного священника Лупія та др. румунізаторів дїтий після їх мови матїрної. Передтогїд перенесено до Тарашан за кару славного галабурдника Неделка. Сей із Лупієм запровадили для всїх дїтий лише мову волоску. На інспекції спитав ся інспектор зовсім спокійно, чому воно так, а Неделко відповів, що так рішила рада шкільна. На се не сказав інспектор ні слова, тільки доіс про те повітовій радї шкільній, а та рішила одноголосно (між тим були і З Волохи) наказати Неделкови учить дїтей відповідно до їх мови рідної. Проти сего виїс Лупій відклик до краюї ради шк., а кр. рада відкинула рекурс і розпорядила як повітова рада шкільна. Неделко підчинив ся наказови й мовчав, аж доки не дістав за незадоволяючі успіхи у всїх одже й волоских дїтий напїмнення, а за пиянство й докучуване властим пагану. Се розлютило Неделка й він гайда з брехнями до «G. В.» котра їх взяла за підставу до вступної статї.

Неделко прочитавши ту статю, унів ся з утїхи й не пішов вже домів до школи, а дїти й інспектор на дармо трудили ся до его школи, наколи він снів мабуть о ласці румунізаторській, що его засунуть від заслуженої карі за занедбуване своїх обовязків. Отсе один муж довірїя „G. В.“ Другий, котрого допись помістила „G. В.“ в тім самім числі, то підучитель Весловський також Константинович або й Настасій названий. Сему постійному дописователеви клевет «G. В.» заповідяв інспектор ту кривду, що за згодою всїх членів ради шкільної (одже й З Волохів) предложив на учительку-помічницю в

Серетї одну Волошку (!!) квалїфіковану з язиків, а не Чешку з одною мовою викладавою, не знавши, що ся Чешка наречена d. Neslow-sch ого, а се, бачите, «рутенізация!»

В своїй дописі бреше дописуватель, що інспектор примусив дві третинї учителїв Русинів, Німців, та Мадярів вибрати до повітової ради шк. одного Русина а одного Німця, а не самих Волохів, як того хотїли 7 Волохів і кількох перекїнчиків. Як шовіністичне засліплене диктувало сю брехню видно з того, що обох вибраних називає допись «загорїлими Русинами», наколи не то Німець Б., але й Русин О. не мають квалїфікації з рускої мови. Испитований писар громадський Неделко заповів рекурс против вибору а шайка румунізаторска хвалить ся, що зовсім правний вибір буде уневажнений. Побабачимо, що буде, але побачать румунізатори й те, що між учителями серецкого повіту найде ся більшість, що не зрече ся права вибору вільного, хоть би й під інспектором румунізатором, яким страшено їх вже при сих виборах. Хто сповняє совістно свої обовязки, не має чого боятися, хоть би за ним і не стояли можливі румунізатори. Такий Падуре, Ботедят, Неделко, Весловський і ще один-два перекїнчики та їх кривні, що радї-б хитро-мудро збувати дни або брати дармо чим більше похвал та грошей, ті мусять вдавати загорїлих патриотів-Волохів, щоб примилитись румунізаторам.

Отсим немилый теперішній інспектор серецкий; бо яко «рутенізатор» жадає і в волоских школах ревної праці, напинаючи недбалих, чим стягнув на себе їх гнів, доноси і клевети.

САБЕТА СЕБІ.

(Народна казка).

(З «Дїла» ч. 146 — 1892 р.)

I.

Буде вже тому більше, як 200 лїт, коли на Русь-Україні жида високо піднесли голову. Було їм у нас добре жити, як у Бога за дверми. Нарід темний, непросвічений, панщиною приголомшений, давав ся проворним халатникам туманити. Та і пани брали їх в оборону і оїку, казали людям при різних случайностях носити їм дарунки, а навіть, мов на глум, випускали жида в аренду церквї і тим еще більше побільшали їх доходи.

Но жида піднесли голову не для того, що їм у нас було так добре, а чого іншого. Далеко на сходї, бо деє аж в Азїї, якїсь пройдисвіт, що називав ся Сабета Себі, оголосив себе жидівським мессією, і та вість розїйшла ся скрізь межі жидами по цілїм свїті і тому-то жида так згорділи. Їм уроїло ся, що той мессія заложив для них жидівське царство і цілий свїт віддасть їм в посїдане. Кожний жид, казали вони, буде

царем, князем, Графом, а що найменше дїдичем, що всї люди будуть їм робити панщину, а пани будуть їм топтити в грубах, а пани будуть бавити жидівські бахурї. Они стали читати в своїх тальмудах і скоро дійшли до того, що воно так справді мусить бути. Вони були певні, що мессія ось-ось приїде до них, спаде з білої хмари на білїм конї, сповнить їм всї задусевні бажаня. Для того вони кинули в кут свою брудну одєжу, задягли на будень атласові бекеші, понадївали шабасові шапки і з книгами під пахою, а з талесами на опашки, волочили ся громадами по майданах и ободонях, вайкотїли, співали дивними голосами і задирали бороди до білих хмар, чи, мовляв, звїдтам не приїде благодать, чи не зіскочить з хмарки на баскім конї ожидаємий мессія. І борони Боже, щоб навинув ся їм коли христїянин на очі. А то обсмїють, обилють, а навіть каменем почастують. А переїде поуз них пан четвернею, то жида лише переглянуть ся хитро межі собою. «Герсти, він буде нам воду возити!» кажуть.

Знали о тім люди, а де-хто слабої віри то навіть побоював ся. Ану-ж, мовляв, се правда, щв жида говорять, — ну, то вже лучше турецька неволя, як жидівське пановане. Знали о тім також пани, та нічого собі з того не робили. «От, дурні жида, — кажуть, та і дурний їх той Сабета Себі!»

Тільки один Каньовський зажурив ся. Він аж не міг їсти, ба навіть спав з тіла, все думаючи над тим, як би то жидівську віру навчити розуму. Его вразило особливо те, що его жидок, Мошко, що сидїв в него в корнімі, став від якогось часу вельми думний и от, коли пан Каньовський послїдного разу переїздив, то той Мошко не порухав навіть пальцем шабасової шапки, тільки якось згїрдно подивив ся на него... «Чекай, собако, я тобі дам мойсяша, увидиш...» проскрегогав Каньовський і став думати, як-би то Мошка навчити розуму. І видумав! Пан Каньовський казав собі зараз дати їсти, а коли наїв ся і меду напив ся, прикликав до себе козака Гарасими. Довгенько вони говорили з собою, а коли Гарасима, молодий и вродливий козак, вийшов від пана, був якось дуже веселий, став зараз голити ся і лице собі малювати, но не казав нікому, на що він се робить і о чїм з паном говорив...

II.

Того самого дня, коли сонце зайшло і показалась на небї вечїрна зірка, вийшов Мошко над ставок, закинув на голову талес, вийняв з-за пазухи книжку і став молити ся, покиваючи, як кїнь в спеку, головою. Ему було дуже весело на душі. Та зірка, що з води до него моргала, і

Що се такі люди, про те знає і „Г. В.“ від широго Волоха, але її засада не націоналізм, а шовінізм, не охорона волоскої народності а румунізація, не правда а лож і клевета.

Визнане віри молодих Українців.

(Читане на Тарасові роковини 1893 р. в університетському місті на Україні).

(Конець).

Серед такого й иншого українофільства давно вже прокладало стежку здорове, нормальне українство, як сурумочки чистої води серед калійної дороги, і коли українофільство було раніш ніби нормальним з'явищем нашого ненормального стану, то тепер українофіли вже неможливі, як дійсний щирі патріоти, як люди ідеї. І коли ми бачимо тепер, що яка-небудь молода людина свідомо йде старим шляхом українофільським, то сміливо, не вагаючи ся можемо сказати, що то єсть син України, то її ворог, то зрадник, перевертень, ренеґат. Для такої молодіжні нема місця поміж нас! Коли давніш для звичайної освіченої людини було за дурницю відірвати ся від народу, то тепер ми уважаємо се за злочинство проти свого народу. Хоч ми не маємо цілковитої змоги заспокоїти усі свої духові потреби, про те можемо й повинні єсьмо бути консеквентними у всему Українцями, роблячи на народному ґрунті усе, що вимагає від нас ідея відродження України, усе, що вимагає від нас всесвітний поступ. І по скільки ми поважаємо й шануємо щирих українофілів, наших батьків, по стільки ми свідомі Українці, не бажаємо о дальній розвиток українофільського руху серед нашої суспільності. І як би справа й досі так, як вона почала ся, то се-б тільки свідчило, що або ідея наша єсть гнила, нікчемна, або ми самі люди нікчемні. Тим тепер кождий молодий перевертень, кождий слабодухий, най винуватий себе самого. Кажемо слабодухий, бо щоб зробити ся й стати дійсно освіченим і корисним Українцем, то се вимагає від чоловіка дрібної, повсякчасної, непомітної для инших духової роботи, бо кожда велика ідея вимагає духової сили. З міцною-ж душею, певним почутєм і послідовністю, ми поставимо нашу національну справу так, що вона не залежатиме від сегочасних обставин; своєю істотою і моральною силою ми зиничимо сі обставини й виробимо з себе українську інтеліґенцію в самому високому розуміню сего слова.

З всего, що досі сказано впливає й програма нашої практичної діяльності. В словах її може й немає нічого по-

вого, але тут нове те, що ми робимо власне в такому напрямі як далі висловлюємо.

Для нас свідомих Українців єсть один українсько-руський нарід. Україна Австрійська і Україна Російська однак нам рідні, і жадні географічні межі не можуть роз'єднати одного народу і, аби була у нас моральна міць, то її нас не зможуть відірвати від Галичини, ні Галичини від нас, бо ідеї, духа розірвати на два шматки не можна, як нічим не можна спинити Дніпрову течію: вона завсідги опинить ся у морю, які-б перепони її були.

Бажаючи поставити свою справу незалежно від російських обставин, ми осередок ваги нашої культурно-політичної переносимо в Галичину й користуємо ся з Австрійської конституції. Визнаючи широку критику нашої справи, ми не визнаємо партійної сварки й ворогування на Російській Україні. Бо з одного боку партії мають розумну підставу тільки там, де єсть політична воля слову й ділові. І ми-б дуже бажали й радїти, як би у Галичині, коли се можливо, не було партійної розтичч, бо вона зменшує продуктивність наших сил.

На підставі науки, так званої психо-фізіології ми знаємо, що мова єсть одною з найважливіших прикмет, що найдужче виявляє внутрішній зміст національний, що мова орган духу і виявляє психології народної. Нарід, що немає письменства на рідній мові, не становить і нації. Тим дбаємо про те, щоб українська мова занувала скрізь на Україні: в родині, в усіх справах, як приватних, так і загально-суспільних, у громаді, у літературі і навіть у зносинах з усіма иншими народами, що живуть на Україні. Так кождий знає, свідомих Українців має в родині, і взагалі скрізь, де єго зрозуміють по українському говорити.

Виховуючи свої діти, кождий свідомий Українець повинен вживати української мови, яко мови викладової з початку учень, а як дитина піде до офіційної школи, учити її української мови, історії, літератури, дома окремо, щоб діти наші були вже стихійними Українцями.

Вважаючи, що кождий нарід може освічувати ся і з поведженем і користю для себе розвивати ся на національному ґрунті і що в нас віднято змогу й право на такому ґрунті розвивати ся, ми дбаємо про те, щоб піднести й розврушити на Україні національного духа, відживити і виробити серед інтеліґенції й народу національні почування укра-

їнські і на підставі їх бажання рідної школи з власною викладовою мовою. Тим кождий Українець в справі популяризації української ідеї фактами щоденного життя свого, своїми відносинами і усіма иншими способами повинен завсідги відізнати свою націю від инших і підносити національне питання й української нації скрізь, де тільки можливо: в освіченому товаристві, в народі, у відносинах з урядом, в літературі не тільки московській та польській, але й по західно-європейських літературах, не забуваючи одначе, що першим і найголовнішим обов'язком Українця єсть писати рідною мовою. Зрозуміла річ, що діяльність здебільшого поки що буде культурно-просвітна. Але не можемо ми замахати й справ економічних. Тут діло найбільше залежить від загально-російських обставин, поки ми не маємо широкої волі для особи. — Проте дбати мемо по зможі про добробут народний, знаючи й повсякчас пам'ятаючи, що тільки матеріально забезпечений нарід може добре дбати про національно-просвітні справи.

Маючи-ж на увазі, що виховане найголовніше виробляє людей, ми дбаємо і будемо дбати про те, щоб взяти до своїх рук виховане й освіту на Україні, забираючи собі й пособляючи иншим Українцям забирати посади всякі, з яких можна впливати на просвіту, повертаючи її на український ґрунт. З усього, що досі було сказано, сама собою випливає й максимальна програма для нашої діяльності.

Ми бажаємо такої відміни сегочасних обставин, щоо при ній був можливий вільний розвій і цілковите вдоволення усім моральним, просвітним, соціальним і політичним потребам Українського народу.

Достаючи єго, мусимо працювати в дусі такого на моральному й науковому ґрунті заснованого ідеалу людського ладу, в якому немає місця нації пануючій і нації підвладній, а українська нація в ряд з усякою другою, користує ся однаково рівним правом. Через се ми маємо бути цілковитими прихильниками до федеративного ладу в тих державах, з якими зеднана українська земля.

В справах соціально-економічних працювати мемо в дусі такого ладу, в якому немає місця ні панові, ні мужикові, ні визискувачеві, ні визискуваному, а є місце цілоукраїнській національній родині, що складає ся з рівних проміж себе правом, можливо однаково забезпечених, національно свідомих братів працівників.

та хмарка, що коло него, мов лебідка плувала, наповнила єго невимовною радістю. >Ану-ж, думає він собі, може то не хмарка, а сам месія, ану-ж він вирине, на білім коню, обтрясе з себе срібні каплі і сніжну піну, ну, і зробить мене паном, великим чоловіком...

Аж чує він, хтось трубить, та так гарно, що аж за серце проймає... трубить десь недалеко, над ставом за очеретом. Він дивить ся в ту сторону, єго проймає якась солодка дрож. Хвилька і Мошко все видить. На сам перед показує ся з за очерету біла кінська голова, потім цілий кінь, білий як сніг, а на коні їздець... Чудо не їздець! Молодий, хороший, як місяць, з рум'яними лицями, з золотими бровами, з золотими вусами, з золотою борідкою, одягнений в довгу сніжно-білу звисаючу одіж, підперезаний золотим поясом, на голові у него золота шапочка зі срібними звіночками, одною рукою тримає золоту трубку, а другою шовкові поводі з золотими кутасами.

Їздець повільним кроком наблизив ся до самого Мошка — і став Мошко, злякав ся і став трусити ся, як в лихорадці. Він виціпнув себе в нижню лопатку, щоб переконатися, чи се не сон... Він оглянув ще раз коня і того, що на нім сидів. >Ось, месія, — перейшла єму через голову думка — чого мені боятися?

Їздець якось дуже ласкаво подивив ся на Мошка своїми гарними, чорними очима.

— Що ти тут робиш Мошку, Абрумків сину? — запитав він звінким голосом.

Молю ся, — відповів Мошко — та виглядаю месію, великого пророка.

— Ось, маєш мене перед собою, самого великого Сабету Себі? що-ж ти хочеш?

Мошко на ті слова впавав ниць на землю і не рухав ся.

— Вставай, Мошку, Абрумків сину, — промовив їздець, бо я не маю часу з тобою довго забавляти ся. Встань і кажи, чого твоя душа бажає? Чи хочеш бути царем, чи князем, чи графом.

Мошко підніс ся з землі, поцілував в найбільшій покорі край одіжи, що звисала з месію, а відтак передню ногу коня в саме копито.

— Ай вай — почав він говорити — я зараз пізнав, що ти наш месія, Ясний Пане, як тільки мої очі тебе зобачили. Дякую Тобі за твою велику ласку... Не хочу я бути ні царем, ні князем, ні графом, — тільки зроби так, щоб я був дітиком в нашій селі, щоб я сидів в пань-

скім палацу, щоб хлопці робили мені панщину, а Каньовський, той пес недобрий, щоб возив мені воду і топив в грубах... Більше я не хочу нічого!

— Добре, Мошку, Абрумків сину, най тобі буде так, як хочеш. Іди завтра рано до паньського палацу і вижени Каньовського. Скажи єму, що приходиш від мене, а він зараз покорить ся. Будь здоров!...

Мошко впавав знову ниць на землю, а коли підніс голову, то вже месію не було, лиш десь далеко було чути гомін кінських коней і солодкі тони золотої трубки.

Жид пігнав стрілою просто до дому і оповів жінці все, що видів і чув. Вони обоє не могли заснути цілу ніч. Цілу ніч вони тїшили ся і укладали наперед, як то вони будуть вже від завтрашнього дня панувати, хорошо убирати ся, їздити чвіркою...

(Конець буде).

В справі релігійній, яко в справі особистого сумління мусить панувати серед нас абсолютна толеранція, в справах відносин до інших націй ми будемо о стільки толерантні, о скільки наші сусіди й колоністи на нашій землі будуть толерантні до нас. Працюючи у сему напрямкові, ми еднаємося з усіма пригнобленими націями в Росії, щоб гуртом боронити ся проти асиміляційних заходів і гуртом добувати волю. Еднаємося і з поступовими московськими гуртками не ворожими українству, але-ж ніколи не мішаючи ся проміж себе а не одмінно, скрізь і завжди мусимо ставати, яко виразно українська нація на федеративних основах повної реальної рівноправності, а коли поталанить в Росії на конституцію то, щоб про реальну рівноправність нашого народу, яко самостійної нації, не було ані найменшого змагання.

Перегляд політичний.

Про речинець скликання ради державної доносять півурядові газети, що з огляду на се, що многи виділи красів, а взгядно краєві маршалки висказали бажане, щоб сойми краєві були скликані на сесию під кінець грудня, рада державна скликана буде на сесию вже під кінець вересня с. р.

Минувшого тижня відбула ся конференція міністерська і радила між іншими над справою отворення суду Траутенау. Як відомо мала прийти справа отворення сего суду під нараду в соймі чеським минувшої сесії — позаяк перед рішенням на таке отворене нового суду обовязане правительство засягнути вперед опінії краєвого сойму, але через бурду викликану Молодо-чехами не прийшла ся точка під нараду, і сойм чеський закрито. Тепер думає правительство внести в раді державній проект закона, після котрого не вимагало би ся до отворення нового суду оречення сойму, тільки правительство мало би право зробити се без него. В тій цілі відбула ся нарада міністерська; згоджено ся на зміст проекту до сего закона.

Намістник Моравії Лебель має уступити. Тимчасом взяв він відпустку, але говорят загально, що вже не верне на свою посаду. На місце уступаючого намістника мав би прийти один з слідуєчих кандидатів, котрих вислідують газети а то: празкий совітник г-р. Куденгове, г-р. Зеротин, г-р. Тун-Гогенштейн, г-р. Чернин і г-р. Дубський.

Про зміни в австрійській кабінеті не перестають газети говорити. Між іншими цікаву допись подає в тім взгяді „*Kölnische Zeitung*“, котра так каже: »Ширшають тут вісти, що міністра Залеского незабаром заступить теперішній намістник Галичини г-р. Бадені, а его місце обійме теперішній австрійський посол в Букарешті г-р. Голуховський. Залеский єсть Поляком консервативним, Німцем доволі прихильним, однак в політичних кругах удержує ся думка, що пійшов би за г-р. Таффе трохи даліше на ліво, коли-б президент кабінету того зажадав. З другої сторони річ загально звісна, що між г-р. Баденіма а сучасною заграничною політикою, о скільки она дотикає рускої квестії існує суперечка в поглядах, бо коли Залеский стоїть по стороні г-р. Кальнокого, г-р. Бадені поборює приязну політику для Русинів австрійських, котра впливає також на російських Русинів. Він єсть представителем виключно польських напрямів і бажає Русинів засимілювати і сполицити. Г-р. Голуховський стоїть ще більше безвзглядно на тім становищі. Одже, коли-б Бадені зайняв місце Залеского, а Голуховський Баденіого, се було би доказом, що в тутешній рускій політиці наступить зворот по думці бажань Поляків, але також й в згоді з бажаннями Росіян, котрим хотіла дати доказ приязни тим, що виреклись Русинів. Ті номінації уважають в політичних кругах можливими і они були-б згідними з напрямом тутешньої заграничної політики, котра перекилась в сю пору до Росії, і відпо-

відала-б також змаганням Єзуїтів і римської курії що до латинищеня Русинів.

Міжнародний конгрес соціалістів має зібратися 6. серпня в Цуріху. Організаційний комітет розіслав уже програму наради, котра обнімає такі точки: 1) Міри для міжнародного переведення осьмо-годинного дня роботи. 2) Сильні постанови що до торжества першого мая. 3) Політична тактика соціальних демократів. 4) Становище соціальних демократів на случай війни. 5) Охорона робітниць. 6) Національне і интернаціональне вивізоване робітничих заведень. 7) Міжнародна організація соціальних демократів. 8) Всячина. — До поодиноких точок програми надійшли численні внесення від »Сполученої швейцарської організації«, від »Револьюційного центрального комітету« і від »робітничої біржи« в Парижі і др. Для характеристики тих внесень, наведемо їх кілька. І так: 1) Війна в Європі має усунутись. 2) У всіх анектованих краях від 50-ти років, має населене рішучо знати, до котрої народности схоче належати. 3) Коли всі європейські парламенти приймуть те означене, дотична народність одержує правну силу. 4) Європейські парламенти назначують делегатів, одного на мільон мешканців; делегати будуть вибиратись на три роки і будуть становити міжнародний роз'ємний суд. 5) Той суд має займатися загальним роззброєнням.

Дрібні вісти.

Новоіменований президент суду краєвого в Чернівцях д. Віктор Веселі обняв в середу дня 5. с. м. своє урядоване, і того самого дня представили ся ему всі урядники черновецького суду під проводом п. к. надсовітника Іс. Винницького. В своїй відповіді на промову надсовітника Винницького заявив президент, що в своїм урядованю буде придержувати ся засади: »рівне право для всіх.« Се заявлене може бути для нас запорукою, що п. президент не відмовить своєї опіки і нашим руским селянам, котрі є в справах правних найбільше потребують.

Іменований офіціалом поштовим теперішній поштовий асистент в Чернівцях п. Дашкевич.

Ювілей 50-літньої річниці душпастирства обходить буде дня 11. с. м. митрополіт Сильвестер Морар-Андрієвич. Комітет завязаний під проводом Дра Янка Зота, до котрого належать про людське око також і три Русини, уложив слідуєчу програму сего торжества: В неділю урочисті відправи по всіх церквах дієцезії. В понеділок 10. с. м. о годині 7½ вечером відправа в церкві семінаричній. В вівторок 11. с. м. рано відправа в церкві св. Параскеви о 11. годині перед полуднем похід патронів церкви, духовенства і депутації до резиденції а о 12. годині складане вітання і вручене адреси. — Протів святкування такого ювілею не малибсьмо з нашої сторони нічого закинути, колиби мало воно виключно характер церковний і колиби воно не служило до політичних маніфестацій румунізаторів, котрі обходом сего ювілею хотять представити перед світом великі »заслуги« митрополіти Мораря-Андрієвича для »цілої« дієцезії, отже і для Русинів, котрі що найменше не знавали ніякого добра від ювілята на полі церковнім. Про сей ювілей напишемо слідуєчим разом обширніше.

3 руских товариств. Прогулька, котру акад. товариство »Союз« заповіло, відбула ся вчера, 6. липня с. р. Перша части, їзда силами вдала ся дуже добре, а наші Союзане упрямляли сю їзду співом так, що зібрані гості в веселім настрою прибули до ліску. Там слідували танці в великім урядженім до того ронді і протягнули ся аж до заходу сонця. Не обійшлося й без того, щоби не залунала руска пісня — одним словом, прогулька вдала ся над всяке сподіване. Тов. »Союз« задумує незабаром урядити знову подібну прогульку, що напевно причинить ся й до розбудження духа між черновецькими Русинами.

Конкурс розписаний на слідуєчі посади учительські: 1) до ч. 942 на посаду надучителя і на посаду молодшого учителя або учительки при двокласовій школі народній в Добрині в цях з рускою мовою викладовою. Термін до вношення подань назначений до кінця липня с. р. 2) до ч. 632 на посаду надучителя при трокласовій школі народній в Рускім-Банилові з рускою мовою викладовою і знанєм німецької мови а взгядно з уздібненем до уділюваня гр.-пр. релігії і науки співу. Термін до подання рівнож до кінця липня с. р. 3) до ч. 451 на посади учителів в слідуєчих повітах кімполонгського повіту а то: на посаду учителя при однокласовій школі Негрілясі, при двокласовій школі Фундуль-Молдові, даліше на посаду молодшого учителя при народній школі в Букшій і Цояна-Негрі, всі з волоскою мовою викладовою, вкінці 4) до ч. 631 на посаду молодшого учителя при школі народній в Мілешівцях і Арборі, повіті радощевським, для першої посади з мовою викладовою рускою і волоскою, для послідної з мовою викладовою волоскою.

Новий суд повітовий рішило міністерство справедливости постановою з дня 1. липня с. р. отворити в Вашківцях под Черемошем для громад: Вашківці, Руский Банилів, Слободзія-Банилів, Карапчів, Вилавче і Замісте. Початок чинности сего суду буде означений пізніше.

Допись з Ленківців. У трачці працюють більше як 40 людей, що побірають від 20 років красні гроші, але на жал пропивали їх до недавня у коршмі. Пізнавши управитель трачки Василь Калинюк, що через се пропадають тільки людей замислив запровадити тверезість. Як загадав, так і здійав. Послухали его робітники і як один залишили пити горівку. Не досить на тім. Він заохотив також і більше людей з села і тепер записали в селі 43 людей, а то: Тодор Басарава, М. Орлецький, Юрій Фокий, Юрій Чаховський, Ол. Гіна, Ів. Васильюк, Юрій Вордєанчук, Онуфрій Безушко, Т. Воренка, Г. Верстюк, Ів. Вербівський, Ів. Саїнчук, Т. Оленюк, Т. Воевідка, Василь Веренка, Юрій Фелєдичук, Д. Многодітний, М. Панчук, Ів. Верстюк, Д. Шерстенко, Т. Фокий, Т. Бесараба, Юрій Веренка, Захарій Радис, Ів. Бідняк, Ів. Фокий, Василь Калинюк, Василь Дутчак, Николай Ленчук, Юр. Солдат, Д. Осипчук, Ів. Гаврилюк, Юр. Шкурчак, Николай Фокий, Ст. Басараба, Василь Захарюк, Семен Бідняк, Юр. Шкурчак, Т. Шкурчак, Ів. Бідняк і Василь Бідняк. За се добре діло Василь Калинюка »Спаси Віг«. — Господар з Ленківців.

В Варшаві арештовано недавно 100 студентів, бо підозрівали їх яко нігілістів. По розправі, що відбула ся 10. липня, увільнено їх.

Великі спустошення наробила в полях буря яка лютіла ся перед кількома днями по над Руским-Баниловом, Мілєвом і Вилавчен віжицького повіту. Шкоду обчислюють на 20.000 зр.

Від грому погибло в послідних днях 3 людей на Буковині. Дня 1. с. м. убив грім в Жучці селянку Аницю Федорчук в хаті, а такою самою смертю погіб другого дня селянин Семен Копачук в Вовчинці і Михайло Костюк в Остриці.

Катастрофа в Пилі. Звісний геолог віденьський, проф. Едвард Зіс, запитаний о то, що стало ся причиною катастрофи в Пилі, сказав, що она без сумніву настала з того, що при верченю артезійської керниць добуто ся аж до т. зв. пливаючої гори т. є. до покладу землі, стоячого на воді. В наслідок напору з гори бухає вода через виверчену керницю з великою силою і несе з собою великі маси намулу і піску. Тим способом вижолоблюєть ся земля в споді чим раз більше, а в повстаючу з того величезну яму западають ся відтак горішні верстви. Ратунку тогди нема, бо всі будинки, стоячі на поверхні землі над тим місцем, мусять задасти ся. Такі катастрофи при верченю керниць артезійських були вже кілька разів в новітніх часах. Старі люди розказують, що в тім місці, де нині розтягають ся уличі міста, були давніше стави і люди займали ся там майже самою ловлею риби. Стави ті опісля спущено і засипано, а на їх місци станули доми. Вибух води тепер справді спинено, але дальша катастрофа все таки не

єсть виключена. Тепер зїхала до міста комісія Берліна, котра має оцінити вартість ушкоджених будинків, а правительство виплатить відтак властителям відповідне відшкодоване.

Убийство і самоубийство. Сими днями стала ся в Тарнові печувана пригода. Марґулес, ученик 7-ой класи гімназійної, хлопець, як то кажуть нарваний, застрілив свою матір, а відтак і себе. Причиною сего злочину були часті суперечки Марґулеса з матерію.

Такого ще не було як злодій Грошль котрого арештовано в Відні. З річей, які він покрав, а які ще знайдено у него можна би зложити цілий музей. О скільки доси звісно, крав він вже від трох літ і допустив ся очевидно бо гато крадежний, з котрих доси напевно звісно лиш піснацять. Він записував вче дуже точне і вивірений дневник, як коли-б хотів писати історію свого злодійства. Між иншим записав він в дневнику також: Мимо доброго замкнення закрала мені родичі велику масу річей. В другім місці написано знов: Мав велику гризоту з родичами. В третім місці згадує ся знов про крадіж родичів у него. На підставі тих записок в дневнику пішла поліція до помешкани родичів Грошля і зажадала там видання крадених річей. Франц Грошль єсть парасольником і має 49 літ; его жінка Йосифина має літ 47. Они з разу не хотіли видати всіх річей і приносили лиш самі дрібнички; аж коли зроблено у них ревізію, знайдено багато і то дорогоцінних річей і так на примір: 11 диванів і дві штуки шовкової матерії коронки, золоті перстені, ковтки, бранзолети, брилянтові шпильки, і т. д. Матір Грошля зараз арештовано, а старого Грошля поки що пущено на волю, бо він мусить старати ся о удержане трое малолітніх дітей. Цікавий той дневник Грошля. Він записував в нім все докладно, коли і де що крав, що робив, з ким сходив ся і де їздив. Коли ходив красти, то писав: Був в гостині у... З дневника показує ся дальше, що він рівночасно мав кілька помешкань на оці, заходив одного дня до кількох помешкань, або до одного кілька разів на день. На его білеті найдено спис всіх тих осіб, котрим він думав зробити візиту, а коло їх имен була нарисована дїрка від ключа. З покрадених Грошлем річей зробила тепер поліція цілу виставу і сотки людей приходять їх розшнравати.

Страшна холера вибухла в Мекці, святім турецьким місті, де спочивають моги турецького пророка Магомета и де сходять ся тисячі магометанських богомольців з цілого світа. Цілі часті міста вмирають нараз, а трупи лежать по улицах і домах, бо годі їх похоронити. На день гине по тисяч людей нараз, а мимо того богомольці все ще сходять ся до міста і тим способом погіршають ще і без того грізне положення. З Джеддах доносять, що в останнім тижні умерло в Мекці на холеру 3.648 людей.

Дня 2. с. м. упокоїв ся Василь Єремійчук, півець церковний в Ревні, по довгій і тяжкій слабості. Покійний був ревний Русин-патриот, належав до чл. основателів «Читальні» в Ревні і причинив ся багато для збудження руського народного самознанія в тім селі. Вічна пам'ять сему борцеві за права бідного руського народу на Буковині!

З сим числом розсилає ся цітнік Е. Ляуфера.

Чума горілчана.

Сумна історія для перестороги і науки бідним і багатим, старим і молодим переіповів тверезим руским читальникам присвятив **Омельян Попович**. Книжка ся має 80 сторін і коштує 20 кр., поштою 25 кр.

„Добрі Раді.“ Часопис ілюстрований для господарства, домівства і забави виходить вже 5. рік в Рогізній коло Садагурі (Буковина) раз на місяць і коштує на цілий рік лиш 1 зр. 50 кр.

Числа на показ висилають ся кождому, хто лиш зажадає. Ще можна получить і попередні роčníки.

Видає: Сільвестер Дашкевич. — Відповідає за редакцію: Василь Дутчак.

Ціна збіжжя.

В Чернівцях плавали дня 7. лют. липня 1893-го р. за 100 кілограмів найліпшої:

пшениці	9.15— 9.25	зл.
жита	6.80— 6.90	„
ячменю	5.25— 5.50	„
вівса	6.10— 6.20	„
ріпаку	—	„
коношини	—	„
кукурудзи	5.30— 5.35	„
гороху	—	„
оковити	—	„

Курс монет

дня 7. лют. липня 1893-го р.

дукат	5.87	5.86	зл.
рубель папер.	1.30	1.31	„
наполеондор	9.80	9.87	„
100 марок	60.40	60.60	„

Товариство „Просвіта“

при зближаючих ся іспитах в школах народних подає до відомости **Світл. Рад** шкільних, Впов. священників, катехитів, учителів і родичів, що книжки накладу товариства кр. **Радою шкільною на премії** для учеників, красно оправлені з позолоченими берегами можна купити в канцелярії товариства при ул. Вірменській ч. 2, по слідуєчій ціні:

Розкази про сили природи	20	кр.
Оповідання о житю св. Бориса і Гліба	20	„
Повістка для дітей	27	„
Сестра	15	„
Байки	22	„
У пропасть дорога ховська	28	„
Зоря	22	„
Історія Руси ч. I.	25	„
Історія Руси ч. II.	23	„
Історія Руси ч. III.	28	„
Лей і коноплі	24	„
Рогата худоба	45	„
Про живоплоти ліси	20	„
Бенямін Франклін	16	„
На досвідках	22	„
Серед ледового моря	25	„
Житє св. великомученика і лікаря Пантелеймона	20	„
Дрібна птиця господарська а великі гроші	20	„
Відкрите Америки	22	„
Звірята шкідливі і пожиточні	42	„
Перекотиполе	18	„
Кирил и Методій	22	„
Молитвенник народний (в звичайній оправі)	20	„

влучній оправі:

а) хребет полотняний і золочений хребет з переду	25	„
б) ціла оправа полотняна, береги золочені, і золочений з переду	35	„

Всякі замовлення висилають ся скоро і точно.

СИЛА КНИЖКИ

або

о просвіті народній.

Під таким заголовком появилася брошура в Чернівцях,

написана

учителем **Дарієм Пігуляком**.

Ціна 25 кр., з пересилкою 27 кр.

Замовити можна в редакції „Буковини“.

Tinct. capsici compos.

(Pain Expeller).

приладжена в антиці Ріхтера, Прага, загальнозвісне втиране, лагодиче біль, можна дістати по ціні 1.20 зл., 70 кр. і 40 кр. за флашку майже в кожній антиці. При закупні треба дуже уважати і брати флашки лише з охоронною маркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера антика під Зол. Львом, Прага.

Антоній Табакар і Гаїна

торговля коріння, вина і делікатесів в Чернівцях, ринок,

порукає свій багатий склад нави, полудневих овочів, російського чаю, шоколяди, руму Ямайки, та всяких розолій і лікерів

БОГАТИЙ СКЛАД ВИНА

гуртом і подрібно, по особливше знижених цінах. — Постійний склад різних товарів з хиньського срібла.

Одинокий склад і агентура для Буковини

ц. к. пр. фабрики господарских машин

Clayton-a i Schutleworth-a

Відень і Лінкольн (Англія).

Льокожобілі, всякі плуги, молотільні машини до сїби, кошеня і тереблення кукурудзи, млинки, млини, сїчварні, сикавки помпи і т. д.

Найліпший і найтанший олії до машин.

Вже вийшла

осібним відбитком з „Буковини“ дуже цікава і для руського народу важна книжочка

В ЧІМ НАША СИЛА.

Ціна 10 кр., а з пересилкою поштовою 12 кр.

Хто купує 10 таких книжочок разом, той дістане дві даром.

Замовляти просимо в адміністрації „Буковини“.

„ДНІСТЕР“

товариство взаїмних обезпечень

у Львові,

засноване на підставі концесії ц. к. міністерства справ внутрішніх з дня 9. грудня 1891. р. ч. 22751, розпочало свою діяльність дня 15. н. ст. вересня 1892 р.

„Дністер“, опертий на засаді взаїмности своїх членів, обезпечає всяке майно движиме і недвижимо против шкідливого впливу вогню під найпристунійшими услівими і починає можливе найнижчий премії.

Всякі шкоди ліквідують ся сейчас по пожарі.

Фонд основний „Дністра“ виносить наразі 50.000 зл.

Як фонд основний так і контракти заключені з першими товариствами контрасекраційними подають „Дністрови“ можливість обезпечувати як найбільші суми.

В силу договору заключеного з товариством взаїмних обезпечень в Кракові — „Дністер“ приймає обезпечення на житє у всіх можливих комбінаціях.

Друки як і всякі поясненія подають агенти, установлені у всіх містах і більших селах, як і

Дирекція „Дністра“

у Львові, улица Валова ч. 11.

Личности, котрі хотять прийняти агенцію в таких місцевостях, де нема ще агентів, звольте свої подання вносити до дирекції.